

MAJANDUSAASTA ARUANNETE MITTE ESITAMISE MÕJUANALÜÜS RAHANDUSMINISTEERIUMILE

Lõpparuanne

Avalik

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti
tuleviku heaks

30. november 2020

Uuringu tellija: Rahandusministeerium
Finantseerivad asutused: SA Eesti Teadusagentuur, Rahandusministeerium RITA programm (RITA2/103), projekti number TalTech LMEAE20060/LMMAE20060
Uuringu autorid (roll uuringus)

- **Laivi Laidroo**: projekti juht, taustakirjanduse analüüs (ptk 1), andmetöötluse ning -analüüsi teostuse juhtimine, andmetöötlus, andmeanalüüsi koostamine (ptk 2), küsitluse läbiviimise toetamine, intervjuude raamistiku loomise toetamine ning kokkuvõtete sidumine küsitluse tulemustega (ptk 5), ettepanekute formuleerimine (ptk 6)
- **Paavo Siimann**: intervjuude läbiviimine ja analüüs (ptk 4) ning muude uurimuse osade toetamine, osalemine ettepanekute formuleerimisel (ptk 6)
- **Merle Küttim**: küsitluse läbiviimine, andmete analüüsiks ettevalmistamine, andmeanalüüs, järelduste koostamine (ptk 5)
- **Kirsti Rumma**: küsitluse läbiviimine, andmeanalüüs, järelduste koostamine (ptk 5)
- **Natalie Aleksandra Gurvitš-Suits**: võrdlusriikide praktika kaardistamine (ptk 3), küsitluse läbiviimise toetamine (ptk 5), osalemine ettepanekute formuleerimisel (ptk 6)
- **Mari Avarmaa**: intervjuude koordineerimine ja analüüs (ptk 3), osalemine ettepanekute formuleerimisel (ptk 6)
- **Kalle Ahi**: andmetöötlus ja andmeanalüüsi koostamisel osalemine (ptk 2), küsitluse läbiviimise toetamine (ptk 5)
- **Triinu Tapver**: andmetöötlus ja andmeanalüüsi koostamisel osalemine (ptk 2)
- **Kätlin Kallakas**: küsitluse läbiviimise toetamine, intervjuude läbiviimine mitteesitajatega ja nende kokkuvõtete ettevalmistamine (ptk 5)
- **Kristina Kips**: küsitluse läbiviimise toetamine, intervjuude läbiviimine hilinejatega ja nende kokkuvõtete ettevalmistamine (ptk 5)
- **Mari-Liis Kukk**: intervjuude läbiviimine (ptk 4)
- **Liis Ojamäe**: intervjuude planeerimine ja ülesehitus (ptk 4 ja 5)
- **Merli Reidolf**: intervjuude läbiviimine (ptk 4)
- **Anup Kumar Saha**: võrdlusriikide praktika kaardistamisel osalemine (ptk 3)
- **Susanne Durst**: võrdlusriikide praktika kaardistamisel osalemine (ptk 3)

Autorite tänu
Soovime esile tuua Mirjam Suurekivi professionaalsust, koostöövalmidust, tuge ning põhjalikku tagasisidet projekti teostamisel. Täname Piret Puskarit, Mare Oravat, Uno Feldschmidti, Aet Tootsi, Killu Meid, Reilika Lassi ja Sirje Soopi abi osutamise eest projekti käigus. Suur tänu kõigile intervjuudes osalenutele ja küsitlusele vastanutele olulise sisendi andmise eest.

Info uuringule viitamise kohta
Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskond
Telefon: 620 4056
E-post: laivi.laidroo@taltech.ee
Ehitajate tee 5, 19086 Tallinn

SISUKORD

Tabelite loetelu 7
Jooniste loetelu 9
Lühendid 12
Mõisted 13
SISSEJUHATUS 14
1. VARASEMAD UURIMUSED MAJANDUSAASTA ARUANNETE ESITAMISEST NING ESITAMISE AJASTAMISEST 17
1.1. Kirjeldav taustainfo riikide lõikes 17
1.2. Majandusaasta aruannete esitamise ajastamise mõjutegurid 20
1.2.1. Aruande esitaja finantsnäitajad 22
1.2.2. Aruandega seotud karakteristikud 23
1.2.3. Auditeerimisega seotud karakteristikud 24
1.2.4. Juriidilise isiku üldised karakteristikud 24
1.2.5. Äriühingu valitsemise näitajad 25
2. AASTAARUANNETE ESITAMISE NING ESITAMISEGA VIIVITAMISE ANALÜÜS 26
2.1. Valim, andmete allikad ja kasutatavad mõisted 26
2.1.1. Valim ja andmete allikad 26
2.1.2. Kasutatavad mõisted ja muutujad 29
2.2. Kirjeldav statistika aruannete (mitte)esitamise kohta 31
2.2.1. Äriühingute aastaaruannete (mitte)esitamise statistika 31
2.2.2. MTÜ/SA aastaaruannete (mitte)esitamise statistika 37
2.3. Kirjeldav statistika aruannete esitamisega viivitamise kohta 41
2.3.1. Äriühingute aastaaruannete esitamisega viivitamise statistika 41
2.3.2. MTÜ/SA aastaaruannete esitamisega viivitamise statistika 49
2.4. Aastaaruannete esitamisega seotud TMKR määrused 55
2.4.1. Õiguslik taust ja andmed 55
2.4.2. TMKR määruste koondstatistika 57
2.4.3. Äriühingutele tehtud TMKR määruste statistika 61
2.4.4. MTÜ/SA suhtes rakendatud TMKR määruste statistika 64
2.5. Ökonomeetriline analüüs 66
2.5.1. Metoodika 66
2.5.2. Äriühingute tulemused 67
2.5.3. MTÜ/SA tulemused 71
2.6. Andmeanalüüsi lühikokkuvõte ja järeldused 74

3. VÕRDLUSRIIKIDE PRAKTIKA 81
3.1. Belgia 81
3.2. Saksamaa 82
3.3. Soome 84
3.4. Suurbritannia 86
3.5. Järeldused ja soovitused 87
4. MAJANDUSAASTA ARUANNETE KASUTAMINE NING NENDE HILINEMISE/MITTEESITAMISE TAGAJÄRJED 90
4.1. Poolstruktureeritud intervjuude metoodika 90
4.2. Majandusaasta aruannete kasutamine 91
4.3. Hilinemise ja mitteesitamise tagajärjed 97
5. MAJANDUSAASTA ARUANNETE HILINEMISE/MITTEESITAMISE PÕHJUSED JA VÄLTIMISE VÕIMALUSED 100
5.1. Metoodika 100
5.1.1. Uuringu disain, andmekogumis- ja analüüsimeetodid 100
5.1.2. Valimi moodustamine ja valimi kirjeldus 103
5.2. Aruannete esitamisega hilinemise põhjused 106
5.2.1. Äriühingute aastaaruannete esitamisega hilinemise põhjused 106
5.2.2. MTÜ/SA aastaaruannete esitamisega hilinemise põhjused 109
5.3. Aruannete mitteesitamise põhjused 112
5.3.1. Äriühingute aastaaruannete mitteesitamise põhjused 112
5.3.2. MTÜ/SA aastaaruannete mitteesitamise põhjused 114
5.4. Võrdleva analüüsi tulemused 117
5.4.1. Äriühingute tulemuste võrdlev analüüs 117
5.4.2. MTÜ/SA tulemuste võrdlev analüüs 118
5.5. Järeldused mitteesitamise ja hilinemise põhjuste kohta 119
5.6. Aastaaruannete hilinemise ja mitteesitamise vältimise võimalused 121
5.6.1. Seotud huvigruppide esindajate seisukohad 121
5.6.2. Äriühingute seisukohad 127
5.6.3. MTÜ/SA seisukohad 134
5.7. Järeldused hilinemise ja mitteesitamise vältimise võimaluste osas 140
6. SOOVITUSED MAJANDUSAASTA ARUANNETE ESITAMIST SOODUSTAVATE MEETMETE JA LAHENDUSTE RAKENDAMISEKS 143
6.1. Ennetavad meetmed 144
6.2. Karistavad meetmed 148
6.3. Muud soovitused tõhusama aruandluskeskkonna kujundamiseks 152

KOKKUVÕTE 156
KASUTATUD ALLIKAD 162
LISAD 167
LISA 1-1. Aastaaruannete esitamise ajastamise mõjutegureid puudutavad uurimused 167
LISA 2-1. Kasutatava andmestiku võrdlus juriidiliste isikute populatsiooniga 168
LISA 2-2. Kasutatud muutujad ning nende selgitused 169
LISA 2-3. Äriühingute aruannete esitamine ja mitteesitamine aastate lõikes perioodil 2010–2018 172
LISA 2-4. Äriühingute aruannete esitamise ajastus aastate lõikes perioodil 2010-2018 173
LISA 2-5. Äriühingute aruannete esitamine ja mitteesitamine tegevusala grupiti perioodil 2010–2018 174
LISA 2-6. Äriühingute aruannete esitamine ja mitteesitamine tegevusalade lõikes perioodil 2010–2018 175
LISA 2-7. Äriühingute aruannete mitteesitamine sõltuvalt andmestikus oldud perioodist 177
LISA 2-8. Äriühingute aruannete mitteesitamise ja hilinemise osakaalud (%) suurusgruppide ja aastate lõikes perioodil 2010–2018 178
LISA 2-9. Äriühingute aruannete mitteesitamise ja hilinemise osakaalud (%) maakondade kaupa perioodil 2010–2018 179
LISA 2-10. MTÜ/SA aruannete esitamine ja mitteesitamine aastate lõikes perioodil 2010–2018 180
LISA 2-11. MTÜ/SA aruannete esitamise ajastus aastate lõikes perioodil 2010-2018 181
LISA 2-12. MTÜ/SA aruannete esitamine ja mitteesitamine tegevusalade lõikes perioodil 2010–2018 182
LISA 2-13. MTÜ/SA aruannete esitamine ja mitteesitamine tegevusalade lõikes perioodil 2010–2018 183
LISA 2-14. MTÜ/SA aruannete mitteesitamine sõltuvalt andmestikus oldud perioodist 185
LISA 2-15. MTÜ/SA aruannete mitteesitamise ja hilinemise osakaalud (%) aastate lõikes perioodil 2010–2018 186
LISA 2-16. MTÜ/SA aruannete mitteesitamise ja hilinemise osakaalud (%) maakondade kaupa perioodil 2010–2018 187
LISA 2-17. Äriühingute aruande esitamine tähtaja suhtes tegevusvaldkondade ja aastate lõikes perioodil 2010–2018 188
LISA 2-18. Äriühingute aruande esitamise viitajad äriühingu aadressi maakonna lõikes perioodil 2010–2018 191

LISA 2-19. Äriühingute aruannete esitamisega hilinemine sõltuvalt perioodil 2010–2018 esitatud aruannete arvust 192

LISA 2-20. Majandusaasta aruande esitamise viitaja erisused äriühingu näitajate gruppide lõikes perioodil 2010–2018 193

LISA 2-21. Äriühingute näitajad hilinenud ja mittehilinenud aruande esitajate lõikes perioodil 2010–2018 194

LISA 2-22. Aruannete esitamise viitajad AS-i ja OÜ suurima otsese omaniku asukohariigi järgi perioodil 2010–2018 195

LISA 2-23. MTÜ/SA aruande esitamine tähtaja suhtes tegevusvaldkondade ja aastate lõikes perioodil 2010–2018 196

LISA 2-24. MTÜ/SA aruande esitamise viitajad äriühingu aadressi maakonna lõikes perioodil 2010–2018 199

Lisa 2-25. MTÜ/SA aruannete esitamisega hilinemine sõltuvalt perioodil 2010–2018 esitatud aruannete arvust 200

LISA 2-26. Majandusaasta aruande esitamise viitaja erisused MTÜ/SA näitajate gruppide lõikes perioodil 2010–2018 201

LISA 2-27. MTÜ/SA näitajad hilinenud ja mittehilinenud aruande esitajate lõikes perioodil 2010–2018 202

LISA 2-28. Juriidilistele isikutele väljastatud TMKR määrused määruseliikide ja aastate lõikes perioodil 2010–2018 203

LISA 2-29. Äriühingutele väljastatud TMKR määrused määruseliikide ja aastate lõikes perioodil 2010–2018 204

LISA 2-30. Trahvihoiatused ja trahvihoiatusmäärused äriühingute tegevusala grupiti perioodil 2010-2018..... 205

LISA 2-31. Trahvihoiatused ja trahvihoiatusmäärused äriühingute vanuse järgi perioodil 2010-2018..... 206

LISA 2-32. MTÜ/SA väljastatud TMKR määrused määruseliikide ja aastate lõikes perioodil 2010–2018 207

LISA 2-33. Äriühingu valimi muutujate kirjeldav statistika regressioonanalüüsiks 208

LISA 2-34. MTÜ/SA valimi muutujate kirjeldav statistika regressioonanalüüsiks... 209

LISA 2-35. Logiti ja järjestatud logiti mudelite tulemused äriühingute kohta 210

LISA 2-36. Juhuslike efektidega baasmudelite tulemused äriühingute kohta..... 212

LISA 2-37. Logit-mudelite tulemused aastaaruandega hilinemise/mittehilinemise hindamiseks..... 215

LISA 2-38. Juhuslike efektidega mudelite tulemused äriühingute suurusgruppide lõikes 217

LISA 2-39. Logiti ja järjestatud logiti mudelite tulemused MTÜ/SA kohta 220

LISA 2-40. Juhuslike efektidega baasmudelite tulemused MTÜ/SA kohta 222

LISA 2-41. Trahvimääruste ja trahvihoiatusmääruste seosed aastaaruande esitamisega aastate lõikes perioodil 2010–2018 224

LISA 3-1. Valitud riikide regulatsioonid aruannete esitamise ja sellega viivitamise kohta 225
LISA 3-2. XBRL-vormingu kasutusalad riigiti 227
LISA 3-3. Sanktsioonide rakendamine riigiti 229
LISA 5-1. Äriühingute ankeetküsitluse küsimused 230
LISA 5-2. MTÜ/SA ankeetküsitluse küsimused 241
LISA 5-3. Küsitlusele vastanute karakteristikud 251
LISA 5-4. Äriühingute erinevused hilinejate ja mitteeesitajate vahel 252
LISA 5-5. Äriühingute erinevused eesti ja vene keeles ankeedi täitjate vahel 254
LISA 5-6. Äriühingute majandusaasta aruannete tähtajaks mitteesitamise põhjuste seosed asutamisaasta, omanike arvu, varade mahu, müügitulu ja töötajate arvuga 256
LISA 5-7. MTÜ/SA erinevused hilinejate ja mitteeesitajate vahel 257
LISA 5-8. MTÜ/SA erinevused eesti ja vene keeles ankeedi täitjate vahel 259
LISA 5-9. MTÜ/SA majandusaasta aruannete tähtajaks mitteesitamise põhjuste seosed asutamisaasta ja tuludega 261

TABELITE LOETELU

Tabel 1-1. Suurbritannia väikeettevõtete aruannete esitamise ajastamise näitajad 18
Tabel 1-2. Saksamaa äriühingute aruannete esitamise ajastamise näitajad 19
Tabel 2-1. Äriühingute kategoriseerimine suurusgruppidesse Eestis 31
Tabel 2-2. Äriühingute aastaaruande esitamise viitaeg (päevades) aastate lõikes perioodil 2010–2018 42
Tabel 2-3. Äriühingute aruannete esitamisega hilinemine (päevades) aastate lõikes perioodil 2010–2018 42
Tabel 2-4. Äriühingute aruande esitamise viitajad (päevades) tegevusvaldkondade lõikes perioodil 2010–2018 44
Tabel 2-5. Aruande esitamise viitajad (päevades) äriühingu suurusgruppide lõikes perioodil 2010–2018 45
Tabel 2-6. Aruande esitamise viitajad (päevades) äriühingu õiguslike vormide lõikes perioodil 2010–2018 46
Tabel 2-7. MTÜ/SA aastaaruande esitamise viitaeg (päevades) aastate lõikes perioodil 2010–2018 50
Tabel 2-8. MTÜ/SA aruannete esitamisega hilinemine (päevades) aastate lõikes perioodil 2010–2018 50
Tabel 2-9. MTÜ/SA aruande esitamise viitajad (päevades) tegevusvaldkondade lõikes perioodil 2010–2018 52
Tabel 2-10. Aruande esitamise viitajad (päevades) MTÜ/SA õiguslike vormide lõikes perioodil 2010–2018 52
Tabel 2-11. TMKR määruse objektiks olnud juriidiliste isikute osakaal (%) sama õigusliku vormiga juriidilistest isikutest aastate lõikes perioodil 2010–2018 59
Tabel 2-12. Aastaaruande esitamist puudutavatele TMKR määrustele reageerimine aastate lõikes perioodil 2010–2018 59
Tabel 2-13. Aastaaruandega seotud TMKR määruste rakendamise korduvus perioodil 2010–2018 60
Tabel 2-14. Äriühingute majandusaasta aruande mitteesitamise eest tehtud trahvide statistika aastate lõikes perioodil 2010–2018 63
Tabel 3-1. Äriühingute kategoriseerimine suuruse järgi Belgias 81
Tabel 3-2. Trahvide suurused Belgias 82
Tabel 3-3. Äriühingute kategoriseerimine suuruse järgi Saksamaal 83
Tabel 3-4. Aruandlus vastavalt äriühingu suurusele Saksamaal 83
Tabelis 3-5. Äriühingute kategoriseerimine suuruse järgi Soomes 84
Tabel 3-6. Äriühingute kategoriseerimine suuruse järgi Suurbritannias 86
Tabel 3-7. Aruandlus vastavalt äriühingu suurusele Suurbritannias 86
Tabel 3-8. Trahvide suurused Suurbritannias 87
Tabel 5-1. Ülevaade üldkogumist, valimist, välja saadetud ja tagastatud küsimustikest 103
Tabel 5-2. Töötajate arv vastanud äriühingutes 104
Tabel 5-3. Aruande hilinemise ja mitteesitamise ning ankeedi täitmise keele seosed äriühingute majandusaasta aruannete tähtajaks mitteesitamise põhjustega 117

Tabel 5-4. Aruande hilinemise ja mitteesitamise ning ankeedi täitmise keele seosed MTÜ/SA majandusaasta aruannete tähtajaks mitteesitamise põhjustega 119
Tabel 5-5. Äriühingute hinnangud trahvi suurust mõjutavatele teguritele 134
Tabel 5-6. MTÜ/SA hinnangud trahvi suurust mõjutavatele teguritele 140
Tabel 6-1. Meetmete jaotus ning olulisus erinevatele sihtgruppidele 143

JOONISTE LOETELU

Joonis 2-1. Aruandeinfoga juriidiliste isikute osakaal kõigist valimis olevatest juriidilistest isikutest õiguslike vormide ja aastate lõikes perioodil 2010–2018 28
Joonis 2-2. Äriühingute aruannete esitamise osakaalude muutus aastate lõikes perioodil 2010–2018 32
Joonis 2-3. Detailsem äriühingute aruannete esitamise osakaalude muutus aastate lõikes perioodil 2010–2018 32
Joonis 2-4. Aruannete esitamise osakaalud äriühingu peamise tegevusala grupi lõikes perioodil 2010–2018 33
Joonis 2-5. Äriühingute aruannete esitamise osakaalud suurusgruppide lõikes perioodil 2010–2018 34
Joonis 2-6. Äriühingute aruannete mitteesitamise ja hilinemise osakaalud suurusgruppide ja aastate lõikes perioodil 2010–2018 35
Joonis 2-7. Aruannete esitamise osakaalud äriühingute õiguslike vormide lõikes perioodil 2010–2018 36
Joonis 2-8. Aastaaruannete esitamise osakaalud äriühingute vanusegruppide lõikes perioodil 2010–2018 37
Joonis 2-9. MTÜ/SA aruannete esitamise osakaalude muutus aastate lõikes perioodil 2010–2018 38
Joonis 2-10. Detailsem MTÜ/SA aruannete esitamise osakaalude muutus aastate lõikes perioodil 2010–2018 38
Joonis 2-11. Aruannete esitamise osakaalud MTÜ/SA peamise tegevusala grupi lõikes perioodil 2010–2018 39
Joonis 2-12. Aruannete esitamise osakaalud MTÜ/SA õiguslike vormide lõikes perioodil 2010–2018 40
Joonis 2-13. MTÜ/SA aruannete mitteesitamise ja hilinemise osakaalud aastate lõikes perioodil 2010–2018 40
Joonis 2-14. Aastaaruannete esitamise osakaalud MTÜ/SA vanusegruppide lõikes perioodil 2010–2018 41
Joonis 2-15. Äriühingute aruannete esitamise aeg päevades seaduses esitatud tähtaja suhtes aastate lõikes perioodil 2010–2018 43
Joonis 2-16. Äriühingute aruannete esitamine tähtaja suhtes (päevades) äriühingu suurusgruppide ja aastate lõikes perioodil 2010–2018 45
Joonis 2-17. MTÜ/SA aruannete esitamise aeg päevades seaduses esitatud tähtaja suhtes aastate lõikes perioodil 2010–2018 51
Joonis 2-18. Juriidiliste isikute aastaruannete esitamist puudutanud TMKR määruste osakaalud ja koguarv aastate lõikes perioodil 2010–2018 57
Joonis 2-19. Trahvisummad juriidiliste isikute poolt esitamata majandusaasta aruannete arvude lõikes aastal 2018 60
Joonis 2-20. Äriühingute aastaruannete esitamist puudutanud TMKR määruste osakaalud ja koguarv aastate lõikes perioodil 2010–2018 61
Joonis 2-21. Aastaruannete esitamistega seotud TMKR määrustele reageerimise aeg (päevades) äriühingutes aastate lõikes perioodil 2010–2018 62
Joonis 2-22. Trahvisummad äriühingute poolt esitamata majandusaasta aruannete arvude lõikes aastal 2018 63

Joonis 2-23. MTÜ/SA aastaruannete esitamist puudutanud TMKR määruste osakaalud ja koguarv aastate lõikes perioodil 2010–2018 64
Joonis 2-24. Aastaruannete esitamistega seotud TMKR määrustele reageerimise aeg (päevades) äriühingutes aastate lõikes perioodil 2010–2018 65
Joonis 2-25. Trahvisummad MTÜ/SA poolt esitamata majandusaasta aruannete arvude lõikes aastal 2018 65
Joonis 2-26. Aastaaruannete mitteesitamise, hilinemise ning TMKR määruste arvud aastate lõikes perioodil 2010–2018 79
Joonis 4-1. Majandusaasta aruandes esitatava info kasutamine statistika tootmisel 91
Joonis 5-1. Majandusaasta aruande koostaja ja raamatupidamisega tegelev isik äriühingus 105
Joonis 5-2. Majandusaasta aruande koostaja ja raamatupidamisega tegelev isik MTÜs/SAs 106
Joonis 5-3. Aruande valmimisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande äriregistrile esitamise tähtaja ületamisel äriühingutes 107
Joonis 5-4. Aruande esitamisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande äriregistrile esitamise tähtaja ületamisel äriühingutes 108
Joonis 5-5. Aruande avalikustamisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande äriregistrile esitamise tähtaja ületamisel äriühingutes 109
Joonis 5-6. Aruande valmimisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande äriregistrile esitamise tähtaja ületamisel MTÜ/SA puhul 110
Joonis 5-7. Aruande esitamisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande äriregistrile esitamise tähtaja ületamisel MTÜ/SA puhul 111
Joonis 5-8. Aruande avalikustamisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande äriregistrile esitamise tähtaja ületamisel MTÜ/SA puhul 111
Joonis 5-9. Aruande valmimisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande mitteesitamisel äriregistrile äriühingutes 112
Joonis 5-10. Aruande esitamisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande mitteesitamisel äriregistrile äriühingutes 113
Joonis 5-11. Aruande avalikustamisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande mitteesitamisel äriregistrile äriühingutes 114
Joonis 5-12. Aruande valmimisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande mitteesitamisel äriregistrile MTÜ/SA puhul 115
Joonis 5-13. Aruande esitamisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande mitteesitamisel äriregistrile MTÜ/SA puhul 116
Joonis 5-14. Aruande avalikustamisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande mitteesitamisel äriregistrile MTÜ/SA puhul 116
Joonis 5-15. Äriühingute hinnangud aruande esitamise keerukusele 6 kuud ja 4 kuud pärast majandusaasta lõppu 127
Joonis 5-16. Äriühingute hinnangud tagajärgede mõjususele, et ettevõtjad hakkaksid esitama majandusaasta aruandeid tähtaegselt 128
Joonis 5-17. Äriühingute hinnangud ettevõtte siseste meetmete tõhususele, parandamaks majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist äriregistrile 129
Joonis 5-18. Äriühingute hinnangud ettevõtte väliste meetmete tõhususele, parandamaks majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist äriregistrile 130
Joonis 5-19. Äriühingute hinnangud üldiste meetmete tõhususele, parandamaks majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist äriregistrile 131

Joonis 5-20. Äriühingute hinnangud automaatsele trahvimisele hilinemise esimesest päevast alates 133
Joonis 5-21. MTÜ/SA hinnangud aruande esitamise keerukusele 6 kuud ja 4 kuud pärast majandusaasta lõppu..... 134
Joonis 5-22. MTÜ/SA hinnangud tagajärgede mõjususele, et ettevõtjad hakkaksid esitama majandusaasta aruandeid tähtaegselt..... 135
Joonis 5-23. MTÜ/SA hinnangud ettevõtte siseste meetmete tõhususele, parandamaks majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist äriregistrile..... 136
Joonis 5-24. MTÜ/SA hinnangud ettevõtte väliste meetmete tõhususele parandamaks majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist äriregistrile..... 137
Joonis 5-25. MTÜ/SA hinnangud üldiste meetmete tõhususele, parandamaks majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist äriregistrile..... 138
Joonis 5-26. MTÜ/SA hinnangud automaatsele trahvimisele hilinemise esimesest päevast alates 139
Joonis 6-1. Karistavad meetmed praegu võrreldes uuringu autorite ettepanekuga 149

LÜHENDID

Lühend	Selgitus
AS	Aktsiaselts
EAS	Ettevõtluse Arendamise Sihtasustus
EL	Euroopa Liit
EMTAK	Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaator
EP	Eesti Pank
EVEA	Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon
KOV	Kohalik omavalitsus
MKM	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
MTA	Maksu- ja Tolliamet
MTÜ/SA	Mittetulundusühing/sihtasutus
MTÜS	Mittetulundusühingute seadus
OECD	Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon
OÜ	Osaühing
PRIA	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet
RIK	Registrite ja Infosüsteemide Keskus
RPS	Raamatupidamise seadus
SAS	Sihtasutuste seadus
SKP	Sisemajanduse koguprodukt
TMKR	Tartu Maakohtu kinnistu- ja registriosakond
TsMS	Tsiviilkohtumenetluse seadustik
TsÜS	Tsiviilseadusiku üldosa seadus
TÜ	Täisühing
UÜ	Usaldusühing
VKE	Väike- ja keskmise suurusega ettevõte
ÄS	Äriseadustik
ÜRO	Ühinenud Rahvaste Organisatsioon

MÕISTED

Mõiste	Selgitus
Aruannete esitamise viitaeg	Kalendripäevade arv aruandeaasta lõpust kuni aruande esitamiseni
SBS määrus	Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus nr 295/20081 ettevõtluse struktuurstatistika kohta
XBRL	Keel (*eXtensible Business Reporting Language*), mille abil toimub äri- ja rahandusinformatsiooni elektrooniline teabevahetus

SISSEJUHATUS

Majandusaasta aruannete esitamisel on Eestis täheldatud märkimisväärseid probleeme. Hinnanguliselt ligi neljandik Eesti ettevõtjatest jätab igal aastal majandusaasta aruande esitamata ning ligi 40% esitatud aastaaruannetest esitatakse pärast tähtaja saabumist (st hilinenult). See toob omakorda kaasa olukorra, kus esitatud andmete põhjal ei saa koostada korrektset statistikat majanduse kohta, mistõttu kannatab omakorda juhtimisotsuste kvaliteet nii avalikus kui ka erasektoris. Eelnevast tulenevalt on käesoleva uurimuse eesmärk tuvastada majandusaasta aruannete mitteesitamise ja hilise esitamise põhjuseid ja tagajärgi ning selgitada välja sobivaimad ja mõjusaimad lahendused, mis motiveeriks ettevõtjaid aastaaruandeid õigeaegselt esitama. Ühtlasi antakse soovitused, et olukorda parandada.

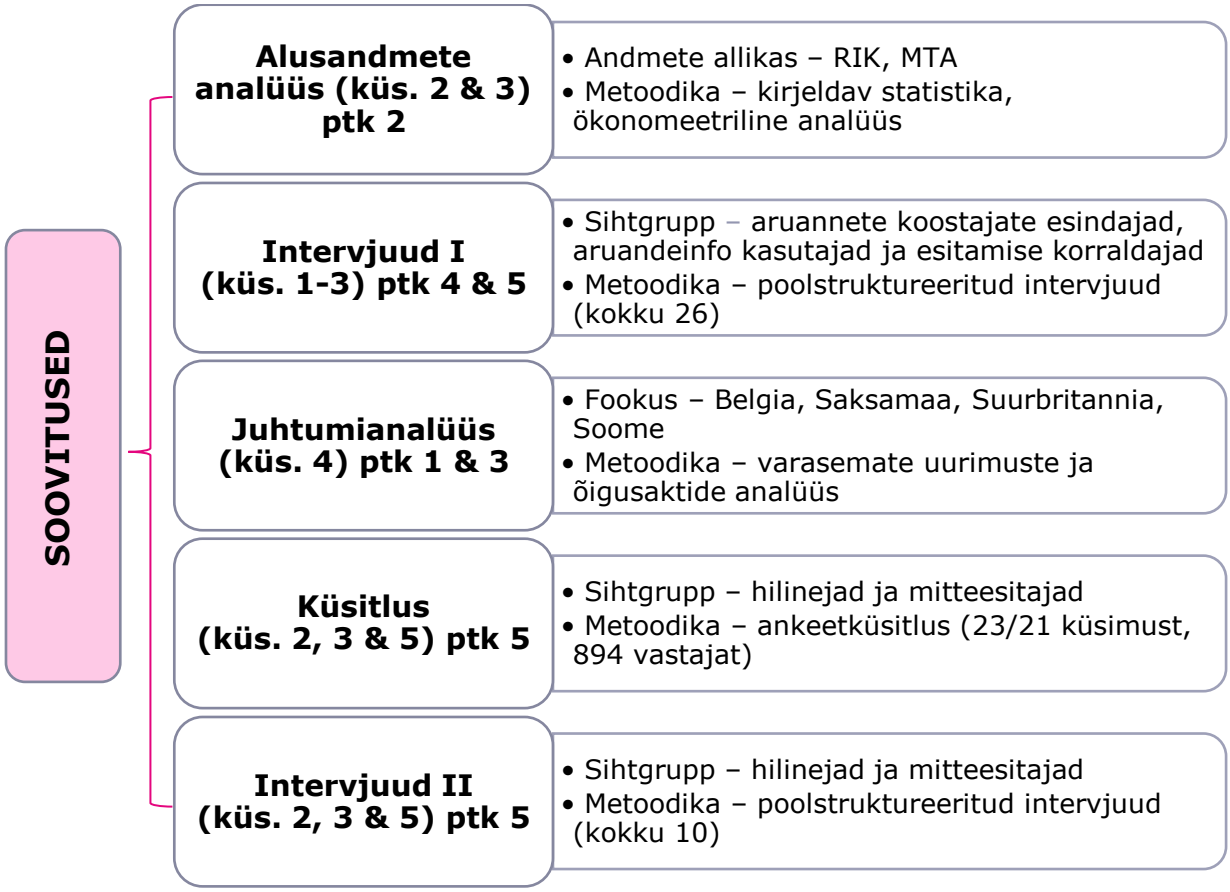
Uurimuse käigus otsitakse vastuseid järgmistele uurimisküsimustele:

1. Millised on majandusaasta aruannete esitamata jätmise või hilise esitamise otsesed ja kaudsed tagajärjed (statistikale, juhtimisotsustele erasektoris, avalikus sektoris)?
2. Miks jäävad juriidilised isikud hiljaks aastaaruannete esitamisel?
3. Miks jätavad osad juriidilised isikud oma aastaaruanded üldse esitamata?
4. Millised on välisriikide praktikas kasutatavad meetmed motiveerimaks juriidilisi isikuid õigeaegselt aastaaruandeid esitama?
5. Millised on võimalikud mõjusad instrumendid/meetmed, et motiveerida juriidilisi isikuid majandusaasta aruandeid õigeaegselt esitama?

Uurimuse fookuses on Eestis registreeritud juriidiliste isikute 2010.–2018. majandusaasta aruannetega seonduv. Juriidilised isikud on jaotatud kasumit taotlevateks äriühinguteks (sh aktsiaseltsid, osaühingud, tulundusühistud, usaldusühingud, täisühingud, v.a hooneühistud) ning kasumit mittetaotlevateks mittetulundusühinguteks/sihtasutusteks (edaspidi MTÜ/SA v.a korteriühistud). Tulenevalt tegevuse iseloomu ning majandusaasta aruannete esitamise mõjutegurite võimalikest erinevustest analüüsitakse äriühingute ja MTÜde/SAde andmeid eraldi. Võrdlusandmete ja regulatiivse tausta osas tuuakse paralleele Belgia, Saksamaa, Soome ja Suurbritanniaga. Ühtlasi arvestatakse uurimuses kasutatavate meetodite valikul ning tulemuste tõlgendamisel teistes riikides varem samu teemasid puudutanud uurimustega. Analüüsi käigus hoitakse lahus majandusaasta aruande mitteesitanuid ning esitamisega hilinenuid puudutavad andmed ning tulemused. Viimane võimaldab eristada nende otsuste mõjutegureid ning vastata täpsemalt püstitatud uurimisküsimustele.

Uurimisküsimustele vastamiseks kasutati uurimismeetodeid, mis on koondatud Joonisele 0-1. Esmalt viidi läbi kõigi uurimuse fookuses olevate juriidiliste isikute majandusaasta aruannete esitamisega seotud alusandmete analüüs ja juhtumianalüüs võrdlusriikide kohta. Samaaegselt tehti poolstruktureeritud intervjuud aastaaruannete koostajate esindajate, aastaaruannetest pärineva info kasutajate ning aastaaruannete esitamise korraldamisega seotud asutuste esindajatega (joonisel viidatud kui intervjuud I

ning edaspidi tekstis viidatud kui seotud huvigruppide esindajad). Majandusaasta aruannet 2017. majandusaastal mitteesitanud või nende esitamisega hilinenud juriidiliste isikute seas viidi septembris 2020 läbi küsitlus. Küsitlus saadeti juhuslikult valitud 8 287 juriidilisele isikule. 894 vastanu seast valitud viie hilineja ja viie mitteesitajaga tehti täiendavalt poolstruktureeritud intervjuud (joonisel viidatud kui intervjuud II). Osadele uurimisküsimustele vastamiseks kasutati mitut eri meetodit paralleelselt, mis võimaldab tulemusi trianguleerida ning seeläbi valideerida. Selle lähenemise tõttu keskenduvad osad uurimuse peatükid paralleelselt mitme eri meetodiga saadud tulemustele. Uurimuse eri etappides saadud tulemuste põhjal esitatakse soovitused olukorra lahendamiseks. Soovituste formuleerimisel arvestatakse nii eelnevates uurimuse etappides saadud sisendit kui ka 9. novembril 2020 seotud huvigruppide esindajate osalusel toimunud valideerimisseminaril saadud tagasisidet.

Joonis 0-1. Uurimuses kasutatud meetodite seos uurimisküsimuste ja peatükkidega

Allikas: Autorite koostatud
Märkus: *Küs.* järel olev number viitab eelnevalt esitatud uurimisküsimusele. *Ptk* viitab peatükile, milles selle meetodi rakendamise tulemus on esitatud.

Uurimus on jaotatud kuueks peatükiks. Esimeses peatükis antakse ülevaade majandusaasta aruannete esitamise ja ajastamise kohta tehtud varasematest uurimustest. Selle raames keskendutakse valitud neljas võrdlusriigis tehtule, kuid samal ajal tuuakse välja olulisemad majandusaasta aruannete esitamise ajastamist puudutavate

mõjuteguritega seotud tulemused, mis on leidnud kinnitust laiemalt. Saadud ülevaade aitab määratleda potentsiaalselt olulisi aspekte andmeanalüüsiks ning hilisemaks tulemuste tõlgendamiseks.

Teise peatüki fookus on alusandmete analüüsil, mis hõlmab nii kirjeldavat statistikat kui ka ökonomeetrilist analüüsi (sh logistilised, järjestatud logit, juhuslike efektidega regressioonmudelid). Analüüs põhineb Registrite ja Infosüsteemide Keskuse (RIK) ning Maksu- ja Tolliameti (MTA) kaasabil saadud kõigi uurimuse fookusesse kuuluvate juriidiliste isikute andmetel, kattes ligi 1,5 miljonit vaatlust. Analüüsi raames hinnatakse aruannete (mitte)esitamise ning viivitusega esitamise näitajaid ning määratakse kindlaks nende mõjutegurid. Seejuures analüüsitakse ka aastaruannete esitamist puudutavate Tartu Maakohtu kinnistus- ja registriosakonna (TMKR) määruste statistikat vaatlusalusel perioodil.

Kolmandas peatükis esitatakse ülevaade juhtumianalüüsi raames võrdlusriikide kohta kogutud majandusaasta aruande esitamise regulatsioonidest. Ühtlasi tuuakse välja kättesaadavad faktid nendes riikides kasutatavate majandusaasta aruannete esitamist motiveerivate meetmete kohta.

Neljandas peatükis esitatakse seotud huvigruppide 26 esindajaga tehtud poolstruktureeritud intervjuude tulemused. Saadud sisendi alusel selgitatakse välja majandusaasta aruannete kasutatavus laiemalt ning nende tähtaegse mittelaekumisega seotud tagajärjed era- ja avalikus sektoris.

Viies peatükk keskendub majandusaasta aruannete hilinemise ja mitteesitamise põhjusetele ning esitamisega viivitamise vältimisvõimalustele. Põhjuste kindlaksmääramisel kasutatakse sisendina seotud huvigruppide esindajatega toimunud intervjuudest saadud infot. Seda kombineeritakse omakorda andmeanalüüsist ja juhtumiuuringust saadud sisendiga küsitluse läbiviimiseks. Küsitluse kaudu saadud 894 vastuse põhjal tuuakse välja olulisemad majandusaasta aruande valmimise, esitamise ning avalikustamisega seotud tegurid, mis põhjustavad aruannete mittetähtaegset esitamist. Saadud tulemusi täiendatakse avatud vastustena laekunud kommentaaride ning 10 küsitletuga tehtud poolstruktureeritud intervjuu tulemustega. Täiendavalt esitatakse ülevaade küsitluse ja intervjuude (nii seotud huvigrupid kui ka hilinejad/mitteesitajad) käigus saadud hinnangutest võimalikele hilinemise ja mitteesitamise vältimise võimalustele.

Kuuendas peatükis tuuakse välja eelnevale analüüsile ja valideerimisseminari tulemustele tuginevad ning projekti meeskonna hinnangul kõige sobilikumad rakenduslikud soovitused olukorra parandamiseks. Need soovitused sisaldavad ennetavaid meetmeid (sh teavitavad, premeerivad, survestavad), karistavaid meetmeid ning muid soovitusi tõhusama aruandluskeskkonna loomiseks.

Raporti lõpus on esitatud kokkuvõte, mis koondab uurimuse kõige olulisemad tulemused ning järeldused. Samuti kajastuvad seal lühendatud formaadis olulisemad rakenduslikud soovitused. Huvitatud lugejal on soovitatav tutvuda peatükkide sees olevate järelduste alapeatükkidega, mis esitavad vastava alateema tulemusi ja järeldusi põhjalikumalt.

1. VARASEMAD UURIMUSED MAJANDUSAASTA ARUANNETE ESITAMISEST NING ESITAMISE AJASTAMISEST

Esimeseks majandusaasta aruannete esitamise valdkonna uurimuseks võib pidada Dyer & McHugh (1975) Austraalia äriühingute põhjal koostatud teadusartiklit. Sellele on järgnenud terve hulk uurimusi teistes riikides. Nagu näha Lisast 1-1, on eelnevates empiirilistes uurimustes käsitletud aruannete esitamist peamiselt kahest vaatepunktist: äriühingud või eraomanduses olevad äriühingud. Oluliselt vähem tähelepanu on teaduskirjanduses pööratud mittetulundusühingute aruannete esitamisele, erandina saab siin välja tuua Belgia põhjal tehtud Reheul *et al.* (2014) uurimuse.

Majandusaasta aruannete esitamist ja esitamise ajastamist puudutavad uurimused või neis käsitletavad teemad saab jaotada kaheks: kirjeldav taustainfo ning ajastamise mõjutegurid. Kirjeldava taustainfo puhul tuuakse uurimuses enamasti välja majandusaasta aruannete esitamise viitajad (tavaliselt periood majandusaasta lõpust aruande esitamiseni), eristatakse aruande esitamisega hilinejad (esitavad aruande pärast tähtaega) ning aruannete esitamisega hilinenute osakaalud kõigist aruande esitanutest. Mõjuteguritele keskenduvad uurimused otsivad vastuseid küsimusele, millised aruande esitaja või aruandega seotud karakteristikud on seotud majandusaasta aruande esitamise ajahetke valikuga ning neis on enamasti rakendatud regressioonmudeleid.[1] Otseselt põhjuslikkust need uurimused ei käsitle, küll aga võivad mõjutegurid anda vihjeid aruande esitamist mõjutavate võimalike põhjuste kohta. Järgnevates alapunktides on käsitletud seniste uurimuste tulemusi mõlema aspekti lõikes.

1.1. KIRJELDAV TAUSTAINFO RIIKIDE LÕIKES

Lähtuvalt uurimuse eesmärgist, anname ülevaate eelkõige eraomanduses äriühinguid puudutanud uurimustest. Kuna juhtumianalüüsi raames on olulised Eesti, Belgia, Suurbritannia ja Saksamaa, siis käsitleme eelkõige neid riike puudutavaid uurimusi. Kahjuks ei õnnestunud Soome kohta ühtegi sobilikku uurimust leida.

Eesti äriühingute aruannete esitamist on puudutatud vaid Strouhal *et al.* (2014) 100 suurima äriühingu põhjal perioodil 2007–2011. Uurimuse valimis olnud äriühingutest jättis aruande tähtaegselt esitamata 20,9% ning hilinejate osakaal oli seejuures vähenenud 2007. aasta 24%-lt 2011. aastaks 14,3%-le. Siiski hilines 50% hilinejatest aruande esitamisega rohkem kui 2 kuud.

[1] Akadeemilises kirjanduses on aastaaruande ajastamise temaatikast mõnevõrra populaarsem ja viimastel aastatel ka rohkem kajastust leidnud aastaaruannete auditeerimise viitaegadega seonduv. Siinkohal me neid teadusartikleid lähemalt ei käsitle, kuid huvitatud lugejal soovitame tutvuda ülevaateartiklitega Durand (2019), Habib *et al*. (2019) või Abernathy *et al*. (2017).

Belgia kohta on tehtud kolm põhjalikumat uurimust. Deloof & Weets (2003) uurisid 1996. aastal Belgia kõige suuremaid äriühinguid. Nende seas oli nii börsil noteeritud kui ka eraomanduses äriühinguid ning aruannete esitamise viitaeg oli neil keskmiselt 179 päeva, mis on 31 päeva vähem kui tol hetkel seadusega ettenähtud maksimaalne aeg (Deloof & Weets, 2003).[2] 2003. aastal ei esitanud koguni 35% Belgia äriühingutest oma aruandeid tähtaegselt (Stolle, 2006 viidatud Luypaert *et al.* 2016). Oluliselt uuem uurimus Luypaert *et al.* (2016) võttis vaatluse alla väikesed Belgia äriühingud perioodil 2006–2008. Uurimus näitas, et 30,9% aastaaruannetest esitati pärast maksimaalset 7 kuud. Seejuures koguni 31% äriühingutest esitas aruande viimasel kuul enne maksimumtähtaja saabumist ning 22% kõigist äriühingutest esitas aruande seejuures viimasel nädalal enne tähtaja saabumist. 8. kuu olulisus on seotud sellega, et Belgias hakatakse trahve rakendama 1 kuu pärast maksimumtähtaja möödumist ning trahvi suurus sõltub viivituse pikkusest. Vaadeldud valimis olid vaid 7% vaatlustest seotud trahvi saanutega, st trahvi ennetav mõju on väga suur. Seda kinnitab ka see, et vaid 0,7% aruannetest esitatakse enam kui 5 kuud pärast maksimumtähtaja möödumist. Kolmas Belgiat puudutav uurimus Reheul *et al.* (2014) keskendus mittetulundusühingutele ning näitas, et selles sektoris ei esitanud perioodil 2006–2008 vaid 17,2% ühingutest aruandeid seadusega ettenähtud tähtaja jooksul.[3] See fakt kinnitab veelkord Belgia regulatsioonide tõhusust aruannete tähtaegse esitamise eesmärgi saavutamisel.

Ainus teadaolev uurimus Suurbritannia kohta , Clatworthy & Peel (2016), keskendus 2008. ja 2009. majandusaasta aruannete esitamisele väikeettevõtetes. Kuna nende uurimuse fookuses oli 2008. aasta aprillist tulenenud aruannete esitamise tähtaja lühendamine 10 kuult 9 kuule, on allolevas Tabelis 1-1 esitatud ülevaade aruannete esitamise viitajast ning hilinemisega aruande esitajate osakaalud nii enne kui ka pärast regulatsiooni muudatust.

Tabel 1-1. Suurbritannia väikeettevõtete aruannete esitamise ajastamise näitajad

Näitaja	Viitaeg (päeva)		Viitaeg üle tähtaja (päeva)		Hilinejate osakaal %
	Keskmine	Mediaan	Keskmine	Mediaan	
Kõik väikeettevõtted valimis					
Vana regulatsiooniga (10 kuud)	232,0	261,0	-68,0	-39,0	7,96%
Uue regulatsiooniga (9 kuud)	225,4	254,0	-44,6	-16,0	11,62%
Muutus*	-6,6	-14,0	23,4	23,0	3,66%
Auditeeritud väikeettevõtted					
Vana regulatsiooniga (10 kuud)	222,0	231,0	-78,0	-69,0	4,79%
Uue regulatsiooniga (9 kuud)	216,7	233,0	-53,3	-37,0	7,76%
Muutus*	-5,2	-11,0	24,7	32,0	2,97%
Auditeerimata väikeettevõtted					
Vana regulatsiooniga (10 kuud)	232,5	261,0	-67,5	-39,0	8,13%
Uue regulatsiooniga (9 kuud)	225,8	254,0	-44,2	-16,0	11,83%
Muutus*	-6,7	-14,0	23,3	23,0	3,70%

Allikas: Autorite koostatud Clatworthy & Peel (2016) andmete põhjal
Märkus: * Viitaja muutus on arvutatud esmalt iga äriühingu tasandil ja siis on leitud muutuse keskmine ja mediaan.

[2] 6 kuu jooksul majandusaasta lõpust alates tuleb korraldada aktsionäride koosolek ning sellest 1 kuu jooksul tuleb esitada aruanne.
[3] Belgias on MTÜd allutatud aruannete esitamise tähtaja puhul samale regulatsioonile nagu äriühingud.

Tabelist järeldub, et enne regulatsiooni muudatust esitasid väikeettevõtted aruanded keskmiselt 232 päevaga, mis on 68 päeva varem kui etteantud tähtaeg. Tähtaja lühendamine tõi kaasa aruannete esitamise viitaja lühenemise keskmiselt 6,6 päeva võrra. Seejuures selgemalt vähendas tähtaja lühendamine auditeerimata aruandeid esitanud väikeettevõtete viitaegu. Kui vaadata hilinemisega aruandeid esitanud väikeettevõtete osakaale, siis olid need väga madalad (7,96%) juba enne tähtaja lühendamist. Regulatsiooni muudatuse tulemusena suurenes hilinejate osakaal nii auditeeritud kui ka auditeerimata aruandeid esitanute seas keskmiselt 3,66 protsendipunkti. Suurem oli hilinejate osakaalu kasv auditeerimata aruandeid esitanute grupis. Oma uurimuses esitavad nad ka aruande esitamise viitaja histogrammid, millelt on selgelt näha tendents, et suurem osa väikeettevõtteid esitab oma aruande vahetult enne tähtaega. Seoses regulatsiooni muudatusega olid nad lihtsalt sunnitud aruande varem esitama. Seega leiavad Clatworthy & Peel (2016), et regulatsiooni muudatusel oli selgelt soodne mõju väikeettevõtete käitumisele. Kui vaadata Suurbritannia väga head aruannete esitamise näitajate statistikat, siis saab seda seletada trahvidega, mida Clatworthy & Peel (2016) kohaselt rakendatakse hilinejatele automaatselt isegi ühe päeva pikkuse hilinemise korral (trahvide suurus kasvab vastavalt hilinemise pikkusele).

Saksamaal hakkasid äriühingud aastaaruandeid korrektsemalt esitama alles pärast elektroonilise registri (EHUG) kasutuselevõttu 2007. aastal, sest selle eelselt esitas majandusaasta aruandeid üldse alla 20% äriühingutest (Wittman, 2020). Siinkohal teeme Tabelis 1-2 kokkuvõtte seitsmest pärast EHUGi kasutuselevõttu tehtud uurimusest, mis on toonud välja statistikat aastaaruannete esitamise viitaja ning tähtaegselt mitteesitavate äriühingute proportsioonide kohta.

Tabel 1-2. Saksamaa äriühingute aruannete esitamise ajastamise näitajad

Uurimus/ uuritud äriühingud	Aasta	Äriühin-gute arv	Viitaeg (päeva) perioodil		Viitaeg üle tähtaja (päeva)		Keskmine hilinejate osakaal
			Keskmine	Mediaan	Keskmine	Mediaan	
Wittman (2020)	2006–2012	892-985	373	393	7,76	27,5	62%
Breuer *et al.* (2020)							
Väikeettevõtted	2006–2012	~1,4 miljonit	366	373	0,93	8	NA
Keskmised ettevõtted	2006–2012	~30 000	374	377	8,86	12	NA
Suurettevõtted	2006–2012	~6 300	351	363	-14,41	-2	NA
Bigus & Hillebrand (2017)	2009–2012	1 068	NA	NA	-0,13	16	26%
Dilßner & Müller (2017)	2015	110	NA	NA	NA	NA	72%
Eierle *et al.* (2011)							
Väikeettevõtted	2007	210	NA	NA	NA	NA	67%
Keskmised ettevõtted	2007	241	NA	NA	NA	NA	76%
Buchheim (2010)	2008	7 408	NA	NA	NA	NA	29%
	2007	7 992	NA	NA	NA	NA	33%
	2006	8 406	NA	NA	NA	NA	62%
Henselmann & Kaya (2009)	2006	5 726	NA	NA	NA	NA	88%

Allikas: autorite koostatud eelnevalt viidatud artiklite andmete põhjal

Tabelist 1-2 järeldub, et aruannete esitamise viitajad on pikad tulenevalt 12-kuulisest seadusega ette nähtud piirist. Siiski selgub, et aruande esitamisel hilinetakse keskmiselt kuni 9 päeva ning kiiremini esitavad aruandeid suurettevõtted (Breuer *et al.*, 2020). Hilinemisega aruande esitajate osakaalud on ajas küll mõnevõrra paranenud, ent on jätkuvalt väga suured isegi suurettevõtete grupis, ulatudes 62%-ni (Wittman, 2020). Kusjuures Eierle *et al.* (2011) põhjal tundub, et väikeettevõtted on isegi kiiremad aruannete esitajad kui keskmise suurusega ettevõtted, mis on päris üllatav tulemus.

Wittman (2020) eristas lisaks aruande esitamise viitajale oma uurimuses ka selle alamkomponendid: aruande koostamisele kuluv aeg, auditeerimisele kuluv aeg, üldkoosoleku poolsele kinnitamisele kuluv aeg ning aruande esitamisele kuluv aeg.[4] Neid aegu võrreldes selgus, et kui aruande koostamisele kulutasid suurettevõtted perioodil 2011–2016 keskmiselt 141 päeva, auditeerimisele 16 päeva ning kinnitamisele 48 päeva, siis 168 päeva lihtsalt oodati, enne kui aruanne ametlikult Federal Gazette'i esitati. Seejuures ei suutnud nad tuvastada olulisi erinevusi äriühingute aruannete esitamise käitumises erinevate tegevusvaldkondade lõikes.

Breuer *et al.* (2020) vaatasid oma uurimuses ka seda, kuivõrd paljud mikroettevõtted on piiranud ligipääsu oma aruannetele Federal Gazette'is ning selgus, et 85% 153 000st on seda teinud. See on päris märkimisväärne osa.

Kuigi Soome kohta võrdlusinfot ei õnnestunud leida, näitavad eelnevalt välja toodud uurimused väga olulisi erisusi aruannete esitamise praktikates riikide lõikes. Kui vaadata aruannete esitamise viitaegu laiemalt, siis Conover *et al.* (2008) on perioodi 1986–1996 põhjal toonud välja märkimisväärseid erinevusi – 22 riigi äriühingutest kõige kiiremad esitajad olid USAs viitajaga 38 päeva ning siinses uurimuses käsitletud Suurbritannia, Belgia, Saksamaa ja Soome olid vastavalt tasemetel 111, 163, 180 ja 153 päeva. Kahjuks ei ole uuemate andmete põhjal rahvusvahelisi võrdlusi tehtud. Siiski on ainuüksi eelnevast näha, et juriidiliste isikute käitumist mõjutab tugevalt see, millised on konkreetse riigi aruannete esitamise tähtajad ning kuidas on konkreetses riigis korraldatud aruannete esitamisega hilinejate sanktsioneerimine. Neid aspekte käsitleme lähemalt juhtumianalüüsis 3. peatükis.

1.2. MAJANDUSAASTA ARUANNETE ESITAMISE AJASTAMISE MÕJUTEGURID

Nagu näha Lisast 1-1, on majandusaasta aruannete esitamise ajastamise mõjutegureid uuritud vähemalt 25 uurimuses 12 riigi andmetel. Seejuures Conover *et al.* (2008) uurimus võrdleb 22 riigi äriühingute aastaaruannete ajastamist. Siinse uurimuse erilise tähelepanu osaliseks saanud riikidest on Belgia esindatud kolme, Saksamaa kolme ning Suurbritannia ühe uurimusega.

[4] Koostamisele kuluvaks ajaks oli ajavahemik aruandeaasta lõpust kuni juhtkonna kinnituse kuupäevani. Auditeerimise aeg oli ajavahemik juhtkonna kinnitusest kuni audiitori otsuseni. Üldkoosoleku kinnitamisele kuluv aeg oli ajavahemik audiitori otsusest kuni üldkoosoleku otsuseni.

Siiski tuleb arvestada, et nimetatud uurimused ei ole tegelenud majandusaasta aruande mitteesitamise mõjuteguritega ning fookus on tegelikult esitatud aruannetel. Enamasti on neis uurimustes sõltuvaks muutujaks päevades mõõdetud aastaaruande esitamise viitaeg, kuid osades neist on tähelepanu pööratud ka fiktiivmuutujale, mis omab väärtust 1, kui hilineti aruande esitamisega (muul juhul 0). Erandlikult on Luypaert *et al.* (2016) kasutanud ka ordinaalset muutujat, mis võib omada väärtusi 0, 1, 2, 3 või 4, sõltuvalt aruannete esitamise viitaja pikkusest.

Suurem osa uurimusi on koostatud äriühingute seas, sest andmete kättesaadavus on selles vallas oluliselt parem. Kuigi eraomanduses äriühingutele saab laiendada enamikku äriühingute puhul tuvastatud mõjutegureid, peab arvestama, et eraomanduses äriühingute aruannete esitamine on vähem mõjutatud nende tegevusse sekkumisest läbi mitmesuguste regulatsioonide, samuti ähvardab neid väiksem kohtusse kaebamise risk ja avalikkuse huvi ning väiksem surve finantseerijatelt. Leidsime kokku viis eraomanduses äriühingutele keskendunud uurimust, milles on kasutatud oluliselt suuremaid andmehulkasid kui börsi noteeritud äriühingute uurimustes ning fookus on eelkõige väike- ja keskmise suurusega ettevõtetel (erandina keskendub Wittman, 2020 suurettevõtetele). Kuigi äriühingutele omased seaduspärasused kehtivad enamasti ka mittetulundusühingute puhul, tuleb viimaste juures arvestada, et nende olulisimaks huvigrupiks on rahastajad (Hyndman & McDonnell, 2009). Seega mittetulundusühingutele on aruannete tähtaegne esitamine oluliselt tähtsam oma tõhusa toimimise signaliseerimise vahend, mis annab võimaluse tagada oma tegevuse jätkuvus (Reheul *et al.*, 2014).

Juriidilise isiku tasandil mõjutavad aastaaruande koostamist ja seeläbi ka selle esitamise ajastamist sellega seotud järgmised kulud (Leuz & Wysocki, 2016):

1. **Otsesed kulud** – aruande ettevalmistamine, auditeerimine, levitamine. Eriti olulised võivad need kulud olla väikestele juriidilistele isikutele, sest neis kuludes on suur püsikulu komponent.

2. **Kaudsed kulud** – seotud sellega, et juriidilist isikut puudutav teave jõuab teiste osapoolte kätte. See võib hõlmata näiteks ärisaladuse lekkimist konkurentidele, kohtusse kaebamist (kui esitatud info osutub ebatäpseks), olemasoleva finantseerimise hinna muutust, juhile töökoha kaotust halbade tulemuste korral ning omanikule privaatsuse kadu.

Nimetatud kulude arvesse võtmiseks ajastamisotsuste kontekstis kasutatakse empiirilistes uurimustes erinevaid avalike infokanalite põhjal hinnatavaid näitajaid, mida võib jagada viide suuremasse alagruppi: aruande esitaja finantsnäitajad, aruandega seotud karakteristikud, auditeerimisega seotud karakteristikud, juriidilise isiku üldised karakteristikud ning äriühingu valitsemise näitajad. Vaatame neid järgnevates alapeatükkides lähemalt.

Eristada võib muidki võimalikke mõjutegureid. Näiteks sama aruande esitaja varasem käitumine, mida on eraomanduses äriühingute kontekstis kinnitanud oma uurimustes nii Wittman (2020), Luypaert *et al.* (2016) kui ka Clatworthy & Peel (2016). Lisaks mõjutavad aruandekohustuslaste aruannete esitamise otsuseid muud keerukamalt hinnatavad tegurid, mida näiteks Behn *et al.* (2006) on auditeerimise viitaja kontekstis jaganud inimestest, protsessist ja tehnoloogiast tulenevateks takistusteks. Selles vaimus on

näiteks Abernathy *et al.* (2018) vaadelnud ajastamise mõjutegurina juhtide võimekust, kasutades selleks äriühingu efektiivsusnäitajaid. Siiski eeldab selliste näitajate kasutamine täiendavat andmete kogumist, mida üldjuhul on tehtud küsitlustega.

Kahjuks ei ole majandusaasta aruannete esitamisest tehtud viimasel ajal küsitlusi sisaldanud uurimusi. Siinse uurimuse kontekstis kõige relevantsemaid küsimusi on esitanud Dyer & McHugh (1978). Mõningate aspektide puhul saab eeskujuks võtta üksikuid küsimusi uurimustest, nagu Ismail & Chandler (2004), Grottke *et al*., (2016), Minnis & Schroff (2017). Seega tugineme siinses uurimuses oma küsitluse koostamisel rohkem andmeanalüüsile ning seotud huvigruppide esindajatega tehtud intervjuudest saadud sisendile ning arvestame uurimuse spetsiifikast tulenevat.

1.2.1. ARUANDE ESITAJA FINANTSNÄITAJAD

Ilmselt enim uuritud finantsnäitajaks on aruande koostanud juriidilise isiku suurus. Enamasti eeldatakse, et kui juriidilise isiku tegevuse vastu on suurem avalik huvi ning sel on rohkem temaga tihedalt seotud huvigruppe (*transacting stakeholders*), siis ta esitab informatsiooni asümmeetria vähendamiseks aruande kiiremini (Breuer *et al.*, 2020). Samas on suuremal juriidilisel isikul enamasti ka rohkem ressursse (rohkem töötajaid, paremad IT-süsteemid), mis võimaldavad aruanded kiiremini esitada (Du & Wu, 2018). Seega aruande esitamise viitaja ning aruande esitaja suuruse vaheline seos peaks olema negatiivne. Vastukaaluks võib sama seos olla positiivne juhul, kui suuremal juriidilisel isikul kulub (tulenevalt oma tegevuse suuremast keerukusest) rohkem aega aruande koostamiseks. Siiski võib eeldada, et kui valimis on erineva suurusega juriidilisi isikuid (nagu siinses uurimuses), siis peaks seos olema pigem negatiivne. Varasemad empiirilised uurimused eraomanduses äriühingute kontekstis on näidanud nii positiivseid (Breuer *et al.*, 2020; Clatworthy & Peel, 2016) kui ka negatiivseid seoseid (Wittman, 2020; Luypaert *et al.*, 2016). MTÜ-de puhul Reheul *et al.* (2014) Belgias seoseid sissetuleva rahavoo suurusega ei leidnud.

Äriühingu tulemuslikkuse seost aruannete esitamise ajastamisega käsitletakse sageli vaatepunktist, kas tegemist on nn hea või halva uudisega. „Halva" uudise avaldamist on kasulik edasi lükata, sest see võimaldab olukorda enne avaldamist parandada (Begley & Fischer, 1998). Seega viimasel aruandeaastal kahjumit teeninud või tulemuslikkuse langust kogenud äriühing peaks aruande esitama hiljem. Seda ootust kinnitavad ka eraomanduses äriühingute uurimused (Breuer *et al.*, 2020; Clatworthy & Peel, 2016; Wittman, 2020). MTÜ-de puhul kinnitab Reheul *et al.* (2014) sama tendentsi ka juhtudel, kui MTÜ-l ei olnud positiivset tulemit. Kui tulemuslikkust hinnatakse kasumlikkusega, siis eeldatakse, et madal tulemuslikkus viitab äriühingu finantsraskustele, mistõttu selle seos aruande esitamise viitajaga peaks olema negatiivne (Bryant-Kutcher *et al.*, 2007). Empiirilised tulemused erinevate kasumlikkuse näitajate osas (kõige sagedamini varade tootluse näitaja põhjal) on kinnitanud pigem positiivset seost (Breuer *et al.*, 2020; Clatworthy & Peel, 2016). Erandina on Wittman (2020) saanud Saksamaa suurettevõtete puhul negatiivse seose, ent ta näitab oma töös ka seda, et seos kasumlikkusega on mittelineaarne.

Väga sageli seostatakse äriühingute aruannete esitamist nende kapitali struktuuriga. Erinevate finantsvõimenduse näitajate seost aruannete esitamise viitajaga on keeruline

üheselt määratleda. Ühelt poolt võib kõrgem võõrkapitali osakaal kogukapitalis osutada finantsraskustele, mis viitaks positiivsele seosele aruannete esitamise viitajaga. Teiselt poolt peab kõrgema võõrkapitali tasemega äriühing andma oma tegemistest rohkem aru välistele osapooltele, leevendamaks agendikulusid (Bigus & Hillebrand, 2017) ning peaks seetõttu esitama aruande pigem kiiremini (negatiivne seos). Kuigi suurem osa uurimusi on jõudnud pigem positiivse seoseni (Breuer *et al.*, 2020; Clatworthy & Peel, 2016; Luypaert *et al.*, 2016), pole osa uurimusi olulisi seoseid aruannete esitamise viitaja ning võõrkapitali taseme vahel leidnud (Wittman, 2020; Bigus & Hillebrand, 2017).

Palju on uuritud seoseid juriidilise isiku likviidsusnäitajatega. Võiks eeldada, et mida likviidsem ta on, seda vähem on vaja kiirustada aruannete esitamisega, kuna võõrkapitali kaasata ei ole vaja (Bigus & Hillebrand, 2017). Samas võivad aruande esitamisega venitada ka need, kelle finantsseisund on nõrk, et seeläbi vähendada teiste osapoolte võimalusi sellest teada saada (Deloof & Weets, 2003). Seega seos likviidsusnäitajatega on eeldatavalt vastuoluline. Mõned eraomanduses äriühingute põhjal tehtud uurimused on leidnud negatiivse statistiliselt olulise seose (Breuer *et al.*, 2020; Clatworthy & Peel, 2016), kuid on ka uurimusi, milles pole olulisi seoseid leitud (Bigus & Hillebrand, 2017, Luypaert *et al.*, 2016). MTÜde puhul on Reheul *et al.* (2014) näidanud, et väga madala likviidsusega MTÜd viivitavad aruande esitamisega kauem.

Üksikud uurimused on üritanud hinnata aruannete esitamise viitaja seoseid äriühingu finantsseisundi üldise tugevusega, kasutades viimase hindamisel erinevaid pankrotistumise indikaatoreid (Luypaert *et al.*, 2016).

1.2.2. ARUANDEGA SEOTUD KARAKTERISTIKUD

Aruande koostamisele kuluv aeg võib sõltuda kasutatavast aruande formaadist. Du & Wu (2018) on leidnud, et XBRL-vormingus aruandeid esitavad äriühingud teevad seda kiiremini, sest aruande esitamise protsess on rohkem automatiseeritud. Rohkem aega võib kuluda nii konsolideeritud aruande esitajatel (Wittman, 2020; Gülec, 2017) kui ka neil, kelle aruandes on tehtud olulisi parandusi (Abernathy *et al.*, 2014) või milles sisaldub erakorralisi tulusid/kulusid (Du & Wu, 2018; Reheul *et al.*, 2014; Lee *et al.*, 2008).

Aruande keerukust on Du & Wu (2018), Abernathy *et al.* (2018) ning Luypaert *et al.* (2016) hinnanud ka finantsnäitajatega (varud, nõuded ostjate vastu, immateriaalsed varad, müügitulu kiire kasv), mille suurus peegeldab kaudselt aruande koostamiseks vajalikke täiendavaid tegevusi saldode kontrolliks, kuluks kantavate summade hindamiseks jms. Neist kaks esimest uurimust leidsid vähemalt osades mudeli spetsifikatsioonides, et vastavate kirjete osakaal varadest on seotud aruande esitamise pikema viitajaga.

Aruande esitamist võib viivitada aruande auditeerimise nõue. Eraomanduses äriühingute kontekstis on empiirilised tulemused kinnitanud auditeerimise viivitavat efekti (Luypaert *et al.*, 2016; Clatworthy & Peel, 2016).

Enamasti eeldatakse, et kalendriaastaga lõppev majandusaasta võib tekitada viiteid aruannete auditeerimisel ning seetõttu pikeneb ka aruannete esitamise viitaeg. Sama tulemuseni võib viia ka väikeettevõtete puhul olukord, kus raamatupidamisteenuse sisseostjad ei saa kiiresti aruannet valmis seetõttu, et teenusepakkuja ei suuda kõrghooajal nii kiiresti tegutseda. Wittman (2020) on leidnud Saksamaa suurettevõtete

puhul hoopiski lühema aruannete esitamise viitaja detsembriga lõppeva majandusaasta korral.

1.2.3. AUDITEERIMISEGA SEOTUD KARAKTERISTIKUD

Ühe olulise tegurina keskendutakse sageli auditeerija tüübile ning eeldatakse, et suured rahvusvahelised audiitorfirmad suudavad tänu suuremale mastaabile ja kogemusele oma tööd kiiremini teha, mistõttu neid kasutavad juriidilised isikud esitavad aruanded kiiremini (Owusu-Ansah & Leventis, 2006). Seda ootust on toetanud ka Wittman (2020) Saksamaa suurettevõtete kontekstis.

Teine oluline aspekt on audiitori otsuse liik. Märkusega otsuseid ei tee audiitorid kergekäeliselt ning sellega seonduvad arutelud võivad võtta rohkem aega ja seeläbi pikendada audiitori otsuse andmise aega (Carslaw & Kaplan, 1991). Seega võib eeldada, et audiitori märkustega järeldusotsuse puhul on ka aruande esitamise viitaeg pikem. Eraomanduses äriühingute kontekstis Abernathy *et al.* (2018) selle näitaja puhul olulist seost ei leidnud. Siiski on äriühingute kontekstis see ootus üldjuhul kinnitust leidnud (Haw *et al.* 2006; Owusu-Ansah & Leventis, 2006).

1.2.4. JURIIDILISE ISIKU ÜLDISED KARAKTERISTIKUD

Sageli eeldatakse, et vanem juriidiline isik saab tänu suuremale kogemusele aruande koostamisega kiiremini hakkama (Luypaert *et al*., 2016). See ootus on leidnud kinnitust kõigis eraomanduses äriühinguid puudutanud uurimustes (Breuer *et al.*, 2020; Wittman, 2020; Clatworthy & Peel, 2016).

Äriühingu tegevuse keerukus mõjutab eeldatavalt samuti aruande koostamiseks kuluvat aega. Mida rohkemates ärisegmentides äriühing tegutseb ja mida rahvusvahelisem on, seda rohkem aega aruande koostamiseks kuluda võiks. Ärisegmentide arvu mõju majandusaasta aruande esitamisele on kinnitanud Clatworthy & Peel (2016).

Väga oluline tegur, mis pidurdab äriühingute aruannete esitamist, on võimalik ärisaladuse lekkimine. Kaudselt võib seda seostada ka tegevusvaldkonnaga, kus ärisaladuse olulisus määrab sageli turule sisenemise barjääri tugevuse uutele tulijatele. Sellele on keeruline leida sobivad mõõdikut, kuid kõige sagedamini on kasutatud selle hindamiseks materiaalse põhivara osakaalu varades. Samas ei ole selle mõõdikuga oodatud positiivset seost tuvastatud ning oluline seos jäänud kas leidmata (Bigus & Hillebrand, 2017; Leventis & Weetman, 2004) või hoopis saadud negatiivne seos (Lee *et al.*, 2008). Samuti haakub ärisaladuse küsimus konkreetse tegevusvaldkonna konkurentsiolukorraga – suurem konkurents peaks vähendama äriühingute soovi aruanded kiiresti esitada. Senised uurimused, kus seda aspekti on käsitletud, kinnitavad seda ootust (Breuer *et al.*, 2020).

Varasemates uurimustes on välja toodud ka erisusi aruannete esitamise viitajas tegevusvaldkondade lõikes (seda nii äriühingute kui ka MTÜde puhul). Teistest äriühingutest kiiremat aruannete esitamist on täheldatud ehitussektoris (Ika & Ghazali, 2012), kõrge kohtusse kaebamise riskiga valdkondades (Lee *et al.*, 2008), finantsinstitutsioonides (Al-Ajmi, 2008) ning teenindusettevõtetes (Owusu-Ansah & Leventis, 2006). MTÜde seas esitavad hariduse ja teaduse valdkonnas tegutsejatest

majandusaasta aruande aeglasemalt tervishoiu ning kiiremini sotsiaalhoolekande ja poliitiliste ühenduste esindajad (Reheul *et al.*, 2014).

Erandlikult on Luypaert *et al.* (2016) käsitlenud ka äriühingu maksuvõlgnevuste aspekti. Maksuvõla olemasolu osutus oluliseks selgitavaks teguriks aruande esitamisega vaid väga oluliselt hilinenud äriühingute puhul.

1.2.5. ÄRIÜHINGU VALITSEMISE NÄITAJAD

Enim tähelepanu on pööratud äriühingu omandistruktuuri kontsentreeritusele. Mida laiem ja vähem kontsentreeritud on äriühingu omanike ring, seda suuremad on agendikulud ning nende alandamise üheks võimaluseks on aruannete kiirem esitamine (Bigus & Hillebrand, 2017). See tähendaks positiivset seost omanike arvuga ning negatiivset seost omandi kontsentratsiooni näitajatega. Eraomanduses äriühingute seas tehtud uurimused kinnitavad seda ootust (Breuer *et al.*, 2020; Clatworthy & Peel, 2016).

Oluliselt vähem on uuritud konkreetset tüüpi omanike osaluste seost aruannete esitamisega või omanikega mitteseotud valitsemise näitajaid. Institutsionaalsete investorite osalus on nii eraomanduses kui ka noteeritud äriühingute kontekstis näidanud negatiivset seost aruande esitamise viitajaga (Breuer *et al.*, 2020; Du & Wu, 2018). Seda võib selgitada institutsionaalsete investorite suurema infovajadusega. Samas perekonna kontrolli all olevate äriühingute puhul on viitaeg pikem ning seda saab selgitada eraisikute suurema privaatsuse vajadusega (Wittman, 2020). Samuti on leitud negatiivset seost juhtkonna liikmete arvuga (Clatworthy & Peel, 2016) ning käsitletud auditikomitee liikmelisusega seotud erinevaid muutujaid (Abernathy *et al.*, 2014; Ika & Ghazali, 2012).

2. AASTAARUANNETE ESITAMISE NING ESITAMISEGA VIIVITAMISE ANALÜÜS

Selgitamaks 2010.–2018. majandusaasta aruannete esitamise olukorda Eestis ning määratlemaks potentsiaalseid aastaaruande esitamise viivitusi ja mitteesitamist selgitavaid faktoreid, viidi läbi alusandmete analüüs. Pärast andmestiku kokkpanekut arvutati aastaaruannete esitamist iseloomustavad näitajad, hinnati juriidiliste isikute karakteristikute erisusi nende näitajate gruppide lõikes ning tehti ökonomeetriline analüüs. Analüüsi eesmärk oli anda esmast sisendit, et aidata vastata järgmistele uurimisküsimustele:

- Miks jäävad juriidilised isikud hiljaks aastaaruannete esitamisel?
- Miks jätavad osad juriidilised isikud oma aastaaruanded üldse esitamata?

Analüüsil kasutatud andmeid, analüüsi protsessi ja tulemusi käsitletakse lähemalt järgnevates alapeatükkides.

2.1. VALIM, ANDMETE ALLIKAD JA KASUTATAVAD MÕISTED

2.1.1. VALIM JA ANDMETE ALLIKAD

Lähtudes uurimuse eesmärgist, olid andmeanalüüsi esmases fookuses kõik Eesti Vabariigis registreeritud äriühingud (edaspidi äriühingud), mittetulundusühinguid ja sihtasutused (edaspidi MTÜ/SA), mis tegutsesid vähemalt ühel aastal perioodil 1. jaanuarist 2010 kuni 31. detsembrini 2018. Vastavalt raamatupidamise seaduse (RPS) § 2 lg-le 2 on need isikud raamatupidamiskohustuslased, kes peavad vastavalt RPS § 4 lg-le 4 koostama ja esitama majandusaasta aruande. Äriühingud hõlmavad aktsiaseltse, osaühinguid, täisühinguid, usaldusühinguid ning tulundusühistuid. Tulundusühistute puhul on uurimusest tellija soovil välja jäetud kõik hooneühistud. Viimaste tegevuse iseloom on sarnane korteriühistutega, mis ei ole samuti käesoleva uurimuse objektiks. Hooneühistute elimineerimine tulundusühistute seast tehti lähtuvalt nii tulundusühistute äriregistri koodi esimesest numbrist (suurem osa hooneühistuid kannab registrikoodi esimese numbriga 8) kui ka arvestades ärihingu nime (lõplikust valimist elimineeriti kõik sellised, mille nimes sisaldus *hooneühistu*). Mittetulundusühingude ja sihtasutuste puhul tuleb arvestada, et vaatluse alla ei ole tellija soovil võetud korteriühistuid. Ärihingute ning MTÜ/SA andmestikud moodustati eraldi ning neid käsitletakse analüüsis eraldiseisvatena, sest nende struktuur ei ole identne. Samuti kasutatakse nende analüüsiks mõnevõrra erinevaid näitajaid.

Iga RIKi päringutest saadud eespool nimetatud juriidiline isik kanti esmalt andmestikku igal tegutsemisaastal perioodil 2010–2018. Seega kui juriidiline isik asutati 2011, kanti see andmestikku aastast 2011. Kui juriidiline isik kustutati aastal 2016, siis see jäi viimaseks aastaks, kui see paneelandmestikus sees oli. Lisa 2-1 paneelis A on näha nendel alustel tekkinud andmestiku vaatluste arvud. Enamiku äriühingute puhul on need veidi

suuremad kui Statistikaameti vastava aasta näitaja. Seda saab selgitada asjaoluga, et Statistikaamet võtab aluseks 31. detsembri seisu. Siinse uurimuse esmases andmestikus sisaldus juriidiline isik viimast korda vastava majandusaasta näitajates ka siis, kui see sama aasta jooksul registrist kustutati. Tabelist on ka näha, et tulundusühistute puhul langeb valimi kaetus alates 2013. aastast. Selle põhjuseks on ilmselt asjaolu, et 2013. aastast on Statistikaamet hakanud tulundusühistute alla lugema hooneühistuid, mis siinse uurimuse valimist eemaldati (tulundusühistute arvud koos hooneühistutega enne nende elimineerimist olid 2013–2018 väga sarnased Statistikaameti näitajatega). MTÜde puhul jäävad esmase valimi osakaalud enne 2018. aastat mõnevõrra madalamaks. Selle põhjuseid on uurimuse autoritel (teadmata Statistikaameti täpset arvutusloogikat) keeruline selgitada.

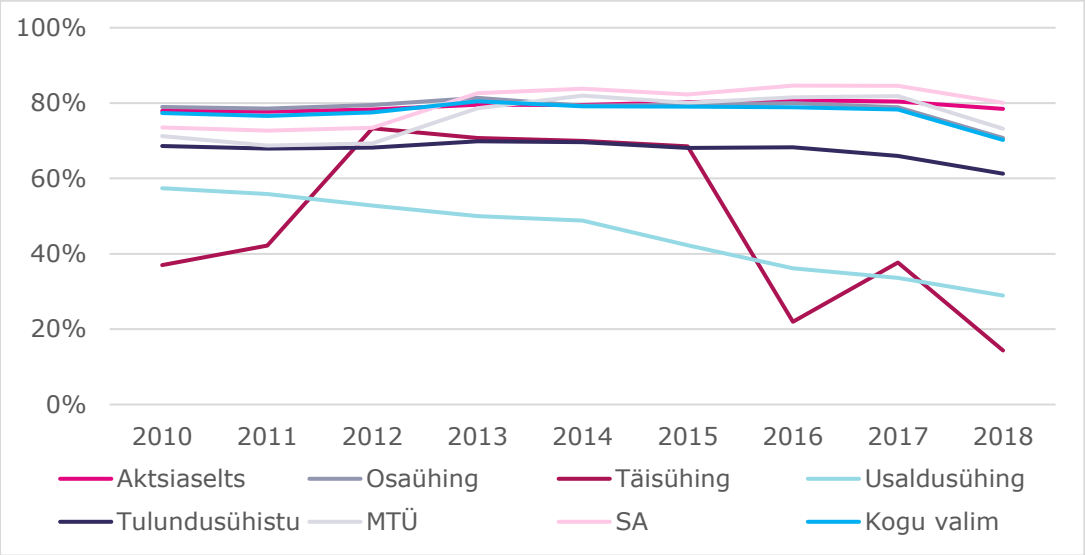
Lõpliku uurimuse andmestiku koostamisel korrigeeriti esmast andmestikku järgnevalt. Esiteks eemaldati esmasest andmestikust need vaatlused, mis tekkisid juriidilise isiku asutamisaastal juhul, kui asutamise kuupäev oli pärast 30. juunit ning juriidiline isik ei olnud asutamisaastale vastaval majandusaastal aruannet esitanud.[5] Selliste juriidiliste isikute eemaldamise tingis see, et neil juriidilistel isikutel on võimalik esitada esimese majandusaasta aruanne 18 kuu kohta, jättes esitamata vähem kui 6 kuu pikkust perioodi katva aruande. Teiseks eemaldati esmasest andmestikust need vaatlused, mis seondusid vastaval majandusaastal kustutatud juriidiliste isikutega, kes aruandeid ei olnud esitatud, sest registrist kustutamine võib toimuda ilma likvideerimisaruande esitamiseta (nt kustutamine aastaaruande esitamata jätmise tõttu). Pärast neid muudatusi vähenes vaatluste arv kokku 127 686 võrra. Lisa 2-1 paneelis B on näha allesjäänud vaatluste arvud. Võrreldes Statistikaameti andmetega on lõplikus andmestikus vähem vaatlusi, kuid see on ootuspärane, sest meie andmestikust said välja jäetud peaaegu kõik aasta teises pooles asutatud juriidilised isikud.

Vaatluste jagunemist majandusaastate lõikes võib mõjutada aruandeperioodi erinevus kalendriaastast. Andmeanalüüsis käsitletakse aruannete esitamist vastavalt majandusaastale (edaspidi nimetatakse enamasti aastaks). Konkreetse majandusaasta aruande paigutamine andmestikku sõltus konkreetse juriidilise isiku iga aastaaruande aruandeperioodi lõpust põhimõttel, et majandusaastaks on see kalendriaasta, mille sisse langeb suurem osa aruandes kaetud aruandeperioodist. Näiteks kui aruande periood on 12 kuud ning see lõpeb 30. juunil 2011 või varem, siis selle juriidilise isiku vaatlus on paigutatud 2010. majandusaasta alla. Kui aruande periood lõpeb 31. juulil 2011 või hiljem, siis selle juriidilise isiku vaatlus on paigutatud 2011. majandusaasta alla. Perioodil 2010–2018 on põhikirja järgselt detsembrist erineva lõpuga majandusaasta valinud 2–4% äriühingutest ning 3–4% MTÜ/SA andmestikus olevatest juriidilistest isikutest. Seejuures 0,6–0,7% äriühingutest ning 1% MTÜdest/SAdest lõpetab majandusaasta juuni lõpus ning ülejäänud suhteliselt võrdselt ülejäänud kuudel aastast. Seega tavapärasest erineva aruandeperioodi lõpu mõju koondandmetele on väike.

Siiski tuleb uurimuse lugejail arvestada, et konkreetsel aastal majandusaasta aruande esitamise kohustust omanud juriidiliste isikute populatsiooni täpne määratlemine on problemaatiline. Lõplik andmestik pandi kokku juriidilise isiku põhiselt, kuid RIKist

[5] Vastavalt RPS § 13 lg-le 2 võib raamatupidamiskohustuslase asutamisel, lõpetamisel, majandusaasta alguskuupäeva muutmisel olla majandusaasta lühem või pikem kui 12 kuud, kuid see ei tohi ületada 18 kuud.

erinevate päringute kaudu saadud andmete ühendamisel esines ebakõlasid. Samuti komplitseerib RIKist saadud andmete töötlemist see, et osad registrist kustutatud juriidilised isikud võidakse vaatlusalusel perioodil korduvalt kustutada ja taastada. Selle tõttu on aruande esitamise kohustuse määratlemine aastate lõikes keeruline. Lõplik andmestik sisaldab ka likvideerimisel olevaid juriidilisi isikuid. Seega võib lõplikus andmestikus olla sees teatav viga ning osa juriidilisi isikuid kas täielikult või osadel aastatel vaatluse alt välja jäänud ning teised aruande esitamise kohustuslasena arvesse võetud, kuigi neid arvesse võtma ei peaks. See võimalik viga mõjutab eelkõige aruannete mitteesitamisega seotud näitajaid. Kuna enamiku juriidiliste isikute puhul on saadud vaatluste arvud siiski väga sarnased Statistikaameti poolt avaldatuga, ei tohiks need asjaolud oluliselt mõjutada kasutatava andmestiku esinduslikkust. Kokku on kahes andmestikus 1 544 677 vaatlust: neist 1 346 937 äriühingute ning 197 740 MTÜ/SA omas.

Joonis 2-1. Aruandeinfoga juriidiliste isikute osakaal kõigist valimis olevatest juriidilistest isikutest õiguslike vormide ja aastate lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Autorite arvutused

Uurimuse käigus kasutatakse kõigi valimis olevate juriidiliste isikute puhul peamiselt äriregistrisse kantud üldinfot (nt õiguslik vorm, asutamise kuupäev, majandusaasta algus ja lõpp) ning aastaaruannetes sisaldunud infot, mis on XBRL-vormingus kättesaadav ning oli uurimuse kontekstis relevantne (aruannetes sisaldunud valitud kirjed, sh kirjeid ka aruande lisadest). Siinkohal tuleb arvestada, et aastaaruannete andmed on olemas vaid nende juriidiliste isikute kohta, kes on aruande esitanud. Joonisel 2-1 on näha, et sõltuvalt aastast on andmestikus detailset aruandeinfot 70–80% valimis olevate juriidiliste isikute kohta. Seejuures madalaim ning ajas vähenenud on aruandeinfo olemasolu täis- ja usaldusühingute puhul viidates majandusaasta aruannete üha vähenenud esitamisele äriregistrile. Äriühingute aruandeandmeid on kokku 1 043 752 vaatlusele ning MTÜ/SA puhul 150 899 vaatlusele. Statistilise ja ökonomeetrilise analüüsi käigus väheneb tegelik kasutatavate vaatluste arv oluliselt, sest paljude juriidiliste isikute puhul esineb valitud näitajate seas puuduvaid andmeid. Lisaks eelmainitud andmetele kasutatakse vähemal määral ka MTA infot käibemaksukohustusluse ning maksuvõlgnevuste kohta (koos ajatatud võlaga), samuti RIKi infot osaühingute ja aktsiaseltside suurima omaniku kohta.

2.1.2. KASUTATAVAD MÕISTED JA MUUTUJAD

Aastaaruannete esitamise/ajastamise analüüsil tuleb defineerida kasutatavad mõisted, mis on seotud Eesti regulatiivse raamistikuga. Vastavalt RPS § 14 lg-le 1 on raamatupidamiskohustuslane kohustatud lõppenud majandusaasta kohta koostama majandusaasta aruande, mis koosneb raamatupidamise aastaaruandest ja tegevusaruandest. Vastavalt RPS §-le 15 varieerub aruandes sisalduvate komponentide hulk äriühingute puhul vastavalt nende suurusele. Aruanne esitatakse üldjuhul RIKi ettevõtjaportaali veebilehe https://ettevotjaportaal.rik.ee e-aruandluskeskkonnas.[6] Kui juriidiline isik on pärast aruande sisestamist e-aruandluskeskkonda valinud esitamise tähtaja tulevikus, siis loetakse aruanne esitatuks sellel tuleviku, mitte aga sisestamise kuupäeval.[7] Käesolevas uurimuses loetakse esitamata aruandeks sellised, mida juriidiline isik oleks pidanud lähtuvalt oma äriregistris oleku perioodist (registreerimise algusest kuni kustutamiseni) iga majandusaasta lõikes esitama, aga ei ole uurimuse teostamise hetkeks (juuli 2020) äriregistrile esitanud. Täis- ja usaldusühingute puhul tuleb arvestada, et kuigi RPS loeb nad raamatupidamiskohustuslasteks ning paneb neile aastaaruande koostamise kohustuse, on äriseadustik (ÄS) seadnud täiendavaid kriteeriume nende aruande esitamise kohustuse osas äriregistrile. Nimelt sätestab ÄS § 97^1 lg 1, et esitamise kohustus on vaid nendel UÜdel ja TÜdel, mille täisosanikuks on osaühing, aktsiaselts, tulundusühistu või mittetulundusühing. Kuna saadud andmestikus ei ole võimalik eristada UÜd ja TÜd osanike järgi, siis on järgnevates arvutustes käsitletud neid kõiki aruande esitamise kohustuslastena.[8] Kuigi see piirab nende kohta esitatud tulemuste tõlgendamist, siis arvestades TÜ ja UÜ väikest osakaalu äriühingute seas (vastavalt Lisa 2-1 andmetele 1,4–3,0% kõigist äriühingutest), on selle teguri võimalik mõju esitatud tulemustele sisuliselt olematu.

Vastavalt ÄS § 97^1 lg-le 1, § 179 lg-le 4, § 334 lg-le 2, mittetulundusühingute seaduse (MTÜS) § 36 lg-le 5 ja sihtasutuste seaduse (SAS) § 34 lg-le 4 esitatakse majandusaasta aruanne äriregistrile 6 kuu jooksul arvates majandusaasta lõppemisest. Tähtaegselt esitatuks on siinses uurimuses seega loetud kõik need aruanded, mis on esitatud 6 kuu jooksul vastava aruandeperioodi lõpust. Hilinenud esitusteks loetakse kõik need, kus aruanne esitati kasvõi 1 kalendripäev pärast tähtaega. Uurimuse teostamise lõpujärgus selgus, et tsiviilseadustiku üldosa seadus (TsÜS) käsitleb tähtaja saabumist eelnevast paindlikumalt. Nimelt kui tähtaeg satub riigipühale või muule puhkepäevale, siis vastavalt TsÜS § 136 lg-le 8 loetakse tähtaeg saabunuks puhkepäevale järgneval esimesel tööpäeval.[9] Seega näiteks 31. detsembril 2017 lõppeva majandusaasta aruande saaks

[6] Vastavalt justiitsministri määruse nr 59 (28.dets 2005) "Kohtule dokumentide esitamise kord" §-dele 12^4 ja § 12^5 võib aastaaruande esitada ka kohtule PDF-vormingus või notari kaudu. Sellisel viisil esitatakse 0,6% äriühingute ja 0,2% MTÜ/SA aruannetest.
[7] Selline tähtaeg saab olla kõige hilisemalt 6 kuud pärast majandusaasta lõppu.
[8] RIKilt saadud täpsustava info kohaselt ei ole süsteemis praegu eraldi aruande esitamise kohustust määratlevat andmevälja, mis aitaks identifitseerida, kas TÜ või UÜ peab majandusaasta aruande äriregistrile esitama. Majandusaasta aruande esitamise kohustusluse määramise muudavad keerukaks võimalikud muutused omandistruktuuris. Kui esineb reaalne kahtlus kohustuse mittetäitmise osas, siis vaadatakse vastavate äriühingute andmed enne sanktsioonide rakendamist eraldi üle.
[9] Siinkohal märgime, et kuna nimetatud fakti ei ole välja toodud RIKi lehel ning kuidagi ei ole võimalik eeldada ÄSi, MTÜSi ja SASi lugemisel, siis võib eeldada, et ka suur osa ettevõtjaid/raamatupidajaid

esitada tähtaegselt veel ka 2. juulil 2018. Arvestades uurimuse ajakava poolt ette antud piiranguid, ei olnud võimalik seda täpsustust juba teostatud analüüsi integreerida. Kui keskenduda vaid 31. detsembril lõppevatele majandusaastatele, siis puudutab see nüanss 2011., 2012., 2017. ja 2018. majandusaasta aruande hilinemise / tähtaegse esitamise näitajaid. Selle nüansi mõju aruandes esitatud tulemustele on sisuliselt olematu, sest 2011. majandusaastal puudutab see 9 äriühingut, 2012. aastal 2 äriühingut, 2017. aastal 58 äriühingut ja 3 MTÜd/SAd ning 2018. aastal 28 äriühingut ja 7 MTÜd/SAd.

Kuna soovituste tegemiseks on oluline mõista juriidiliste isikute aruannete esitamise ajastamist tervikuna ning tagada võrreldavus varasemate teaduslike uurimustega (vt peatükk 1), keskendub analüüs peamiselt aastaaruande esitamise viitajale. Aastaaruande esitamise viitajana käsitleme kalendripäevade arvu aruandeaasta lõpust kuni aruande esitamiseni sõltumata esitamise formaadist (XBRL, PDF, notar). Selle näitaja puhul tuleb arvestada, et äriühingute andmestikus oli 1 316 ning MTÜ/SA andmestikus 129 sellist vaatlust, kus aastaaruanne oli esitatud äriregistrile PDF-vorminugus või notari kaudu ning saadud andmestikus puudus aruande esitamise kuupäev. Need vaatlused jäävad viitaja arvutamisel kasutatud valimitest välja koos kõigi nende vaatlustega, mille puhul aruanne oli esitamata. Seega viitaja kontekstis on vaatluste koguarv äriühingute andmestikus maksimaalselt 1 042 436 ning MTÜ/SA andmestikus 150 770.

Täiendavalt tuleb allpool esitatud aruannete esitamise/ajastamise andmeid vaadates arvestada, et need on esitatud 2020. aasta juuli seisuga, st pärast seda hetke aruande esitanud juriidiliste isikute andmed arvutatud näitajates ei sisaldu. Selle tõttu võivad eelkõige 2018., aga vähemal määral ka eelnevate aastate aruande mitteesitamise osakaalud näida tegelikust suuremad ning aruannete esitamise viitajad lühemad, kui need oleks näiteks aastal 2021 sama näitajat arvutades. Kuna paremini on seetõttu omavahel võrreldavad 2010.–2017. aasta andmed, ei pöörata alljärgnevas kirjeldavas analüüsis 2018. aasta näitajatele samavõrd suurt tähelepanu.

Juriidilise isiku tegevusvaldkond on alljärgnevalt defineeritud EMTAK-klassifikaatori järgi vastavalt sellele tegevusvaldkonnale, mis kajastas peamist müügitulu allikat konkreetsel majandusaastal. Kui viimast ei olnud aruande andmetes esitatud või oli aruanne esitamata, lähtuti äriregistris märgitud tegevusvaldkonnast. MTÜ/SA tegevusvaldkonna aluseks on äriregistri andmed. Ligi 19 297 äriühingu vaatluse (1,4% vaatluste kogumahust) ning 15 084 MTÜ/SA vaatluse (7,6% kogu vaatluste mahust) puhul ei olnud võimalik tegevusvaldkonda defineerida. Enamasti on tegemist praeguseks äriregistrist kustutatud äriühingute, MTÜde ning SAtega. Suurem osa järgnevast analüüsist keskendub EMTAK-klassifikaatori esimesele tasemele (täht) (edaspidi tegevusala grupp). Mõnel juhul on lisadesse paigutatud ka detailsemat infot EMTAK-klassifikaatori kahe esimese numbri alusel tehtud jaotuse põhjal.

Äriühingute puhul on nende suurusgrupp määratud vastavalt RPS §-le 3 (vt Tabelit 2-1, mis sätestab suurusgrupid alates 2016. aastast, mil jõustusid raamatupidamise direktiivist 2013/34/EL tulenevad nõuded.

ei ole sellisest aruande esitamise tähtaja pikenemisest teadlikud. Samuti jääb üles küsimus, kas selline tähtaja pikenemine on olnud algselt seadusandja soov. TsÜS jõustus 1. juulil 2002, samas kui ÄS, MTÜS ja SAS majandusaasta aruande sätted on paigas olnud juba aastast 1995–1996.

Tabel 2-1. Äriühingute kategoriseerimine suurusgruppidesse Eestis

Näitajad	Mikroettevõte*	Väikeettevõte	Keskmise suurusega ettevõte	Suurettevõte
Bilansimaht eurodes	≤ 50 000	≤ 4 000 000	≤ 20 000 000	>20 000 000
Müügitulu eurodes	≤ 175 000	≤ 8 000 000	≤ 40 000 000	>40 000 000
Keskmine töötajate arv aruandeaasta jooksul	≤ 10	≤ 50	≤ 250	>250

Allikas: Autorite koostatud RPS § 3 põhjal
Märkus:* Lisaks kehtivad mikroettevõtte puhul järgmised nõudmised: kohustised ei tohi olla suuremad kui omakapital ning peab olema ühe osanikuga osaühing, kus osanik on ühtlasi juhatuse liige (juhatuse liikmeid võib rohkem olla) (RPS § 3).

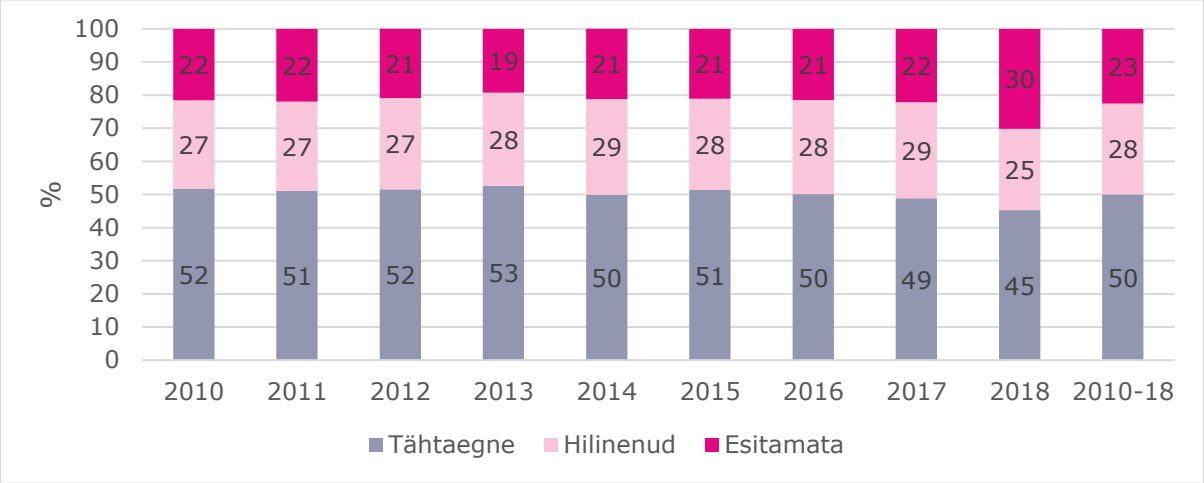
Äriühingud kvalifitseeruvad vastavasse kategooriasse, kui bilansipäeval ei ületata kolme kriteeriumi seast vähemalt kahe piirmäära ning suurettevõte ületab kolmest keskmise suurusega ettevõtete kriteeriumist vähemalt kahte. Selle näitaja puhul tuleb arvestada, et 169 619 äriühingu vaatlustele (12,6%) ei olnud võimalik seda piisavalt täpselt määrata. 25% juhtudel oli põhjuseks see, et äriühing oli praeguseks kas juba likvideerimisel, kustutatud või oli tegemist alles 2018. aasta esimeses pooles tegevust alustanud äriühinguga, mis polnud esimest aruannet esitanud (pole infot, mille alusel gruppi määrata). Ülejäänud vaatluste kohta oli olemas ainult osa infost (müügitulu, töötajate arv, varade maht), mis on vajalik selleks, et oleks võimalik äriühingut korrektselt klassifitseerida. Seega mõnevõrra terviklikuma pildi annab õigusliku vormi alusel tehtud äriühingute liigitus (õiguslik vorm on määratud kõigile äriühingutele).

Analüüsis kasutatakse lisaks eespool esitatule veel palju teisigi muutujaid, mis on valitud lähtuvalt varasemates uurimustes eeldatud ja kinnitust leidnud seostest (täpsemalt käsitleti peatükis 1.2.). Kasutatud muutujate tähised ning selgitused on esitatud lisas 2-2. Muutujad on jagatud kolme rühma: juriidilist isikut, juriidilise isiku finantsseisundit ning esitatud aastaaruannet iseloomustavad näitajad. Finantsseisundit iseloomustavate näitajate puhul elimineeriti suuremad erindid, lugedes kõige esimese ja kõige viimase protsentiili vaatluste väärtused võrdseks neile järgneva või eelneva protsentiili väärtusega (*winsorized*). Järgneva analüüsi tekstiosas ei viidata parema loetavuse tagamiseks muutujate tähistele (tähised on välja toodud lisades esitatud detailsetes tabelites).muutujate tähistele (tähised on välja toodud lisades esitatud detailsetes tabelites).

2.2. KIRJELDAV STATISTIKA ARUANNETE (MITTE)ESITAMISE KOHTA

2.2.1. ÄRIÜHINGUTE AASTAARUANNETE (MITTE)ESITAMISE STATISTIKA

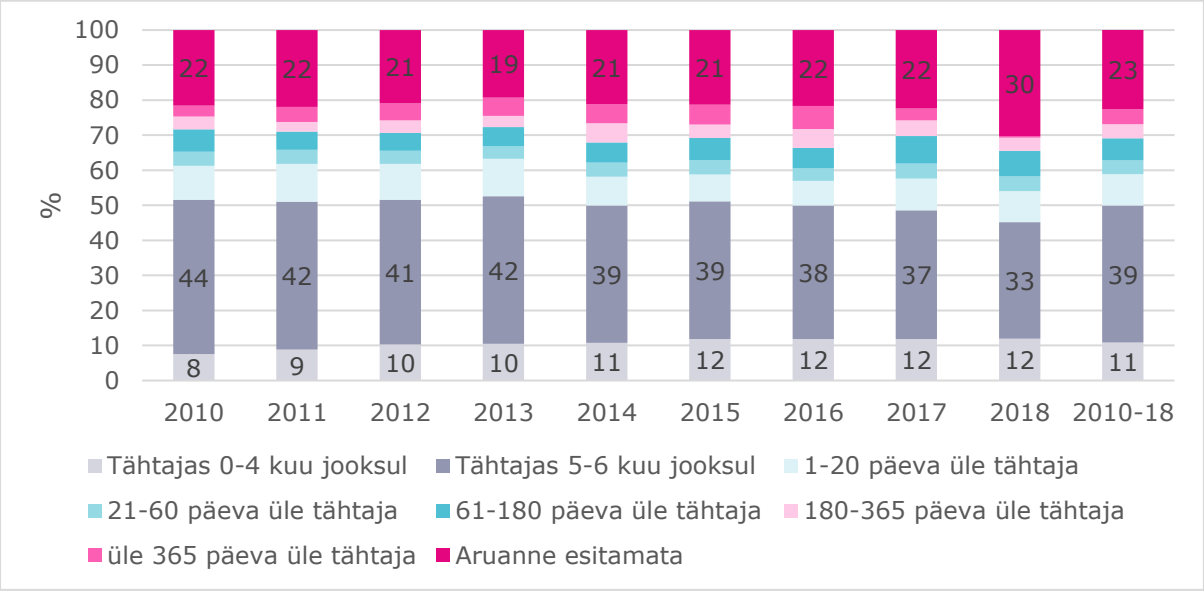
Joonisel 2-2 on esitatud äriühingute jaotus vastavalt sellele, kas aruanne esitati tähtaegselt hilinenult või jäeti esitamata. kas aruanne esitati tähtaegselt hilinenult või jäeti esitamata.

Joonis 2-2. Äriühingute aruannete esitamise osakaalude muutus aastate lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Koostatud Lisa 2-3 andmete põhjal

Nagu jooniselt näha, on olenevalt aastast jäetud 19–22% aruannetest esitamata, kogu perioodil 2010–2018 oli neid 23%. Erandlikult on 2018. aastal aruannete mitteesitamise määr 30% peal, ent seda mõjutab oluliselt see, et äriühingutel on olnud võrreldes varasemate majandusaastatega võimalik lühema aja jooksul aruandeid esitada (osad hilinejad on klassifitseeritud seetõttu mitteesitajaks). Kõigist esitamisele kuuluvatest aruannetest on sõltuvalt aastast 45–53% (kogu perioodil 50%) esitatud tähtaegselt. See tähendab, et 28% kõigist aruande esitamise kohustusega äriühingutest (36% aruande esitanud äriühingutest) on teinud seda hilinenult. Aastate lõikes ei ole toimunud märkimisväärseid muutusi aruannete esitamise/mitteesitamise osakaaludes.

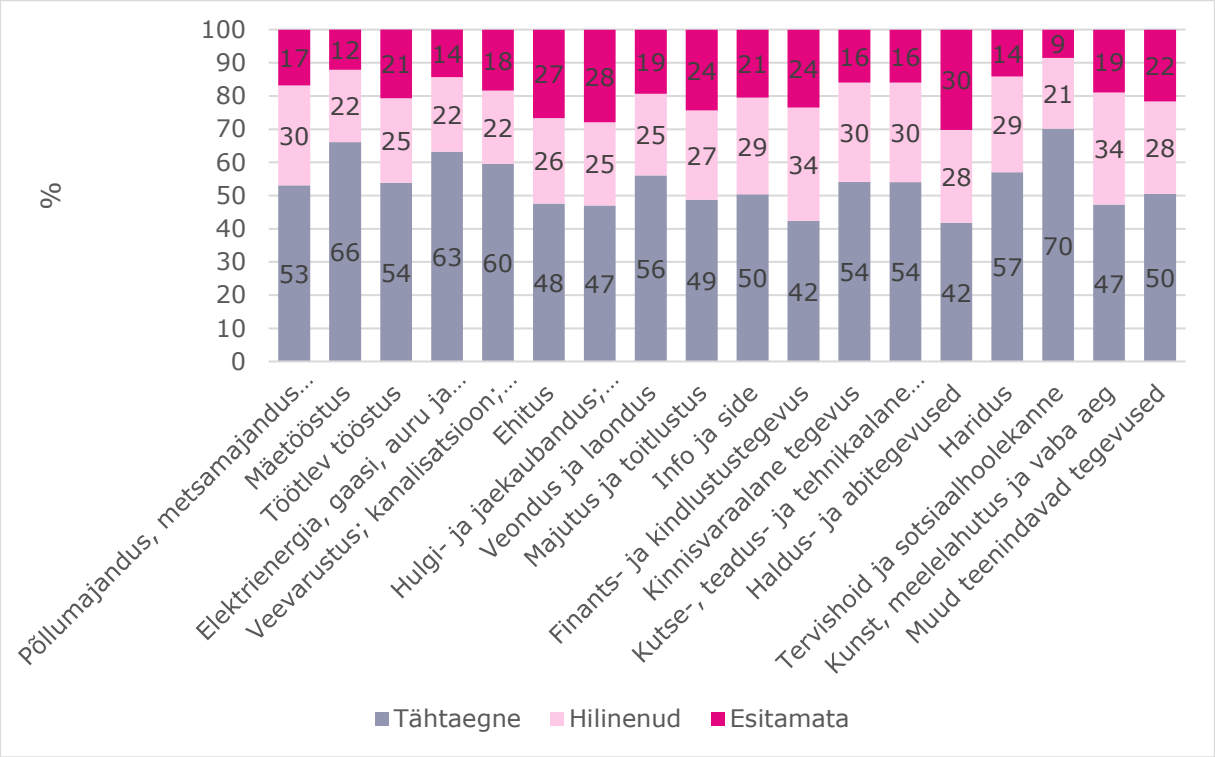

Joonis 2-3. Detailsem äriühingute aruannete esitamise osakaalude muutus aastate lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Koostatud Lisa 2-4 andmete põhjalpõhjal

Kuna kaalutakse aastaaruannete esitamise tähtaega ettepoole nihutamist, koostasime ka detailsema Joonise 2-3, kus on hilinemised ja tähtaegsed esitused jagatud

alamperioodideks. Jooniselt on näha, et ligi 60% aruande esitamise kohustusega äriühingutest eistab selle hiljemalt 60 päeva pärast aruande esitamise tähtaega (st ligi 8 kuu jooksul aruandeperioodi lõpust). Seejuures esimese 4 kuuga on seni aruande esitanud kõigest 8–12% aruande esitamise kohustusega äriühingutest. Viimane näitab, et aruande esitamise perioodi võimalik lühendamine hakkaks väga tugevalt mõjutama enamiku äriühingute tegevust. äriühingute tegevust.

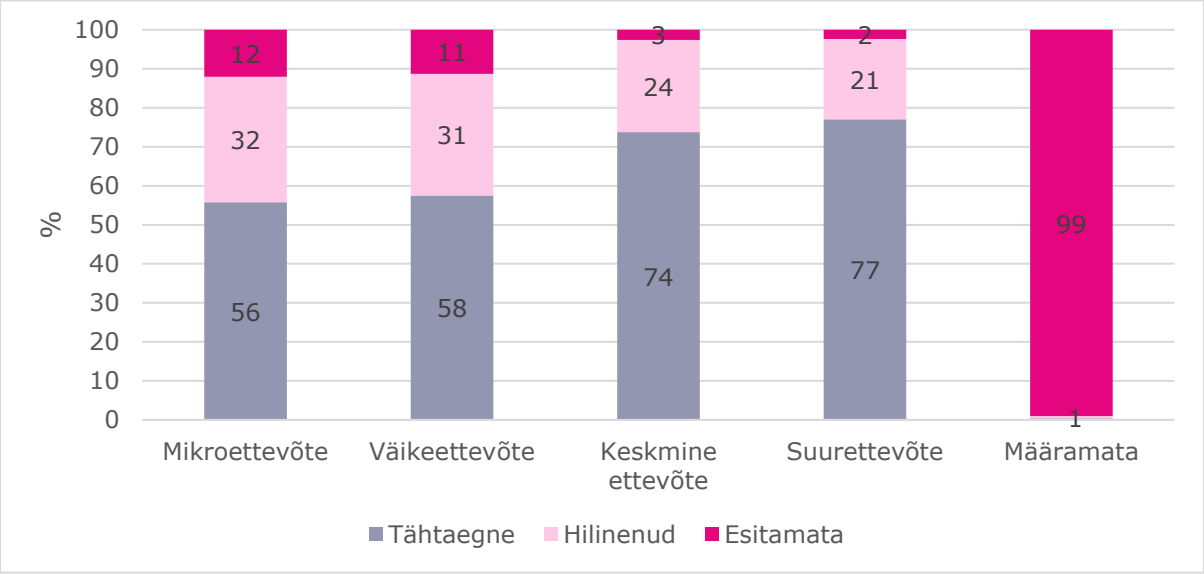
Joonis 2-4. Aruannete esitamise osakaalud äriühingu peamise tegevusala grupi lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Koostatud Lisa 2-5 andmete põhjal

Joonisel 2-4 on kujutatud aruannete esitamise osakaalud vastavalt äriühingu peamisele tegevusala grupile. Jooniselt on näha, et kõige madalamad aruande mitteesitamise määrad on tervishoius ja sotsiaalhoolekandes (9%), mäetööstuses (12%), elektri- ja gaasivarustuses (14%) ning veevarustuse, kanalisatsiooni ja jäätmekäitusega seotud valdkondades (18%). Kõige suurem aruannete mitteesitamise määr, mis ulatub koguni 30%-ni, on haldus- ja abitegevustes. Selle valdkonna tulemust on tugevalt mõjutanud büroohaldus, büroode ja muu äritegevuse abitegevused (EMTAK-kood 82), kus aruannete mitteesitamise määr on 41% (vt Lisa 2-6). Ühtlasi on näha, et suhteliselt kõrge (27–28%) mitteesitamise määr on nii ehituses kui ka hulgi- ja jaekaubanduses. Seejuures ehituses on kõige kõrgem mitteesitamise määr hoonete ehitusega seotud tegevusaladel (32%) ning hulgi- ja jaekaubanduse poolel hulgikaubanduse valdkonnas (31%). Hilinenud aruannete esitamise osakaalud ei erine väga oluliselt valdkondade vahel, jäädes enamasti 21–30% vahele. Erandina on üle 30% tasemel hilinejate osakaal finants- ja kindlustustegevuses ning kunsti, meelelahutuse ja vaba aja tegevusala grupis. Seega suurem osa tegevusvaldkondade vahelistest erinevustest aruannete esitamisega seotud tegevuses tuleneb mitteesitamise ja tähtaegse esitamise osakaaludest.

Eeldada võib, et osad aruannete mitteesitajad on süstemaatilised mitteesitajad. Nende osakaalu hindamiseks arvutasime igale äriühingule näitaja, mis mõõdab, mitu protsenti aruannetest, mis ta perioodil 2010–2018 esitama pidi, on jäetud esitamata. Seega kontrollib see näitaja juhtumeid, kus äriühing on perioodil alles tegevust alustanud või selle juba lõpetanud. Tulemused on esitatud lisas 2-7 olevatel joonistel. Sealt on hästi näha, et mida vähem aega on äriühing andmestikus olnud, seda rohkem on selliseid äriühinguid, kes on aruandeid esitamata jätnud. Vaid ühel aastal andmestikus sisaldunud äriühingute puhul on ligi 40% mitteesitajaid. Samas kogu perioodi (9 aastat) andmestikus olnud äriühingute seas on üle 80% äriühingutest esitanud aruande igal aastal (ülejäänud 20% jätnud vähemalt osal aastatel aruande esitamata, esitamata on eelkõige 2018. aasta aruanne).

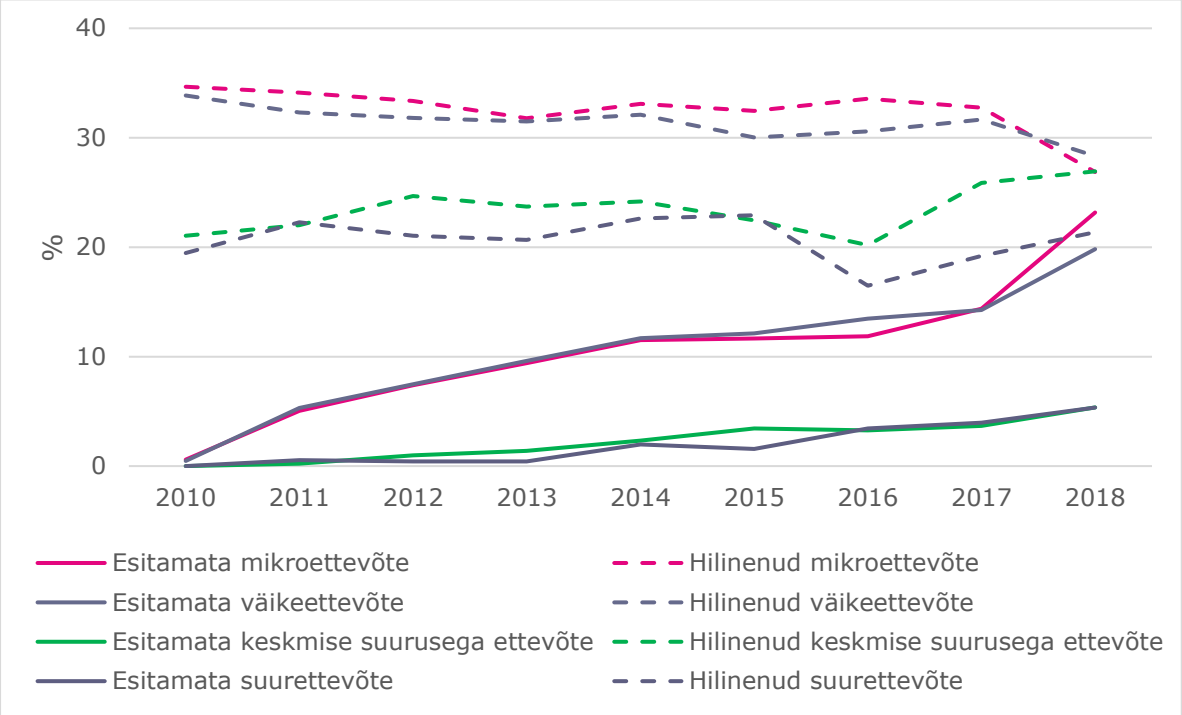
Joonisel 2-5 on esitatud aruannete esitamise osakaalud vastavalt äriühingu suurusgruppidele. Selgelt paistab välja, et aruannete mitteesitamise määrad on väga madalad suurtel ja keskmistel ettevõtetel, vastavalt 2 ja 3%. **Samas väike- ja mikroettevõtetel on see 11–12% tasemel**. Siiski on ka viimaste gruppide aruannete mitteesitamise osakaalud kaks korda madalamad kui eelnevalt aastate ja tegevusalade lõikes arvutatud. Olulise languse põhjuseks on suurusgruppidesse jagamata äriühingud, mis moodustavad 13% kõigist vaatlustest. Sellistest äriühingutest 99% ei ole majandusaasta aruannet esitanud.

Joonis 2-5. Äriühingute aruannete esitamise osakaalud suurusgruppide lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal

Kui vaadata mitteesitamise ja hilinemise määrade muutust suurusgruppide ja aastate lõikes (vt Joonist 2-6), siis on näha, et kõigis suurusgruppides on aruannete mitteesitamise määr ajas kasvanud.

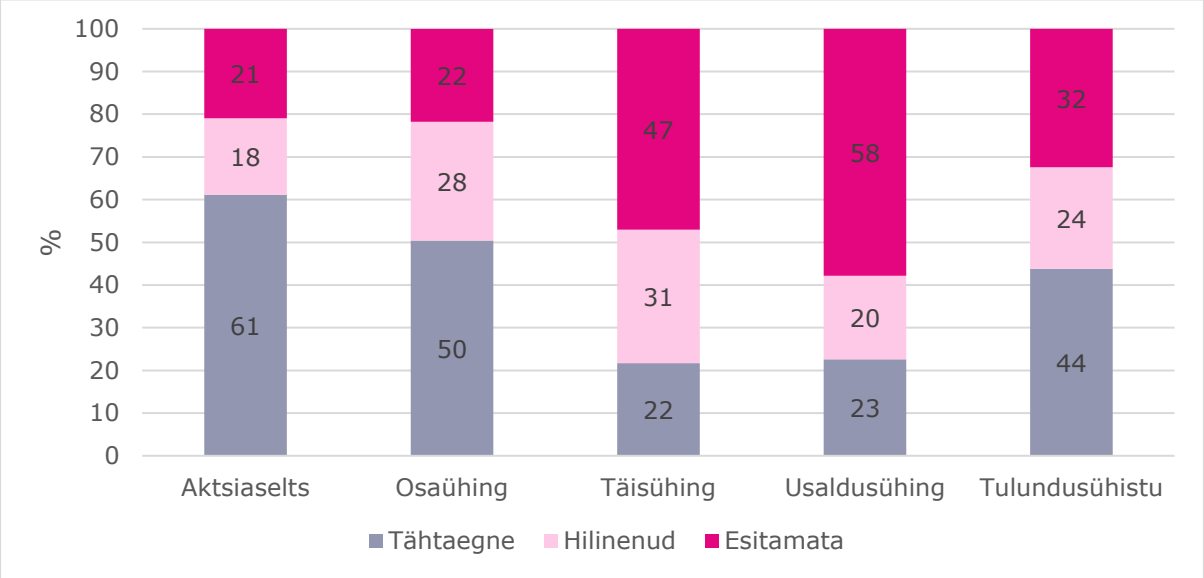

Joonis 2-6. Äriühingute aruannete mitteesitamise ja hilinemise osakaalud suurusgruppide ja aastate lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Koostatud Lisa 2-8 andmete põhjal
Märkus: 2018. aasta andmed ei ole eelnevate aastatega hästi võrreldavad, mistõttu on aruande mitteesitanute määr kõrgem ning hilinejate määr madalam, kui see oleks andmete kogumise perioodi pikendades.

Eriti olulisel määral on mitteesitamise määr suurenenud mikro- ja väikeettevõtetes, kus võrreldes 2011. aasta 5%ga jättis 2017. aastal aruande esitamata 14% äriühingutest. Keskmiste ja suurte ettevõtete mitteesitamise määra muutus jääb 5 protsendipunkti piiridesse. Osa sellest kasvust (eriti 2018) on selgitatav uuringu metoodikaga, mille piirangute tõttu on hilisemate aastate mitteesitamise määrade osaline ülehindamine ootuspärane. Teiselt poolt võib selle tendentsi taga olla ettevõtjate soov aruande mitteesitamisega juriidilisest isikust lihtsalt vabaneda (eriti nendest, mis on kergekäeliselt loodud). Võib tekkida küsimus, miks negatiivsed arengud aruannete mitteesitamise määrades ei olnud nii selgelt nähtavad Joonisel 2-2. Selle põhjuseks on need äriühingud (ligi kolmandik), mis jäid suurusgruppidesse jagamata. Kui eeldaksime, et need äriühingud on kõik mikroettevõtted, siis oleks mikroettevõtete aruannete mitteesitamise määr 2010. aastal 50% ning 2018. aastal 45%, st muudatused oleks vaevumärgatavad. Aruandega hilinemise määrade osas on näitajad suurusgruppide lõikes püsinud ajas palju stabiilsemana. Metoodika piirangu tõttu peaksidki viimaste aastate hilinemised olema madalamad ning seda on näha päris hästi just mikro- ja väikeettevõtete puhul. Keskmiste ja suurte ettevõtete puhul on näha mõningast kasvu hilinenud äriühingute osakaalus. Samas on see oluliselt väiksem võrreldes mikro- ja väikeettevõtetega.

Kuna õiguslike vormide lõikes on võimalik vastupidiselt suurusgruppidele klassifitseerida kõik äriühingud, on Joonisel 2-7 esitatud aruannete esitamise osakaalud õiguslike vormide lõikes.

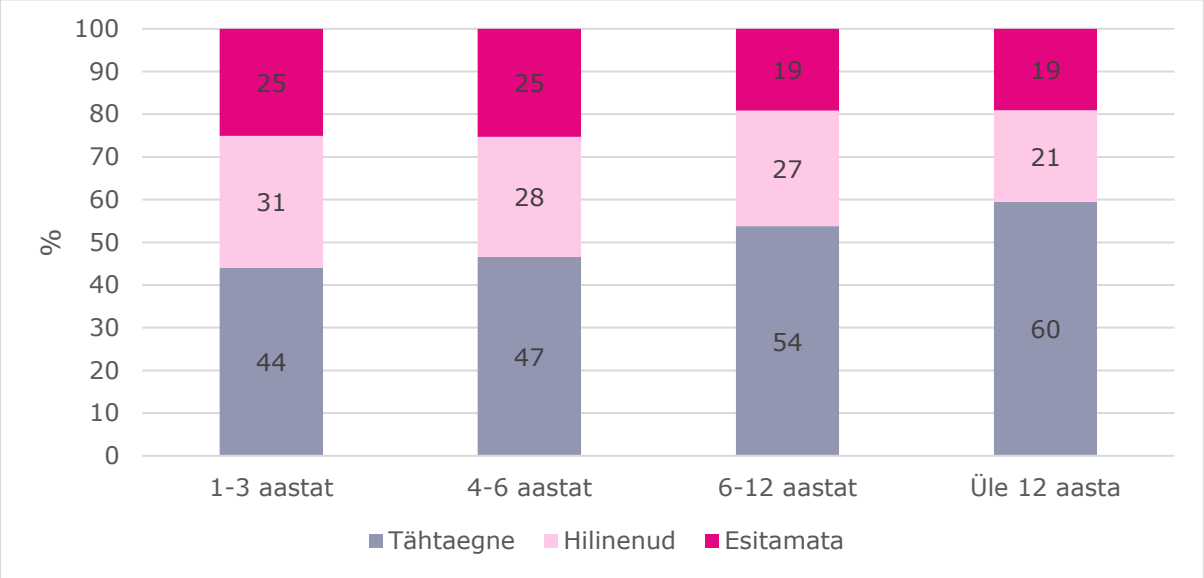

Joonis 2-7. Aruannete esitamise osakaalud äriühingute õiguslike vormide lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal

Kõige madalam on esitamata aruannete osakaal aktsiaseltside (21%) ja osaühingute (22%) puhul. Kuna neid äriühinguid on andmestikus kõige rohkem, mõjutab nende tulemus väga tugevalt kogu andmestiku põhjal arvutatud ning eelnevalt näidatud tulemusi. Tulundusühistute näitaja on küll 11 protsendipunkti võrra kõrgem kui aktsiaseltsidel ja osaühingutel, ent oluliselt parem kui täis- ja usaldusühingutel, kelle näitajad ületavad 47% kõigist täis- ja usaldusühingutest. TÜ ja UÜ puhul tuleb arvestada andmestiku piiranguga, et me ei saanud eristada neid TÜsid ja UÜsid, kellel puudub kohustus esitada vastavalt ÄS § 97[1] lg-le 1 oma aastaaruanne äriregistrile. Seega võivad eelnevalt esitatud tulemused nende puhul mitteesitamise määra oluliselt üle hinnata. Kogu andmestikust moodustavad täis- ja usaldusühingute vaatlused siiski kõigest 2,4%, mistõttu nende äriühingute aruande esitamata jätmise võimalikud mõjud on suhteliselt marginaalsed võrreldes osaühingute ja aktsiaseltsidega.

Aruannete esitamise määrad äriühingu aadressil märgitud maakonna järgi on esitatud lisas 2-9. 1,4% kõigist vaatlustest jääb klassifitseerimata, sest osadel praeguseks tegevuse lõpetanud äriühingutel ei olnud aadressi äriregistri andmetes märgitud. **Selgelt eristub teistest Tallinn, kus aruannete mitteesitamise määr on koguni 24%.** Samas Harjumaal ilma Tallinnata on sama näitaja kõigest 18%. Tallinnaga sarnast üle *ca* 23% ulatuvat aruannete mitteesitamise määra võib näha ka Ida-Virumaal, Pärnumaal ja Valgamaal. Kõige madalamad (alla 17%) aruannete mitteesitamise määrad on Saaremaa ja Hiiumaa äriühingutel. Näha on ka tendentsi, et nendes maakondades, kus aruannete mitteesitamise määrad on kõrgemad, on aruannete tähtaegse esitamise määrad madalamad ja vastupidi.

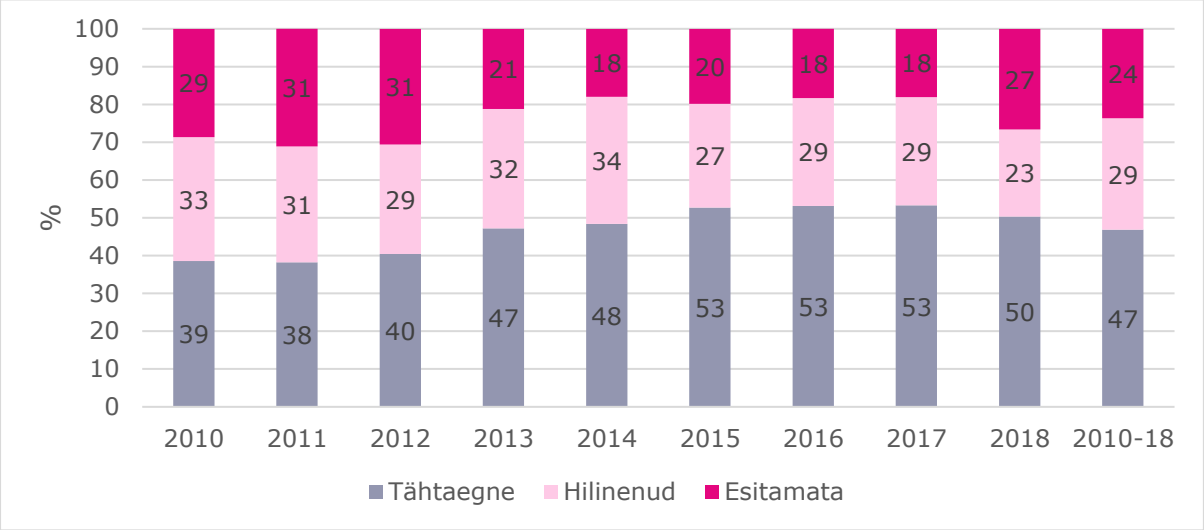
Joonis 2-8. Aastaaruannete esitamise osakaalud äriühingute vanusegruppide lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal

Joonisel 2-8 on esitatud aruannete esitamise osakaalud äriühingu vanusegruppide lõikes. Jooniselt on näha, et **üle 12 aasta tegutsenud äriühingute puhul on aastaaruande mitteesitamise määr kõige madalam (19%)**. Kõige kõrgem on see **1–3 ja 4–6 aastat tegutsenud äriühingutel (25%)**. Samuti on vanuse puhul selgelt näha seost ka aruannete tähtaegse esitamisega – kauem tegutsenud teevad seda tähtaegsemalt kui lühemalt tegutsenud äriühingud.

2.2.2. MTÜ/SA AASTAARUANNETE (MITTE)ESITAMISE STATISTIKA

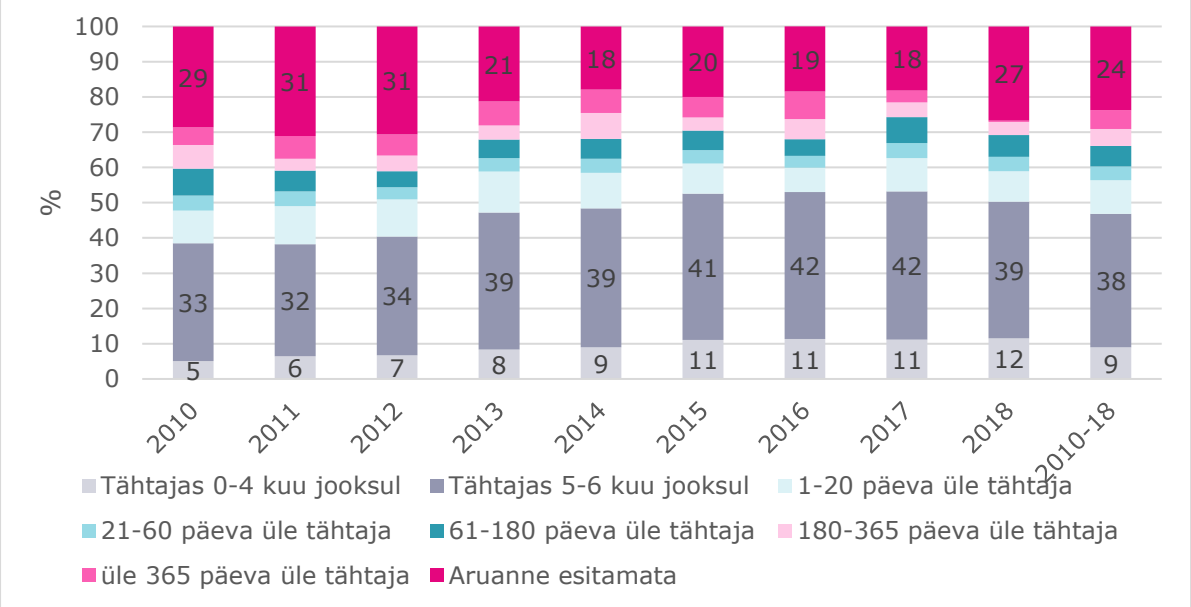
Joonisel 2-9 on näha, et kuigi kogu perioodi lõikes on MTÜ/SA aastaaruannete mitteesitamise määr sarnane äriühingutega (24% võrreldes äriühingute 23%), on enne 2013. aastat MTÜ/SA puhul näha oluliselt suuremaid aruannete mitteesitamise määrasid, mis ulatusid isegi 31%ni. Alates 2014. aastast on aga MTÜ/SA puhul mitteesitamise määr isegi veidi parem kui äriühingutel, jäädes 18% tasemele. Samuti on ajas suurenenud tähtaegselt aruande esitanud MTÜ/SA osakaal, mis ulatub 2015.–2017. aastal 53% tasemele kõigist esitamisele kuuluvatest aruannetest (kogu perioodil 2010–2018 47%). Aruande esitamisega hilinenud MTÜ/SA osakaal on jäänud kogu perioodil 29% tasemele (39% kõigist esitatud aruannetest). Seega on aastaaruannete esitamine ja selle tähtaegsus MTÜde ning SAde puhul ajas selgelt paranenud.

Joonis 2-9. MTÜ/SA aruannete esitamise osakaalude muutus aastate lõikes perioodil 2010–2018

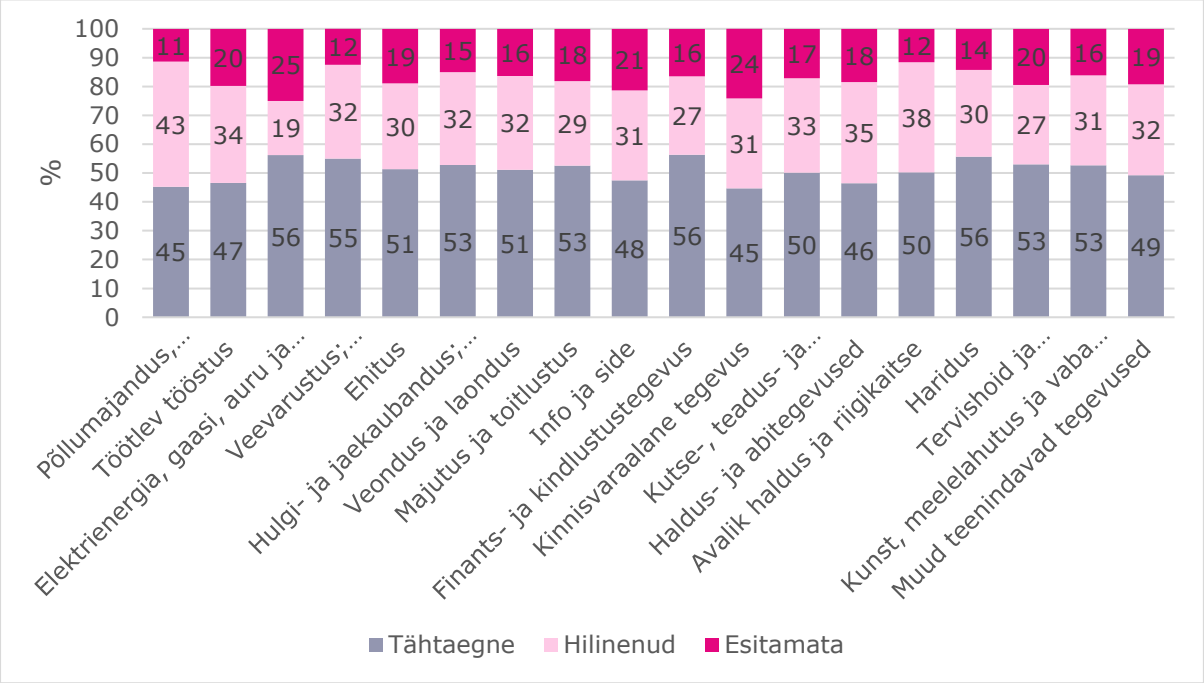
Allikas: Koostatud Lisa 2-10 andmete põhjal
Märkus: 2018. aasta andmed ei ole eelnevate aastatega hästi võrreldavad, mistõttu on aruande mitteesitanute määr kõrgem ning hilinejate määr madalam kui see oleks andmete kogumise perioodi pikendades.

Kui vaadata detailsemat Joonist 2-10, siis on näha, et ajas on oluliselt suurenenud ka nende MTÜde ja SAde osakaal, kes on esitanud aruanded esimese nelja kuu möödudes aruandeaasta lõpust. Siiski jääb selliste juriidiliste isikute osakaal 11–12% tasemele, mis on sarnane äriühingutega. Seega mõjutaks aastaaruannete tähtaja lühendamine tugevalt ka enamikku MTÜsid ja SAsid.

Joonis 2-10. Detailsem MTÜ/SA aruannete esitamise osakaalude muutus aastate lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Koostatud Lisa 2-11 andmete põhjal

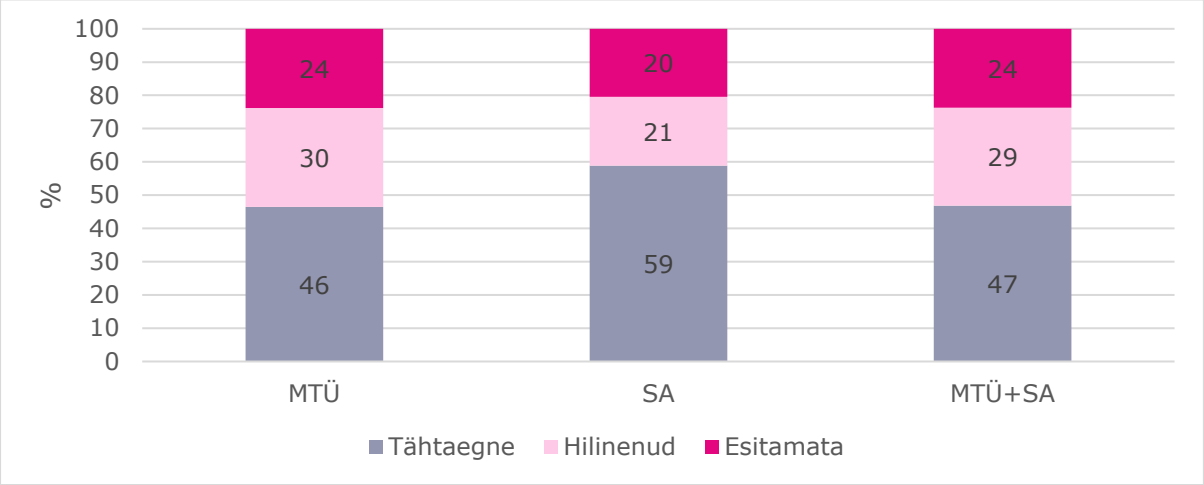
Joonis 2-11. Aruannete esitamise osakaalud MTÜ/SA peamise tegevusala grupi lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Koostatud Lisa 2-12 andmete põhjal

Tegevusvaldkondade lõikes (vt Joonist 2-11) on märgata võrreldes äriühingutega oluliselt väiksemaid valdkondlikke erisusi aruannete mitteesitamise määrades ning ka tähtaegselt esitatud aastaaruannete osakaaludes. Selle taga on ilmselt see, et MTÜ/SA valdkonna tegevuspõhimõtted ning seal tegutsevate inimeste väärtused ja eesmärgid on sarnased, avaldades juriidiliste isikute käitumisele tugevamat mõju kui tegevusvaldkond iseenesest. Kuna MTÜ/SA valimis on juriidilisi isikuid vähem, siis paljudes alamvaldkondades on vähem kui 100 vaatlust. Siiski on huvitatud lugejal võimalik ülejäänud alamvaldkondade tulemustega tutvuda lisas 2-13.

Sarnaselt äriühingutega hindasime ka MTÜ/SA aruannete mitteesitamise süstemaatilisust. Tulemused on esitatud lisas 2-14 olevatel joonistel. Hästi on näha, et mida vähem aega on MTÜ/SA andmestikus olnud, seda rohkem on nende hulgas aruandeid esitamata jätnuid. Vaid ühel aastal andmestikus sisaldunud MTÜ/SA puhul on üle 60% mitteesitajaid. See on 20 protsendipunkti kõrgem kui eelnevalt nähtud äriühingute puhul ning viitab sellele, et MTÜ/SA juhid ei pruugi mõista aruandluse olulisust. Samas kogu perioodi (9 aastat) andmestikus olnud MTÜ/SA seas on üle 40% MTÜdest/SAdest esitanud aruande igal aastal. See näitaja on kaks korda madalam kui äriühingute puhul, st MTÜ/SA aruannete esitamine on võrreldes äriühingutega vähem korrapärane.

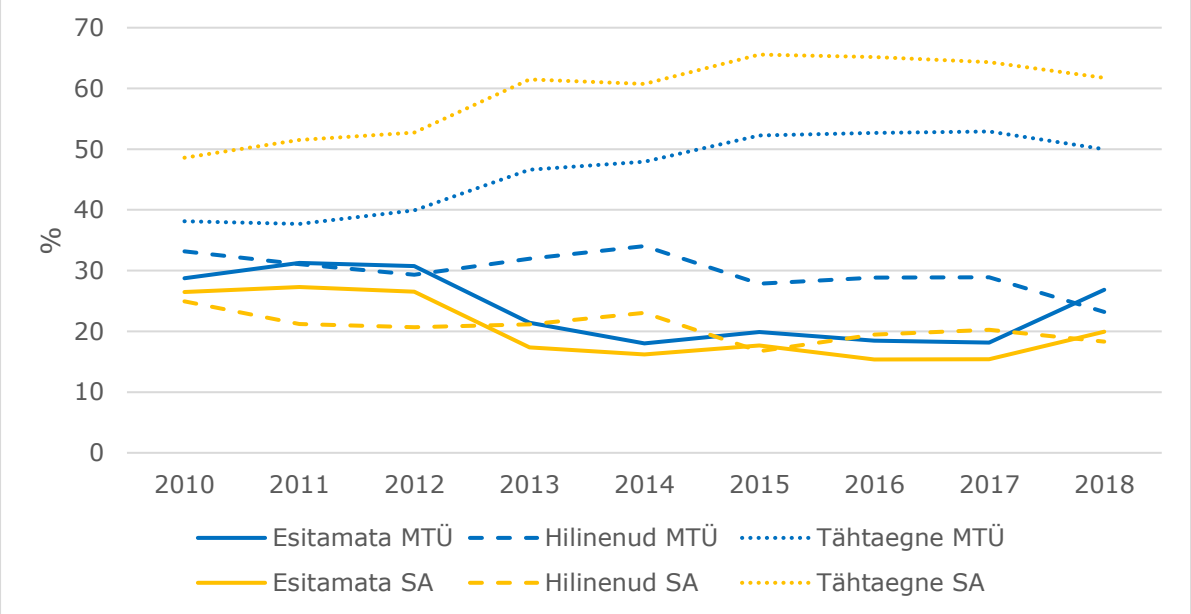
Joonisel 2-12 on MTÜde ja SAde aruannete esitamise osakaalud eristatud õigusliku vormi lõikes. Näha on, et MTÜde seas on mitteesitamise määr mõnevõrra kõrgem (24%) võrreldes SAdega (20%). Samuti on SAde puhul 13 protsendipunkti kõrgem tähtaegselt aruande esitajate osakaal.

Joonis 2-12. Aruannete esitamise osakaalud MTÜ/SA õiguslike vormide lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal

Joonisel 2-13 on näha ka seda, et SAde aruannete esitamise praktikad on olnud paremad läbi aastate. Samas on üles-alla toimunud nihked olnud mõlemat tüüpi juriidilistel isikutel sarnased. Seega võib nende kahe õiguslikku vormi aruannetega seotud käitumist vaadata koos.

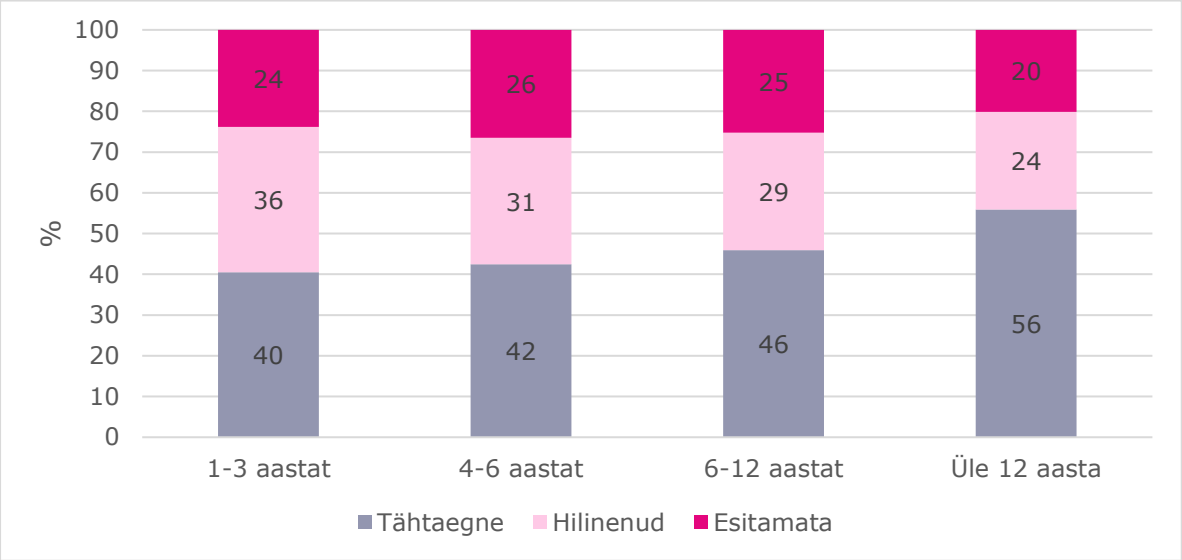

Joonis 2-13. MTÜ/SA aruannete mitteesitamise ja hilinemise osakaalud aastate lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Koostatud Lisa 2-15 andmete põhjal
Märkus: 2018. aasta andmed ei ole eelnevate aastatega hästi võrreldavad, mistõttu on aruande mitteesitanute määr kõrgem ning hilinejate määr madalam, kui see oleks andmete kogumise perioodi pikendades.

Joonisel 2-14 on esitatud tulemused MTÜde ja SAde vanusegruppide lõikes kinnitavad äriühingute puhul ilmnenud tendentsi, et vanemate juriidiliste isikute seas on aruande

mitteesitajate osakaal väiksem kui nooremate seas. Samuti on vanemate MTÜ/SA grupis rohkem tähtaegselt aruande esitajaid: 1–3 aasta vanuste seas 40%, vastukaaluks üle 12 aasta vanuste seas 56%.

Joonis 2-14. Aastaaruannete esitamise osakaalud MTÜ/SA vanusegruppide lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal

MTÜde ja SAde maakondlikku jaotuse lõikes (vt Lisa 2-16) on aastaaruande mitteesitamise määra erisused äriühingutest veidi väiksemad, jäädes 7 protsendipunkti piiridesse. Siiski jääb kehtima äriühingute puhul nähtud tendents, et Hiiumaa ja Saaremaa puhul on mitteesitamise määrad madalaimad (vastavalt 18,7 ja 19,3%). Kõige suurema mitteesitamise määraga maakonnana edestab Ida-Virumaad ja Tallinna aga Tartumaa (25,5%).

2.3. KIRJELDAV STATISTIKA ARUANNETE ESITAMISEGA VIIVITAMISE KOHTA

Selles alapeatükis käsitleme ainult neid juriidilisi isikuid, kes on aruande esitanud. Seega analüüsitava valimi suurus väheneb oluliselt võrreldes algse andmestikuga.

2.3.1. ÄRIÜHINGUTE AASTAARUANNETE ESITAMISEGA VIIVITAMISE STATISTIKA

Tabelist 2-2 on näha, et aruannete esitamise viitaeg ei ole ajas oluliselt muutunud. Mediaanviitaeg on 180 päeva juures, st 50% aruande esitanud äriühingutest on esitanud aastaaruande tähtaegselt (tähtaeg 183 päeva). Keskmine viitaeg on aga oluliselt suurem, 220–232 päeva vahel. Keskmist mõjutavad pikalt aruande esitamisega hilinejad.

Tabel 2-2. Äriühingute aastaaruande esitamise viitaeg (päevades) aastate lõikes perioodil 2010–2018

Aasta	Keskmine	p5	p25	Mediaan	p75	p95	Vaatluste arv
2010	212	90	165	180	193	489	87 092
2011	221	81	163	180	191	549	93 461
2012	218	72	159	178	190	578	102 347
2013	223	73	159	178	188	638	111 182
2014	224	68	159	180	208	585	119 084
2015	232	64	154	181	204	698	126 084
2016	230	61	154	180	217	631	133 187
2017	209	63	155	179	207	521	135 614
2018	186	56	149	178	192	383	134 385
2010-18	216	67	157	180	197	548	1 042 436

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: p5 viitab 5-protsentiilile, p25 25-protsentiilile, p75 75-protsentiilile, p95 95-protsentiilile.

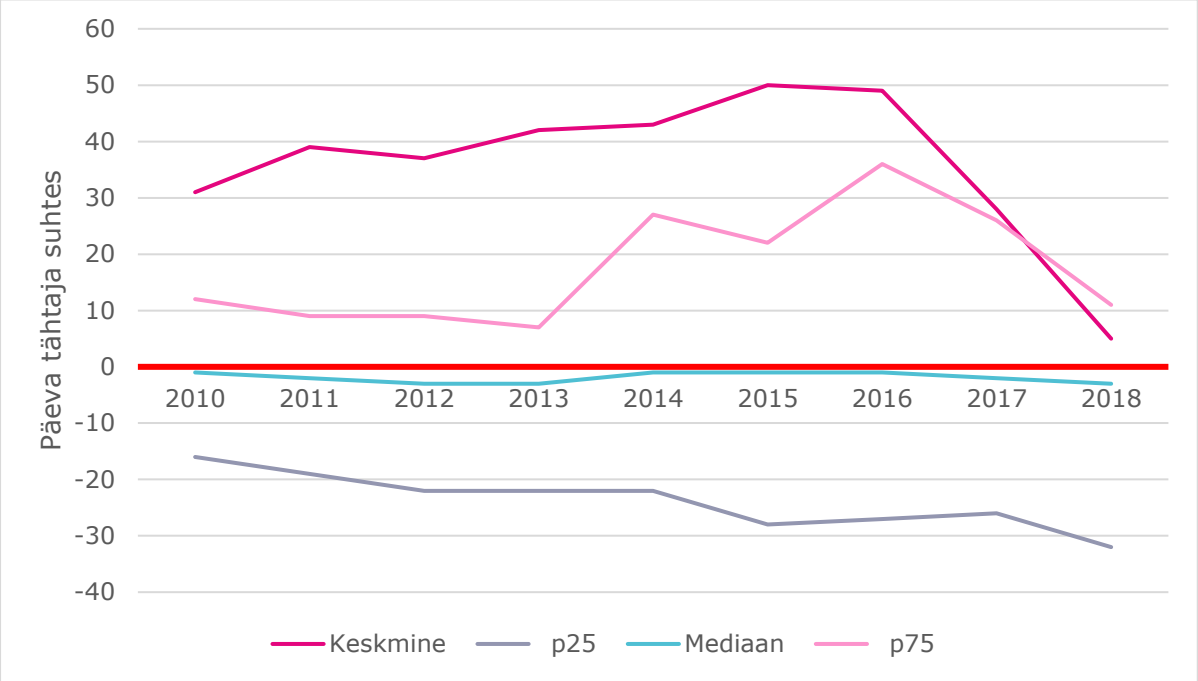
Tabelis 2-3 on esitatud aruande esitamisega hilinenute hilinetud päevade asendikeskmised. Sõltuvalt aastast on 25% hilinejatest viivitanud aruande esitamisega 4–21 päeva ning 50% hilinejatest hilinenud aruande esitamisega vahemikus 45–111 päeva. Kogu perioodi 2010–2018 lõikes on 25% kõigist hilinejatest hilinenud kuni 11 päeva ning 50% enam kui 71 päeva. Samas on 5% kõigist aruande esitanud äriühingutest teinud seda enam kui 635 päeva pärast tähtaega. See tähendab hilinemist enam kui 1,7 aastat võrreldes tähtajaga.

Tabel 2-3. Äriühingute aruannete esitamisega hilinemine (päevades) aastate lõikes perioodil 2010–2018

Aasta	Keskmine	p5	p25	Mediaan	p75	p95	Vaatluste arv
2010	138	1	10	56	182	468	29 793
2011	168	2	6	45	191	822	32 276
2012	165	1	7	57	277	618	35 586
2013	180	1	4	59	240	778	38 700
2014	174	1	15	91	283	561	43 592
2015	207	1	17	86	284	830	44 100
2016	197	3	21	111	343	605	48 309
2017	136	2	11	75	199	496	50 698
2018	86	1	8	51	128	310	47 314
2010-18	161	1	11	71	236	635	370 368

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: p5 viitab 5-protsentiilile, p25 25-protsentiilile, p75 75-protsentiilile, p95 95-protsentiilile.

Joonisel 2-15 on kujutatud aruandega hilinemise asendikeskmiste muutust ajas. Plussiga väärtused näitavad hilinemist päevades ning miinusega väärtused päevi enne aruande esitamise tähtaega. Selgub, et 75% aruande esitajatest on esitanud aruande hiljemalt 1 kuu möödumisel aruande esitamise tähtajast. Kõigist aastatest eristub 2016. aasta, kus näitaja on kõrgem, 36 päeva juures. Negatiivse poole pealt paistab silma, et **alates 2013. aastast on 25% halvimatest aruande esitajatest kasvatanud aruande esitamisega hilinemist varasemalt 10 päevalt 30 päevale**. Mediaani ja keskmist see niivõrd mõjutanud ei ole, sest 25% tublimatest aruande esitajatest on hakanud seda samal perioodil tegema ligi 10 päeva kiiremini.

Joonis 2-15. Äriühingute aruannete esitamise aeg päevades seaduses esitatud tähtaja suhtes aastate lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: p25 viitab 25-protsentiilile, p75 75-protsentiilile. Miinusega päevad viitavad olukorrale, kus majandusaasta aruanne esitatakse enne tähtaega.

Kui vaadata aruande esitamise viitaegu tegevusvaldkondade lõikes (vt Tabelit 2-4), siis kõige lühem viitaeg iseloomustab tervishoiu ja sotsiaalhoolekande valdkonnas tegutsevaid äriühinguid (keskmiselt 182 päeva, mediaan 173 päeva). Seda võib selgitada asjaoluga, et tegu on litsentseeritud tegevusvaldkonnaga, kus aruande tähtaegne esitamine on oluline tegevuse jätkamiseks. Sellele järgneb mäetööstus, kus koguni 75% aruande esitajatest teeb seda tähtaegselt. Tihedalt mäetööstuse kannul on kommunaalteenustega seotud valdkonnad (elekter, gaas, vesi, jäätmed) ning veondus ja laondus. Siiski on näha, et aruannete esitamise viitaegades ei ole olulisi erinevusi tegevusvaldkondade vahel, sest sisuliselt kõigis tegevusvaldkondades esitab vähemalt 50% aruande esitanud äriühingutest selle tähtaegselt ning 75% aruande esitajatest teeb seda üldjuhul 30 päeva jooksul aruande esitamise tähtaja möödumisest. Üllatuslikult on aga teistest valdkondadest mõnevõrra pikemaid aruande esitamise viivitusi näha finants- ja kindlustustegevuse valdkonnas, kus keskmiselt esitatakse aruanded 239 päeva pärast aruandeaasta lõppu (st 55 päevast hilinemist aruande esitamisel). Selle taga on peamiselt mikro- ja väikeettevõtted, mis ei ole klassikalises mõttes finantsasutused, vaid pigem finantsteenuseid osutavad valdusfirmad, kes on aruande esitamisega viivitanud teistest oluliselt enam. See illustreerib kujukalt ka seda, et tegevusvaldkondade jaotus on tugevalt mõjutatud sellest, kuidas äriühing ise on oma tegevust klassifitseerinud. Teistest valdkondadest mõnevõrra pikemaid viitaegu võib näha ka haldus- ja abitegevuste ning kunsti, meelelahutuse ja vaba aja kontekstis.

Tabel 2-4. Äriühingute aruande esitamise viitajad (päevades) tegevusvaldkondade lõikes perioodil 2010–2018

Tegevusvaldkond	Keskmine	p25	Mediaan	p75	Vaatluste arv
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	216	153	180	201	48 275
Mäetööstus	189	148	177	182	1 721
Töötlev tööstus	209	156	179	188	72 757
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	195	150	177	182	2 650
Veevarustus; kanalisatsioon; jäätme- ja saastekäitlus	201	148	177	182	3 663
Ehitus	214	157	179	194	106 546
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	216	158	179	195	187 945
Veondus ja laondus	201	153	178	185	53 603
Majutus ja toitlustus	214	159	180	194	28 981
Info ja side	223	156	180	204	61 823
Finants ja kindlustustegevus	239	165	181	233	40 399
Kinnisvaraalane tegevus	218	159	180	198	91 259
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	219	157	180	200	162 583
Haldus- ja abitegevused	233	161	180	225	66 146
Haridus	210	159	179	190	16 586
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	182	138	173	181	16 571
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	232	164	181	227	28 251
Muud teenindavad tegevused	217	155	179	198	43 702

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: p25 viitab 25-protsentiilile, p75 75-protsentiilile. Tabelist on välja jäetud valdkonnad, kus oli alla 100 vaatluse. Samuti ei kajastu tabelis nende äriühingute vaatlused, mille puhul ei olnud võimalik tegevusvaldkonda määratleda (enamasti praeguseks äriregistrist kustutatud äriühingud).

Lisas 2-17 on toodud välja tegevusvaldkondade lõikes, kuidas aruande esitamine tähtaja suhtes on muutunud läbi aastate. Positiivne on see, et peaaegu kõigis olulisemates tegevusvaldkondades on 25% kõige kiiremini aruandeid esitavatest äriühingutest (joon p25) hakanud esitama aruandeid järjest varem. Kuigi mediaannäitajad osutavad, et sõltumata valdkonnast on 50% äriühingutest esitanud aruande pidevalt tähtaegselt on 75% aruande esitavatest äriühingutest teinud seda tegevusvaldkondade lõikes väga erinevalt. Kuna 2018. aasta näitaja peame analüüsil kõrvale jätma, siis 3. kvartiili (joon p75) puhul on enamikus valdkondades näha pigem kasvutrendi. Erandlikult ei ole sellist suundumust üldse tervishoius ja sotsiaalhoolekandes, mis jäi juba eelnevalt väga positiivselt silma. Lisast 2-17 on näha, et selles valdkonnas on 2010.–2018. aastal 75% äriühingutest esitanud aruande igal aastal tähtaegselt. Sarnane olukord on ka teistes eelnevalt positiivselt silma jäänud valdkondades, nagu mäetööstus, elektri, gaasi, veevarustuse ning jäätmekäitlusega seotud valdkonnad. Kõige negatiivsemalt silma jäänud valdkondades (finants- ja kindlustustegevus, haldus- ja abitegevused, kunst, meelelahutus) on näha just alates 2014. aastast aruandega hilinemise päevade arvu kasvu, mis paistis silma ka kõiki valdkondi haaravalt Jooniselt 2-15.

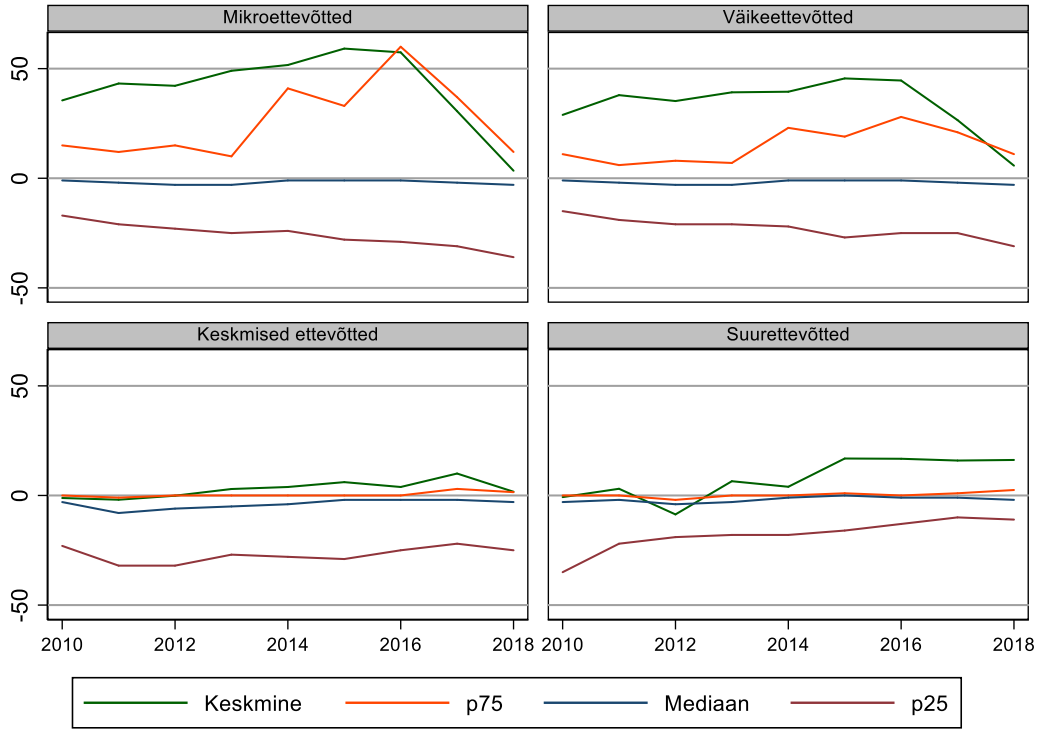
Kui jagada äriühingud suurusgruppidesse (vt Tabelit 2-5), siis on selgelt näha, et kõige pikem aruande esitamise viitaeg on mikroettevõtetel (keskmiselt 222 päeva) ning 25% sellistest äriühingutest esitab aruande enam kui 205 päeva jooksul aruandeaasta lõpust. Neile järgnevad väikeettevõtted, suurettevõtted ja keskmised ettevõtted. Seejuures keskmiste ja suurte ettevõtete puhul esitab aruande esitajatest 75% aruande tähtaegselt. Siiski on kõigi suurusgruppide puhul näha, et viitaja mediaan on endiselt 180 päeva juures,

st 50% kõigist aruande esitanud äriühingutest esitab aruande tähtaegselt sõltumata suurusgrupist. Need tulemused viitavad sellele, et suuremad nõuded esitatavale aruandlusele ei takista keskmistel ja suurtel äriühingutel aruandeid tähtaegselt esitamast.

Tabel 2-5. Aruande esitamise viitajad (päevades) äriühingu suurusgruppide lõikes perioodil 2010–2018

Suurusgrupp	Keskmine	p25	Mediaan	p75	Vaatluste arv
Mikroettevõte	222	155	180	205	327 214
Väikeettevõte	215	158	180	195	702 708
Keskmine ettevõte	184	154	178	182	9 054
Suurettevõte	189	165	179	182	1 875

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: p5 viitab 5-protsentiilile, p25 25-protsentiilile, p75 75-protsentiilile, p95 95-protsentiilile. Tabelis ei sisaldu need äriühingud, mille puhul ei olnud olemasolevate andmete põhjal võimalik suurusgruppi määrata.

Joonis 2-16. Äriühingute aruannete esitamine tähtaja suhtes (päevades) äriühingu suurusgruppide ja aastate lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: p25 viitab 25-protsentiilile, p75 75-protsentiilile. Miinusega päevad viitavad olukorrale, kus majandusaasta aruanne esitatakse enne tähtaega.

Jooniselt 2-16 on näha, et aastate lõikes on eriti mikro-, aga mõnevõrra ka väikeettevõtete puhul 25% kõige rohkem aruande esitamisega hilinejatest (joon p75) ajas oma hilinemist kasvatanud peaaegu kahekordseks (kui jätame välja mittevõrreldavatel alustel leitud 2018. aasta näitaja). Mikroettevõtete puhul on see tendents eriti huvitav, sest 2015. aastast hakkas RPSi muudatus võimaldama neile lihtsustatud aruandlust ning kuigi kiired

esitajad on seejärel hakanud aruannet esitama kiiremini, on hilinejad hakanud rohkem hilinema.

Õiguslike vormide lõikes (vt Tabelit 2-6) on näha, et kõige kiiremini esitavad aruanded aktsiaseltsid – keskmiselt 187 päeva jooksul aruandeaasta lõpust. Seejuures 25% aruande esitanud aktsiaseltsidest esitab aruande juba 148 päeva jooksul aruandeaasta lõpust ning koguni 75% aktsiaseltsidest teeb seda tähtaegselt. Pikimad viitajad on täis- ja usaldusühingutel, ulatudes keskmiselt üle 270 päeva. Keskmise viivad üles pikalt viivitavad äriühingud, sest mediaannäitaja on ka nende äriühingute puhul tähtajale suhteliselt lähedal.

Tabel 2-6. Aruande esitamise viitajad (päevades) äriühingu õiguslike vormide lõikes perioodil 2010–2018

Õiguslik vorm	Keskmine	p25	Mediaan	p75	Vaatluste arv
Aktsiaselts	187	148	176	182	25 941
Täisühing	273	177	185	241	8 375
Usaldusühing	281	156	181	273	7 018
Osaühing	217	157	180	197	997 532
Tulundusühistu	217	158	180	201	3 570

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: p5 viitab 5-protsentiilile, p25 25-protsentiilile, p75 75-protsentiilile, p95 95-protsentiilile.

Lisas 2-18 on toodud välja viitaja asendikeskmised äriühingu aadressi maakonna järgi. Kõigi maakondade puhul jäävad mediaannäitajad 180 päeva juurde, st 50% kõigist äriühingutest esitab aruanded tähtaegselt. 1. kvartiili näitajate puhul on näha mõnevõrra suuremat varieeruvust, mis jääb maakondade lõikes 12 päeva raamidesse. Kõige suuremad on erisused maakondade vahel 3. kvartiili näitaja põhjal. Üllatuslikult selgub, et kõige madalam on see näitaja Ida-Virumaal (183 päeva), kus aruannete mitteesitamise näitaja oli üks kõrgemaid. See tulemus viitab asjaolule, et kuigi Ida-Virumaal on palju äriühinguid, kes aruannet ei esita, teeb aruannet esitavatest äriühingutest proportsionaalselt suurem osa seda kiiremini, jäädes seadusega ettenähtud tähtaja piiridesse. Sarnaselt mitteesitamise määraga on 3. kvartiili näitaja kõige kõrgem Tallinnas, st 25% seal asuvatest äriühingutest esitab aruande enam kui 205 päeva pärast majandusaasta lõppu.

Eeldada võib, et osa aruannete esitamisega hilinejaid on süstemaatilised hilinejad. Nende osakaalu hindamiseks arvutasime igale äriühingule näitaja, mis mõõdab, kui mitu protsenti aruannetest, mis ta perioodil 2010–2018 esitas, on esitatud hilinemisega. Tulemused on esitatud lisas 2-19. Joonistel on hästi näha, et mida vähem aruandeid äriühing on esitanud, seda rohkem on aruannete esitamisega hilinetud. Vaid ühel aastal aruande esitanutest on üle 50% teinud seda hilinemisega. Samas kogu perioodi (9 aasta) jooksul aruande esitanute seas on 50% äriühingutest esitanud aruande tähtaegselt ning alla 10% esitajatest esitanud selle kõigil aastatel hilinemisega. See näitab aruande esitamise kogemuse positiivset seost aruande esitamise tähtaegsusega – tekkinud on harjumus aruanne tähtaegselt esitada.

Eraldi analüüsisime aruannete esitamisega seotud viivituste erisusi äriühingute karakteristikute lõikes (vt Lisa 2-20). Aruannete esitamisega hilinenud ja mittehilinenud äriühingute näitajate keskmiste ja mediaanide erisused on koondatud Lisasse 2-21. Kuna

nii viitaeg kui ka hilinemise fakt on tihedalt seotud, siis käsitleme neid aspekte alljärgnevalt samal ajal, järjestades need temaatiliselt sarnastesse plokkidesse ning tuues välja vaid olulisemad erisused.

Äriühingu karakteristikud:

- Töötajateta äriühingud esitavad aruanded keskmiselt 46 päeva kiiremini kui töötajatega äriühingud (seostatav aruande koostamise suurema lihtsusega). Samas on aruande esitamisega hilinevates äriühingutes võrreldes mittehilinejatega töötajaid keskmiselt vaid 1,16 võrra vähem ning töötajate mediaannäitajad on väga sarnased.
- Äriühingud, milles müügitulu ei ole, esitavad aruande keskmiselt 53 päeva aeglasemalt võrreldes nendega, kus müügitulu on.
- Kui ärihing on olnud aruandeaastal vähemalt 6 kuu jooksul **käibemaksukohustuslane, siis esitab ta aruande keskmiselt 38 päeva varem kui mittekäibemaksukohustuslane**. See viitab võimalusele, et sellise äriühingu raamatupidamine on suurema tõenäosusega regulaarne, mis lihtsustab aastaaruande esitamist.
- Aruandega hilinejate varade maht on keskmiselt 41 000 euro võrra väiksem ning müügitulu keskmiselt 88 000 euro võrra väiksem kui mittehilinejatel. Seejuures on hilinejate keskmine müügitulu 250 000 eurot ning varade maht 384 000 eurot. Mediaannäitajate põhjal on erisused hilinejate ja mittehilinejate vahel väiksemad, kuid endiselt kehtib seaduspära, et mittehilinejad on suuremad. Eeldatavalt on suurematel äriühingutel parem võimekus (rohkem ressursse) aruandeid tähtaegselt koostada.
- Keerukama äritegevusega äriühingud esitavad aruanded kiiremini. Kui äriühingu müügitulust vähemalt 20% on seotud välisriikidega, siis esitatakse aruanne keskmiselt 40 päeva kiiremini kui kohaliku fookusega äriühingus. Kui äriühing tegutseb enam kui ühes ärisegmendis, siis esitatakse aruanne keskmiselt 27 päeva kiiremini võrreldes ühes ärisegmendis tegutsejaga. Keerukama äritegevusega äriühingud on üldjuhul suuremad, mistõttu suudavad nad suunata aruannete koostamisse rohkem ressursse. Samas ei ole keskmise ärisegmentide arvu ning peamise ärisegmendi osakaalu erisused hilinejate ja mittehilinejate vahel märkimisväärsed. Ärisegmente on mõlemas grupis keskmiselt ligi 1,3 ning peamise ärisegmendi osakaal on 95% tasemel.
- Kui AS või OÜ suurimaks otseseks omanikuks on Eesti ettevõtja, siis esitatakse aruanne keskmiselt 11 päeva varem võrreldes sellega, kui selleks on mõne muu riigi ettevõtja. Seda selgitaks kohalike olude parem tundmine. Siiski on teiste riikide otsestest omanikest ettevõtjate puhul näha väga erinevaid aruannete esitamise praktikaid (vt lisa 2-22), kus kohalikest kiiremini esitavad aruande Saksamaa, Hollandi, Taani, Küprose, Austria ja Belize ettevõtjad. Samas võrreldes kohalike ettevõtjatega esitavad näiteks Läti, Soome, Venemaa ja Leedu ettevõtjad aruande keskmiselt vastavalt 17, 14, 13 ja 10 päeva hiljem.

- Kui AS või OÜ suurimaks otseseks omanikuks on eraisik, siis esitab äriühing aruande keskmiselt 6 päeva hiljem võrreldes äriühinguga, kus suurim otsene omanik on juriidiline isik. Seega võib selles tulemuses näha toetust ootusele, et eraisikust omanike privaatsuse vajadus võib aeglustada aruande esitamist, nagu ka töökorralduslikud erinevused äriühingus sõltuvalt suurima omaniku tüübist.
- Üllatuslikult selgub, et aruande esitamisega hilinenud ja mittehilinenud ASi ja OÜ omandi kontsentratsioonid on väga sarnased, jäädes keskmiselt 88% tasemele. Samuti on sarnased omanike arv ning juhatuse liikmete arv. Selle taga on osaliselt väga kontsentreeritud omandistruktuurid, kus 75% vaadeldud ASi ja OÜ puhul on suurima omaniku osaluseks 100%.
- Kui äriühing on **eelneval aastal hilinenud** aruande esitamisega, siis esitab ta aruande järgmisel aastal keskmiselt **107 päeva hiljem** kui äriühing, kes esitas eelmisel aastal aruande tähtaegselt. See tulemus kinnitab eelnevas analüüsis välja toodud tulemust hilinemise süstemaatilisusest. Seejuures pikeneb eelneval aastal hilinenute aastaaruande esitamine järgneval aastal eelneva aastaga võrreldes keskmiselt 23 päeva võrra.
- Kui äriühing **ei täida tähtaegselt oma maksukohustusi** MTA ees, siis esitab selline äriühing aastaaruande keskmiselt **43**–**55 päeva hiljem** (päevade arv sõltub maksuvõla arvessevõtmise põhimõtetest) võrreldes korrektselt kohustusi tasuva äriühinguga. See võib viidata nii võimalike finantsraskuste kui ka äriühingu juhtkonna suhtumise mõjule aastaaruande esitamisel.
- Aruande esitamisega hilinevad äriühingud tegutsevad valdkonnas, kus on kõrged turule sisenemise barjäärid (suur põhivara vajadus). Seejuures on hilinejate põhivara suhe müügitulusse keskmiselt 31 protsendipunkti kõrgem. Samas ei erine tegevusvaldkonna konkurents (suurima nelja äriühingu müügitulu osakaalu põhjal) oluliselt hilinejate ja mittehilinejate vahel.
- Kuigi aruande tähtaegselt esitanud äriühingud on vanemad kui hilinevad äriühingud, jääb keskmiste vanuste erisus neis gruppides keskmiselt 1,4 aasta juurde.

Äriühingu finantsseis:

- Kahjumiga majandusaasta lõpetanud äriühing esitab aruande keskmiselt 8 päeva hiljem kasumiga äriühingust. Samas esitatakse äriühingu kasumi vähenemise korral aruanne isegi 1,4 päeva kiiremini. Seega on aruande esitamise viitaja mõjurina olulisem kahjumi teenimise fakt.
- Kõrgema kasumlikkusega äriühingud esitavad aruanded tähtaegsemalt – tähtaegselt aruande esitajate keskmine ROA, ROE ja puhakasumi osatähtsus müügitulust on keskmiselt 4 protsendipunkti võrra kõrgemad aruande esitamisega hilinevatest äriühingutest.
- Ootuspäraselt esitab selgelt nõrga maksevõimega äriühing aruande keskmiselt 18 päeva hiljem kui tugevama likviidsuspositsiooniga äriühing. Samas esitab negatiivse äritegevuse rahavooga äriühing aruande üllatuslikult keskmiselt 18 päeva kiiremini kui positiivse äritegevuse rahavooga äriühing.

- Aruande esitamisega hilinevate äriühingute rahatsükkel on keskmiselt 39 päeva pikem kui mittehilinejatel. Seejuures tasutakse hankijatele keskmiselt 61 päeva hiljem, varude kuluvälde on 133 päeva pikem ning ostjad tasuvad keskmiselt 25 päeva hiljem kui mittehilinejatel.
- Finantsvõimenduse tase aruande esitamisega hilinejatel ja mittehilinejatel märkimisväärselt ei erine. Siiski on näha tendentsi, et tarnijate ees olevad võlgnevused lühiajalistest kohustistest on hilinejatel keskmiselt 3 protsendipunkti suuremad kui mittehilinejatel.
- Kui äriühingul on probleeme netovara nõude täitmisega või on netovara nulli lähedal, siis esitatakse aruanne keskmiselt 53–62 päeva hiljem. See viitab võimalikule soovile varjata oma tegelikku finantsseisundit teiste osapoolte eest.

Aruandega seotud karakteristikud:

- Kui äriühingu majandusaasta on tavapärasest pikem, siis esitatakse aruanne keskmiselt 40 päeva hiljem kui 12 kuu pikkuse majandusaasta korral.
- **Detsembriga lõppeva majandusaastaga** äriühingud esitavad aruande keskmiselt 33 päeva varem kui muul ajal lõppeva aruandeperioodiga äriühingud.
- Konsolideeritud aruande esitanud äriühing esitab aruande 9 päeva hiljem kui konsolideerimata aruande koostanu. Samas sõltub aruande keerukuse näitaja puhul tulemus sellest, milliseid keerukuse aspekte hinnatakse.
- PDF-vormingus aruande või notari kaudu aruande esitanud äriühing teeb seda keskmiselt 23 päeva hiljem.
- Madala raamatupidamiskvaliteediga (audiitori märkusega järeldusotsus, aruandevormi täitmise vead) aruanne esitatakse keskmiselt 27 päeva hiljem kui aruanne, kus kvaliteediprobleeme näha ei ole.
- Auditeeritud aruanded esitatakse keskmiselt 24 päeva kiiremini kui mitteauditeeritud ning suurte rahvusvaheliste audiitorfirmade auditeeritud aruanded 18 päeva kiiremini kui muude audiitorite auditeeritud aruanded. Seega auditeerimine pigem distsiplineerib kiiremini toimetama, mitte ei suurenda võimalikku viivitust esitamisel. Samas kui äriühing hilineb aruande esitamisega, siis on aruande auditeerimise viitaeg keskmiselt 152 päeva pikem kui mittehilinejatel.

2.3.2. MTÜ/SA AASTAARUANNETE ESITAMISEGA VIIVITAMISE STATISTIKA

Tabelist 2-7 on näha, et sarnaselt äriühingutega ei ole aruannete esitamise viitaeg ajas oluliselt muutunud. Mediaanviitaeg on 180 päeva juures, st 50% MTÜdest ja SAdest on esitanud aruande tähtaegselt. Keskmine viitaeg on siiski näidanud vähenemise märke – 2017. aastaks on viitaeg lühenenud 255-lt päevalt 206-le.

Tabel 2-7. MTÜ/SA aastaaruande esitamise viitaeg (päevades) aastate lõikes perioodil 2010–2018

Aasta	Keskmine	p5	p25	Mediaan	p75	p95	Vaatluste arv
2010	255	103	172	181	262	570	15 006
2011	264	90	170	181	223	893	15 450
2012	245	87	167	180	212	678	16 383
2013	245	86	163	181	202	811	16 907
2014	238	83	163	181	228	609	17 291
2015	234	75	158	181	197	742	17 635
2016	237	68	157	179	212	667	18 113
2017	206	71	156	179	194	513	17 561
2018	184	66	150	178	185	372	16 424
2010-18	234	80	162	180	208	611	150 770

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: p5 viitab 5-protsentiilile, p25 25-protsentiilile, p75 75-protsentiilile, p95 95-protsentiilile.

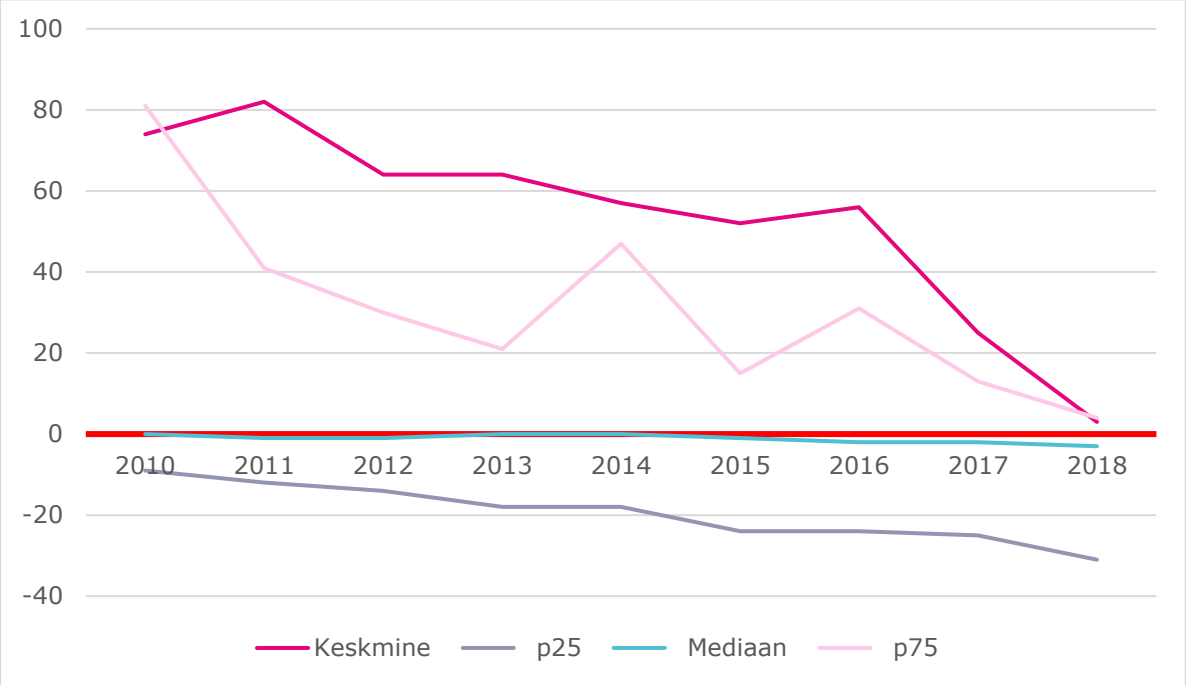
Kui vaadata, kui mitu päeva ollakse aruande esitamisega hilinenud, siis Tabelist 2-8 on näha, et perioodil 2010–2018 on 25% kõigist hilinejatest hilinenud kuni 10 päeva ning 50% hilinejatest on hilinenud 79 päeva. Samas perioodil 2010–2017 on 5% kõigist hilinejatest ületanud 712 päeva piiri.

Tabel 2-8. MTÜ/SA aruannete esitamisega hilinemine (päevades) aastate lõikes perioodil 2010–2018

Aasta	Keskmine	p5	p25	Mediaan	p75	p95	Vaatluste arv
2010	187	1	15	101	263	682	6 903
2011	219	2	9	62	287	962	6 876
2012	192	1	8	66	317	708	6 844
2013	203	1	7	66	314	806	6 774
2014	182	1	13	105	309	533	7 084
2015	211	1	12	80	298	858	6 053
2016	220	2	22	150	367	621	6 335
2017	133	1	10	69	192	482	6 143
2018	86	1	6	45	135	315	5 158
2010-18	184	1	10	79	283	712	58 170

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: p5 viitab 5-protsentiilile, p25 25-protsentiilile, p75 75-protsentiilile, p95 95-protsentiilile.

Joonisel 2-17 on näha MTÜ/SA aastaaruannetega hilinemise asendikeskmiste muutus ajas. Isegi kui jätame välja hetkel mõnevõrra moonutatud andmetega 2018. aasta, on nii 1. kui ka 3. kvartiili jooned langeva trendiga. Seega nii enne kui ka pärast tähtaega aastaaruande esitavad MTÜd ja SAd on hakanud seda tegema varem. Selline muutus on aidanud ka kaasa keskmise hilinemise vähenemisele ajas. Mediaanviitaeg on püsinud ajas stabiilselt nulli lähedal – st 50% MTÜdest ja SAdest esitab aruanded tähtaegselt.

Joonis 2-17. MTÜ/SA aruannete esitamise aeg päevades seaduses esitatud tähtaja suhtes aastate lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: p25 viitab 25-protsentiilile, p75 75-protsentiilile. Miinusega päevad viitavad olukorrale, kus majandusaasta aruanne esitatakse enne tähtaega.

Sarnaselt aruande mitteesitamise puhul nähtuga, on ka viitaegades märgata MTÜ/SA puhul suhteliselt väikeseid erinevusi tegevusvaldkondade vahel (vt Tabelit 2-9). Pikim keskmine viitaeg on kinnisvaraalases tegevuses (254 päeva), sellele järgnevad haldus- ja abitegevused (252 päeva). Kõige lühem on keskmine viitaeg hulgi- ja jaekaubanduses (212 päeva), kus vaatluste koguarv jääb alla 1000. Kõige suurema juriidiliste isikute arvuga muude teenindavate tegevuste ning kunsti, meelelahutuse ja vaba aja valdkonnas on viitajad vastavalt 236 ja 229 päeva (st keskmist hilinemist üle 46 päeva). Samas mediaanviitaeg on kõigis valdkondades tähtaja lähedane. Lisas 2-23 on esitatud ka valdkondade lõikes aruannete esitamine tähtaja suhtes läbi aastate. Asendikeskmised (eriti 3. kvartiil joonega p75) kõigub päris oluliselt aastate lõikes, sest võrreldes äriühingutega on MTÜ/SA valim oluliselt väiksem ning juriidilised isikud jagunevad valdkondade lõikes samuti ebaühtlasemalt, mistõttu mõnes valdkonnas on suhteliselt vähe vaatlusi. Positiivne on see, et kõige suurema vaatluste arvuga valdkondades (muud teenindavad tegevused ning kunst, meelelahutus ja vaba aeg, põllumajandus) on näha selgelt paranemise trendi: 25% kõige varem aruande esitajatest on hakanud tegema seda varem, nagu ka 75% aruande esitajatest.

Tabel 2-9. MTÜ/SA aruande esitamise viitajad (päevades) tegevusvaldkondade lõikes perioodil 2010–2018

Tegevusvaldkond	Keskmine	p25	Mediaan	p75	Vaatluste arv
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	237	166	182	250	4 931
Töötlev tööstus	238	166	180	238	231
Veevarustus; kanalisatsioon; jäätme- ja saastekäitlus	231	161	180	201	862
Ehitus	226	171	180	204	1 074
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	212	163	180	192	815
Veondus ja laondus	226	160	181	210	569
Majutus ja toitlustus	239	152	179	201	609
Info ja side	248	164	181	226	2 252
Finants- ja kindlustustegevus	217	132	176	215	240
Kinnisvaraalane tegevus	254	160	180	225	9 655
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	242	163	180	226	4 761
Haldus- ja abitegevused	252	164	181	238	2 190
Avalik haldus ja riigikaitse	249	167	181	230	1 119
Haridus	221	163	180	193	12 294
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	223	155	179	193	6 635
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	229	163	180	199	47 012
Muud teenindavad tegevused	236	162	180	209	54 645

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal

Vastavalt Tabelis 2-10 toodule on viitaegade puhul näha samuti juba eelnevalt täheldatud tendentsi, et MTÜde viitajad on keskmiselt pikemad kui SAdel. Kogu perioodi lõikes on erisus koguni 46 päeva, mis on märkimisväärne. Samuti on näha, et SAde puhul on mediaan ligi 12 päeva lühem, st et 50% aruande esitavatest sihtasutustest esitab aruande juba enne tähtaega.

Tabel 2-10. Aruande esitamise viitajad (päevades) MTÜ/SA õiguslike vormide lõikes perioodil 2010–2018

Õiguslik vorm	Keskmine	p25	Mediaan	p75	Vaatluste arv
MTÜ	236	164	180	210	144 757
SA	190	119	168	182	5 896

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: p5 viitab 5-protsentiilile, p25 25-protsentiilile, p75 75-protsentiilile, p95 95-protsentiilile. Tabelis ei sisaldu need äriühingud, mille puhul ei olnud olemasolevate andmete põhjal võimalik suurusgruppi määrata.

Lisas 2-24 on toodud välja viitaja asendikeskmised MTÜ/SA aadressi maakonna järgi. Kõigi maakondade puhul jäävad mediaannäitajad 180 päeva juurde. Võrreldes äriühingute viitaegade puhul nähtuga on viitaegade keskmise, 1. ja 3. kvartiili erisused maakondade vahel MTÜ/SA valimi puhul suuremad. Seda võib mõjutada osaliselt see, et valim on väiksem, mis kasvatab üksikute ekstreemsete viitaja väärtuste mõju ka asendikeskmistele. Üllatuslikult on Harjumaa MTÜde ja SAde viitajad pikimad nii 1. kui ka 3. kvartiili puhul. Samal ajal on Tallinna ja Tartumaa näitajad veidi madalamad (mitteesitamise kontekstis edestasid nende maakondade mitteesitamise määrad selgelt Harjumaad).

Aruannete esitamisega hilinemise püsivust ajas hinnati MTÜ/SA puhul sarnaselt äriühingutega. Tulemused on esitatud lisas 2-25. Joonistelt on hästi näha, et mida vähem

aruandeid MTÜ/SA on esitanud, seda rohkem on aruannete esitamisega hilinetud. Vaid ühel aastal aruande esitanutest on üle 60% teinud seda hilinemisega. Selliste MTÜ/SA osakaal on ligi 10 protsendipunkti kõrgem kui nähtud äriühingute puhul. Samas on kogu perioodi (9 aasta) jooksul aruande esitanute seas veidi üle 40% MTÜdest/SAdest esitanud aruande tähtaegselt ning alla 10% esitajatest esitanud selle kõigil aastatel hilinemisega. Seega aruande esitamise kogemuse puhul kehtib positiivne seos aruannete esitamise tähtaegsusega MTÜ/SA puhul sarnaselt äriühingutega.

Eraldi analüüsisime aruannete esitamisega seotud viivituste erisusi MTÜ/SA karakteristikute lõikes (vt Lisa 2-26). Aruannete esitamisega hilinenud ja mittehilinenud MTÜ/SA näitajate keskmiste ja mediaanide erisused on koondatud Lisasse 2-27. Kuna nii viitaeg kui ka hilinemise fakt on tihedalt seotud, siis käsitleme neid aspekte alljärgnevalt samal ajal, järjestades need temaatiliselt sarnastesse plokkidesse ning tuues välja vaid olulisemad erisused.

MTÜ/SA karakteristikud:

- Töötajateta MTÜ/SA esitab aastaaruande keskmiselt 46 päeva kiiremini kui töötajatega MTÜ/SA. Samas on aruande esitamisega hilinenud MTÜ/SA puhul töötajate arv vaid keskmiselt 0,9 võrra väiksem mittehilinenust (mediaannäitajates erisust pole).
- Keskmiselt 38 päeva aeglasemalt esitab aruande MTÜ/SA, kellel tulusid üldse ei ole, võrreldes sellega, kellel tulusid on.
- Sarnaselt äriühingutega esitab ka **käibemaksukohustuslasest MTÜ/SA** aastaaruande **41 päeva kiiremini** kui mittekäibemaksukohustuslasest MTÜ/SA. See kinnitab ootust, et käibemaksukohustuslaseks olek võimaldab kaudselt hinnata juriidilise isiku raamatupidamistegevust.
- Aastaaruande esitamisega hilinenud MTÜ/SA on keskmiselt 18 000 euro võrra väiksema varade ning 21 000 euro võrra väiksema tulude mahuga kui mittehilinenu.
- Kui MTÜ/SA on **eelneval aastal hilinenud** aruande esitamisega, siis esitab ta aruande järgmisel aastal keskmiselt **107 päeva hiljem** kui mittehilineja. Seejuures pikeneb eelneval aastal hilinenute aastaaruande esitamine järgneval aastal eelneva aastaga võrreldes keskmiselt 20 päeva võrra. See tulemus on väga sarnane äriühingute puhul raporteerituga, st aruande esitaja eelnev käitumine on väga oluline aruande esitust selgitav tegur.
- Kui MTÜ/SA ei ole tähtaegselt makse maksnud, siis esitab ta korrektselt makse tasunuga võrreldes aastaaruande keskmiselt 39–59 päeva hiljem. Seega on MTÜ/SA käitumine selles aspektis väga sarnane äriühingutega, viidates sellele, et kui juriidilise isiku käitumises on puudujääke üldisemalt, siis need kanduvad üle ka aastaaruannete esitamisse.
- Kui vaadata hilinejate ja mittehilinejate keskmist vanust, siis see erisus jääb MTÜ/SA puhul 1,5 aasta piiresse, mis ei ole märkimisväärne.

MTÜ/SA finantsseis:

- Kuigi MTÜ ja SA eesmärk ei ole positiivse tulemi teenimine, selgub üllatuslikult, et negatiivse tulemiga MTÜ/SA esitab aruande keskmiselt 17 päeva hiljem kui positiivse tulemiga MTÜ/SA. Sarnaselt äriühingutega toob ka tulemi vähenemine võrreldes eelneva aruandeperioodiga kaasa aastaaruande keskmisest 12 päeva võrra kiirema esitamise.
- MTÜ/SA tulemuslikkuse keskmiste näitajate erisused hilinejate ja mittehilinejate lõikes annavad vastakaid signaale, ent seda võib selgitada positiivse tulemi taotluse puudumisega, mistõttu väga väikesed tuleminumbrid toovad kaasa tulemuslikkuse näitajate väga suure varieeruvuse.
- Sarnaselt äriühingutega on ka MTÜ/SA puhul madal likviidsus seotud pikema keskmise viitajaga ning negatiivne põhitegevuse rahavoog lühema keskmise viitajaga. Siiski on näha, et aruandega hilinenud MTÜ/SA likviidsusnäitajad on madalamad ning võlgnevused tarnijatele lühiajalistes kohustistes suurema osakaaluga.

MTÜ/SA aastaaruandega seotud karakteristikud:

- Kui MTÜ/SA majandusaasta on tavapärasest pikem, siis esitatakse aruanne keskmiselt 50 päeva hiljem kui tavapärase aruandeperioodi puhul. See erisus on seejuures 10 päeva suurem kui äriühingute puhul.
- Detsembris lõppeva majandusaastaga MTÜ/SA esitab aruande keskmiselt 7 päeva hiljem kui MTÜ/SA, mille majandusaasta lõpeb mõnel muul kuul. See viitab võimalikele probleemidele professionaalse (MTÜ/SA välise) toe saamisel aruannete koostamise kõrghooajal.
- Kuigi konsolideeritud aruandeid on esitanud väga vähesed MTÜd/SAd, on seda teinud esitanud aruandeid kiiremini. See viitab nende paremale võimekusele aruandega seonduv kiiremini lõpule viia.
- PDF-vormingus aruanded või notari kaudu esitatud aastaaruanded on MTÜ/SA esitanud keskmiselt 11 päev varem. See on vastupidine tulemus äriühingute puhul nähtule.
- Nullaruande esitanud MTÜ/SA on aruande esitanud 69 päeva varem kui mittenullaruande esitanud, st aruande esitamise lihtsus võimaldab neil kiiremini tegutseda.
- Madala raamatupidamiskvaliteediga aruande on MTÜ/SA esitanud keskmiselt 5 päeva hiljem kui aruande, kus probleeme ei ole.
- Auditeeritud / üle vaadatud MTÜ/SA aruanne esitatakse keskmiselt koguni 63 päeva varem kui mitteauditeeritud / üle vaatamata ning suurte rahvusvaheliste audiitorfirmade auditeeritud aruanne 25 päeva varem kui muude audiitorite auditeeritud aruanne. Need on märkimisväärsed erisused.

2.4. AASTAARUANNETE ESITAMISEGA SEOTUD TMKR MÄÄRUSED

2.4.1. ÕIGUSLIK TAUST JA ANDMED

Kui majandusaasta aruannet ei esitata õigeaegselt või jääb see esitamata, on registripidajal õigus vastavalt trahvida nii äriühingut kui ka kõiki aruande esitamiseks kohustatud isikuid. Trahvimist võib vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustikule (TsMS) § 46 lg-le 3 korrata senikaua, kuni majandusaasta aruanne on nõutud kujul esitatud. Trahvile eelneb üldjuhul trahvihoiatus. Ilma trahvi hoiatusmääruseta on vastavalt ÄS § 71 lg-le 2 võimalik äriühinguid trahvida majandusaasta aruande mittetähtaegse esitamise eest. Trahvi suuruse määramisel lähtutakse TsMS § 46 lg-st 1, mis sätestab trahvi ülempiiriks 3200 eurot. Alampiiriks alates 19. detsembrist 2012 on äriühingutel vastavalt ÄS § 71 lg 2^1 järgi 200 eurot (enne seda oli 320 eurot). Vastavalt TsMS § 601 lg-le 8 võib trahvitud isik esitada trahvimääruse peale määruskaebuse.

Kui majandusaasta aruannet ei ole esitatud 6 kuu jooksul seaduses sätestatud tähtaja möödumisest (st 12 kuud majandusaasta lõpust), toimitakse järgnevalt:

1. Registripidaja on kohustatud tegema registrist kustutamise hoiatuse (ÄS § 60 lg 1, MTÜS § 36^1 lg 1, SAS § 34^1 lg 1). Registrist kustutamise hoiatusmäärusega antakse vähemalt 6 kuu pikkune tähtaeg aruande esitamiseks.

2. Kui juriidiline isik eelnevas punktis mainitud ja seatud tähtaja jooksul aruannet ei esita või selle mitteesitamist ei põhjenda, võib registripidaja avaldada väljaandes Ametlikud Teadaanded teate majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta ettenähtud aja jooksul ning kutsuda juriidilise isiku võlausaldajaid üles teatama oma nõuetest juriidilise isiku vastu ja taotlema likvideerimismenetluse läbiviimist kuue kuu jooksul, alates teate avaldamisest koos hoiatusega, et vastasel korral võidakse juriidiline isik registrist kustutada likvideerimismenetluseta (ÄS § 60 lg 2, MTÜS § 36^1 lg 2, SAS § 34^1 lg 2).

3. Kui 6 kuu jooksul punktis 2 nimetatud teate avaldamisest ei ole juriidiline isik jätkuvalt esitanud aruannet või põhjendanud selle mitteesitamist ning võlausaldajad ei ole taotlenud juriidilise isiku likvideerimist, võib registripidaja äriühingu registrist kustutada (ÄS § 60 lg 3, MTÜS § 36^1 lg 3, SAS § 34^1 lg 3).

4. Juriidilise isiku registrist kustutamiseks teeb registripidaja kustutamise kandemääruse, mis toimetatakse juriidilisele isikule kätte. Vastavalt ÄS § 60 lg-le 3^1, MTÜS § 36^1 lg-le 4 ja SAS § 34^1 lg-le 4 jõustub kandemäärus registrist kustutamiseks määruse toimetamisest juriidilisele isikule ning juriidilisel isikul on õigus 30 päeva jooksul määruse kättetoimetamisest arvates esitada sellele määruskaebus. Vaidlustamise tähtaja möödumisel või vaidlustamise korral kohtumenetluse lõppemise korral tehakse registrist kustutamise kanne.

Justiitsministeeriumi selgitusel saab seega mitteesitajatele kõige varem hoiatusmäärusi tegema hakata aasta pärast majandusaasta lõppemist. Äriregistrist kustutamiseni

jõutakse kaks aastat pärast majandusaasta lõppu, kui isikul on juba kaks aruannet esitamata. (Justiitsministeeriumi kohturegistrite talitus)

Siinse uurimuse raames käsitleme järgmisi registrit pidava kohtu (Tartu Maakohus) määruste liike (RIK):

1. **Trahvihoiatusmäärus majandusaasta aruande puuduste kohta** (edaspidi tähis HP) – registrit pidav kohus hoiatab TsMS § 601 lg 1 alusel aruande esitamiseks kohustatud isikut trahvi ähvardusel majandusaasta aruande puuduste kõrvaldamata jätmise eest ja annab tähtaja kohustuse täitmiseks või vastuväite esitamiseks.

2. **Trahvimäärus majandusaasta aruande puuduste kohta** (edaspidi tähis M3) – registrit pidav kohus määrab trahvi (vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku §-dele 46 ja 601) puuduste mittekõrvaldamise eest.

3. **Trahvihoiatusmäärus majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta** (edaspidi tähis HM) – registrit pidav kohus hoiatab TsMS § 601 lõike 1 alusel aruande esitamiseks kohustatud isikut trahvi ähvardusel majandusaasta aruande esitamata jätmise eest ja annab tähtaja kohustuse täitmiseks või vastuväite esitamiseks.

4. **Trahvimäärus majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta** (edaspidi tähis H) – määratakse trahv aruannet tähtaegselt mitte esitanud äriühingule, mittetulundusühingule, sihtasutusele või teda esindama õigustatud isikutele (nt igat juhatuse liiget).

5. **Hoiatusmäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu** (edaspidi tähis X) – registrit pidav kohus hoiatab majandusaasta aruande esitamata jätnud osaühingut, aktsiaseltsi või tulundusühistut (vastavalt ÄS § 60 lg-le 1), MTÜd (vastavalt MTÜS § 36^1 lg-le 1) või sihtasutust (vastavalt SAS § 34^1 lg-le 1) registrist kustutamise eest.

6. **Kandemäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu kustutamise**ks (edaspidi tähis V) – registrit pidava kohtu määrus ÄS § 60 lg 3, MTÜS § 36^1 lg 3 või SAS § 34^1 lg 3 alusel, kui registrist kustutatakse juriidiline isik, kes pole registrile seadusega sätestatud tähtaja jooksul esitanud nõutavat majandusaasta aruannet.

7. **Kandemääruse tühistamine majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu** (edaspidi tähis VE) – registrit pidav kohus tühistab ÄS § 60 lg 3, MTÜS § 36^1 lg 3 või SAS § 36^1 lg 3 alusel tehtud kandemääruse.

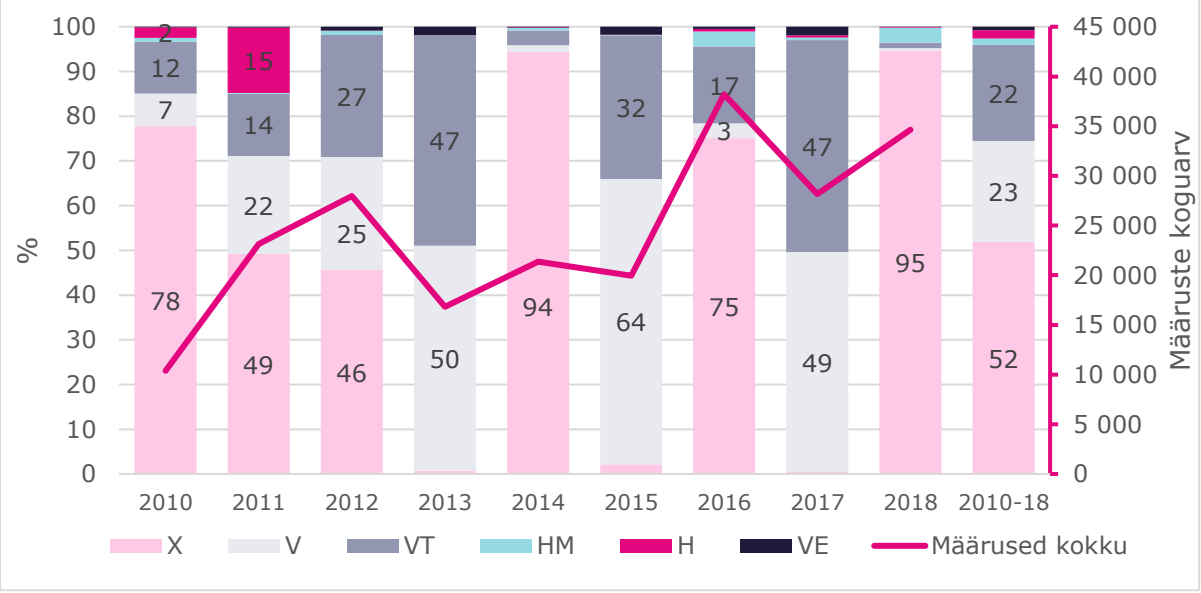
8. **Registrist kustutamine majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu** (edaspidi tähis VT) – registrit pidav kohus kustutab äriühingu pärast kustutamise kandemääruse vaidlustamiseks ette nähtud aja lõppu või kohtumenetluse lõppemist registrist.

Määruste info analüüsil pidime arvestama mõningate RIKist saadud andmestiku piirangutega. Nimelt ei registreeritud aastatel 2010–2011 eraldi väljana, millise majandusaasta kohta konkreetne määrus tehti (vastav info oli määruse tekstis). Seejärel

lisati registrisse väli, kuhu sai lisada vaid ühe aasta numbri (isegi kui määrus puudutas tegelikkuses mitut aastat), viimane väli asendati peatselt pikema tekstiväljaga, kuhu sai lisada rohkem infot, kuid mille täitmine ei olnud kohustuslik. Alates 2017. aastast on lisatud eraldi väljad, mille täitmine muudeti kohustuslikuks. Saadud andmestikus on näha, et reaalselt täielik on see andmestik määruse aluseks olevate majandusaastate kohta siiski alles 2018. aastal. Seetõttu puudutame järgnevas analüüsis määruse aluseks olevaid majandusaastaid vaid 2018. aasta andmete näitel. Kogu perioodi vältel saame vaadelda muud määrusi puudutavat infot, sh liik, määruse tegemise aeg, määruse olek ning määruse oleku tegemise aeg. Koondstatistika koostati uuringu lõplikus andmestikus olevate juriidiliste isikutega seotud määruste põhjal.

2.4.2. TMKR MÄÄRUSTE KOONDSTATISTIKA

Lisas 2-28 on esitatud uurimuse objektiks olnud juriidilistele isikutele perioodil 2010–2018 väljastatud TMKR määruste statistika liikide ja aastate lõikes. Lisast on näha, et määruste aastased koguarvud varieeruvad majandusaasta aruande puuduste puhul (HP ja M3) tugevalt. Kui 2010–2013 trahve puuduste tõttu sisuliselt ei tehtud (trahvihoiatusmäärusi tehti igal aastal üle 200), siis aastateks 2017–2018 on iga viies juriidiline isik tuhandest (0,52%) sellise trahvi saanud. Kuna majandusaasta aruande puudused ei ole otseselt seotud uurimuse eesmärgiga, siis seda tüüpi määrusi me edasises analüüsis ei käsitle ning keskendume vaid aruannete esitamisega seotud määrustele.

Joonis 2-18. Juriidiliste isikute aastaruannete esitamist puudutanud TMKR määruste osakaalud ja koguarv aastate lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: X – hoiatusmäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu, V – kandemäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu, VT – registrist kustutamine majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu, HM – trahvihoiatusmäärus majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta, H – trahvimäärus majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta, VE – kandemääruse tühistamine majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu kustutamiseks.

Joonisel 2-18 on esitatud kõigi majandusaasta aruannete esitamist puudutanud TMKR määruste arv aastate lõikes perioodil 2010–2018. Summaarselt (joon väärtustega paremal teljel) on kõige rohkem määrusi tehtud 2016. aastal, mil see oli kokku 38 209, ning kõige vähem (10 386) oli määrusi 2010. aastal. Erinevat liiki aastaaruande esitamisega seotud määruste osakaalud tulpades näitavad väga suurt varieeruvust aastate lõikes. 2010., 2014., 2016. ja 2018. aasta on üle 75% kõigist määrustest olnud hoiatusmäärused registrist kustutamiseks (X). Registrist kustutamised (VT) on olnud seevastu aktiivsemad aastatel 2013 ja 2017, ulatudes 47% kõigist aastaaruande esitamisega seotud määrustest. Sellise varieeruvuse taga on sundlõpetamiseks kuluv ligi 1,5aastane periood, mistõttu registri töökorralduses on kasutatud praktikat, et ühel aastal tehakse kustutamise hoiatusi korraga suurel hulgal ning järgneval aastal kustutatakse järjest neid, kes puudusi ei kõrvaldanud. Nagu näha lisast 2-27, siis 31% perioodil 2010–2018 kustutamishoiatuse saanud juriidilisest isikust on majandusaasta aruande esitanud.

Kogu perioodi 2010–2018 lõikes on näha, et vaatamata varieeruvusele on perioodil suurima osakaaluga olnud hoiatusmäärus registrist kustutamiseks (52%), millele järgnevad kandemäärus registrist kustutamiseks (23%) ning registrist kustutamine (22%). Kustutamise kandemääruste tühistamised (VE) ning trahvihoiatusmäärused (HM) moodustavad kõigest 1% kõigist aruande esitamisega seotud määrustest. Seejuures moodustavad trahvimäärused aastaaruande mitteesitamise eest (H) vaid 2% aastaaruande esitamisega seotud TMKR määrustest. Aastal 2018 tehti näiteks kõigest 45 trahvimäärust aruande esitamata jätmiste kohta, st see puudutas igast 1000 vaadeldud juriidilisest isikust vaid 0,2 (0,002%). Andmestikust on näha ka see (vt Lisa 2-27), et majandusaasta aruande esitamata jätmise eest tehtud trahvimäärustest 71% on tehtud füüsilistele isikutele, st trahvi on saanud äriühingu juhatuse liige. Niivõrd kõrge osakaalu taga on 2011. aasta, mil eraisikutele tehti koguni 86% trahvimäärustest ning rakendati üldse kogu perioodi lõikes rekordiliselt palju trahve (3388). Alates 2016. aastast on füüsilistele isikutele tehtud trahvide arv jäänud aastas siiski alla 10 ning nende osakaal alla 5% kõigist tehtud trahvidest.

Tabelis 2-11 on näha, et aastate lõikes on toimunud olulisi muutusi aastaaruande esitamisega seotud TMKR määrusi saanud juriidiliste isikute osakaalu dünaamikas. Aastatel 2011–2016 olid proportsionaalselt enim aastaaruande esitamisega seotud määruseid saanud juriidilistest isikutest mittetulundusühingud, millele järgnesid osaühingud ja sihtasutused. Aastatel 2010 ning 2017 hõivasid selle koha osaühingud. Seejuures on märkimisväärne aasta 2011, kui aruande mitteesitamisega seotud määruseid väljastati 26%le kõikidest mittetulundusühistutest. Viimasel vaatlusalusel aastal (2018) tehti proportsionaalselt enim määrusi täisühingutele (25%). Samuti võib positiivseks lugeda seda, et määruse saanud äriühingute osakaal on olnud kasvava trendiga iga äriühingu tüübi lõikes. Vastupidiselt äriühingutele, on määruse saanud MTÜ/SA osakaal kõikidest sama õigusvormiga juriidilistest isikutest olnud kõrgeimad valimi algusaastatel ehk 2011. ja 2012. aastal. Siiski hõivavad MTÜd ning enamikul aastatel ka SAd koha enim määruseid saanud õigusliku vormina. MTÜd edastavad seejuures SAsid nii, nagu nägime ka aastaaruannete esitamata jätmise statistikas peatükis 2.2.

Tabel 2-11. TMKR määruse objektiks olnud juriidiliste isikute osakaal (%) sama õigusliku vormiga juriidilistest isikutest aastate lõikes perioodil 2010–2018

Juriidilise isiku õiguslik vorm	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2010-18
Mittetulundusühing	0%	26%	24%	7%	14%	8%	21%	6%	17%	14%
Tulundusühistu	3%	5%	6%	3%	6%	4%	9%	3%	9%	5%
Osaühing	9%	11%	12%	6%	12%	7%	19%	7%	16%	11%
Sihtasutus	4%	17%	17%	3%	9%	6%	13%	4%	7%	9%
Aktsiaselts	5%	6%	6%	3%	6%	4%	7%	2%	6%	5%
Täisühing	0%	0%	0%	0%	6%	0%	8%	0%	25%	4%
Usaldusühing	0%	0%	0%	1%	6%	2%	7%	0%	6%	3%
Kõik	7%	13%	14%	5%	12%	7%	18%	7%	16%	11%

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal

Väljastatud määrustele reageerimise statistika on välja toodud Tabelis 2-12. Puuduste kõrvaldamise määr on ületanud 90% koguni kolmel aastal (2013, 2015 ja 2017). Keskmine puuduste kõrvaldamise määr on jäänud perioodil 75% juurde. See näitab, et pärast määruse tegemist on enamikul juhtudel trahv makstud, aruanne esitatud, puudused kõrvaldatud vms. Üllatuslikult selgub, et kogu analüüsitud perioodi jooksul on vaidlustatud vaid 14 määrust. Tühistatud määruste osakaal jääb samuti pigem marginaalseks.

Tabel 2-12. Aastaaruande esitamist puudutavatele TMKR määrustele reageerimine aastate lõikes perioodil 2010–2018

Määruse tüüp	Ühik	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2010-18
Määrused kokku	Arv	10 386	23 135	27 966	16 840	21 375	19 955	38 209	28 172	34 651	220 689
Puudused kõrvaldatud	Arv	7 964	19 511	21 760	16 447	14 564	19 377	22 590	27 445	16 845	166 503
	Osakaal	76,7%	84,3%	77,8%	97,7%	68,1%	97,1%	59,1%	97,4%	48,6%	75,4%
Vaidlustatud	Arv	1	8	0	0	0	3	1	1	0	14
	Osakaal	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Tühistatud	Arv	51	187	225	339	47	500	205	588	278	2 420
	Osakaal	0,5%	0,8%	0,8%	2,0%	0,2%	2,5%	0,5%	2,1%	0,8%	1,1%

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal

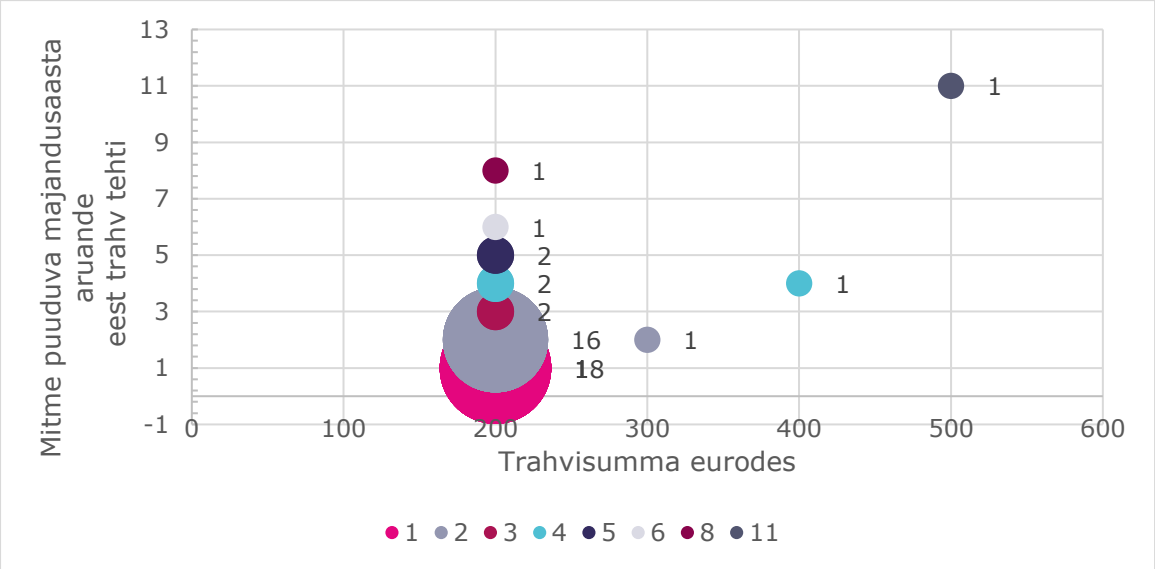
Võib tekkida küsimus, kui palju on selliseid juriidilisi isikuid, kes on saanud perioodil 2010–2018 korduvalt TMKR määrusi, mis haakuvad aastaaruande esitamisega. Tabelist 2-13 on näha, et selliste äriühingute osakaal on 6,8% tasemel ning MTÜ/SA puhul 9,8%. Seejuures on nende hulgas enim selliseid juriidilisi isikuid, kes on saanud korduva kustutamishoiatuse. Kõigist vaatlusalustest äriühingutest oli perioodi jooksul saanud vähemalt ühe TMKR määruse 25,7% ning MTÜ/SA puhul 35,8%. Seega viitavad need näitajad asjaolule, et MTÜde/SAde puhul on tegevus olnud aktiivsem.

Tabel 2-13. Aastaaruandega seotud TMKR määruste rakendamise korduvus perioodil 2010–2018

Määruse liik	Tähis	1 kord	Üle 1 korra
Paneel A: Äriühingud			
Trahvihoiatusmäärus majandusaasta aruanne esitamata jätmise kohta	HM	0,8%	0,1%
Trahvimäärus majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta	H	1,5%	0,0%
Hoiatusmäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu	X	26,5%	5,4%
Eelnevad koos	HM, H, X	25,7%	6,8%
Paneel B: MTÜ/SA			
Trahvihoiatusmäärus majandusaasta aruanne esitamata jätmise kohta	HM	1,6%	0,2%
Trahvimäärus majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta	H	0,3%	0,0%
Hoiatusmäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu	X	36,2%	9,0%
Eelnevad koos	HM, H, X	35,8%	9,8%

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal

Kuna 2018. aasta puhul on võimalik välja tuua, mitme majandusaasta aruande eest määrus tehti, siis Joonisel 2-19 on näha juriidiliste isikute aastaaruande mitteesitamise eest tehtud trahvide summad.

Joonis 2-19. Trahvisummad juriidiliste isikute poolt esitamata majandusaasta aruannete arvude lõikes aastal 2018

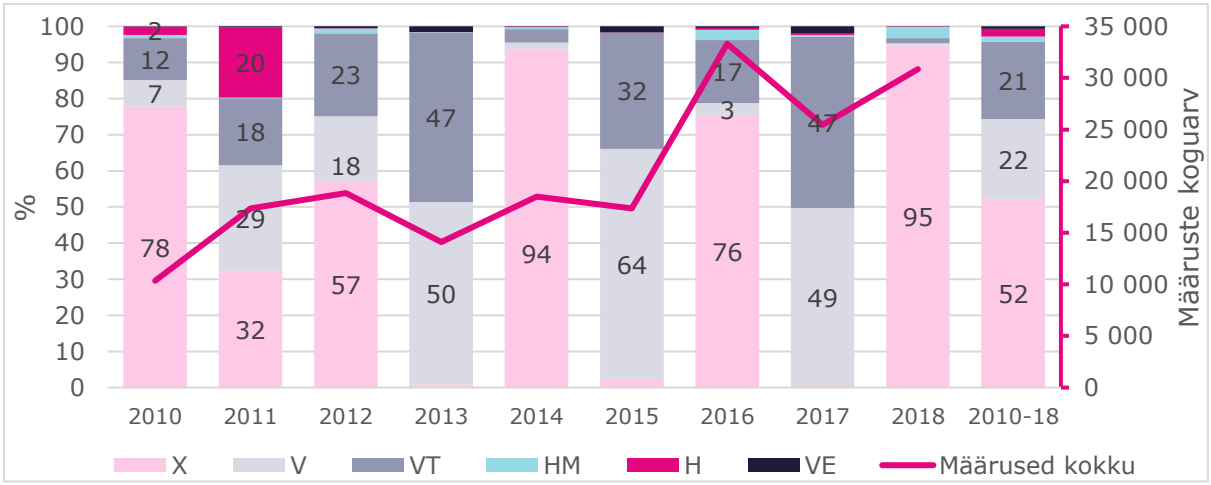
Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: Ringide suurus näitab horisontaalteljele märgitud trahvisumma saanud juriidiliste isikute arvu (arv ise on märgitud iga ringi kõrvale). Ringide värv näitab, mitme aasta esitamata aruande eest trahvi saadi.

Trahvisummade suurused varieeruvad vahemikus 200–500 eurot. Kõige rohkem (42) on tehtud trahve suuruses 200 eurot, mis on ka äriühingute miinimumsumma. Samas ollakse väga kaugel maksimumsummast (3200 eurot), mida TsMS võimaldaks rakendada. Jooniselt on hästi näha, et 2018. aastal rakendatud trahvide suurusel ning trahvi aluseks olevate majandusaastate arvul ei ole olulist seost. Näiteks 200eurose trahvi puhul on trahvi aluseks olevate majandusaastate arv olnud ühest kuni kaheksani. Ainus 500eurone

trahv tehti 11 majandusaasta eest. Siiski on näha tendentsi, et trahvitakse juriidilisi isikuid, kelle aruannete esitamisega on probleeme enam kui ühel aastal. Kohtu registriosakonnaga tehtud intervjuudes viidati samuti sellele, et tähelepanu on pööratud eelkõige korduvatele rikkumistele. Selle põhjuseks on äriregistris olevad mittekehtivad kontaktandmed ning ka see, et mitteesitajate hulgas on sundlõpetamist ootavad äriühingud.

2.4.3. ÄRIÜHINGUTELE TEHTUD TMKR MÄÄRUSTE STATISTIKA

Jooniselt 2-20 on näha äriühingute majandusaasta aruannete esitamist puudutanud määruste osakaalud ja koguarv perioodil 2010–2018. Võrreldes kogu uurimuse juriidiliste isikute valimiga (vt Joonist 2-18), on äriühingute puhul näha määruste koguarvu äkilisemat kasvu pärast 2015. aastat. 2016. aastal väljastati äriühingutele koguni 33 313 määrust. 2018. aastal vähenes määruste koguarv 30 843-le. Kõikide väljastatud aastaaruande esitamisega seotud määruste osakaal 1000 äriühingu kohta jääb vahemikku 91–188, st 9,1–18,8% (vt Lisa 2-29). Kuna äriühingud moodustavad suurema osa juriidiliste isikute valimist, siis on ka määruste proportsioonid kogu perioodil väga sarnased: domineerivad hoiatusmäärused registrist kustutamiseks (52%), millele järgnevad kandemäärus registrist kustutamiseks (22%) ning registrist kustutamine (21%). Määruste osakaalude dünaamika aastate lõikes järgib peatükis 2.4.2 kirjeldatud juriidiliste isikute koguvalimi mustreid, sõltudes registripidaja valikutest konkreetsel aastal.

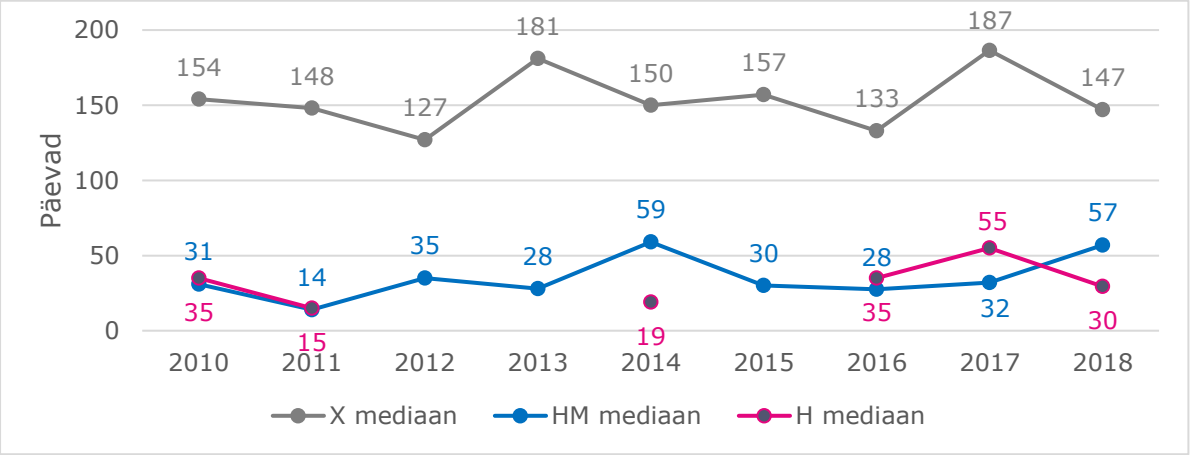
Joonis 2-20. Äriühingute aastaruannete esitamist puudutanud TMKR määruste osakaalud ja koguarv aastate lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: X – hoiatusmäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu, V – kandemäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu, VT – registrist kustutamine majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu, HM – trahvihoiatusmäärus majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta, H – trahvimäärus majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta, VE – kandemääruse tühistamine majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu kustutamiseks.

Analüüsisime täiendavalt trahvimääruste ja trahvihoiatusmääruste jaotust tegevusalade grupiti (vt lisa 2-30). Enim trahvimäärusi on perioodil 2010–2018 väljastatud hulgi- ja

jaekaubanduse äriühingute grupis (21% kõigist trahvimäärustest). Järgnevad ehitus, kutse, teadus- ja tehnikaalane tegevus ning põllumajandus (vastavalt 19% ja 11% kõigist trahvimäärustest). Kui võrrelda trahvimäärusi saanud ning majandusaasta aruande esitamata jätnud äriühingute proportsioone, siis eeldatust 1,5 protsendipunkti või enam on määrusi väljastatud ehituse, kinnisvara ning kunsti, meelelahutuse ja vaba aja grupi äriühingutele. Eeldatust 3 protsendipunkti vähem on väljastatud trahvimäärusi hulgi- ja jaekaubanduse äriühingutele. Kuna ülejäänud tegevusala gruppides olulisi erisusi proportsioonides ei esine, võib järeldada, et trahvimääruste tegemine järgib suhteliselt täpselt majandusaasta aruannete mitteesitamise valdkondlikke mustreid.

Sarnaselt valdkondlike erisustega, hindasime trahvimääruste ja trahvihoiatusmääruste jaotust äriühingute vanuse järgi (vt lisa 2-31). Selgub, et enim on väljastatud trahvimäärusi 3aastastele äriühingutele (28% kõigist trahvimäärustest). Seejuures 53% trahvimäärustest on väljastatud äriühingutele, mille vanus jääb 3–5 aasta vahele. Kui võrrelda trahvimäärusi saanud ning majandusaasta aruande esitamata jätnud äriühingute proportsioone, siis eeldatust harvem on trahvimääruse väljastatud kuni 3aastastele äriühingutele ning eeldatust oluliselt enam 3–5aastastele. Trahvihoiatusmääruste puhul on näha, et neid hakatakse väljastama siis, kui äriühing on vähemalt 2 aastat vana ning intensiivsemalt tegeletakse kuni 7aastaste äriühingutega. See näitab, et väga noorte äriühingute majandusaasta aruannete esitamise probleemiga sisuliselt ei tegeleta.

Joonis 2-21. Aastaruannete esitamistega seotud TMKR määrustele reageerimise aeg (päevades) äriühingutes aastate lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: X – hoiatusmäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu, HM – trahvihoiatusmäärus majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta, H – trahvimäärus majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta.

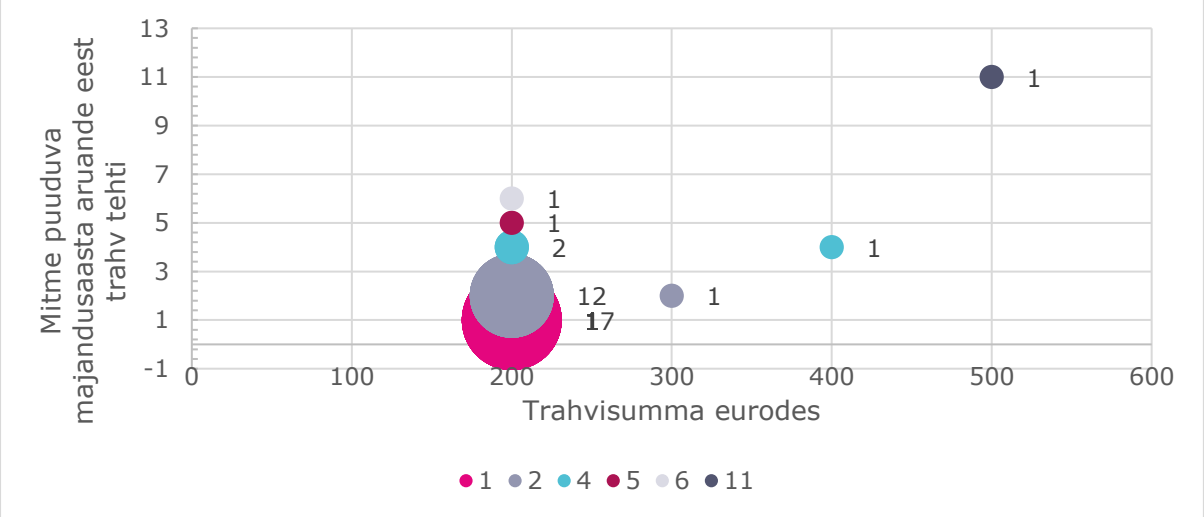
Jooniselt 2-21 on näha, et äriühingud on reageerinud oluliselt kiiremini majandusaasta aruande esitamata jätmise trahvihoiatusmäärustele ning trahvimäärustele. Mediaanviitaeg on nende puhul varieerunud 15–59 päeva vahel. Registrist kustutamise hoiatusmäärusele (majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu) reageeritakse viitajaga, mis ületab 50% juhtudest 133 päeva. Kuna sellele määrusele reageerimiseks antakse minimaalselt 6 kuud, siis tähendab see, et enamik sellise määruse saanud äriühingutest kasutab saadud aega päris julgelt ega kiirusta kohe aruannet esitama.

Keskendudes kitsamalt trahvimäärustele, on Tabelist 2-14 näha, et enamik äriühingute majandusaasta aruande mitteesitamise eest tehtud trahve perioodil 2010–2012 on tehtud summas 320 eurot, mis oli tollal minimaalne äriühingute puhul rakendatav trahvimäär. Seejuures tehti kogu perioodi lõikes kõige rohkem trahve 2011. aastal (3 388). Kui alates 19. detsembrist 2012 minimaalset trahvimäära langetati, siis muutus kõige populaarsemaks minimaalne trahvisumma 200 eurot. Kuigi aastatel 2016–2017 ületas trahvide koguarv 120, on aastal 2018 neid tehtud vaid 36. Seega trahvisurve aruande esitamata jätnud äriühingutele sisuliselt puudub.

Tabel 2-14. Äriühingute majandusaasta aruande mitteesitamise eest tehtud trahvide statistika aastate lõikes perioodil 2010–2018

Trahvi summa (eurodes)	Trahvide arv									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Kokku
kuni 199	0	11	0	0	0	0	0	0	0	11
200	0	0	0	4	27	9	151	119	33	343
300	0	0	0	0	2	1	6	4	1	14
320	240	3 091	6	0	0	0	0	0	0	3 337
321–599	0	276	2	0	0	0	1	3	2	284
600–799	0	1	0	0	0	0	2	0	0	3
800–1000	0	9	0	0	0	0	0	0	0	9
Kokku	**240**	**3 388**	**8**	**4**	**29**	**10**	**160**	**126**	**36**	**4 001**

Märkus: 200 on äriühingute miinimumtrahv alates 19. detsembrist 2012, 320 oli miinimumtrahv äriühingutele enne 19. detsembrit 2012. 2011. aastal on 11 äriühingut saanud trahvi alla miinimumsumma, kuid need äriühingud on pärast 2011. aastat äriregistrist kustutatud.

Joonis 2-22. Trahvisummad äriühingute poolt esitamata majandusaasta aruannete arvude lõikes aastal 2018

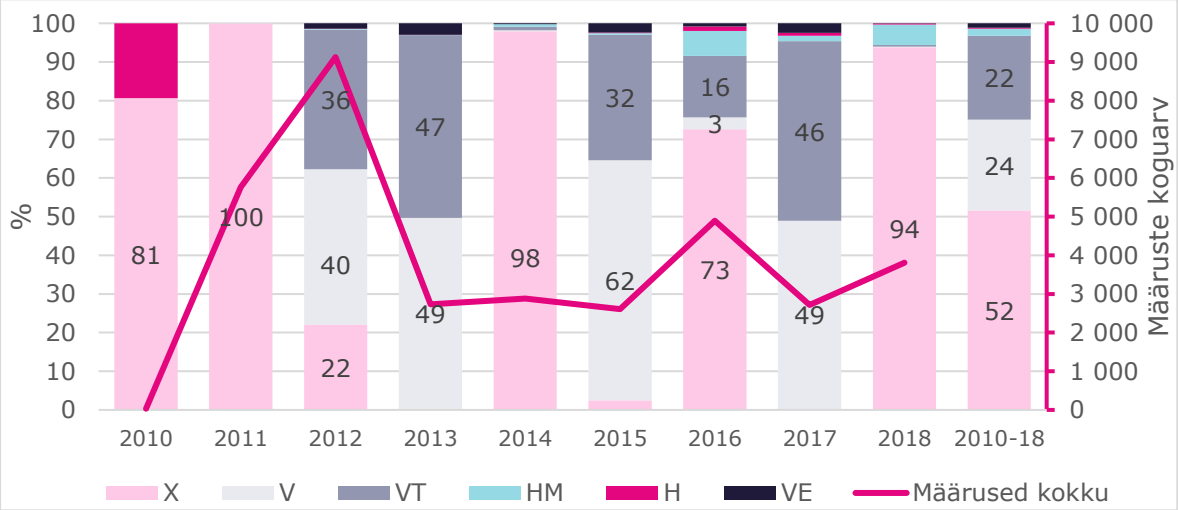
Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: Ringide suurus näitab horisontaalteljele märgitud trahvisumma saanud juriidiliste isikute arvu (arv ise on märgitud iga ringi kõrvale). Ringide värv näitab, mitme aasta esitamata aruande eest trahvi saadi.

Kõige värskem, 2018. aasta trahvimääruste täpsem statistika (vt Joonist 2-22) näitab, et enamik aruande mitteesitamise juhtumitest on lõppenud trahviga summas 200 eurot ning seda ühe või kahe majandusaasta eest. Samas on ka äriühinguid, kus nelja kuni kuue

majandusaasta aruande mitteesitamine on lõppenud samas suuruses trahviga. Erindina on joonisel näha äriühing, mille puhul määrati 11 majandusaasta aruande mitteesitamise eest trahv summas 500 eurot.

2.4.4. MTÜ/SA SUHTES RAKENDATUD TMKR MÄÄRUSTE STATISTIKA

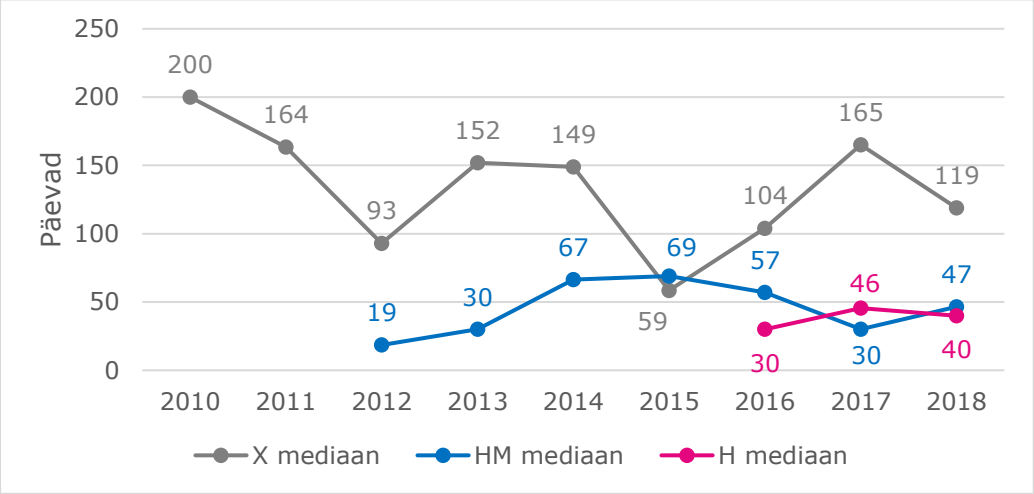
Jooniselt 2-23 on näha osas majandusaasta aruannete esitamist puudutanud määruste osakaalud ja koguarv perioodil 2010–2018 MTÜ/SA puhul. Erinevalt äriühingutest väljastati MTÜdele/SAdele enim määruseid aastal 2012, kokku 9 126 tükki. Kõige vähem väljastati määruseid 2010. aastal (31). Kõikide väljastatud aastaaruande esitamisega seotud määruste osakaal 1 000 MTÜ/SA kohta jääb pärast 2010. aastat vahemikku 117–387, st 11,7–38,7% (vt Lisa 2-32). See on osadel aastatel ligi kaks korda rohkem kui äriühingute puhul. Sarnaselt äriühingutega on suurima osakaaluga hoiatusmäärused registrist kustutamiseks (52%). Kuigi perioodi keskmisena on määruste osakaalud äriühingutega sarnased, on osakaalude dünaamika aastate lõikes äriühingutest veidi erinev (eelkõige 2010–2011).

Joonis 2-23. MTÜ/SA aastaruannete esitamist puudutanud TMKR määruste osakaalud ja koguarv aastate lõikes perioodil 2010–2018

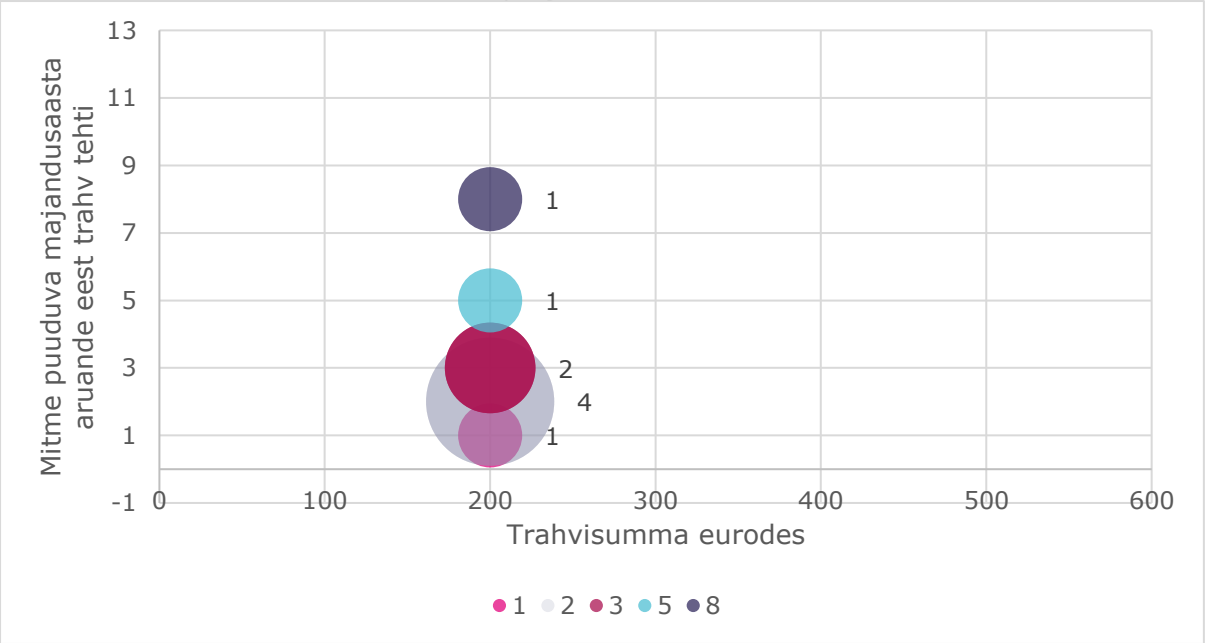
Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: X – hoiatusmäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu, V – kandemäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu, VT – registrist kustutamine majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu, HM – trahvihoiatusmäärus majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta, H – trahvimäärus majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta, VE – kandemääruse tühistamine majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu kustutamiseks.

Majandusaasta aruande esitamisega seotud määrustele reageerimise ajas näeme sarnasusi äriühingutega (vt Joonist 2-24). Ka MTÜ/SA puhul reageeritakse registrist kustutamise hoiatusele oluliselt aeglasemalt kui trahvile ja trahvihoiatusele. Viitaja mediaan jääb registrist kustutamise hoiatuste puhul enamasti 93–200 päeva vahele. 2015. aasta oli seejuures erand, mil viitaeg oli tunduvalt lühem (59 päeva). Siiski on näha, et võrreldes äriühingutega reageerivad MTÜ/SAd trahvimäärustele keskmiselt kiiremini.

Joonis 2-24. Aastaruannete esitamistega seotud TMKR määrustele reageerimise aeg (päevades) äriühingutes aastate lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal

Joonis 2-25. Trahvisummad MTÜ/SA poolt esitamata majandusaasta aruannete arvude lõikes aastal 2018

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: Ringide suurus näitab horisontaalteljele märgitud trahvisumma saanud juriidiliste isikute arvu (arv ise on märgitud iga ringi kõrvale). Ringide värv näitab, mitme aasta esitamata aruande eest trahvi saadi.

Perioodil 2010–2018 on MTÜdele/SAdele tehtud ainult 97 trahvi ning need kõik on jäänud vahemikku 200–320 eurot, st trahvimäärad on olnud madalad. Enim (88) on väljastatud trahvimääruseid summas 200 eurot ning kõige rohkem trahve tehti 2016. aastal. Jooniselt 2-25 näeme, et MTÜdele/SAdele määratud aruande mitteesitamise trahvi suurused on 2018. aastal olnud alati 200 eurot. Seejuures jääb trahvi suurus samaks, olenemata mitme majandusaasta eest see saadi.

2.5. ÖKONOMEETRILINE ANALÜÜS

2.5.1. METOODIKA

Eelnevalt esitatud kirjeldav analüüs ei võimalda kontrollida aruannete mitteesitamist ja esitamisega hilinemist selgitavate tegurite koosmõju. Regressioonmudel seevastu võimaldab testida sõltumatute muutujate võimalikku seost sõltuva tunnusega, kontrollides seda samaaegselt mudelisse lülitatud teiste sõltumatute muutujate seoste suhtes. Seetõttu kasutati nii äriühingute kui MTÜ/SA valimi täiendavaks analüüsiks nelja tüüpi regressioonmudeleid:

1. Logistilised mudelid ehk logit-mudelid aruande mitteesitamise *vs*. esitamise mõjurite hindamiseks, kus sõltuv muutuja on binaarne tunnus (d_none1), mis võtab väärtuse 1, kui aruannet ei esitatud, ja on muul juhul 0. Logistiline mudel võimaldab hinnata sõltumatute muutujate mõju binaarsele tunnusele.

2. Järjestatud logiti mudelid aruande mitteesitamise, hilinenud esitamise *vs*. tähtaegse esitamise mõjurite hindamiseks. Seal on sõltuvaks muutuja järjestatud muutuja (ord_lates), mis võtab väärtuse 0, kui aruannet ei esitatud, väärtuse 1, kui aruanne esitati hilinenult, ja väärtuse 2, kui aruanne esitati tähtaegselt. Selle mudeli eelis eelneva ees on, et see võimaldab modelleerida loogiliselt järjestatavat sõltuvat muutujat mõjutavaid tegureid.

3. Juhuslike efektidega regressioonmudelid, kus sõltuvaks muutujaks on aruande esitamise viitaeg (lag) mõõdetuna päevades aruandeperioodi lõpust. Juhuslike efektidega mudelid on paneelandmete modelleerimisel kasutatav populaarne meetod, mille eelis on võimalus hinnata ajas muutumatute mõjutegurite (nt äriühingu liik) ning uuritavate objektide (st juriidiliste isikute) vahelisi erinevusi.

4. Logit-mudelid aruande esitamisega hilinemise *vs*. mittehilinemise mõjurite hindamiseks, kus sõltuv muutuja on binaarne tunnus (d_late), mis võtab väärtuse 1, kui aruande esitamisega hilineti, ja on muul juhul 0.

Selgitavate muutujatena kasutatakse lisas 2-2 esitatud näitajaid, mis on empiirilise kirjanduse põhjal defineeritud. Selgitavate muutujate valikul lähtuti soovist säilitada maksimaalne arv vaatlusi, st kõrvale jäid kõik need selgitavad muutujad, mille lisamisel oleks vaatluste arv oluliselt vähenenud. See mõjutas oluliselt kaht esimest regressioonmudelit, milles selgitavate muutujate valik on piiratud nende muutujatega, mis on kättesaadavad aastaaruandeid mitteesitanud juriidiliste isikute kohta. Samuti välditi mudelisse tugevalt omavahel korreleeruvate muutujate lisamist. Mudelites kasutatud sõltuvate ja selgitavate muutujate kirjeldav statistika, arvutatuna äriühingute ja MTÜ/SA baasregressioonmudelite hindamisel kasutatud vaatluste põhjal, on näha lisades 2-33 ja 2-34. Äriühingute puhul hinnatakse juhuslike efektidega mudelid aruande esitamise viitaegade mõjuritest ka vastavalt suurusgruppidele.

Kõigi eelnevalt loetletud mudelite tulemuste esitamisel tuuakse välja standardvead, mis on klasterdatud vastavalt valimis olevatele juriidilistele isikutele. Samuti lisatakse mudelitesse üldjuhul tegevusvaldkonna ning aastate fiktiivmuutujad. Logiti ja järjestatud logiti mudelite tulemuste puhul esitatakse šansside suhted (*odds ratio*), sest suurem osa

selgitavatest muutujatest on fiktiivmuutujad ning see võimaldab tulemusi kergemini tõlgendada. Šansside suhe iseloomustab seda kuidas sõltumatu tunnuse muutus meid huvitava sündmuse tõenäosust mõjutab kui sõltumatu tunnus (nt juriidilise isiku vanus) muutub ühe ühiku võrra. Näiteks kui mudeli hindamise tulemusena leitud šansside suhte väärtus on alla 1, siis väljendab see negatiivset seost sõltuva muutujaga ning väärtus üle 1 väljendab positiivset seost sõltuva muutujaga (sündmuse toimumise tõenäosus on suurem kui mittetoimumise kui šansside suhe on >1). Kuna mudeleid ning kasutatud selgitavaid muutujaid on palju, siis kõik detailsed tulemused on paigutatud lisadesse 2-35 kuni 2-40 ning teksti sees on tulemused esitatud võimalikult kontsentreeritult olulisemate punktidena, selgitades tulemused lahti.

2.5.2. ÄRIÜHINGUTE TULEMUSED

Äriühingute poolt aastaaruande esitamist ja mitteesitamist hindava logit-mudeli tulemused on esitatud lisa 2-35 tabeli veergudes 1 (baasmudel) ja 2. Peamine erisus nende kahe veeru vahel on järgmine:

1. Veerus (1) oleva mudeli aluseks on kõik andmestikus olnud äriühingud ning veerus (2) oleva mudeli aluseks ainult AS või OÜ vaatlused.
2. AS ja OÜ puhul (veerg (2)) on mudelis kolm täiendavat muutujat äriühingu omandistruktuuri kohta, mida ülejäänud äriühingu tüüpide kohta ei ole. Samas ei ole selles veerus õigusliku vormi fiktiivmuutujaid, mis on sees veeru (1) mudelis.

Tulemustest on näha järgmist:

- Äriühingu vanuse kasvades väheneb tõenäosus, et äriühing jätab aruande esitamata. See tulemus kinnitab kirjeldavas analüüsis leitut.
- Tõenäosus, et käibemaksukohustuslasest äriühing jätab aastaaruande esitamata, on 85% väiksem kui mittekäibemaksukohustuslasest äriühingul.
- Tähtaegselt maksukohustusi mittetäitnud äriühingu šanss jätta aastaaruanne esitamata on 8,5 korda suurem kui tähtaegselt kohustused täitnud äriühingul.
- Äriühingu juhatuse liikmete arvu kasvades väheneb tõenäosus, et äriühing jätab aruande esitamata.
- Tõenäosus, et põhikirjajärgselt detsembris lõppeva majandusaastaga äriühing jätab aruande esitamata, on 29% väiksem kui muul ajal lõppeva majandusaastaga äriühingul.
- Kui võrrelda aruande esitamata jätmise šansse äriühingu õiguslike vormide lõikes, siis tõenäosus aruande mitteesitamiseks võrreldes esitamisega on nii AS, UÜ, TÜ kui ka tulundusühistu puhul kõrgem kui osaühingu puhul. Kõige suurem on erisus tulundusühistu puhul. Need tulemused erinevad mõnevõrra kirjeldava statistika all toodust, kuid tulenevad aruande esitamise erinevate mõjurite koosmõju arvestamisest.
- Tegevusvaldkondade lõikes on näha olulisi erinevusi mitteesitamise tõenäosuses võrreldes põllumajandussektoriga (baasväärtus).

- Aruande mitteesitamise tõenäosus on pärast 2010. aastat kõrgem võrreldes 2010. aastaga. Seda tendentsi oli näha ka kirjeldava statistika all.
- AS ja OÜ valimi kontekstis on ka näha, et aruande mitteesitamise tõenäosus väheneb omandikontsentratsiooni kasvades, kohalike suurimate omanike olemasolul ning siis, kui suurim omanik on eraisik.

Lisa 2-35 tabeli veerus (3) ja (4) on järjestatud logiti mudeli tulemused vastavalt kõigile äriühingutele ning kitsamalt vaid AS ja OÜ puhul. Selgitavad muutujad kattuvad veergudes (1) ja (2) kasutatuga. Sõltuv muutuja võtab väärtusi ühest kolmeni (1 – mitteesitamine, 2 – hilinemine, 3 – tähtaegne aruande esitamine). Seega šansi suhe üle 1 viitab aruannete esitamise paranemisele (eemaldumine mitteesitamisest) ning alla 1 selle halvenemisele (liikumine mitteesitamise poole). Detailidesse laskumata viitavad tulemused sellele, et aruannete esitamise praktikate paranemine on seotud äriühingu vanuse kasvuga, käibemaksukohustuslaseks olemisega, juhatuse liikmete arvu kasvuga, detsembris oleva majandusaasta lõpuga ning AS ja OÜ puhul ka suurima omaniku osaluse kasvuga, kohalike suurimate omanike olemasoluga ning juhul, kui suurim omanik on eraisik. Aruannete esitamise praktika halvenemine on seotud äriühingu tähtaja ületanud maksuvõlgade olemasoluga. Võrreldes osaühingutega on teistest õiguslikest vormidest äriühingute aruannete esitamise praktikad halvemad, samuti on näha praktikate halvenemist ajas.

Äriühingute aastaaruande esitamise viitaega selgitava juhuslike efektidega mudeli tulemused on esitatud lisas 2-36. Tabeli esimesed kolm veergu hõlmavad kõiki neid äriühinguid, kes on aastaaruande esitanud (mistahes aastal) ning viimased kaks katavad vaid aruandeis esitanud AS ja OÜsid. Baasmudeliks on veerg (1). Sellega võrreldes on veerus (2) tegevusvaldkonna fiktiivmuutujad asendatud tegevusvaldkonna konkurentsinäitajaga (i_top4). Veerus (3) võetakse selgitavate muutujate seast välja äriühingu suurus varade mahu järgi, sest see näitaja on suhteliselt tugevas korrelatsioonis aruande auditeerimise fiktiivmuutujaga. Veerus (4) kasutatakse samu selgitavaid muutujaid kui veerus (1) ning veerus (5) samu kui veerus (3). Kuna tulemused on mudelite spetsifikatsioonide lõikes väga sarnased, piirdume vaid üldise kokkuvõttega.

Aastaruannete esitamise viitajaga on negatiivselt seotud äriühingu:

- Suurus – suurema varade mahuga äriühingud esitavad aruanded kiiremini (lühema viitajaga), nii nagu eelnevalt nähtud ka kirjeldavas analüüsis.
- Vanus – vanemad äriühingud esitavad aruanded kiiremini (üks täiendav aasta tegutsemist vähendab viitaega 1,5 päeva).
- Tegevuse rahvusvahelisus – kui äriühingu müügitulust enam kui 20% tuleb väljastpoolt Eestit, siis on viitaeg 22 päeva lühem võrreldes äriühingutega, kus väljastpoolt tuleva müügitulu osakaal on väiksem.
- Tegevuse mitmekesisus – kui äriühingu müügitulu saadakse enam kui ühest valdkonnast, siis on viitaeg 5–6 päeva lühem võrreldes ühes valdkonnas tegutseva äriühinguga.
- Käibemaksukohustus – kui äriühing on käibemaksukohustuslane, siis on viitaeg 15 päeva lühem kui äriühingus, mis ei ole käibemaksukohustuslane.

- Juhatuse liikmete arv – iga täiendava juhatuse liikme olemasolu on seotud viitaja lühenemisega 2 päeva võrra.
- Detsembris lõppev majandusaasta – kui äriühingu majandusaasta lõpeb detsembris, siis esitab ta aruande 27 päeva varem kui muudel kuudel lõppeva majandusaastaga äriühing. See tulemus on vastupidine kirjeldavas analüüsi nähtuga.
- Aruande esitamise keerukus – kui äriühing esitab aruande PDF-vormingus või notari kaudu, siis esitab ta aruande 14–16 päeva varem võrreldes XBRL-vormingus aruande esitanud äriühinguga.
- Kasumlikkus – varade rentaabluse suurenemine 1 protsendipunkti võrra toob kaasa viitaja lühenemise 0,02 päeva võrra, st seose majanduslik mõju on sisuliselt olematu. See tulemus on vastupidine kirjeldavas analüüsis nähtule, kuid kuna regressioonmudelis saadud majanduslik mõju on väike, siis võib öelda, et seosed viitaja ja kasumlikkuse vahel ei ole väga olulised.
- Finantsvõimendus – kui äriühingu kohustuste osakaal varades suureneb 1 protsendipunkti võrra, siis viitaeg lüheneb 1,3 päeva. Selle tulemuse puhul tuleb arvestada, et selle statistiline olulisus ei ole niivõrd kõrge kui muude näitajate puhul.
- Raha osakaal varades – kui äriühingu raha osakaal varades kasvab 1 protsendipunkti võrra, siis aruande esitamise viitaeg lüheneb 0,06 päeva võrra, st majanduslikult on sel olematu mõju.

Seega võib eelnevast näha, et just finantsnäitajate puhul jääb tulemuste majanduslik olulisus väga madalaks.

Aastaruannete esitamise viitajaga on positiivselt seotud äriühingu:

- Aruande esitamisega hilinemine eelneval aruandeaastal – kui äriühing eelneval aastal aastaaruande esitamisega hilines, siis on tema käesoleva aasta aruande esitamise viitaeg 34 päeva pikem kui eelneval aastal tähtaegselt esitanud äriühingul.
- Maksuvõlgnevus – kui aruandeaastal oli äriühingul vähemalt kolme kvartali lõpus tähtaja ületanud maksuvõlg, siis esitab ta aastaaruande 15 päeva hiljem võrreldes korrektselt makse tasunud äriühinguga.
- Aruandeperioodi pikkus – kui aruandeperiood ületab 12 kuud, siis esitab äriühing aastaaruande 23–24 päeva hiljem võrreldes 12 kuu pikkuse majandusaastaga äriühinguga.
- Aastaaruande kvaliteet – kui aastaaruande ülevaatus või auditeerimine ei taganud puhast otsust või esines aruandes ilmseid arvestuslikke vigu, siis esitab äriühing aruande 25 päeva hiljem võrreldes kvaliteetse aruande esitanud äriühinguga.
- Aruande konsolideeritus – konsolideeritud aastaaruande esitanud äriühing teeb seda 17–18 päeva hiljem kui konsolideerimata aruande esitanud äriühing.

- Kahjum – kui äriühingu majandusaasta lõppes kahjumiga, siis esitab ta aastaaruande 5 päeva hiljem kui kasumiga aasta lõpetanud äriühing.
- Finantsraskused – kui äriühingu netovarade maht on langenud kriitilise piirini, siis esitab ta aruande 14–18 päeva hiljem kui ilma sellise probleemita äriühing.

AS ja OÜ valimis testiti täiendavalt omandistruktuuri muutujaid. Nende puhul on näha, et suurima omaniku osaluse suurus ei oma olulist seost aruande esitamise viitajaga (põhjuseks Eesti äriühingute väga kontsentreeritud omandistruktuur). Samas kui suurimaks omanikuks on kohalik ettevõtja, siis esitatakse aastaaruande 2,5 päeva kiiremini ning kui omanikuks eraisik, siis 7 päeva hiljem kui juhtudel, mil suurim omanik neisse gruppidesse ei kuulu.

Kõigis mudeli spetsifikatsioonides võib näha olulisi erinevusi viitaegades valdkondade lõikes, nagu eelnevalt nähtud ka kirjeldavas analüüsis. Samuti näitavad aastate fiktiivmuutujad, et võrreldes 2010. aastaga olid viitajad oluliselt lühemad aastatel 2012, 2017 ja 2018. Samas aastatel 2014–2016 on need suuremad kui 2010. aastal. Need tulemused on kooskõlas Tabelis 2-2 välja toodud aastaste keskmiste põhjal nähtuga.

Ainsad muutujad, mille puhul tulemused Lisas 2-36 statistiliselt oluliseks ei osutunud, olid valdkonna konkurents ning aruande auditeerimine/ülevaatus. Konkurentsi näitajast palju sisukamat sisendit annavad valdkondlikud fiktiivmuutujad, mis näitavad olulisi erinevusi paljudes tegevusvaldkondades võrreldes baasindikaatoriks oleva põllumajandusega. Samuti ei olnud konkurentsi näitaja oluliselt erinev ka kirjeldavas analüüsis. Auditeerimise muutuja näitab nõrka positiivset seost viitajaga AS ja OÜ valimis, mis on vastupidine eelnevalt kogu äriühingute valimis nähtud tugevale negatiivsele seosele. Kuigi kõiki äriühinguid haaravas valimis jääb see näitaja statistiliselt mitteoluliseks, oli ühes väiksema selgitavate muutujate hulgaga mudelis sel näitajal ka statistiliselt oluline negatiivne koefitsient (viidates koguni 13 päeva kiiremale aruande esitamisele). Vastandlikud tulemused viitavad sellele, et selle näitaja korrelatsioonid muude kasutatud selgitavate muutujatega muudavad selle seose hindamise regressioonmudelis keeruliseks. Siiski näitavad regressioonanalüüsi tulemused tugevat kooskõla kirjeldavas analüüsis välja toodud seoste suunaga. Viitaja erisused äriühingute gruppides jäävad küll osade näitajate puhul regressioonmudelis madalamaks kui eespool kirjeldava statistika all mainitud, kuid kuna regressioonmudelis kontrollitakse samaaegselt rohkemate tegurite koosmõju, on erisused ootuspärased ning regressioonmudeli tulemusi tuleks lugeda usaldusväärsemaks.

Analüüsi käigus hinnati ka logit-tüüpi mudeleid, kus sõltuvaks muutujaks oli fiktiivmuutuja, mis oli võrdne 1ga aruande esitamisega hilinemise korral ning 0, kui aruanne esitati tähtaegselt. Selle mudeli tulemused on esitatud lisas 2-37. Nagu näha veergudest (1) ja (2), kinnitavad šansside suhted kõiki eelnevalt juba viitaegade puhul välja toodud tulemusi seoste suuna osas, st hilinemist mõjutavad samad tegurid nagu viitaega üldiselt. Ainsad selgitavad tegurid, mis ei suurenda ega vähenda aruandega hilinemise tõenäosust oluliselt (nagu ka viitaegadega mudelites), on kasumlikkus, tegevusvaldkonna konkurents ning aruande auditeeritus. Arvestades, et viitaeg on lugejale informatiivsem ning lihtsamini jälgitav, siis täiendavalt me hilinemise/mittehilinemise tulemusi siinkohal ei kommenteeri.

Kirjeldav analüüs näitas, et aruande esitamise praktikad erinevad äriühingute suurusgruppide lõikes. Seetõttu tegime täiendavad juhuslike efektide regressioonmudelid alamvalimites, kuhu kuulusid vastavalt ainult mikro-, väike-, keskmised ning suurettevõtted. Saadud tulemused on esitatud lisas 2-38. Mudeli spetsifikatsioon on sarnane baasmudeliga, millest on välja jäetud äriühingu suurus. Kui vaadata saadud koefitsiente suurusgruppide lõikes, siis on läbivalt näha, et kui seos on statistiliselt oluline, siis on see sama märgiga, nagu kõigi äriühingute puhul eelnevalt välja toodud. Siiski on osade muutujate puhul seos muutunud statistiliselt mitteoluliseks ning oluliste koefitsientide suurusjärgud erinevad suurusgruppide lõikes osade muutujate puhul märkimisväärselt. Väga suuri erisusi suurusgruppide vahel on näiteks näha mikroettevõtetes, kus varasem aruande esitamisega viivitamine, maksude mittetähtaegne tasumine, üle 12 kuu kestev majandusaasta ning netovara nõude mittetäitmine pikendavad viitaega märkimisväärselt võrreldes väikeettevõtetega, kus neid probleeme ei ole. Seejuures on need erisused palju suuremad kui teistes suurusgruppides. Suurettevõtete puhul on näha, et paljud fiktiivmuutujate koefitsiendid on väiksemad kui teistes suurusgruppides ning sageli ka statistiliselt mitteolulised, mis viitab oluliselt väiksematele erisustele sama suurusgrupi äriühingute aruande esitamise ajastuses. Keskmise suurusega ettevõtete koefitsientide puhul on näha suuremaid sarnasusi suurettevõtetega, kuid väikeettevõtete puhul on seosed viitajaga sarnasemad mikroettevõtetega. Mõne näitaja puhul näivad väikeettevõtete näitajate positiivsed seosed viitajaga isegi märkimisväärsemad kui mikroettevõtete puhul (nt kahjumiga lõppenud majandusaasta, konsolideeritud aruande esitamine, madala kvaliteediga aruanne). See on seostatav osaliselt sellega, et väikeettevõtte äritegevus on keerukam ning nõuab aruandluse koostamisel rohkem aega kui mikroettevõttel. Ühtlasi on tulemustest näha, et 2015. aasta RPSi muudatus, mis leevendas nõudeid mikroettevõtete aruannetele, ei ole vähemalt 2016. ja 2017. aastal pannud neid aruandeid kiiremini esitama.

2.5.3. MTÜ/SA TULEMUSED

MTÜ/SA aastaaruande esitamist ja mitteesitamist hindava logit-baasmudeli tulemused on esitatud lisa 2-39 tabeli veerus (1). Kuna baasmudeli rakendamisel kaotame suure hulga vaatlusi seetõttu, et MTÜ/SA tegevusvaldkonna või põhikirjajärgse majandusaasta lõpu kohta info puudub, esitame veerus (2) ka tulemused ilma nende näitajateta (selle hinnaks on oluliselt madalam mudeli selgitusvõime). Tulemustest on näha järgmist:

- MTÜ/SA vanuse kasvades väheneb tõenäosus, et MTÜ/SA jätab aruande esitamata. See tulemus on sarnane nii kirjeldavas analüüsis MTÜ/SA puhul leituga kui ka kooskõlas äriühingute puhul leituga.
- Tõenäosus, et käibemaksukohustuslasest MTÜ/SA jätab aastaaruande esitamata, on 76–86% väiksem kui mittekäibemaksukohustuslasest MTÜ/SA puhul. Tulemus on väga sarnases suurusjärgus äriühingute puhul leituga, kinnitades ootust, et käibemaksukohustuslaseks olemine hõlmab endas tegevusi, mis parandavad aastaaruannete esitamist, olenemata juriidilise isiku õiguslikust vormist.
- Tähtaegselt maksukohustusi mittetäitnud MTÜ/SA šanss jätta aastaaruanne esitamata on 2,2–2,8 korda suurem kui tähtaegselt kohustusi täitnud MTÜ/SA

puhul. Võrreldes äriühingutega on see šanss 3 korda madalam, ent näitab siiski maksuvõlgade olulisust juriidilise isiku üldisema käitumise selgitajana.

- Tõenäosus, et põhikirjajärgselt detsembris lõppeva majandusaastaga MTÜ/SA jätab aruande esitamata, on 20% väiksem kui muul ajal lõppeva majandusaastaga MTÜ/SA puhul. See tulemus on sarnases suurusjärgus äriühingute puhul nähtuga.
- Kui võrrelda MTÜ ja SA aruannete mitteesitamist, siis selgub, et sihtasutuste aastaaruande esitamata jätmise tõenäosus on 34% madalam kui MTÜ-l. See kinnitab eelnevalt kirjeldavas analüüsis välja toodud erisusi MTÜ ja SA vahel.
- Tegevusvaldkondade lõikes on näha aruande mitteesitamise puhul erisusi võrreldes põllumajanduse valdkonnaga. Samas on olulisi erinevusi oluliselt vähem kui nägime äriühingute puhul, st MTÜ/SA aastaaruannete mitteesitamine sõltub tegevusvaldkonnast väiksemal määral võrreldes äriühingutega.
- Aastate lõikes on näha, et veerus (1) on võrreldes 2010. aastaga aruannete mitteesitamise šansid pigem ajas suurenenud. Kirjeldavas statistikas (vt Joonist 2-1) see niivõrd selgelt välja ei joonistunud. Seda erisust võib selgitada sellega, et veeru (1) regressioonanalüüsis ei kasutanud me koguni 62 907 vaatlust, mille puhul polnud kõik näitajad kättesaadavad, samal ajal kui kirjeldavas statistikas kasutasime kõiki vaatlusi. Kui võtame kasutusele kõik vaatlused, loobudes osadest selgitavatest muutujatest, siis veerus (2) on terve hulk šansside suhteid alla 1, viidates aastaaruande esitamata jätmise tõenäosuse vähenemisele võrreldes 2010. aastaga. Seega võib järeldada, et MTÜ/SA logit-analüüsi tulemused on tundlikud valimi määratlustele ning veerus (2) olevad tulemused näivad usaldusväärsemad.

Lisa 2-39 tabeli veerus (3) on järjestatud logiti baasmudeli tulemused ning veerus (4) veeruga (2) sarnaneva spetsifikatsiooni tulemused (vaatluste arv oluliselt suurem, selgitavaid tegureid vähem). Sõltuv muutuja võtab väärtusi 1–3 (1 – mitteesitamine, 2 – hilinemine, 3 – tähtaegne aruande esitamine). Seega šansi suhe üle 1 viitab aruannete esitamise paranemisele (eemaldumine mitteesitamisest) ning alla 1 selle halvenemisele (liikumine mitteesitamise poole). Detailidesse laskumata viitavad tulemused sellele, et aruannete esitamise praktikate paranemine on seotud äriühingu vanuse kasvuga, käibemaksukohustuslaseks olemisega, detsembris oleva majandusaasta lõpuga ning MTÜks olemisega. Praktikate halvenemine on seotud üle tähtaja maksuvõlgade olemasoluga. Aruannete esitamise praktika hindamine ajas on keerukas, sest sarnaselt veeru (1) ja (2) tulemustega on veeru (3) ja (4) tulemused aasta fiktiivmuutujate puhul erinevad, sõltuvalt kasutatud vaatluste arvust ja mudeli spetsifikatsioonist.

MTÜ/SA aastaaruande esitamise viitaega selgitava juhuslike efektidega mudeli tulemused on esitatud Lisas 2-40. Tabeli veerud (1)–(3) keskenduvad mudelitele, kus korraga käsitletakse vaid kas MTÜ/SA üldisi karakteristikuid, aruande karakteristikuid või finantsnäitajaid. Veerus (4) on esitatud baasmudel, kus on sees korraga kõik kolm karakteristikut. Veeru (5) mudel on sarnane veerus (4) esitatuga, v.a suuruse muutuja puudumine. Siinkohal on oluline märkida, et MTÜ/SA suuruse hindamiseks kasutame tulude mahtu, sest see näitaja iseloomustab nende juriidiliste isikute suurust eeldatavalt paremini kui varade maht. Samuti korreleerub see näitaja teiste võimalike selgitavate

teguritega vähem kui MTÜ/SA varade maht. Siinkohal esitame vaid üldise kokkuvõtte tulemustest.

Aastaruannete esitamise viitajaga on negatiivselt seotud MTÜ/SA:

- Suurus – suurema tulude mahuga MTÜ/SA esitab aruande kiiremini (lühema viitajaga), nagu eelnevalt nähtud kirjeldavas analüüsis ning leidnud kinnitust ka äriühingute puhul.
- Vanus – vanemad MTÜd/SAd esitavad aruanded kiiremini (üks täiendav aasta tegutsemist vähendab viitaega 2,5 päeva). Seejuures on juriidilise isiku vanuse mõju tugevam kui äriühingute puhul, viidates sellele, et MTÜ/SA puhul avaldab vanusega kaasnev kogemus tugevamat mõju aruannete esitamisele.
- Käibemaksukohustus – kui MTÜ/SA on käibemaksukohustuslane, siis on viitaeg 6–13 päeva lühem kui MTÜ/SA puhul, mis ei ole käibemaksukohustuslane. See seos on samas suurusjärgus äriühingute puhul leituga.
- Aastaaruande auditeeritus/ülevaatus – kui MTÜ/SA aruanne on audiitori poolt auditeeritud / üle vaadatud, siis esitab ta aruande 29–46 päeva varem võrreldes MTÜ/SAga, kelle aruande puhul seda tehtud ei ole. Äriühingute puhul see seos eriti tugevana välja ei tulnud. See viitab asjaolule, et auditeeritav/ülevaadatav MTÜ/SA pingutab teistest omataolistest oluliselt rohkem, et aruanne kokku saada ning esitab aruande tänu sellele teistest omataolistest kiiremini.
- Raha osakaal varades – kui MTÜ/SA raha osakaal varades kasvab 1 protsendipunkti võrra, siis aruande esitamise viitaeg lüheneb 0,06 päeva võrra, avaldades majanduslikult olematut mõju sarnaselt äriühingutega.

Aastaruannete esitamise viitajaga on positiivselt seotud MTÜ/SA:

- Aruande esitamisega hilinemine eelneval aruandeaastal – kui MTÜ/SA eelneval aastal aastaaruande esitamisega hilines, siis on tema käesoleva aasta aruande esitamise viitaeg 35–41 päeva pikem kui eelneval aastal tähtaegselt toiminul. Selle seose suund ja suurusjärk on väga sarnane äriühingute puhul leituga.
- Maksuvõlgnevus – kui MTÜ/SA on aruandeaastal vähemalt kolme kvartali lõpus omanud tähtaja ületanud maksuvõlga, siis esitab ta aastaaruande 11–17 päeva hiljem võrreldes korrektselt makse tasunud äriühinguga. Selle seose suund ja suurusjärk on väga sarnane äriühingute puhul leituga.
- Detsembris lõppev majandusaasta – kui MTÜ/SA majandusaasta lõpeb detsembris, siis esitab ta aruande 4–11 päeva hiljem kui muudel kuudel lõppeva majandusaastaga MTÜ/SA. See tulemus on vastupidine äriühingutega ning võib viidata nii võimalikele probleemidele üldkoosoleku kokkukutsumise keerukusel suveperioodil kui ka raamatupidamisteenuse sisseostmisega seotud mõjudele.
- Aruandeperioodi pikkus – kui aruandeperiood ületab 12 kuud, siis esitab MTÜ/SA aastaaruande 26–28 päeva hiljem võrreldes 12 kuu pikkuse majandusaastaga MTÜ/SAga. Selle seose suund ja suurusjärk on väga sarnane äriühingute puhul leituga.

- Aastaaruande kvaliteet – kui aastaaruande ülevaatus või auditeerimine ei taganud puhast otsust või esines aruandes ilmseid arvestuslikke vigu, siis esitab MTÜ/SA aruande 22–25 päeva hiljem võrreldes kvaliteetse aruande esitanud äriühinguga. Selle seose suund ja suurusjärk on väga sarnane äriühingute puhul leituga.

Suhteliselt ebaoluliseks jääb MTÜ/SA puhul seos perioodi jooksul teenitud negatiivse tulemiga. Äriühingute puhul oli see tulemus statistiliselt oluline. Seda selgitab MTÜ/SA tegevuse iseloom, mis suunatuna kasumit mitteteenivale tegevusele vähendab konkreetse aasta tulemi rolli aruande ajastamise otsustes. Samamoodi on väga madal tulemuslikkuse roll viitaega selgitava tegurina. Sarnaseid tendentse nägime ka kirjeldavas statistikas .

Tegevusvaldkondade lõikes on näha suhteliselt vähe olulisi erinevusi viitaegades võrreldes põllumajanduse valdkonnaga. See kinnitab kirjeldava statistika juures nähtud tendentsi, et MTÜ/SA puhul on viitaegade erisused tegevusvaldkondade vahel väiksemad kui äriühingute puhul. Aastate fiktiivmuutujad näitavad, et MTÜ/SA aastaaruannete esitamise viitajad on võrreldes 2010. aastaga lühenenud. Perioodil 2012–2016 on see lühenemine 20 päeva piires. See on päris oluline vähenemine võrreldes peaaegu olematute erisustega, mida nägime kirjeldava statistika all. Erisusi põhjustab see, et kirjeldav statistika võttis aluseks kõik vaatlused, regressioonanalüüsis on baasmudelis vaatlusi 39 324 võrra vähem.

Analüüsi käigus kasutasime täiendavalt logit-mudeleid, kus sõltuvaks muutujaks oli fiktiivmuutuja, mis oli võrdne 1ga aruande esitamisel hilinemise korral ning 0, kui aruanne esitati tähtaegselt. Selle tulemused on esitatud lisa 2-37 veerus (3). Üldjoontes kinnitab selle mudeli tulemus juba viitaegade puhul märgitut, st samad tegurid mõjutavad samas suunas ka aruande esitamisega hilinemist. Erandiks on kaks näitajat. Esiteks on detsembris lõppeva majandusaasta puhul näha, et väheneb tõenäosus aruandega hilinemiseks. Kuna eelnevalt nägime, et sellise MTÜ/SA viitaeg oli pikem, siis see näitab, et viitaja pikenemine ei pruugi antud juhul väljenduda aruande esitamise tähtaja ületustes. Teiseks näeme, et negatiivse tulemi korral väheneb tõenäosus aruande esitamise tähtaja ületamiseks 3% võrra. See on siiski väga väike muutus ning kinnitab, et tulemi majanduslik mõju MTÜ/SA aruannete esitamise ajastamisele on siiski madal.

2.6. ANDMEANALÜÜSI LÜHIKOKKUVÕTE JA JÄRELDUSED

Tulemused näitavad, et aastaaruannete mitteesitamise määr on perioodil 2010–2018 äriühingutel 23% ning MTÜ/SA puhul 24%. Varasemates uurimustes ei ole teiste riikide kontekstis aastaaruande mitteesitamise määrasid esitatud, mistõttu on keeruline öelda, kas tegemist on väga väikeste või suurte osakaaludega[10]. Üheks näitaja vähese esitamise põhjuseks on selle täpse hindamise keerukus, mistõttu näitajat on võimalik juriidilise isiku põhiselt kergesti nii üle- kui ka alahinnata. Siiski on olemasolevate võrreldavatel alustel kogutud andmete põhjal näha, et Eestis on MTÜ/SA aastaaruannete mitteesitamise määr vaadeldava perioodi sees selgelt langenud (2017. aasta seisuga 18% tasemel, 2010.

[10] Erandlikult teame vaid seda, et Saksamaal oli mitteesitamise määr 80% juures enne EHUG kasutuselevõttu 2007 (Wittman, 2020).

aastal 31% asemel), püsides äriühingute puhul seevastu suhteliselt stabiilsena (2010.–2017. aastal 19–22% vahel).

Eelnevat andmeanalüüsi kokku võttes saame järeldada, et juriidiliste isikute aastaaruannete mitteesitamisega on seotud mitmesugused tegurid.

- Juriidiliste isiku tegevusvaldkond – rohkem reguleeritud/monitooritud valdkondades (meditsiin, energeetika, jäätmekäitlus jms) on äriühingute aastaaruande mitteesitamise määr teistest valdkondadest selgelt madalam. MTÜ/SA puhul on aruande mitteesitamise määrade erisused valdkondade vahel äriühingutest väiksemad.

- Juriidilise isiku varasem aruannete esitamise praktika, kogemus ning vanus – pikaajaliselt tegutsevad juriidilised isikud esitavad aruandeid enamasti pidevalt, kuid esitamata jätjate hulgas on palju äsja tegevust alustanud juriidilisi isikuid. Seega on mitteesitamise probleemi kontekstis **oluline tegeleda nooremate juriidiliste isikute takistustega aruannete esitamisel**.

- Juriidilise isiku suurus – mikro- ja väikeettevõtete aastaaruande mitteesitamise määr on ligi 5 korda kõrgem kui keskmistel ja suurtel ettevõtetel. Seejuures paistab negatiivse trendina silma see, et mikro- ja väikeettevõtete aastaaruannete mitteesitamise määrad on kasvanud väga kiiresti (sh mikroettevõtete puhul perioodil 2011–2017 peaaegu kolmekordistunud). Kuna väiksemaid juriidilisi isikuid on oluliselt rohkem, näitab see selgelt, et **aastaaruannete mitteesitamise probleemi lahendamisel tuleb tähelepanu pöörata väiksemate juriidiliste isikute aruannete mitteesitamise põhjustele**. Ühtlasi selgub analüüsist, et 2015. aastal mikroettevõtetele leevendatud aruandluse nõuded ei ole nähtavat mõju aruannete esitamise tähtaegsusele avaldanud.

- Juriidilise isiku õiguslik vorm – selgelt suurem on võrreldes AS ja OÜga aastaaruande mitteesitamise määr tulundusühistute puhul. Samas on MTÜde aastaaruande mitteesitamise määrad kõrgemad kui SAdel (kus üldine tase sarnaneb AS ja OÜ omaga).

- Juriidilise isiku asukoht Eestis – mitteesitamise puhul tõusevad esile suuremad linnad ning tõmbekeskused Tallinn, Ida-Virumaa ja Pärnumaa, samas kui eeskujulikumad on saared. See viitab Eesti eri osades tegutsevate ettevõtjate isiklike karakteristikute, sh hoiakute erisuste võimalikule mõjule. Viimast me kasutatud meetoditega otseselt hinnata ei saanud. Samuti võib tulemust mõjutada regionaalsete toetuste pakkumine väljaspool tõmbekeskusi tegutsevatele juriidilistele isikutele.

- Juriidilise isiku käibemaksukohustus – käibemaksukohustuslasest juriidiliste isikute aruande mitteesitamise tõenäosus on madalam kui juriidilistel isikutel, kes käibemaksukohustuslased ei ole. See kinnitab ootust, et käibemaksu-kohustuslaseks olemine hõlmab endas tegevusi, mis parandavad aastaaruannete esitamist, olenemata juriidilise isiku õiguslikust vormist.

- Juriidilise isiku tähtajaks tasumata maksuvõlad – selliste võlgade olemasolu suurendab tõenäosust, et aastaaruanne jäetakse esitamata. Selliste viivituste taga

võib olla näiteks soov finantsseisundi halvenemist varjata. Samas võib see näitaja peegeldada juhtkonna hoiakuid juriidilise isiku seaduskuulekuse osas üldisemalt.

- Põhikirja järgselt detsembris lõppev majandusaasta – selline äriühing jätab aastaaruande esitamata väiksema tõenäosusega.
- Äriühingu omaniku tüüp – kui äriühingu suurimad osanikud ja aktsionärid on väljastpoolt Eestit, on äriühingu aruande mitteesitamise tõenäosus suurem. Samuti on aruande mitteesitamise tõenäosus suurem, kui suurimaks osanikuks või aktsionäriks on eraisik. See viitab selgelt privaatsuse kaalutlustele, mida on esile toodud ka varasemates uurimustes.

Kuna mitte ükski varasematest uurimustest ei ole eraldi aruannete mitteesitamise mõjutegureid analüüsinud, siis otseseid paralleele selles vallas teiste riikidega tõmmata ei saa.

Kõigist esitamisele kuuluvatest aruannetest on kogu vaatlusalusel perioodil oma aruanded tähtaegselt esitanud 50% äriühingutest ning 47% MTÜdest/SAdest. Seejuures hilinenult on esitatud 36% äriühingute ning 39% MTÜ/SA poolt tegelikult esitatud aastaaruannetest. Need hilinejate osakaalud on suuremad kui 21%, mida mainis Strouhal *et al.* (2014) aastate 2007–2011 kohta, ent kuna tollane uurimus keskendus vaid 100 suurimale Eesti äriühingule, ei ole kõrgema hilinejate osakaalu leidmine üllatav. Siinse uurimuse hilinejate osakaalud on kõrgemad kui Belgia väikeettevõtete puhul aastatel 2006–2008 leitud 30,9% (Luypaert *et al.* 2016) ning Belgia MTÜde puhul aastatel 2006–2008 leitud 17,2% (Reheul *et al.*, 2014). Samuti ületavad need enam kui kaks korda Suurbritannias 2009. aastal väikeettevõtetes leitud hilinejate 11,6% osakaalu (Clatworthy & Peel, 2016). Samas näivad need Saksamaa uurimuste taustal pigem madalad, näiteks Wittman (2020) ning Dilßner & Müller (2017) on viidanud isegi üle 60% ulatuvatele näitajatele. Seega võib võrdlusriikide alusel öelda, et Eestil on hilinemiste osakaalude vähendamiseks paranemisruumi. Samuti on näha, et aruande esitamisega hilinenud äriühingutest 50% on hilinenud enam kui 71 päeva ning MTÜ/SA puhul enam kui 79 päeva. See viitab enam kui kahe kuu pikkusele hilinemisele.

Eestis on kaalumisel küsimus, kas aastaaruannete esitamise tähtaegu võiks tuua ettepoole. Kui arvestada sellega, et Eesti hilinejate osakaalu näitajal on hetkel võrreldes parimate Euroopa võrdlusriikidega päris korralikult arenguruumi, eeldaks sellise muudatuse tõhus tegemine suurema tähelepanu pööramist nii aruande esitamisega hilinemise kui ka aruande mitteesitamise juhtumitele. Senise aastaaruannete esitamise praktika toel saab välja tuua, et esimese nelja kuu jooksul majandusaasta lõpust esitab praegu aastaaruande kuni 12% kõigist aruande esitamise kohustusega juriidilistest isikutest. Seega aruande esitamise perioodi võimalik lühendamine hakkaks väga tugevalt mõjutama enamiku Eestis registreeritud juriidiliste isikute tegevust. Samuti tuleb meetmete väljatöötamisel arvestada sellega, et kui me hindame aruannete esitamise viitaja muutusi aastate lõikes, siis on viimastel aastatel kõige enam aruande esitamisega hilinejate hilinemise periood oluliselt pikenenud (25% kõige tublimatest esitajatest on hakanud samal ajal esitama aruannet varem).

Juriidiliste isikute aastaaruannete esitamisega viivitamisega (sh nende esitamisega hilinemisega) seotud tegurid on osaliselt sarnased mitteesitamisega seotud teguritega.

Kuna tulemustes on siiski mõningaid erisusi nüanssides, toome siinkohal tulemused täies mahus. Kui varasemates uurimustes on vastavat aspekti käsitletud, siis kommenteerime tulemust ka selle taustal (kui ei ole uuritud, siis täiendavalt ei kommenteeri). Olulised on järgmised viivitamise tegurid:

- Juriidilise isiku tegevusvaldkond – rohkem reguleeritud valdkondade äriühingud esitavad aastaaruande kiiremini. Samas on MTÜde/SAde aruande esitamise viitaegade erisused valdkondade vahel äriühingutest oluliselt väiksemad. Varasemates uurimustes on seda aspekti vähe käsitletud ning olulised tulemused on puudutanud valdkondi, mis siinses uurimuses eristuvana välja ei tulnud.

- Juriidilise isiku varasem aruannete esitamise praktika, kogemus ja vanus – vanemad juriidilised isikud esitavad aruandeid enamasti tähtaegselt, kuid hilinejate hulgas on palju äsja tegevust alustanud juriidilisi isikuid. Seega on ka hilinemise probleemi kontekstis **oluline tegeleda nooremate juriidiliste isikute takistustega aruannete esitamisel**. Samuti on näha tendentsi, et eelneval aastal aruande esitamisega rohkem viivitanud juriidiline isik viivitab aruande esitamisega rohkem ka järgneval aruandeaastal. See tulemus on kooskõlas Saksamaa ja Suurbritannia eraomanduses äriühingutes leituga (Breuer *et al.*, 2020; Wittman, 2020; Clatworthy & Peel, 2016)[11].

- Juriidilise isiku suurus – mikroettevõtete aastaaruande esitamise viitaeg on keskmiselt oluliselt pikem teistest äriühingutest ning näha on ka selle viitaja olulist pikenemist kõige rohkem hilinevate mikroettevõtete puhul. Seega ka **aastaaruannete esitamisega hilinemise probleemi lahendamisel tuleb tähelepanu pöörata väiksemate juriidiliste isikute aruannete esitamisega hilinemise põhjustele**. Kuigi suuremate äriühingute tegevus on sageli ka keerukam (rohkem segmente, suurem rahvusvahelisuse tase, suurem äriühingute grupp), on neil rohkem võimekust sisult detailsem aastaaruanne kiiremini esitada. Seda isegi juhul, kui aruanne vajab eelnevalt ka auditeerimist või ülevaatust. Juriidilise isiku suurus mõjutab ka MTÜ/SA aruannete esitamisega hilinemist – kiiremini esitab aruande suurema tulude mahuga MTÜ/SA. Kuigi eelnevad uurimused on andnud vastakaid tulemusi suurusega, on sarnast tulemust kinnitatud Saksamaa ja Belgia eraomanduses äriühingute näitel (Wittman, 2020; Luypaert *et al.*, 2016). Sarnaselt on äriühingu tegevuse keerukuse viivitavat efekti leidnud Suurbritannia näitel Clatworthy & Peel (2016)

- Juriidilise isiku õiguslik vorm – teistest äriühingutest oluliselt hiljem esitavad aastaaruanded TÜd ja UÜd. Samas on MTÜde aastaaruande esitamise viitajad pikemad kui SAdel (üldine tase sarnaneb AS, OÜ ja tulundusühistute omaga).

- Juriidilise isiku asukoht Eestis – aruannete esitamisega hilinemise osas tõuseb äriühingute hulgas eelkõige esile Tallinn.

- Juriidilise isiku käibemaksukohustuslaseks olek – analüüsi tulemused viitavad, et käibemaksukohustuslasest juriidilised isikud suudavad aruandeid esitada oluliselt kiiremini.

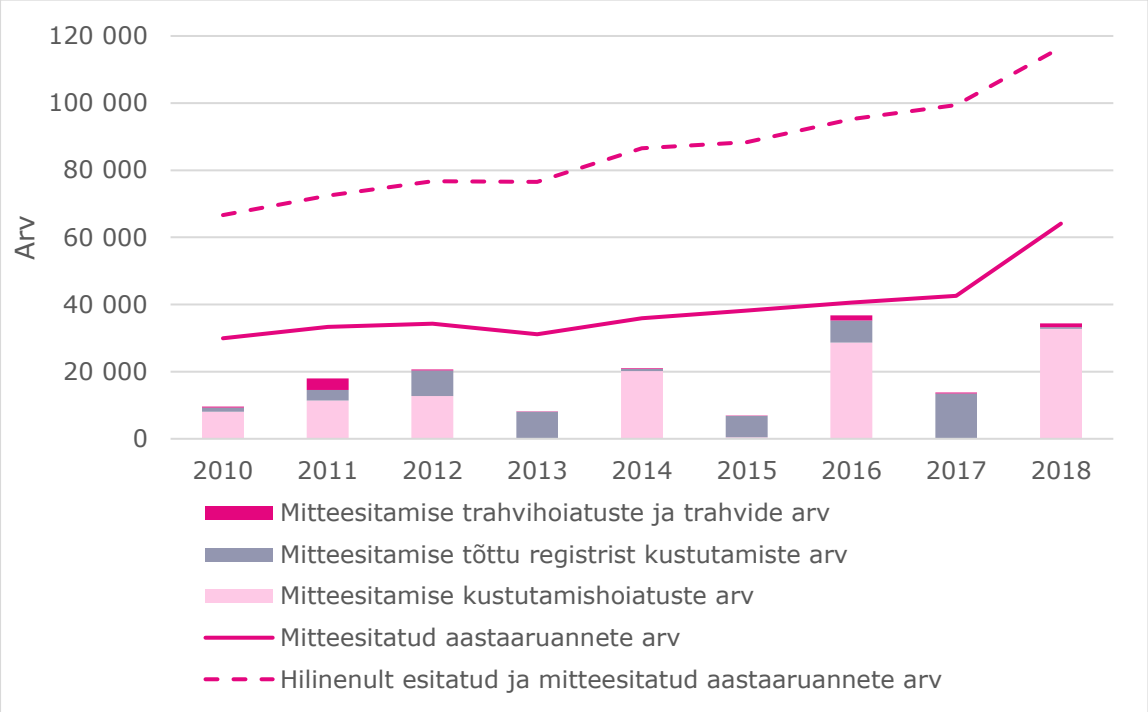
[11] Vähemal määral toetab seda tulemust Belgia näitel ka Luypaert *et al*. (2016).

- Juriidilise isiku tähtajaks tasumata maksuvõlad – selliste võlgade olemasolu toob kaasa viivitusi aastaruannete esitamisega. Seda aspekti on varem teadaolevalt testitud vaid Belgia kontekstis ning maksuvõlad olid olulised vaid märkimisväärselt hilinenud äriühingute puhul, jäädes muude äriühingute puhul ebaoluliseks selgitavaks teguriks (Luypaert *et al.*, 2016). Eesti kontekstis on tulemus oluliselt tugevam ning tuleb välja ka mittehilinenud juriidiliste isikute puhul, seda pikema aruande esitamise viitaja kaudu.
- Äriühingu juhatuse liikmete arv – suurema juhatuse liikmete arvuga äriühingud esitavad aruanded kiiremini. See viitab asjaolule, et on olemas täiendav distsiplineeriv efekt. Sama tendentsi on kinnitanud Suurbritannia eraomanduses äriühingute kontekstis ka Clatworthy & Peel (2016).
- Äriühingu omaniku tüüp – kui suurimad osanikud ja aktsionärid on väljastpoolt Eestit, on nende omanduses äriühingute aastaaruannete esitamise viitajad pikemad. Kui suurimaks osanikuks või aktsionäriks on aga eraisik, siis võrreldes juriidilisest isikust omanikuga viivitab ta aruande esitamisega kauem. Kuigi teistest riikidest pärit omanike aspekti ei ole varasemates uurimustes kaetud, on Saksamaa puhul leitud samuti selgelt pikem viitaeg perekonna omanduses olevates äriühingutes (Wittman, 2020).
- Juriidilise isiku finantsseis – analüüsi tulemused viitavad sellele, et nõrgemate finantsnäitajatega (aruandeaasta kahjum, väga nõrk likviidsuspositsioon, netovara probleemid) äriühing viivitab aruande esitamisega enam kui paremate näitajatega äriühing. Need tulemused kinnitavad varem Saksamaa, Suurbritannia ja Belgia eraomanduses äriühingute kontekstis leitut (Breuer *et al*., 2020; Clatworthy & Peel, 2016; Luypaert *et al.*, 2016; Wittman, 2020). MTÜ/SA puhul on finantsnäitajate roll aastaaruande viitaja selgitamisel vastuolulisem ning seda võib selgitada nende äritegevuse teistsuguse iseloomuga.
- Majandusaasta aruande karakteristikutest suurendavad juriidilise isiku aruande esitamisega viivitamist tavapärasest pikem majandusaasta, konsolideeritud aruanne[12], madal raamatupidamise kvaliteet. Samas esitatakse kiiremini PDF-vormingus või notari kaudu esitatud aruanne. MTÜ/SA puhul kiirendab aastaaruande esitamist olulisel määral ka selle auditeerimine/ülevaatus ning mõnevõrra aeglustab detsembriga lõppev majandusaasta. Samas äriühingute puhul on detsembriga lõppeval majandusaastal kiirendava efekt, nagu on leitud ka Saksamaa eraomanduses äriühingutes (Wittman, 2020).

Kui võrrelda andmeanalüüsi tulemusi varasemate uurimustega teistest riikidest, siis võib järeldada, et Eesti juriidiliste isikute puhul selgitavad aruande esitamisega viivitamist sarnased tegurid kui Saksamaal, Suurbritannias ja Belgias eraomanduses olevates äriühingutes. Mõnevõrra üllatavaks võib lugeda suurima omaniku osaluse väheolulist rolli aruande esitamise ajastamise otsustes, kuid selle põhjuseks on eeldatavalt Eesti äriühingute tavatult kõrge omandikontsentratsioon.

[12] Erandlikult näitab kirjeldav statistika, et MTÜ/SA, kes on esitanud konsolideeritud aruande, teeb seda kiiremini kui konsolideerimata aruande esitanu. Sama tulemus ei ole oluline regressioonmudelites.

Joonisel 2-26 seome aastaaruannete mitteesitamise ja mittetähtaegse esitamisega seotud tegevused aastate lõikes tähtaegselt esitamata aastaaruannete arvuga.

Joonis 2-26. Aastaaruannete mitteesitamise, hilinemise ning TMKR määruste arvud aastate lõikes perioodil 2010–2018

Allikas: Koostatud Lisa 2-41 andmete põhjal

See joonis näitab kujukalt, et:

- Aastaruande esitamisega seotud TMKR määruste arv on aastate lõikes väga varieeruv, nagu ka tehtavate määruste tüüpide osakaal. Varieeruvus tehtud määruste tüüpides on seotud registri praeguse töökorraldusega, kus ühel aastal tehakse rohkem kustutamishoiatusi ning järgneval aastal need juriidilised isikud, kes puudusi ei kõrvaldanud, kustutatakse.
- Äärmiselt vähe rakendatakse aastaaruande esitamise probleemide korral trahvihoiatusi ja trahve. Kogu perioodil 2010–2018 on tehtud vaatlusalustele juriidilistele isikutele kokku 3 164 trahvihoiatusmäärust ning 4 098 trahvimäärust. Kuigi trahvide tegemine on 1-3 aasta võrra nihkes majandusaastaga, on kogu perioodil igal aastal keskmiselt 0,9% aruande mitteesitajatest või esitamisega hilinenutest saanud kas trahvihoiatusmääruse või trahvimääruse ning trahvimääruse on neist saanud kõigest 0,5%.

Eelnev analüüs näitas ka seda, et rakendatud trahvide suurus on miinimumpiiri 200 euro juures ning sageli said selle trahvi ka korduvalt aruande tähtaegse esitamise kohustust rikkunud juriidilised isikud. Kuigi kustutamishoiatuse tegemine tõi 31% juhtudest kaasa aruande esitamise, oli näha, et aruande esitamisega ei kiirustatud ka kohe pärast kustutamishoiatuse saamist. Enamasti võeti aega reageerimiseks ning üritati kasutada suhteliselt palju puuduste kõrvaldamiseks etteantud tähtajast.

Olemasolevate andmete pealt on võimalik välja arvutada, kui palju oleks Eesti riik teeninud trahvimääruste rakendamisel kõigile aruande mitteesitajatele ning esitamisega hilinejatele. Kui eeldada, et kõigile oleks rakendatud äriühingutele kehtestatud praegust minimaalset määra 200 eurot, siis vastavalt Lisas 2-41 toodud arvutustele oleks see võimaldanud igal aastal teenida 13–23 miljonit eurot. Seejuures 23 miljonini oleks summa küündinud 2018. aastal. Kuna tegelikult on tehtud perioodil trahve summas 1,3 miljonit eurot, tähendab see, et perioodil 2010–2018 on riigil jäänud saamata **vähemalt 154,4 miljonit eurot trahvitulu**. Kuna need summad eeldavad trahvi rakendamist ka ühepäevasele hilinemisele, siis pikematele või korduvatele hilinemistele kõrgemate trahvide rakendamine võinuks tuua kaasa eelnevast oluliselt suurema tulu. Selle arvutuse puhul ei ole arvesse võetud trahvide väljanõudmisega seotud kulusid, mis hetkel on märkimisväärsed protsessi keerukuse tõttu. Seega vajaks trahvide aktiivsem rakendamine samaaegselt ka seadusandliku raamistiku ülevaatust.

Esmaste ettepanekutena võiks andmeanalüüsi põhjal pakkuda järgmist:

- Noored ja alustavad juriidilised isikud – oluline on täiendav juriidilise isiku ja selle juhatuse liikme kohustustest informeerimine juriidiliste isikute asutamisel või e-residentidele ning teistele välisriigi kodanikest juriidilise isikute asutajatele täiendava info jagamine Eestis asutatud äriühingutele rakenduvatest regulatsioonidest.
- Väiksemad juriidilised isikud – oluline on informeerida olemasolevaid juriidilisi isikuid täiendavalt juriidilise isiku ja selle juhatuse liikme kohustustest ning tõsta üldist teadlikkust aruandluskohustuse tähtaegse täitmise olulisuse. Sealhulgas ka kohustusest esitada aruanne ka siis, kui põhitegevust aruandeaastal ei toimu.
- Hilinevate/mitteesitavate juriidiliste isikute õiguskuulekamale käitumisele suunamine – siin oleks võimalik ennetavate meetmetena rakendada meeldetuletusi enne tähtaega, meeldetuletusi kohe pärast tähtaja saabumist, rakendada aktiivsemalt trahvihoiatusi ning trahve kohe pärast tähtaja möödumist (ideaalis võiks see toimuda automaatselt), seda mitte ainult juriidilistele isikutele, vaid ka nende juhatuse liikmetele, viia trahvi suurused kooskõlla rikkumise ulatuse/korduvusega (tähtaegselt esitamata jäetud aruannete arv), vaadata üle sanktsioonide rakendamise tähtajad õigusaktides (millal hakatakse hoiatama, kustutama, kuidas toimub trahvide tegemine ning kui pikad tähtajad reageerimiseks antakse).
- Rohkem tähelepanu tuleb pöörata tulundusühistutele ning MTÜdele nii ennetavate kui ka karistavate meetmete rakendamisel, sest seal on proportsionaalselt rohkem mitteesitajaid ning ka esitamisega viivitajaid. Samuti TÜtele ja UÜtele aruande esitamise viivituste kontekstis. Siiski vajaks ilmselt lahendamist TÜ ja UÜ erinev õiguslik käsitlemine kõigist teistest äriühingutest majandusaasta aruande äriregistrile esitamise kohustuse osas. See võib olla ka üks põhjuseid, miks osa neist jätavad aruande esitamata või esitavad tähtajast hiljem.

3.VÕRDLUSRIIKIDE PRAKTIKA

Selles peatükis esitatakse ülevaade juhtumianalüüsi tulemustest, mis puudutavad valitud nelja võrdlusriiki: Belgia, Saksamaa, Soome ja Suurbritannia. Juhtumianalüüsi raames analüüsiti majandusaasta aruande esitamise regulatsioone ning kättesaadavat informatsiooni, et vastata uurimisküsimusele: millised on välisriikide praktikas kasutatavad meetmed motiveerimaks juriidilisi isikuid õigeaegselt aastaaruandeid esitama?

3.1. BELGIA

Belgias on raamatupidamise korraldamine reguleeritud 2019. aastal vastuvõetud äriseadustikuga (*Belgian Code on Companies and Associations*, BCCA). Majandusaasta aruande koostamisel lähtuvad Belgia äriühingud kohalikest raamatupidamisstandarditest, mis põhinevad neljandal Euroopa Liidu (EL) direktiivil. Selle järgi liigitatakse äriühingud Belgias kolme kategooriasse ning eristatakse mikro- ja suurettevõtteid (vt Tabelit 3-1). Jaotamise aluseks on bilansimaht, müügitulu ja aruandeaasta keskmine töötajate arv. Kõiki teisi äriühinguid peetakse väikesteks.

Tabel 3-1. Äriühingute kategoriseerimine suuruse järgi Belgias

Näitajad	Mikroettevõte	Väikeettevõte	Suurettevõte
Bilansimaht (€)	≤ 350 000	≤ 4 500 000	>20 000 000
Müügitulu (€)	≤ 700 000	≤ 9 000 000	>40 000 000
Keskmine töötajate arv aruandeaasta jooksul	≤ 10	≤ 50	>250

Allikas: Autorite koostatud vastavalt Belgia äriseadustiku *Belgian Code on Companies and Associations* §-le 15

Majandusaasta aruanded tuleb koostada kas saksa, prantsuse või hollandi keeles (oleneb regioonist, kus äriühing on ametlikult registrisse kantud) **seitsme kuu jooksul** alates arvestusperioodi lõpust ettenähtud formaadis ning esitada äriregistrile (*the Central Balance Sheet Office*) elektrooniliselt (XBRL-vormingus või PDF-vormingus). (Statutory financial statements …)

Lähtudes direktiivi 2013/34/EL nõuetest, sõltub majandusaasta aruandes esitatavate aruannete maht ja arv äriühingu suurusest. Suurettevõtted peavad avaldama täieliku majandusaasta aruande (bilanss, kasumiaruanne ja finantsaruande lisad). Väikeettevõtted võivad majandusaasta aruandeid avaldada lihtsustatud kujul. Lähtudes direktiivi 2013/34/EL nõuetest ning vastavalt 18. detsembri 2015 raamatupidamise määrusele on välja kujunenud ning *Central Balance Sheet Office*'i poolt avaldatud majandusaasta aastaaruande vormid vastavalt äriühingu suurusele (mikro-, väike- või suurettevõte). Samuti peavad äriühingud esitama Belgia Keskpangale mõned dokumendid (informatsioon juhtkonna kohta, võlgnevuses ametiasutustele, muud võlad jne), nagu on ette nähtud äriseadustikus (*Belgian Code on Companies and Associations,* artikkel 100).

Vajaduse korral lisatakse finantsaruannetele vastavalt äriseadustikule koostatud kohustuslik tegevusaruanne ja vannutatud audiitori aruanne (*Belgian Code on Companies and Associations*, artiklid 95, 96).

Belgias on audit kohustuslik nendele majandusüksustele, mis vastavad aruandeperioodi lõpus vähemalt kahele järgnevale kriteeriumile (*Audit exemption thresholds …*):

- bilansi kogumaht ületab 4 500 000 eurot;
- aruandeaasta netokäive ületab 9 000 000 eurot (ilma km-ta);
- aruandeaasta keskmine töötajate on arv suurem kui 50.

Kui majandusaasta aruannet ei esitata õigeaegselt, rakendatakse trahvisanktsioone, mis on toodud Tabelis 3-2.

Tabel 3-2. Trahvide suurused Belgias

Hilinemise perioodi pikkus tähtajast	Väikeettevõte	Muud äriühingud
1 kuu	120 €	400 €
2-5 kuud	180 €	600 €
5+ kuud	360 €	1200 €

Allikas: Autorite koostatud Belgia Keskpanga *National Bank of Belgium* avaldatud informatsiooni põhjal

Juhul kui majandusaasta aruande õigeaegne mitteesitamine on tekitanud kahju kolmandatele isikutele, on registripidajal õigus määrata täiendav trahv. Alates 2017. aasta juunist on registripidajal õigus algatada äriregistrist kustutamise protsess juhul, kui äriühing ei ole esitanud oma aruannet **ühe aasta** jooksul (varem oli see tähtaeg kolm aastat). Informatsioon äriregistrist kustutatud äriühingute kohta avaldatakse Belgian Official Journali lisades. (*Belgian Code on Companies and Associations*, ptk 2). Nimetatud juhul lisanduvad veel likvideerimisega seotud kulud.

3.2. SAKSAMAA

Saksamaal on raamatupidamise korraldamine reguleeritud äriseadustikuga *German Commercial Code Handelsgesetzbuch* (HGB), mis võeti vastu 1897. aastal ning kehtestati 3 aastat hiljem. Seadust uuendati aastal 1998, et vastata tänapäevase ettevõtlusreaalsuse nõudmistele. Saksamaa raamatupidamisseadust reformiti täiendavalt 2009. aastal, kui jõustus uus seadus, nn „Raamatupidamise seaduse kaasajastamise seadus" – *Bilanzrechtsmodernisierungsgesetz* ehk lühidalt BilMog.

1. jaanuaril 2007. jõustus Saksamaa elektrooniliste äriregistrite, kooperatiivide ning äriühingute registri seadus (EHUG), millega kehtestati ka muudatused, mis mõjutasid Saksamaa äriühingu raamatupidamise aastaaruannete avaldamist. Alates 1. jaanuarist 2007 ei pea majandusaasta aruandeid enam esitama äriregistrile, vaid neid tuleb esitada Saksamaa elektroonilisele föderaalsele ametlikule väljaandele nimega Federal Gazette.

Vastavalt seadusele peab iga äriühing 12 kuu jooksul pärast aasta lõppu esitama majandusaasta aruanded registripidajale, kes haldab Federal Gazette'i ja kes kontrollib need üle. Erand kehtib äriühingutele, kellel on aruande esitamiseks aega kuni neli kuud majandusaasta lõpust (Doing business in Germany, 2018).

Alates 2013. aastast kehtivad Saksamaal väikeettevõtete majandusaasta aruannetele madalamad kohustuslikud avalikustamisnõuded: lisaks vähendatud avalikustamise sätetele (nt vähem märkmeid ja bilansikirjeid) on lubatud piirata juurdepääsu oma finantsaruannetele. Need piiratud finantsaruanded ei ole enam avalikustatud kõigile elektroonilises föderaalses väljaandes Federal Gazette. Selle asemel saab juurdepääsu taotleda alles pärast registris registreerimist ja iga aruande eest tuleb tasuda umbes 5,50 Ameerika dollarit (Gassen & Muhn, 2018).

Seaduse järgi liigitatakse majandusüksused kolme kategooriasse ning eristatakse mikro-, väike, kesk- ja suurettevõtteid. Jaotamise aluseks on bilansimaht, müügitulu ja aruandeaasta keskmine töötajate arv. Äriühingute kategoriseerimise tingimused on esitatud Tabelis 3-3.

Tabel 3-3. Äriühingute kategoriseerimine suuruse järgi Saksamaal

Näitajad	Mikroettevõte	Väikeettevõte	Keskmise suurusega ettevõte	Suurettevõte
Bilansimaht (€)	≤350 000	≤6 000 000	≤≤20 000 000	>20 000 000
Müügitulu (€)	≤700 000	≤12 000 000	≤40 000 000	>40 000 000
Keskmine töötajate arv	≤10	≤50	≤250	>250

Allikas: Autorite koostatud *Investment in Germany*…, 2016 põhjal

Äriühingud kvalifitseeruvad vastavasse kategooriasse, kui bilansipäeval ei ületata kolme kriteeriumi seast vähemalt kahte piirmäära ning suurettevõte oma bilansipäeval ületab kolmest keskmise suurusega ettevõtete kriteeriumist vähemalt kahte.

Lähtudes direktiivi 2013/34/EL nõuetest ning vastavalt raamatupidamise seadusele on lihtsustatud ka mikro- ja väikeettevõtete aruandlus. Nõudmised äriühingute majandusaasta aruannete esitamiseks on toodud Tabelis 3-4.

Tabel 3-4. Aruandlus vastavalt äriühingu suurusele Saksamaal

Mikroettevõte	Väikeettevõte	Keskmise suurusega ettevõte	Suurettevõte
Lühendatud Bilanss Lisad Lihtsustatud kasumiaruanne	Bilanss Lisad	Bilanss Lihtsustatud vormis lisad (sh vabastused nõudest analüüsida müüki tegevusalade ja geograafiliste turgude lõikes) Lihtsustatud kasumiaruanne Tegevusaruanne Audiitori aruanne	Bilanss Kasumiaruanne Lisad Omakapitali muutuste aruanne* Tegevusaruanne Audiitori aruanne

Allikas: autorite koostatud HGB § 326 põhjal
Märkus: * Ettevõtte seaduslik esindaja, kes ei ole kohustatud koostama konsolideeritud finantsaruannet, peab koostama rahakäibe aruande ja aktsionäride omakapitali muutuste aruande.

Kõik konsolideeritud suurettevõtted on kohustatud esitama rahakäibe aruande. (HGB, § 297–326).

Saksamaal on audit kohustuslik nendele majandusüksustele, mis vastavad aruandeperioodi lõpus vähemalt kahele järgnevale kriteeriumile (*Audit exemption thresholds* …):

- bilansi kogumaht ületab 6 000 000 eurot,
- aruandeaasta müügitulu ületab 12 000 000 eurot,
- aruandeaasta keskmine töötajate on arv suurem kui 50.

Kui majandusaasta aruannet ei esitata õigel ajal või jääb see esitamata, siis esimese sammuna annab föderaalne justiitsamet (*Federal Office of Justice*) välja korralduse, milles nõutakse, et selle saaja esitaks aruande kuue nädala jooksul, ja hoiatab, et määratakse vähemalt 2500eurone haldustrahv. Korralduse väljastamise eest tuleb selle saajal tasuda menetluskulu summas 103,50 eurot. Kui aga korralduse saaja ei hakka tegutsema, siis peab ta trahvi maksma. Samal ajal algab menetlus uuesti: föderaalne justiitsamet (*Federal Office of Justice*) annab välja korralduse, kus nõutakse aruande esitamist, ning määratakse trahv. Kogu protsessi korratakse seni, kuni äriühing avalikustab oma raamatupidamise aastaaruande. Kui äriühing ei ole korduvalt oma aruanne esitanud, on registripidajal õigus algatada äriregistrist kustutamise protsess. (*Kann man sich* …)

3.3. SOOME

Soomes on raamatupidamise korraldamine reguleeritud raamatupidamise seadusega (*Kirjanpitolaki* 1336:1997) ja raamatupidamise määrusega (*Kirjanpitoasetus* 1339:1997). Raamatupidamise seaduse väljaandmine kuulub Soome Kaubandus- ja Tööstus-ministeeriumi (*Kauppa- ja teollisuusministeriö*) pädevusse. Soome raamatupidamis-toimkond (*Kirjanpitolautakunta*, KILA) koostab raamatupidamise seaduse täitmise juhendeid. Toimkond tegutseb koostöös Soome Kaubandus- ja Tööstusministeeriumiga.

Alates 2016. aastast, mil raamatupidamise direktiivist 2013/34/EL tulenevad nõuded jõustusid kohalikes õigusaktides, liigitatakse Soome raamatupidamise seaduses majandusüksused kolme kategooriasse ning eristatakse mikro-, väike- ja suurettevõtteid. Jaotamise aluseks on bilansimaht, müügitulu ja aruandeaasta keskmine töötajate arv. (*Kirjanpitolaki* ptk 1, § 4a–4c). Äriühingute kategoriseerimise tingimused Soomes on esitatud Tabelis 3-5.

Tabelis 3-5. Äriühingute kategoriseerimine suuruse järgi Soomes

Näitajad	Mikroettevõte	Väikeettevõte	Suurettevõte
Bilansimaht (€)	≤350 000	≤6 000 000	>20 000 000
Müügitulu (€)	≤700 000	≤12 000 000	>40 000 000
Keskmine töötajate arv	≤10	≤50	>250

Allikas: Autorite koostatud *Kirjanpitolaki* 1336/1997, 2016 põhjal

Äriühingud kvalifitseeruvad vastavasse kategooriasse, kui oma bilansipäeval ei ületata kolme kriteeriumi seast vähemalt kahe piirmäära ning suurettevõte oma bilansipäeval ületab kolmest keskmise suurusega ettevõtete kriteeriumist vähemalt kahte.

Lähtudes direktiivi 2013/34/EL nõuetest ning vastavalt raamatupidamise seadusele (*Kirjanpitolaki*, ptk 3, § 1) on mikro- ja väikeettevõtted kohustatud koostama ja esitama vaid bilansi, kasumiaruande ning lisad, kus muuhulgas kajastatakse ka informatsiooni majandusüksuse äritegevuse kohta. Suurettevõtted peavad esitama täismahus majandusaasta aruande, mis koosneb tegevusaruandest ja bilansist, kasumiaruandest, rahakäibe aruandest ning lisadest. Soomes on IFRS-standardite kasutamine kohustuslik ainult äriühingutele, kõik muud juriidilised isikud, nagu partnerlused, füüsilisest isikust ettevõtjad jt, saavad kasutada kohalikke raamatupidamisstandardeid. (IFRS Application….)

Soomes tuleb enamikul äriühingutel läbida majandusaasta aruande audiitorkontroll. Audit on kohustuslik nendele majandusüksustele, mis vastavad aruandeperioodi lõpus vähemalt kahele järgnevale kriteeriumile (*Kirjanpitolaki* ptk 1, § 1a):

- bilansimaht ületab 100 000 eurot,
- aruandeaasta müügitulu ületab 200 000 eurot,
- aruandeaasta keskmine töötajate on arv suurem kui kolm.

Seadusest tulenevalt on majandusaasta arvestusperioodi pikkuseks üldjuhul kalendriaasta või muu sobiv 12-kuuline periood, mis võib erandina ulatuda maksimaalselt 18 kuuni. Finantsaruanded tuleb koostada kas soome või rootsi keeles nelja kuu jooksul alates arvestusperioodi lõpust ning esitada äriregistrile (PRH) elektrooniliselt või paberkandjal või maksuhaldurile (*Kirjanpitolaki* ptk 3, §-d 5–6). Finantsaruannete koostamisel tuleb järgida tõese ja ausa kajastamise ning avalikustamise raamatupidamisprintsiipe. (*Kirjanpitolaki* ptk 3, § 2)

Kui majandusaasta aruannet ei esitata õigeaegselt või jääb see esitamata, tuleb aruande esitamiseks tasuda eelnevalt menetluskulud 85 euro ulatuses, samas on registripidajal õigus trahvida äriühingu vastutavat isikut, lähtudes tema tuludest kuni 3 300 euro ulatuses. Kui äriühing ei ole esitanud oma aruannet 2,5 aasta jooksul, on registripidajal õigus algatada äriregistrist kustutamise protsess (*Finnish Patent and Registration Office*).

Kui äriühing ei esita majandusaasta aruandeid meeldetuletusest hoolimata, eemaldab PRH tema äriregistrist või määrab selle likvideerimisele. PRH korraldab likvideerimise juhul, kui on teada, et äriühingu vara on likvideerimiskulude katmiseks piisav, või kui keegi teine teavitab, et katab likvideerimiskulud. Oluline on see, et PRH kustutab isegi aktiivsed äriühingud äriregistrist, kui nad vaatamata meeldetuletustele majandusaasta aruandeid ei esita. (The PRH…)

Äriregistrist kustutamine näeb välja järgmiselt (The PRH…):

1. PRH saadab meeldetuletuse ja annab äriühingule kaks nädalat majandusaasta aruande esitamiseks.
2. Kui äriühing ei esita majandusaasta aruandeid, avaldab PRH meeldetuletuse Euroopa Liidu Teatajas ja salvestab selle ka äriregistris. Selle kohta saadab PRH äriühingule äriregistri väljavõtte. Äriühingule antakse kolm kuud majandusaasta aruande esitamiseks. PRH palub äriühingu omanikel ja võlausaldajatel teha oma märkused võimaliku registrist kustutamise või likvideerimise kohta.

3. PRH eemaldab äriühingu äriregistrist, kui majandusaasta aruanded ei ole nimetatud aja jooksul esitatud.

3.4. SUURBRITANNIA

Ühendkuningriigis reguleerib finantsaruandlust äriseadus, *Companies Act* 2006. Seaduse järgi liigitatakse majandusüksused kolme kategooriasse ning eristatakse mikro-, väike-, keskmise suurusega ja suurettevõtteid. Jaotamise aluseks on bilansimaht, müügitulu ja aruandeaasta keskmine töötajate arv. Äriühingute kategoriseerimise tingimused on esitatud Tabelis 3-6.

Tabel 3-6. Äriühingute kategoriseerimine suuruse järgi Suurbritannias

Näitajad	Mikroettevõte	Väikeettevõte	Keskmise suurusega ettevõte	Suurettevõte
Bilansimaht (£)	≤ 316 000	≤ 5 100 000	≤ 18 000 000	>18 000 000
Müügitulu (£)	≤ 632 000	≤ 10 200 000	≤ 36 000 000	>36 000 000
Keskmine töötajate arv aruandeaasta jooksul	≤ 10	≤ 50	≤ 250	>250

Allikas: Autorite koostatud *Company Accounts Guidance*'i põhjal

Äriühingud kvalifitseeruvad vastavasse kategooriasse, kui oma bilansipäeval ei ületata kolme kriteeriumi seast vähemalt kahe piirmäära ning suurettevõte oma bilansipäeval ületab kolmest keskmise suurusega ettevõtete kriteeriumist vähemalt kahte.

Lähtudes direktiivi 2013/34/EL nõuetest ning vastavalt raamatupidamise seadusele on lihtsustatud ka mikro- ja väikeettevõtete aruandlus. Seega, mikro- ja väikeettevõtete jaoks on kohustuslik esitada bilanss ja lisad, kasumiaruande esitamine on aga vabatahtlik. Nõuded majandusaasta aruannete esitamiseks on toodud Tabelis 3-7.

Tabel 3-7. Aruandlus vastavalt äriühingu suurusele Suurbritannias

Mikroettevõte	Väikeettevõte	Keskmise suurusega ettevõte	Suurettevõte
Lühendatud Bilanss Lisad Kasumiaruande esitamine on vabatahtlik	Lühendatud Bilanss Lisad Kasumiaruande esitamine on vabatahtlik	Tegevusaruanne* Bilanss Kasumiaruanne** Rahavoogude aruanne Omakapitali muutuste aruanne Lisad*** Audiitori aruanne	Tegevusaruanne Bilanss Kasumiaruanne Rahakäibe aruanne Omakapitali muutuste aruanne Lisad Audiitori aruanne

Allikas: Autorite koostatud *Company Accounts Guidance*'i põhjal

Keskmise suurusega ettevõtete aruannete koostamise puhul kehtivad lisaks veel mõned vabastused, näiteks juhtkonna aruandesse (või strateegilisse aruandesse) on lubatud sisestamata jätta teatud informatsiooni (st analüüsi, kasutades tulemuslikkuse põhinäitajaid, kui need on seotud mittefinantsteabega). Teatud tingimuste täitmise puhul on tegevusaruandes lubatud mitte avalikustada mittefinantstegevusega seotud tulemuslikkuse põhinäitajaid. Mõningatel juhtudel on lubatud kasutada veidi vähendatud

kasumiaruande vormi ning mõned tütarettevõtted on auditeerimisest vabastatud juhul, kui nad vastavad 1. oktoobril 2012 või hiljem lõppevatele majandusaastatele teatavatele tingimustele. (*Companies Act*, 2006)

Suurbritannias on audit kohustuslik nendele majandusüksustele, mis vastavad aruandeperioodi lõpus vähemalt kahele järgnevale kriteeriumile (*Audit exemption for…*):

- bilansimaht ületab 5 100 000 naelsterlingit;
- aruandeaasta müügitulu ületab 10 200 000 naelsterlingit;
- aruandeaasta keskmine töötajate arv on suurem kui 50.

Finantsaruanded tuleb koostada 9 kuu jooksul alates arvestusperioodi lõpust ning esitada äriregistrile (*Companies House*) elektrooniliselt või paberkandjal. Erand kehtib äriühingutele, kellel on aruande esitamiseks aega kuni 6 kuud majandusaasta lõpust. (*Company Accounts Guidance*)

Juhul, kui aruanne on esitatud hilinemisega, rakendatakse trahvisanktsioone, mis on toodud Tabelis 3-8.

Tabel 3-8. Trahvide suurused Suurbritannias

Hilinemise perioodi pikkus tähtajast	**Osaühing (*Private company*, LLP)**	**Aktsiaselts (*Public company*)**
Vähem kui üks kuu	150 £	750 £
1–3 kuud	375 £	1500 £
3–6 kuud	750 £	3000 £
6+ kuud	1500 £	7500 £

Allikas: Autorite koostatud Company Accounts Guidance'i põhjal

Trahve kahekordistatakse juhul, kui äriühing hilineb majandusaasta aruannete esitamisega kaks aastat järjest. Jätkuva majandusaasta aruannete esitamata jätmise puhul on registripidajal õigus esitada süüdistus äriühingu juhtkonnale ning määrata trahv maksimaalselt 5000 naelsterlingi ulatuses koos igapäevase trahviga summas 500 naelsterlingit aruannete jätkuva mitteesitamise eest (*Statutory accounts: get them …*). Juhul, kui aruanded ei ole esitatud pikema perioodi jooksul, on registripidajal õigus algatada äriühingu kustutamine äriregistrist koos vara konfiskeerimisega. Majandusaastal 2016/17 ulatus trahvide kogutulu 93,7 miljoni naelsterlingini, kusjuures apellatsioonkaebusega vaidlustati 15% trahvidest (White, 2019).

3.5. JÄRELDUSED JA SOOVITUSED

Valitud riikide aruandluse esitamise nõudmiste analüüsimise tulemusena selgus, et:

- Kõikides riikides on finantsaruandlus reguleeritud seaduse ja/või määrustega (lisa 3-1).
- Kõik riigid kasutavad XBRL-vormingut (lisa 3-2).

- Kõigis riikides on võimalik finantsaruandeid esitada elektroonilisel kujul, Suurbritannias on võimalik esitada aruanne ka paberkandjal. Eestis on alates 1. jaanuarist 2010 kohustuslik esitada majandusaasta aruanne elektrooniliselt e-aruandluskeskkonna kaudu (RPS § 14[1]), st selles vallas on Eesti võrdlusriikidest arengus eespool.
- Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Direktiiv 2013/34/EL sätestab, et „Liikmesriigid tagavad, et ettevõtjad avaldavad mõistliku aja jooksul, kuid mitte hiljem kui **12 kuud pärast bilansipäeva**, nõuetekohaselt heakskiidetud aruandeaasta finantsaruanded ja tegevusaruande koos käesoleva direktiivi artiklis 34 osutatud vannutatud audiitori või audiitorühingu arvamusega, nagu on sätestatud iga liikmesriigi õiguses kooskõlas direktiivi 2009/101/EÜ 2. peatükiga". Rohkem regulatsioone pole ning iga liikmesriik reguleerib majandusaasta aruande esitamise tähtaja ise. Seega aastaaruannete esitamise tähtaeg erineb riigiti – 4 kuud Soomes, 7 kuud Belgias, 9 kuud Suurbritannias ning kuni 12 kuud Saksamaal. Selle taustal on Eestis majandusaasta aruannete esitamise tähtajad pigem lühemate seas. Planeeritav muudatus nihutada Eesti tähtaega 4 kuule tähendaks lähenemist Soome praktikale. Samas ei olnud avalikest allikatest võimalik teada saada, kuivõrd Soome juriidilised isikud sellest tähtajast kinni peavad. Hetkeseisuga oleme Soomega juriidilisele isikule määratavate trahvimäärade osas sarnases seisus (erisusi võib olla rakendamises).
- Kõigis riikides rakendatakse hilinenud aruande esitamise või mitteesitamise korral trahve ja juriidiline isik kustutatakse registrist juhul, kui teatud aja jooksul aruandeid ei esitata (vt lisa 3-3).
- Trahvide rakendamisel joonistub välja, et:
    - Osades riikides on trahvid astmelised. Näiteks Belgias ja Suurbritannias on kehtestatud trahvide skaala, mis sõltub äriühingu suurusest ja viivituse perioodist (Belgia) või üksnes viivituse perioodist (Suurbritannia). Samuti rakendatakse näiteks Suurbritannias kõrgemaid trahve korduva rikkumise korral.
    - Teiselt poolt erineb riigiti trahvide rakendamise algushetk – vastavalt Clatworthy & Peel (2016) infole rakendatakse Suurbritannias trahve ka aktiivselt kohe esimesest hilinemise päevast alates. Belgias hakatakse rakendama trahve 1 kuu pärast tähtaja möödumist.
    - Mõnes riigis (Soome, Suurbritannia) määratakse trahv juriidilise isiku eest vastutavale isikule ja summa sõltub tema sissetulekust. Eesti kontekstis ei ole seni füüsilistele isikutele trahve eriti aktiivselt rakendatud.

Trahvide rakendamise süsteemi erisuste taustal paistab silma, et aktiivsemalt ja astmeliselt trahve rakendavad riigid on mõnevõrra paremate aruannete esitamise näitajatega. Vastavalt hilinevate esitajate osakaalule, on Suurbritannia ja Belgia mõlemad Eestist hetkel ees, sest Suurbritannias on hilinejate osakaal 11,6% juures (Clatworthy & Peel, 2016), Belgias 30,9% äriühingutel (Luypaert *et al.*, 2016) ning 17,2% MTÜdel (Reheul *et al.*, 2014). Eestis jääb näitaja 36% tasemele äriühingute ning 39% MTÜ/SA

esitatud aastaaruannete puhul. Seega võib eeldada, et trahvide rakendamise tõhusus aitab kaasa aruannete tähtaegsemale esitamisele.

Võttes arvesse kõiki eespool esitatud tulemusi, saab väita, et Eestis oleks mõistlik kaaluda trahvide skaala rakendamist raamatupidamisaruannete hilinenud esitamise korral, sõltuvalt juriidilise isiku suurusest ja viivituse perioodist. Süsteem peaks olema läbipaistav ja kõigile arusaadav. Seda tuleks rakendada ka elektrooniliselt ja juhul, kui raamatupidamisarvestust ei esitata õigeaegselt, väljastades trahvi automaatselt. Nagu eelnevas analüüsis välja tuli, tuleks ka trahve senisest oluliselt aktiivsemalt rakendada.

4. MAJANDUSAASTA ARUANNETE KASUTAMINE NING NENDE HILINEMISE/MITTEESITAMISE TAGAJÄRJED

Selle peatüki eesmärk on määratleda, milleks erinevad osapooled Eestis majandusaasta aruandeid kasutavad, ning vastata uurimisküsimusele: millised on majandusaasta aruannete esitamata jätmise või hilise esitamise otsesed ja kaudsed tagajärjed (statistikale, juhtimisotsustele erasektoris, avalikus sektoris)? Vajalik sisend koguti poolstruktureeritud süvaintervjuude kaudu erinevate asutuste ja organisatsioonide esindajatega. Intervjuude tulemusi käsitleme lähemalt allpool.

4.1. POOLSTRUKTUREERITUD INTERVJUUDE METOODIKA

Poolstruktureeritud intervjuud võimaldasid uurida süvitsi nii aastaaruannete esitamise kui ka kasutamise protsessi ning huvigruppide ootusi, et selgitada välja võimalikud kitsaskohad ja parendusvõimalused. Intervjueeritavad valiti järgnevatest huvigruppidest: aastaaruannete koostajate esindajad (Eesti Raamatupidajate Kogu, Audiitorkogu, äriühingute ja vabaühenduste liidud), aastaaruannetest pärineva info kasutajad (Eesti Statistikaamet, Eesti Pank, MTA, Krediidiinfo, Konkurentsiamet jt) ning aastaaruannete esitamise korraldamisega seotud asutused (RIK, TMKR, ministeeriumid jt). Mõned intervjueeritavad kuulusid samaaegselt mitmesse nimetatud huvigruppidest. Intervjueeritavate asutuste/organisatsioonide valiku kriteeriumiks oli nende eeldatav kokkupuude aastaaruannete esitamise temaatikaga, mis tuvastati eelneva dokumendianalüüsi käigus ning dialoogis hankijaga, samuti tulenevalt konkreetse sektori juriidiliste isikute arvust Eestis (eelistati suuremate arvudega sektoreid). Intervjuude käigus lisandus lähtuvalt kogutud infost täiendavaid intervjueeritavaid. Konkreetsete isikute valikul lähtuti hankija, asutuse või organisatsiooni soovitustest. Igast asutusest valiti vähemalt üks intervjueeritav esindaja, kuid kui intervjuu kokkuleppimisel või selle käigus selgus, et konkreetsetele küsimustele vastamiseks on vaja täiendavat sisendit ka teistelt, laiendati intervjueeritavate ringi sama asutuse piires. Kokku toimus 26 intervjuud.

Kasutati poolstruktureeritud intervjuusid, mille küsimused diferentseeriti vastavalt huvigruppidele. Aastaaruannete esitajatele suunatud küsimused keskendusid esitamise protsessile, keerukusele, ajakulule ning ettetulevatele takistustele ja parendusvõimalustele. Aastaaruannete kasutajatele suunatud küsimused tegelesid kasutamise sageduse, vormi, kanalite ja keerukuse teemadega ning ootustega kättesaadavusele. Aastaaruannete esitamise korraldamisega seotud asutustele suunatud küsimused sõltusid konkreetse asutuse rollist ning keskendusid nende teostatavatele protsessidele.

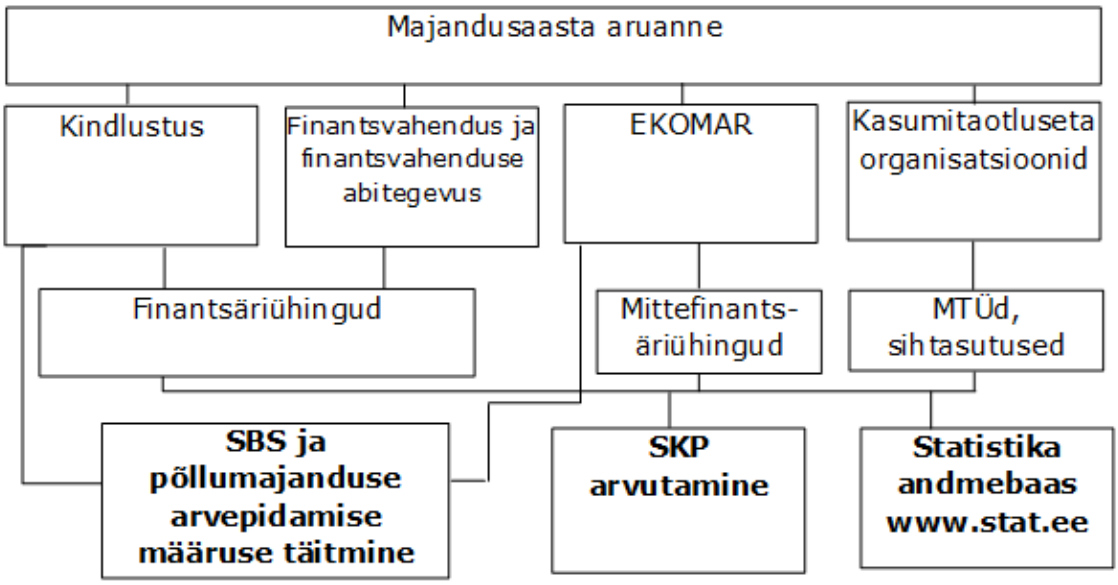
Intervjuud tehti 2020. aasta juulist kuni septembrini kas silmast silma kohtumise vormis või digitaalsete kanalite kaudu vastavalt intervjueeritava valmisolekule. Kui võimalik, eelistati intervjueeritavaga vahetu kontakti saavutamiseks füüsilist kohtumist. Intervjuude

kestus oli 40–110 minutit. Intervjuud olid anonüümsed, v.a juhul, kui intervjueeritav soovis arvamusi esitada oma nimega seostatult. Kõik intervjuud salvestati ja transkribeeriti lahenduse tekstiks.ee abiga. Intervjuudest koostati struktureeritud lühikokkuvõtted, kasutades temaatilist analüüsi.

4.2. MAJANDUSAASTA ARUANNETE KASUTAMINE

Järgevalt anname poolstruktureeritud intervjuude põhjal ülevaate majandusaasta aruannete kasutamisest põhiliste huvigruppide kaupa. Sulgudes olevad viited asutustele ja ühendustele viitavad vastavate intervjuude käigus käsitlust leidnule. Kõige regulaarsemalt ja mitmekülgsemalt kasutavad majandusaasta aruannetest pärinevat infot ametiasutused oma rolli täitmiseks.

Eesti Statistikaamet (Statistikaamet) on kõige suurem majandusaasta aruannete tarbija, kes kasutab kogu informatsiooni, mida aruannetes esitatakse (vt Joonist 4-1). Andmeid vajatakse nii mikromajanduse kui ka makromajanduse statistika koostamiseks, millest kõige olulisem on SKP arvutamine. (Statistikaamet)

Joonis 4-1. Majandusaasta aruandes esitatava info kasutamine statistika tootmisel

Allikas: Statistikaamet

Statistika tootmine ja selleks andmete kogumine on ELis reguleeritud Euroopa Parlamendi ja Euroopa Nõukogu otsekohalduvate määrustega ning nende juurde kuuluvate rakendusmäärustega, millega sätestatakse metoodilised aspektid, et tagada andmete võrreldavus ajas ja teiste liikmesriikidega ning üleeuroopalise statistika tootmine. Euroopa Parlamendi ja Euroopa Nõukogu määruse 295/2008 (SBS määrus) kohaselt tuleb ELi

statistika tootmiseks esialgsed andmeseeriad Eurostati edastada aruandeaastale järgneva kümne kuu jooksul ning Euroopa Parlamendi ja Euroopa Nõukogu määruse 138/2004 kohaselt põllumajanduse näitajad üheksa kuu jooksul. EL ei kirjuta ette, kuidas liikmesriigid peavad andmeid koguma. SBS määrus defineerib ligikaudu 100 väljundnäitajat, mida arvutada ja esitada. (Statistikaamet)

Andmeid esitatakse ELile, OECDle ja ÜROle nii valdkondade kaupa kui ka Eesti kohta agregeeritult. Statistikaamet peab majandusüksuste registrit, mis on detailsem kui RIKi juriidiliste isikute register. Lisaks ELile saavad Statistikaametilt infot Rahandusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Siseministeerium, Justiitsministeerium ning avalikkus. Statistikaamet annab masinloetaval kujul isikustamata infot ka teadlastele ja uurijatele. (Statistikaamet)

Eesti Maksu- ja Tolliamet (MTA) tarbib aastaaruandeid nii mass- kui ka üksikandmete kujul. Massandmeid, peamiselt kasumiaruande, laenude ja omakapitali kohta, vajatakse riskianalüüsiks ja objektide valimiseks. Seejuures võrreldakse müügitulu ja käibemaksudeklaratsioonide infot ning uuritakse, kas juriidiline isik peaks käibemaksukohustuslane olema või mitte. Üksikandmeid kasutavad nii kontrollide läbiviijad kui ka maksuvõlgade sissenõudjad, et hinnata isikute maksevõimekust ja usaldusväärsust. Üksikjuhtumitel kasutatakse kogu aastaaruande infot, sh tekstina sisestatud teavet. Vajaduse korral võrreldakse MTAle esitatud andmeid (nt pangakonto saldo aasta lõpul, deklareeritud palgakulud ja seotud osapoolte vahelised laenud jms) aastaaruandes tooduga. Lisaks kasutavad aastaaruandeid erimenetluse juristid tõendina juhatuse liikme vastutuse hindamisel ja äriühingu varalise seisu muutuse analüüsimisel. E-residentide analüüsimisel on majandusaasta aruanne sageli ainuke andmeallikas. (MTA)

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium kasutab aastaaruandeid poliitikate kujundamisega seotud küsimustele vastamiseks, sh sektorite, välisinvesteeringute ja töökohtade jagunemise analüüsimiseks. Samuti on need andmed vajalikud prognoosimudelite koostamiseks.

Konkurentsiamet tarbib aastaaruandeid oma eesmärkide elluviimiseks igapäevaselt, sh konkurentsiolukorra analüüsimiseks, äriühingute finantsseisundi ja kasumlikkuse hindamiseks, turuosade arvutamiseks, koondumis- ja järelevalvemenetlustes ning hinnaregulatsioonide ettevalmistamisel ristkontrollide tegemiseks. Põhjalikuma tähelepanu all on suuremate äriühingute aruanded, samas koguturust ülevaate saamiseks on vajalikud ka väiksemate äriühingute aruanded. Analüüsides kasutatakse mitme aasta andmeid, et mõista turu trende. (Konkurentsiamet)

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS) kasutab aastaaruandeid nii toetuse- kui ka teenusesaajate majandusnäitajate analüüsimiseks igapäevaselt. Hinnatakse ettevõtte majanduslikes raskustes olemist (sh äriseadustiku nõuete täitmist), tehakse nii eelhindamist (st kas klient sobib mõnda teenust kasutama) kui ka järelhindamist (st kas lubatu on ellu viidud). Koguandmestikku kasutatakse, et saada aru, kuidas ettevõtlusel üldiselt ja sektorite kaupa läheb.

Eesti Pank (EP) kasutab majandusaasta aruandeid ühe allikana Eesti riigi finantsvarade ja -kohustuste ehk rahvamajanduse arvepidamise süsteemi finantskonto kokkupanemisel. Eeskätt kasutatakse majandusaasta aruandeid mittefinantssektori populatsiooni kohta info

saamiseks agregeeritud kujul. Samuti kasutab Eesti Pank majandusaasta aruandeid välissektori statistika hinnangute ja andmete täpsustamiseks näiteks maksekorralduste ja ülepiiriliste tehingute puhul. Majandusaasta aruannete info on sel juhul abimaterjal, millega saab tehinguid ja tehingute sisu täpsustada (vaadatakse soolobilansse). Lisaks vajatakse aastaaruannete andmeid maksebilansi koostamisel investeerimispositsiooni ja reinvesteeritud tulu arvestamiseks 30 000 börsil mittenoteeritud ettevõtte puhul, kus on välisinvesteeringuid. (EP)

Krediidiinfo on andmetöötlusettevõte, mis pakub aastaaruannete edastamisega seotud teenuseid ligikaudu 10 000 maksvale kliendile aastas. Kõige lihtsam teenus on aastaaruannete vahendamine kas PDF-ina, masinloetavana või kokkuvõtlikult krediidiraporti koosseisus. Lisaväärtusteenusteks on igale Eesti juriidilisele isikule arvutatav reiting, mida saavad kasutada kreeditorid (pangad, kütuse-, telekommunikatsiooni- ning ehitustehnika rendiettevõtted jt). Koostatakse ka turuülevaateid erinevate sektorite kohta, milleks aastaaruanded on oluline sisend. Kliendid tunnevad peamiselt huvi kaht tüüpi teenuste vastu: maksehäire tekkimise tõenäosus ja krediidiriski suurus ning uute klientide ja turgude nimekirjade koostamine (nt Harjumaal tegutsevad metallitööstuse äriühingud, mille müügitulu ületab 5 mln eurot aastas). Krediidiinfo kliendid on väga huvitatud müügitulu jaotusest tegevusalade lõikes. Populaarsust kogub „Tunne oma klienti"-teenuse sisseostmine (Eestis peavad seda tegema 4 000–6 000 äriühingut), mille osutamiseks kasutatakse sisendina muuhulgas finantsandmeid. Krediidiinfo väljastab ka tunnistust „Edukas Eesti Ettevõte", mis põhineb ettevõtte reitingul. (Krediidiinfo)

Ettevõtete esindusorganisatsioonid kasutavad aastaaruandeid vastavalt organisatsiooni fookusele regulaarsete sektoriüleste või -põhiste analüüside tegemiseks, et anda hinnangut majanduse või konkreetse sektori seisule ja arengutrendidele. Samuti vajatakse aastaaruannete koondinfot ühekordsete spetsiifiliste küsimuste lahendamisel, sh majanduspoliitiliste ettepanekute tegemisel, õigusloomesse panustamisel, hinnangute andmisel ettevõtluskeskkonnale (nt Eesti Kaubandus-Tööstuskoja või Vabaühenduste Liidu poolt). Lisaks hangivad mõned organisatsioonid aastaruannete infot ka üksikute äriühingute kaupa, et otsustada võimaliku liikmelisuse üle, arvutada liikmemakse jms. Vabaühenduste Liit tõi välja andmete piiratud kasutatavuse analüüsiks, sest EMTAK-andmed ei anna vabaühenduste puhul sobivat sisulist jaotust.

Eraldi olid olulise huvigrupina vaatluse all **finantssektori ettevõtted**, kes kasutavad aastaaruandeid regulaarselt krediidianalüüsi teostamiseks ja krediidiotsuste tegemiseks, samuti klientide majandusliku olukorra jälgimiseks. Lisaks äriklientidega seotud otsustele on aastaaruannetest pärinev info finantsasustustes kasutusel ka eraisikute krediteerimisel, kui eraisikud saavad ettevõtlustulu või palka enda ettevõttest. Lisaks on aastaaruanded kasutusel tavapärases äritegevuses turuülevaadete koostamisel ja konkurentsianalüüsi tegemisel. (LHV)

Ajaleht Äripäev kasutab lisaks igapäevasele äritegevusele aastaaruandeid infopanga teenuste osutamiseks, millest aastaaruanded on üks osa, ning kvartaalsete ja aastaste sektorianalüüside pakkumiseks. Aastaanalüüsid põhinevad aastaaruannetel, seejuures agregeeritakse äriühingute finantsnäitajaid ja arvutatakse tegevusala suhtarve. Lisatakse

kommentaarid suuremate erisuste kohta, kogudes muuhulgas taustainfot ekspertidelt ja suurematelt ettevõtetelt. (Äripäev)

Asutustel, kes kasutavad aastaaruandeid regulaarselt, on üles ehitatud spetsiaalne liidestus äriregistriga, kus andmeid uuendatakse igapäevaselt või -öiselt. Statistikaametil, MTA-l ja Eesti Pangal tegeleb sellega vastav osakond. Esindusorganisatsioonid teevad aruannete põhjal ülevaateid üldjuhul kord aastas või harvemini, ühekordseteks vajadusteks hangitakse infot regulaarselt. Andmeid hangitakse kas päringute kaudu otse äriregistrist või töödeldud kujul Äripäeva Infopanga, Konjunktuuriinstituudi või Krediidiinfo vahendusel; viimase kaudu info omandamist peavad mõned vastajad soodsamaks kui otsekanalit.

Üldjoontes on intervjueeritavad asutused, äriühingud ja organisatsioonid info kättesaadavusega rahul, kuid kvaliteedi osas toodi välja valdkonnaspetsiifilisi aspekte. Kõige enam toodi puudusena välja äriregistri päringute kohmakust ja vajadust masinloetava info järele ning mainiti kitsaskohana viivitust PDF-vormingus esitatavate aruannete jõudmisel andmevormi. Samuti vajavad kasutajad tihti turu- ja ettevõtete analüüsiks uuemat infot, mistõttu kasutatakse alternatiivina MTA kvartaalseid andmeid. *„Säärane põhiinfo on esimese inforingi jaoks piisav, aga see ei ole kunagi ainus infoallikas, kuna ta on tihti aegunud. Heal juhul saab selle kätte aprillis, halvemal juhul juulis-augustis. Selle aja peale on tulnud juba kvartaalsed maksuameti andmed ja ka majanduskeskkond võib olla oluliselt muutunud*." (FinanceEstonia)

Mitu ametiasutust märkisid ära nende vajaduseks ebapiisavat info detailsust. Konkurentsiamet vajab müügitulu jaotust Eestis tegevusalati, mis praegu piisava detailsusega kättesaadav ei ole. Samuti on teatud juhtudel vaja detailsemat kulujaotust. EASil ja MKMil on vaja infot eksporditulu jaotusest riikide kaupa, kuid praegu eristatakse ainult EList ja väljastpoolt teenitud tulu. Sageli näitavad ettevõtted Eestis teenitud müügitulu ka ELis teenitud tuluna, mis muudab andmekvaliteedi madalaks. *„Me oleme lihtsalt pimeduses. See info on oluline kasvuprogrammide loomisel.*" (EAS) Samuti tõi EAS välja lisandväärtuse arvutamise problemaatilisuse kasumiaruande skeem 2 puhul. Kuna järgmisel ELi eelarveperioodil tuleb fookusesse innovatsioon, siis alates 2021. aastast muutub EASile oluliseks immateriaalse põhivara analüüsimine. Analüüsi teostamise teeb keeruliseks see, et sageli ei soovi ettevõtjad immateriaalset põhivara bilansis kajastada, vaid näitavad jooksvalt kuluna.

Eesti Pank leiab, et nende jaoks on andmete piisavus ajas langenud. Näiteks mikroettevõtete majandusaasta aruannetest ei saa kätte finantsvarasid ja reaalvarasid eraldi ning seega tuleb tugineda hinnangutele. Enamikus lisades kajastatakse andmeid olulisuse põhimõttest lähtudes ja seetõttu on nende andmete kasutatavus EP statistika koostamisel madal. Ka Krediidiinfo leiab, et mikroettevõtete aruandevormid seavad piiranguid, mistõttu krediidireitingute täpsus kannatab. MTA vajadustest lähtuvalt tuleks kasuks, kui aastaaruannetes avalikustataks, millistes pankades on juriidilisel isikul pangakontod. Samuti saaks maksudeklaratsioonide info kvaliteeti paremini hinnata, kui avalikustataks, kui palju sissetulekuid ja väljaminekuid on pangakontodel olnud.

Majandusaasta aruannete esitamisega soetud osapooled peavad kogutavate andmete hulka optimaalseks. (Raamatupidamise Toimkond, Eesti Raamatupidajate Kogu, Rahandusministeeriumi ettevõtluse ja arvestuspoliitika osakond)

Täiendavalt tõid aruannete kasutajad välja, et lisade masintöödeldavus on põhiaruannetest keerulisem, kuna lisade esitamine on vähem standardiseeritud (nt osades lisades on kulud plussmärgiga, osades miinusmärgiga). (Äripäev) Mitu vastajat mainis ka tegevusaruannete kõikuvat kvaliteeti, mistõttu on nende kasutegur sageli madal. *„Tegevusaruannetes on kohati igasugust folkloori kirjas, kuid enamikul ettevõtetel vaid paar lauset*". (Äripäev) Samas juhiti Rahandusministeeriumi ekspertintervjuus tähelepanu sellele, et Eestis on tegevusaruande sisu osas vale ootus, kuna aruande nimetus on väär-tegevusaruanne peaks olema juhtkonna aruanne lõppenud majandusaasta kohta, mida tuleb eristada ühingu valitsemise aruandest.

Andmete kättesaadavusega seotud tähelepanekud, ootused ja soovitused:

- Aastaaruanded võiks olla kättesaadavad masinloetavalt. (Mitu vastajat)
- Valdavalt on kasutajatel ootus saada värskemaid andmeid:
    - Finantssektor saavutaks suure efektiivsusvõidu, kui kvartaalseid aruandeid oleks võimalik saada sarnasel kujul aastaaruannetega ja masinloetavalt. Eriti puudutab see väiksemaid finantsteenuste osutajaid. (Krediidiinfo)
    - Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (ITL) soovib sektorit analüüsida alamsektorite lõikes kvartaalselt ning peab oluliseks ettevõtjate võimalust oma näitajaid teistega operatiivselt võrrelda. (ITL)
- Soov saada üksikasjalikumat informatsiooni:
    - Detailsem müügitulu jaotus. Hetkel esitatakse jaotus tegevusalade kaupa eraldi, kuid Konkurentsiamet vajab müügitulu Eestis tegevusalati, samuti piirkonniti. (Konkurentsiamet)
    - Eksporditulu sihtriikide kaupa. (EAS, MKM)
    - Lisandväärtuse arvutamise komponendid sõltumata kasumiaruande skeemi valikust. (EAS)
    - Juriidilise isiku puhul teave, millistes pankades on pangakontod avatud. Maksudeklaratsioonide info kvaliteeti saaks paremini hinnata, kui avalikustataks, kui palju sissetulekuid ja väljaminekuid on pangakontodel olnud. (MTA)
    - Dividendimaksete avalikustamine. *„Aastaaruannete infomaht on läinud pigem väiksemaks ja meile ei meeldi see. Kes võidab, et dividendide maksmine pole enam avalik info?*" (Äripäev)
- Ootus andmete vabale kättesaadavusele. *„Meeldib Euroliidu avaandmete põhimõte. Kui andmed oleks vabalt kättesaadavad, siis andmeanalüüsi kvaliteet kasvaks kõvasti, majanduse läbipaistvus suureneks, turule tuleks uusi analüüsifirmasid ja teenuste hinnad läheksid alla*." (Äripäev)
- Kvaliteedikontrolli tõhustamine äriregistris. (Krediidiinfo, MKM) *„Andmekvaliteet võiks olla parem, RIK võiks enne majast välja saatmist andmete kvaliteedikontrolli*

ära teha. Näiteks esineb olukordi, kus EMTAKi kood ja töötajate arv on andmetes ära vahetatud." (MKM)

- Probleemid PDF-vormingus esitatud konsolideeritud aruannete kättesaadavuse (suur ajaline viide) ja töötlemisega. „*Ei saa aru, miks konsolideeritud aruannete esitamine ei võiks tänapäevaselt käia.*" (Eesti Kaubandus-Tööstuskoda) Mõne vastaja arvates ei saa alati kindel olla, kas konsolideeritud aruannete puhul on tagatud andmete võrreldavus. Äripäev soovitab jõudluse suurendamiseks PDF-vormingus esitatud aastaaruannete digitaliseerimise sisse osta Bisnode'ilt (Bisnode Estonia AS), kellel on Eestis andmesisestamise üksus.
- Masspäringute suurem paindlikkus (MKM). Lisaks praegustele aastapõhistele päringutele võiks olla võimalus pärida muude kihtide kaupa, nii et aastad oleks töölehtede asemel näiteks tulpades. Hetkel on aegrea saamine ettevõtte või sektori kohta üsna töömahukas, sest peab kas erinevaid Exceli faile tulpade kaupa kokku viima või avama iga üksiku majandusaasta aruande eraldi. Kui sama masspäringuga saaks koostada ka ettevõtete järgi järjestatud aegridu, muutuks kasutamine palju lihtsamaks.

Aruannete **tasuta kättesaadavuse** puhul on vastajate arvamused vastandlikud. Kuna majandusaruanded esitatakse tasuta, siis peavad mõned kasutajad loomulikuks ka andmete tasuta vastusaamist. Rahandusministeeriumi ettevõtluse ja arvestuspoliitika osakond peab andmete tasuta kättesaadavust oluliseks ka ettevõtluse läbipaistvuse ja usaldusväärsuse seisukohalt. Audiitorkogu rõhutab analüüside tulemusel sündida võivat kasu majandusarengule. Tuuakse ka välja, et tegemist on üldkasuliku infoga, mida näiteks tudengi või tööotsijana ei ole väga mõistlik kinni maksta. Mitu vastajat ei näe praeguses korralduses probleemi ning peavad tasu küsimist põhjendatuks. Leitakse, et sümboolne tasu tagab kasutamise põhjendatud huvi korral, mitte niisama ajaviiteks. Justiitsministeerium märgib, et nn ühemehefirmade puhul võib tekkida andmete isikustamise probleem, st aruandes kajastuvate andmete põhjal on võimalik teha järeldusi üksikisiku majandusliku olukorra ja sissetulekute kohta. RIK ja Justiitsministeerium selgitavad, et aruannete tasuta kasutamist võib küll pakkuda, kuid sel juhul tuleb äriregistri kuludeks leida piisavalt eelarvelisi vahendeid. „*Tasulise teenuse eest saab nõuda kvaliteeti. Tasuta teenust saab nii palju, kui eelarve lubab.*" (RIKi kohturegistrite osakonna ettevõtete aruandluse infosüsteemide talitus) Statistikaameti esindaja leiab, et „*Kogu ühiskond ei peaks majandusstatistika töötlemist kinni maksma. Piisab, kui on teadlastele tasuta*".

Justiitsministeeriumi kohturegistrite talitusele teadaolevalt võivad aastaaruanded muutuda tulevikus tasuta kättesaadavaks, sest ELis on vastu võetud kõrgväärtuslike andmete direktiiv. Euroopa Komisjon koostab praegu rakendusakti (määrust), mis määrab, millised andmed peavad olema tasuta ja masinloetavalt kättesaadavad. Kõrgväärtuslikud on andmed, mis loovad väärtust, kui neid massina kasutada. Nimetatud muudatuse puhul võidakse rakendada kuni kaheaastast üleminekuaega, et registrid suudaksid oma eelarved ümber korraldada. Praeguse teadmise kohaselt käsitletakse aastaaruannet kõrgväärtusliku tervikdokumendina. Riigiüleselt juhib kõrgväärtuslike andmete teemat Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

4.3. HILINEMISE JA MITTEESITAMISE TAGAJÄRJED

Üheks olulisemaks mõjuks aastaaruannetega hilinemisel on riikliku statistika ebatäpsus ning sellega seotud maine- ja rahalised riskid. *„Kõige suurem probleem on, et hilinemiste tõttu tuleb SKP arvutusi revideerida ning muutus võib olla suurusjärgus 2%.*" SKP on Euroopa Liidu (EL) tasemel oluline näitaja, sellel põhinevad muuhulgas liikmesriikide tehtavad maksed. EL on SKP-le ette näinud maksimaalse revisjonimäära, mille ületamine toob kaasa trahvid. Seni on EL määranud trahve suurusjärgus 30–50 miljonit eurot, et takistada riike endast tekitamast vale kuvandit. (Statistikaamet)

Ajakohane ja korrektne info on vajalik poliitikakujundamiseks (MKM) ning uute meetmete väljatöötamiseks (EAS) ja seega mõjutab see otseselt ühiskonna heaolu. Vähekvaliteetse statistika korral võidakse riiklikul tasemel langetada ebaõigeid otsuseid, näiteks anda toetusi valele sektorile (Statistikaamet). Hilinemised pärsivad ka Konkurentsiameti tööd, sest ei pruugita suuta jälgida turu muutusi. Konkurentsiameti intervjuus toodi näide võimalikult värske info olulisusest: *„Kui märtsis tuleb koondumisteade sisse, siis seda on vaja menetleda eelneva aasta finantsnäitajate põhjal. Kuna viimased avalikud aastaaruanded on sel ajal üle-eelmise aasta kohta, siis halduskoormus suureneb, kuna peame ettevõtetelt värsked finantsandmed kokku koguma. Kuna menetluse aega ainult puuduva finantsinfo tõttu pikendada ei soovi, siis võib osa uusi andmeid jääda saamata ning see võib mõjutada Konkurentsiameti otsuste kvaliteeti*." (Konkurentsiamet)

Hilinemine toob kaasa ka ametiasutuste ebaefektiivsed tööprotsessid ning mõjutab nende töö tulemuslikkust. Näiteks mõjutab see MTA riskimudelite kvaliteeti ja seeläbi riigi maksutulu. Mõned ettevõtjad, kes võiksid maksukontrolli sattuda, jäävad välja. Võlgade ajatamiseks tuleb küsida täiendavaid finantsandmeid või sundida aastaaruannet esitama. Kiirem esitamine aitaks MTA-l kiiremini pettusi avastada: *„Mida lühem aastaaruande esitamise aeg on, seda rõõmsamad me oleme, sest saame operatiivsemalt tegutseda.*" (MTA) Majandusaasta aruande esitamata jätmisel või hilinemisega esitamisel võivad olla praktikas negatiivsed tagajärjed pankrotiavalduse menetlemisel. Selline olukord võib tekkida, kui MTA esitab mõne maksuvõlaga äriühingu suhtes pankrotiavalduse ning tsiviilkohtus selgub, et tegelikult pole tegu maksejõuetu äriühinguga, sest äriühingul on nõuded kolmandate isikute vastu. MTA aga ei tea esitamata majandusaasta aruande tõttu nende nõuete olemasolu. Kui nende nõuete olemasolust oleks MTA juba majandusaasta aruande alusel teadlik, siis võimaldaks see vältida tarbetut kohtumenetlust. Pankrotiavalduse esitamisel kaasneb riigil reaalne risk ka menetluskulude tasumise näol pankrotimenetluses. (MTA)

Kuna ettevõtjad hilinevad aastaaruannete esitamisega, tuleb Statistikaametis andmetöötlust teha mitu korda. Seetõttu ei suuda Statistikaamet kõiki statistilisi näitajaid avalikustada 365 päeva jooksul, mis on rahvusvaheline tava. Statistikaamet sooviks kõik andmed esitada 10 kuu jooksul ja väiksemal agregeerituse (nt KOV) tasemel. (Statistikaamet)

Ajakohasem info võimaldaks Eesti Pangal (EP) esitada kvaliteetsemaid majandusprognoose. *„Kui kvaliteetsed andmed oleksid varem kättesaadavad, siis oleks olukord ka ühiskonnale kiiremini peegeldatud. Analüütikutele pakub väga huvi, mis olukord on meil kodumajapidamistel ja mittefinantssektoris.*" (EP) EAS tõi andmete

varasema kättesaadavuse mõjust järgmise näite: *„Kui 2019. aasta aruanded oleks märtsikuu lõpuks esitatud olnud, oleks koroonameetmeid olnud palju lihtsam disainida.*"

Aruannete kiirem esitamine võimaldaks ka finantssektoris efektiivsemalt tegutseda, kuna suurema osa analüüsist juriidiliste isikute kohta saaks teha ära ilma neilt eraldi infot küsimata. See aitaks muuta otsustamise kiiremaks ja klientidele mugavamaks. Krediidiinfole ja seeläbi tema klientidele tooks kiirem esitamine kaasa positiivseid muutusi näiteks tänu täpsematele krediidireitingutele ja värskematele finantsandmetele analüüsiraportites. (Krediidiinfo)

Toodi välja ka kiirema esitamise mõju ärikeskkonnale üldisemalt, kuna see aitab kaasa usaldusele ja läbipaistvusele. (Rahandusministeeriumi ettevõtluse ja arvestuspoliitika osakond) Leiti, et mitteesitamise tõttu kannatavad võlausaldajad ja õiglus. Maakohus ei võta määruste tegemisel arvesse audiitori järeldusotsust. See paneb ettevõtted ebavõrdsesse olukorda, sest ausalt finantsandmed esitanud ettevõtetele tehakse määrus, kuid audiitori poolt äriseadustikule mittevastavaks tunnistatud ettevõttele mitte. *„Nahaalsetel on seega lihtsam tegutseda.*" (Raamatupidamise Toimkond)

Asjaosaliste asutuste hinnangul on majandusaasta aruannete esitamise kuuekuulise tähtaja puhul tegemist ajaloolise kokkuleppega ning ei ole täpselt teada, millistest kaalutlustest see lähtus. (Rahandusministeeriumi ettevõtluse ja arvestuspoliitika osakond, Justiitsministeeriumi eraõiguse talitus) Statistikaameti eskpertintervjuus toodi välja tähtaegade lühendamise võimalikkus: *„Aastaaruande esitamise tähtaeg pärineb perioodist, kus arvuteid veel ei olnud. Praegune tähtaeg on mugavuse küsimus ja lähtub kõige nõrgemast lülist. Samas see kõige nõrgem võib olla statistiliselt ebaoluline. Ettevõtjast võib aru saada, kuna majandusaasta aruande koostamine ei loo tema jaoks lisandväärtust.*" Intervjueeritu arvates tuleks majandusaasta aruanded jaotada gruppidesse, millel on erinevad esitamise tähtajad. Vastav ettepanek on koostamisel. (Statistikaamet) Ka Rahandusministeeriumi ekspertintervjuus mainiti võimalust kehtestada auditeeritavatele ja mitteauditeeritavatele juriidilistele isikutele erinevad tähtajad. Eesti Raamatupidajate Kogu esindaja viitas sellele, et võrdset konkurentsi silmas pidades oleks nemad sellele vastu. Samuti arvavad mõned huvigrupid, et paarikuusest tähtaegade nihutamisest pole kasu, vaid tuleks leida võimalus radikaalselt olukorda muuta ning jõuda reaalajas andmeteni.

Ka aruannete esitamisega seotud asutused (RIKi, Justiits- ja Rahandusministeeriumi vastavad üksused) ei näe suuri takistusi tähtaegade kiirendamiseks. Mõningatel juhtudel nõuab see töökorralduse muudatusi. Näiteks RIKi abitelefonile saabuvate päringute hulk koguneks lühemale perioodile ning mittetavapäraseid protsesse (ühinemised, jagunemised) on vajalik optimeerida. Riistvara on piisavalt võimas ja peaks suuremale koormusele vastu. Samas märgiti Justiitsministeeriumi eraõiguse talitusega tehtud intervjuus, et aastaaruande esitamise tähtaja lühendamise ettepanekut ühinguõiguse revisjoni ettepanekute seas ei ole. Ühtlasi on küsitav, kas keerulisema omanike struktuuriga äriühingud ja suure liikmeskonnaga MTÜd jõuaksid aruanded kiiremini valmis. Arvestada tuleb üldkoosolekute läbikukkumise võimalikkuse ja korduskoosoleku vajadusega. *„Reegleid tuleb teha nende, mitte ühemehefirmade järgi*."

Aruannete koostajatega seotud huvigruppide esindajate arvamused tähtaegade kiirendamisest lähevad mõnevõrra lahku. Eesti Raamatupidajate Kogu intervjuus viidati,

et tähtaegade tõstmine üks-kaks kuud varasemaks oleks teostatav. *„Kes keelab aruannet teha peale viimase käibedeklaratsiooni esitamist peale 20. jaanuari."* *„Kõige parem on aastaaruannet teha veebruaris ja märtsis."* *„Juunis tuleb palju väikekliente sooviga saada majandusaasta aruanne esitatud. Nendega tegelemine jääb pigem sügisesse, sest raamatupidajad soovivad ka suvel puhata."* (Eesti Raamatupidajate Kogu) Raamatupidamise Toimkonna esindaja viitas tähtaegade lühendamise puhul audiitortasude tõusule ning hilinemiste hulga suurenemisele. Audiitorkogu esindaja nägi tähtaegade lühendamist võimalusena eelkõige mitteauditeeritavate juriidiliste isikute puhul – tööprotsessid on praeguse kuue kuu lõikes mõistlikult jaotunud ning tähtaegade lühendamine eeldaks majandusaasta lõppude jagunemist aasta lõikes ühtlasemalt. Eesti Raamatupidajate Kogu intervjuus viidati, et auditeerimise koormust aitaks hajutada vaheauditite tegemine, mida rakendatakse praegu vaid eeskätt suurettevõtetele. Samas audiitorkogu esindaja arvates on vahearuannete tegemine lahenduseks vaid neil juhtudel, kui eksisteerivad toimivad sisekontrollisüsteemid. Tähelepanu juhiti ka sellele, et lühemad tähtajad nõuaksid suuremat arvu audiitoreid (Eesti Raamatupidajate Kogu, Audiitorkogu).

5. MAJANDUSAASTA ARUANNETE HILINEMISE/MITTEESITAMISE PÕHJUSED JA VÄLTIMISE VÕIMALUSED

Selle peatüki eesmärk on anda täpsustatud vastused järgmistele uurimisküsimustele:

- Miks jäävad juriidilised isikud hiljaks aastaaruannete esitamisel?
- Miks jätavad osad juriidilised isikud oma aastaaruanded üldse esitamata?
- Millised on võimalikud mõjusad instrumendid/meetmed, et motiveerida juriidilisi isikuid majandusaasta aruandeid õigeaegselt esitama?

Nendele küsimustele vastamiseks koguti sisendit uurimuse eelnevates etappides esmalt andmeanalüüsi käigus (peatükis 2), juhtumianalüüsi kaudu (peatükis 3) ning seejärel poolstruktureeritud intervjuudes aastaaruannete koostajate esindajate, aastaaruannetest pärineva info kasutajate ja aastaaruannete esitamise korraldamisega seotud asutustega (viimaste metoodika on toodud alapeatükis 4.1). Järgnevalt keskendume viimatinimetatud intervjuudest saadud tulemustele, mis aitasid formuleerida küsimusi ja väiteid mittetähtaegselt aruannete esitajate (äriühingud, MTÜd/SAd) ankeetküsitlusele ning andsid täiendavat sisendit võimalike meetmete osas. Ankeetküsitluse järel tehti osade küsitlusele vastanutega poolstruktureeritud intervjuud, mille tulemused on alljärgnevates alapeatükkides seotud küsitluse tulemustega ühtseks tervikuks.

5.1. METOODIKA

5.1.1. UURINGU DISAIN, ANDMEKOGUMIS- JA ANALÜÜSIMEETODID

Peatükis 4.1. kirjeldatud seotud huvigruppide esindajatega tehtud intervjuudes uuriti nende seisukohti majandusaasta aruannete esitamisega hilinemise ja nende mitteesitamise võimalike põhjuste kohta. Intervjueeritute hinnangul soodustavad hilinemist ja mitteesitamist järgmised põhjused:

1) Motivatsioonipuudus. Pole prioriteet, kuna mitteesitamine ei sega juriidilise isiku tegevust, eriti n-ö ühemehefirmade puhul. Vastajate kogemuse kohaselt viivitavad näiteks rohkem majutusasutused või loovalade esindajad.
2) Sanktsioonide puudumine. Ühtegi reaalset sundi peale kahe aasta pärast kustutamise, mis kohustaks aastaaruannet esitama, pole. *„On üldteada norm, et seaduses olevaid muid vahendeid peale kustutamise ei kasutata*." (Statistikaamet) *„Põhimõtteliselt ainus karistusmeede praegu ongi registrist kustutamine ja see on probleem*." (Justiitsministeerium)

3) Juriidiliste isikute asutamise lihtsus. Ei mõisteta, et asutamisega kaasnevad ka kohustused (mitu vastajat). *„Iga rekajuht võib tänapäeval ettevõtte asutada, kuid edasine on neile arusaamatu.*" (Eesti Raamatupidajate Kogu) Hilinemiste ja mitteesitamiste arv hakkas suurenema pärast sissemakseta osaühingute loomise võimalust. Kuna ettevõtete loojaid on palju, siis ei saada aru, et tekib ka vastutus ja tuleb hakata aruandeid esitama. (Tartu Maakohtu kinnistus- ja registriosakond)

4) Oskuste puudumine, eriti mikroettevõtete puhul. *„Osadel väikeettevõtjatel pole jooksvat raamatupidamist, mistõttu dokumente ja vajalikke numbreid otsitakse kaua taga.*" (Eesti Kaubandus-Tööstuskoda) *„Võib-olla just need väiksed ühemehefirmad, nad ei ole ehk pädevad ja natuke kardavad.*" (Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda) *„Kõik aruanded on sentidega [raamatupidamine on sendi täpsusega] ja kui on niigi ebakindlus, siis ei ole alati kohe seda julgust julgelt ümardada [Ettevõtjaportaalis sisestatakse euro täpsusega] nii, et klappima läheks.*" (Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda)

5) Probleemid raamatupidamise või raamatupidajaga ning mitteregulaarne raamatupidamine. *„Kuuleme igasuguseid põhjendusi. Vahetasin raamatupidajat, raamatupidaja pani dokumentidega jooksu, suri ära, jäi haigeks."* (TMKR). Kui raamatupidamine ostetakse sisse, siis võib juhtuda, et kuna teenusepakkujate tegevused on optimeeritud, tehakse aruanded kiiremini valmis neile, kes rohkem nõuavad. Vähemõjukatega tegeletakse siis, kui aega on. (Põllumajandus-Kaubanduskoda)

6) Esitamise tähtaeg puhkuste perioodil. Ettevõtjad, kes tulevad raamatupidaja juurde aastaaruande koostamise sooviga pärast jaanipäeva, saavad selle sügiseks.

7) Info konfidentsiaalsus – kardetakse konkurente, ajakirjandust või laiemat avalikkust (mitu vastajat). *„Ei jõua pärast neid reklaamipakkujaid ja toetuse küsijaid hallata.*" (Eesti Raamatupidajate Kogu); *„See on psühholoogiline, mitte sisuline argument, sest majandusaasta aruande info on liiga üldistatud kujul*". (Statistikaamet)

8) Soov varjata nõrgenenud maksevõimet ja negatiivseid finantstulemusi. *„Kui omakapital läheb miinusesse, on parem aruannet mitte esitada.*" (Äripäev)

9) MTÜde puhul need, keda ei rahastata riiklikult. Projektifinantseeringu alusel või tegevustoetustega MTÜd esitavad aruandeid paremini, kuna toetustingimused nõuavad seda ja aruanne peab olema esitatud, kui soovitakse uut rahastust. (EVEA)

10) Soov juriidiline isik kustutada ilma likvideerimismenetluseta. *„Kustutamine on osade mitteesitajate jaoks pigem preemia.*" (Eesti Raamatupidajate Kogu) *„On olemas professionaalsed likvideerijad, kes võtavad teenuse eest raha, kuid jätavad ettevõtte maha ning jäävad ootama kustutamist*." (Tartu Maakohtu kinnistus- ja registriosakond)

11) Üksikud reaalsed äritegevusest tulenevad põhjused (tarkvaravahetus, tehase kolimine, kohtuprotsessid vms).

12) Audiitori või üldkoosoleku otsuse venimine, nt eriarvamuste tõttu tehingute kajastamisel. Eelmise kriisi ajal oli probleeme kinnisvaraettevõtetel, kes ei saanud audiitoriga kokkuleppele, kuna audiitorid nõudsid ümberhindlusi.

13) Lahkhelid juriidilise isiku sees. Mitme juhatuse liikmega juriidilistes isikutes veeretatakse vastutus teise juhatuse liikme või raamatupidaja peale.

14) Unustamine ning vähene teadlikkus tähtaegadest. „*MTA teeb eelteavitusi, kas ka äriregister?*" (MTA) „*Teavitused on raamatupidajatele väga hea abivahend. Selle saab juhatajale edasi saata ja tõenäosus on tunduvalt suurem, et saab dokumendid kiiremini kätte.*" (Eesti Raamatupidajate Kogu)

15) Teadmatus aruannetes sisalduva info kasutamise kohta. Ei ole mõistetud, et infoportaalid ostavad andmed äriregistrilt sisse.

16) Üldine vähene teadlikkus majandusaasta aruannete esitamise olulisusest. Sage just OÜde puhul. Paremini esitavad need, kellel on surve (kliendid või koostööpartnerid), kelle vastu tuntakse rohkem huvi ja kelle jaoks aruande esitamine on muutumas maine küsimuseks. (EVEA)

Kuna eelnevalt esitatud põhjused on üldjoontes kooskõlas varasemates uurimustes leituga ning toetavad andmeanalüüsis tuvastatut, kasutasime neid vastuseid alusena mitteesitamise/hilinemise põhjuseid puudutavate väidete sõnastamisel ankeetküsitluses. Samade intervjuude käigus koguti sisendit ka võimalike meetmete kohta, mis motiveeriksid ettevõtjaid aruandeid tähtaegselt esitama. Nende meetmete kokkuvõte on esitatud peatükis 5.6.1. ning neist saadud sisendit koos juhtumianalüüsi tulemustega (vt peatükk 3.5) kasutati mittetähtaegse esitamise vältimise võimalusi puudutavate väidete sõnastamisel ankeetküsitluse tarbeks.

Ankeetküsitluse küsimused koostati valikvastustega, millele oli lisatud variant „muu" koos kommenteerimisvõimalusega ning avatud vastuste koht oma arvamuse lisamiseks küsimuse/väidete ploki kohta tervikuna. Küsimustikku piloteeriti 10 vastaja peal. Lõplik äriühingute küsimustik sisaldas 23 küsimust ja MTÜde/SAde küsimustik 21 küsimust. Küsimustikud on esitatud vastavalt lisas 5-1 ja lisas 5-2. Küsimustik koosnes kolmest osast: hinnangud valitud äriühingu/MTÜ/SA mittetähtaegse esitamise põhjuste ja esitamise ajastuse kohta (5 küsimust), üldised hinnangud mittetähtaegse esitamise vältimise võimaluste kohta (6 küsimust) ning äriühingu/MTÜ/SA taustaandmed (äriühingute puhul 12 ning MTÜ/SA puhul 10 küsimust). Viimase küsimusega anti vastajale võimalus anda märku oma valmisolekust vastata täiendavalt telefoni teel lisaküsimustele ja selgitada oma seisukohta. Ankeetküsitlus viidi läbi elektrooniliselt SurveyMonkey keskkonnas.

Ankeetküsitluse vastuste analüüsimiseks kasutati kirjeldavat statistikat, sh sagedusjaotused, keskmised, standardhälbed, ning üldistavat statistikat, sh Spearmani rho korrelatsioon, Mann-Whitney test. Spearmani rho korrelatsioon on mitteparameetriline korrelatsioon, mis võimaldab analüüsida seoseid järjestustunnuste ehk ordinaalsete tunnuste vahel, ning Mann-Whitney on mitteparameetriline test, mis võimaldab võrrelda üksteisest sõltumatuid gruppe (Morgan *et al.*, 2020). Viimast kasutatakse t-testi alternatiivina, kui tunnused pole normaaljaotusega.

Küsitlusele lisaks tehti täiendavalt 10 poolstruktureeritud telefoniintervjuud, et täpsustada küsitluse käigus saadud sisendit. Intervjuude läbiviimiseks koostati intervjuu kava 17 küsimusega, mis katsid aruande mitteesitamise või sellega hilinemise põhjuseid, hinnanguid praegusele aruannete esitamise süsteemile ning olukorra parendamise meetmetele. Intervjuude käigus käsitletud teemad sõltusid intervjueeritavate vastustest ja küsimuste asjakohasusest intervjueeritavale. Intervjuude käigus keskenduti eelkõige aspektidele, mille puhul konkreetsel vastajal oli rohkem sisendit anda. Intervjuud olid keskmiselt 20–25 minutit pikad, millest kõige pigem kestis 54 minutit. Intervjuud salvestati ja transkribeeriti.

Küsitluse avatud vastuste ja intervjuude analüüsimiseks kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi. Esmalt kasutati temaatilist kodeerimist, et leida varasemast analüüsist tuletatud märksõnade põhjal vastuste mustreid, mis hiljem koondati laiemate kategooriate alla (Hsieh & Shannon, 2005), mis puudutasid majandusaasta aruande mittetähtaegse esitamise põhjuseid ja selle vältimise võimalusi.

5.1.2. VALIMI MOODUSTAMINE JA VALIMI KIRJELDUS

Ankeetküsitluse läbiviimiseks moodustati kihtvalim, mille puhul jaotati kogu populatsioon alampopulatsioonideks ehk kihtideks ja seejärel valiti juhuvaliku teel igast kihist representatiivne valim (Õunapuu, 2012). Juriidilised isikud jaotati kaheks: 2017. majandusaasta aruande esitamisega hilinenud ja aruande mitteesitanud juriidilised isikud, edaspidi viidatud ka vastavalt hilinejad ja mitteesitajad. 2017. majandusaasta võeti valimi koostamisel aluseks seetõttu, et oleks võimalik eristada hilinejaid ja mitteesitajaid. Hilisemat aastat ei saanud valida, sest siis oleks olnud info mitteesitajate kohta mittetäielik. Samas ei olnud mõistlik ka ajas rohkem tagasi minna, sest seda suurema tõenäosusega on vastajad aruandlusega seotu unustanud. Üldkogumist eemaldati likvideerimisel olevad ja kustutatud juriidilised isikud. Lõpliku üldkogumi moodustasid 50 401 majandusaasta aruande esitamisega hilinenud äriühingut ja 33 427 majandusaasta aruande mitteesitanud äriühingut ning 6 113 majandusaasta aruande esitamisega hilinenud MTÜd/SAd ja 1 653 majandusaasta aruande mitteesitanud MTÜd/SAd (vt Tabelit 5-1).

Tabel 5-1. Ülevaade üldkogumist, valimist, välja saadetud ja tagastatud küsimustikest

	Üldkogum	Valim	Väljasaadetud küsimustikud	Vastanud		
				Kokku	sh vene keeles	Osakaal väljasaadetud küsimustikest
Hilinejad kokku	**56 514**	**6 156**	**6 472**	**728**	**45**	**11,8%**
sh äriühingud	50 401	4 963	5 162	492	36	9,9%
sh MTÜ/SA	6 113	1 193	1 310	236	9	19,8%
Mitteesitanud kokku	**35 080**	**2 131**	**2 159**	**166**	**10**	**7,8%**
sh äriühingud	33 427	1 801	1 784	122	6	6,8%
sh MTÜ/SA	1 653	330	375	44	4	13,3%
KOKKU	**91 594**	**8 287**	**8 631**	**894**	**55**	**10,3%**

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Valimi moodustamiseks järjestati juriidilised isikud asutamisaasta alusel. Äriühingud valiti valimisse kümnese sammuga ja MTÜd/SAd viiese sammuga. Valimi moodustasid 4 963 majandusaasta aruande esitamisega hilinenud äriühingut ja 1 801 majandusaasta aruande mitteesitanud äriühingut ning 1 193 majandusaasta aruande esitamisega hilinenud MTÜd/SAd ja 330 majandusaasta aruande mitteesitanud MTÜd/SAd.

Küsimustike väljasaatmisel eemaldati valimist korduvad e-posti aadressid (kuna üks inimene võis olla seotud mitme juriidilise isikuga). Kui ühel juriidilisel isikul oli mitu e-posti aadressi, siis saadeti küsimustik neile kõigile, mistõttu erineb väljasaadetud küsimustike arv valimisse kuulunud juriidiliste isikute arvust. Küsimustikud koostati nii eesti kui ka vene keeles ning vastajad said valida, millises keeles küsimustik täita. Vastavalt Tabelis 5-1 toodule vastas väljasaadetud küsitlusele 492 (9,9%) majandusaasta aruande esitamisega hilinenud äriühingut ja 122 (6,8%) majandusaasta aruande mitteesitanud äriühingut ning 236 (19,8%) majandusaasta aruande esitamisega hilinenud MTÜd/SAd ja 44 (13,3%) majandusaasta aruande mitteesitanud MTÜd/SAd.

Küsimustikule vastanud äriühingutest 80% (492) olid hilinejad ning 20% (122) mitteesitajad. Seejuures eestikeelsele ankeedile vastas 572 (93%) ja venekeelsele 42 (7%) äriühingut. Küsitlusele vastanud äriühingute iseloomustus on toodud Lisas 5-3. Vastanutest ligi pooled (48%) olid omanik-tegevjuhid, 35% juhatuse liikmed ning 15% raamatupidajad. Vastanud äriühingutest ligi 94% olid osaühingud. Aktsiaseltse oli 2% ning täisühinguid, usaldusühinguid ja tulundusühistuid alla selle. Peaaegu kolmveerand vastanutest olid n-ö ühe omaniku äriühingud. Äriühingute keskmine asutamisaasta oli 2009, kusjuures vanim äriühing asutati aastal 1991 ning noorim 2017. Ligi pooled küsitlusele vastanud äriühingutest olid asutatud aastatel 2013–2017. Keskmine töötajate arv ühes äriühingus oli 3, kusjuures miinimum oli 0 ja maksimum 122 töötajat (vt Tabelit 5-2).

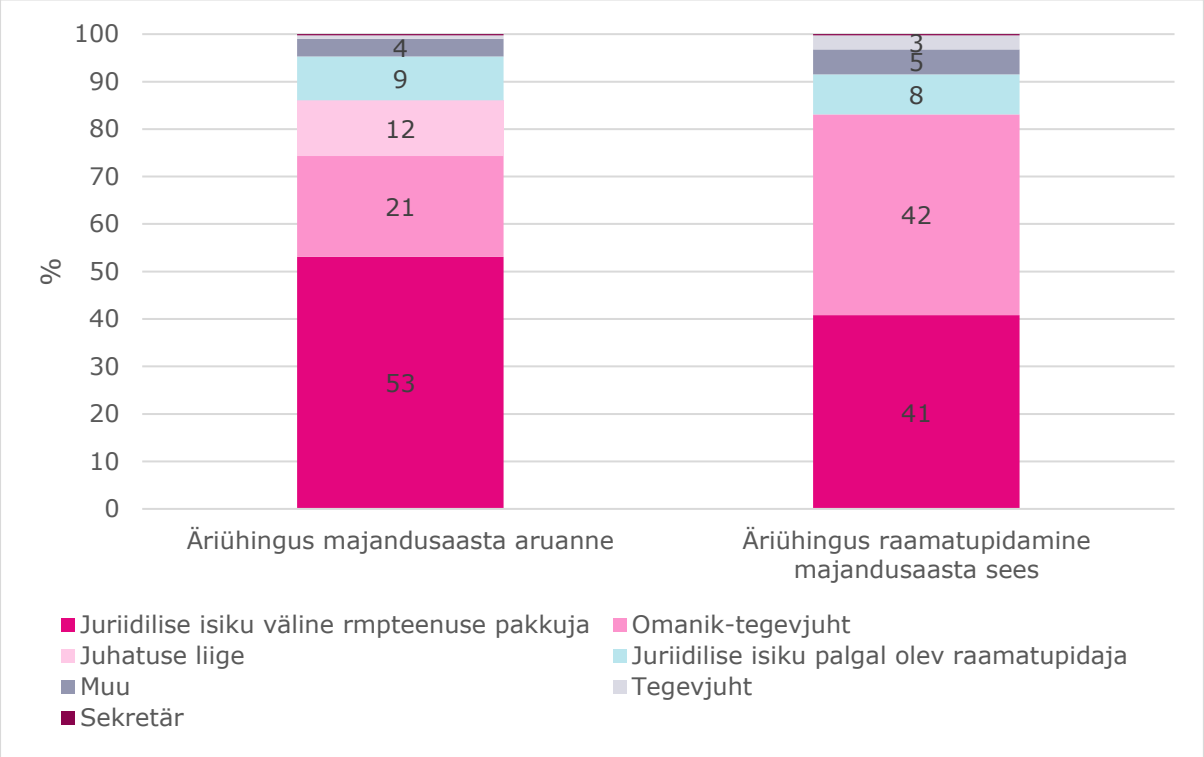
Tabel 5-2. Töötajate arv vastanud äriühingutes

Näitaja	Miinimum	Maksimum	Keskmine	Standardhälve
Töötajate arv	0	122	2,6	10,1

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Rohkem kui pooled vastanutest märkisid äriühingu tegevusalana „muu" (vt Lisa 5-3). Nendest, kelle tegevusala oli valikvastuste nimekirjas, vastasid kõige sagedamini hulgi- ja jaekaubanduse, mootorsõidukite ja mootorrataste remondiga tegelevad äriühingud. Rohkem kui üheksa vastanut kümnest kinnitas, et hetkel on äriühing jätkuvalt tegutsev, kusjuures 65%-l vastanutest toimub regulaarne põhitegevus.

Ligi pooltel vastanutest koostab majandusaasta aruande äriühingu väline raamatupidamisteenuse pakkuja, viiendikel juhtudel omanik-tegevjuht (vt Joonist 5-1). Samas, majandusaasta sees tegeleb raamatupidamisega äriühingu väline raamatupidamisteenuse pakkuja 41% ning omanik-tegevjuht 42% juhtudest. Seega äriühingu majandusaasta aruande koostamine usaldatakse jooksva aasta sisese raamatupidamisega võrreldes sagedamini professionaalide kätte. Kõigist vastanutest väitis 87%, et neil ei ole tavaliselt vaja majandusaasta aruannet auditeerida.

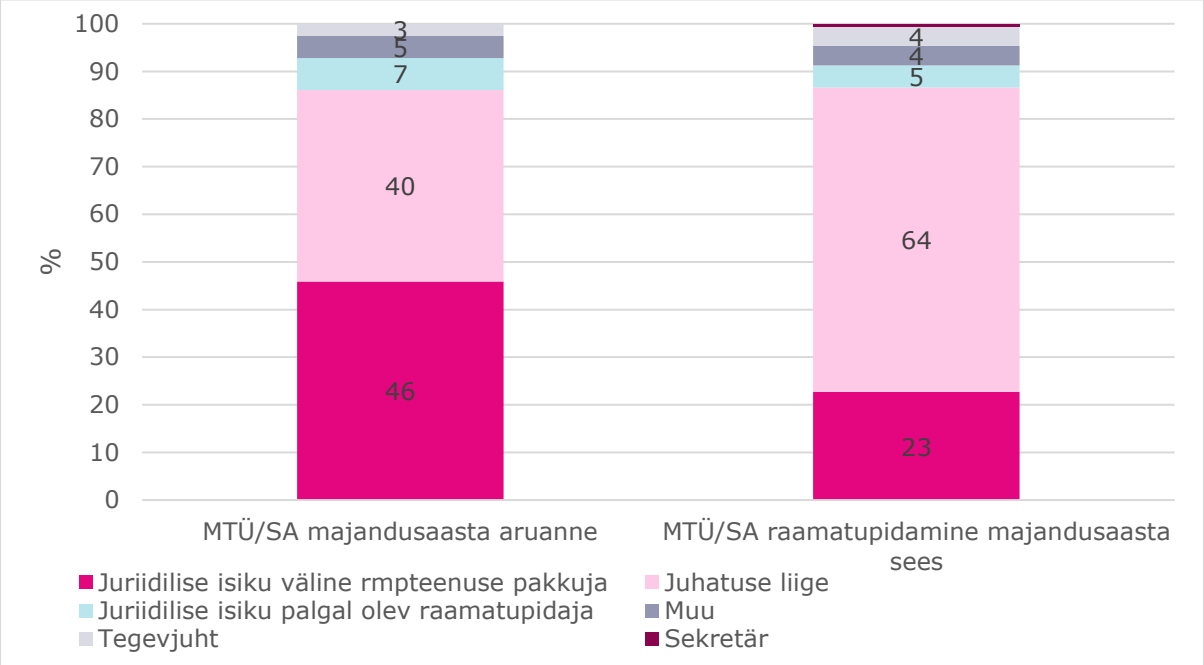

Joonis 5-1. Majandusaasta aruande koostaja ja raamatupidamisega tegelev isik äriühingus

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Küsimustikule vastanud MTÜdest/SAdest moodustasid hilinejad 84% (236) ja mitteesitajad 16% (44). Eestikeelsele ankeedile vastas 267 (95%) ja venekeelsele 13 (5%) MTÜd/SAd. Küsitlusele vastanud MTÜde/SAde iseloomustus on toodud Lisas 5-3. Ankeedile vastanuid oli kokku 280, kellest enamik ehk 86% olid juhatuse liikmed. Tegevjuhte ja raamatupidajaid vastas 6%. Vastanutest 98% olid mittetulundusühingud ja 2% sihtasutused. Keskmine MTÜ/SA asutamisaasta oli 2009, kusjuures vanim MTÜ/SA asutati aastal 1991 ning noorim 2017. MTÜd/SAd jagunesid võrreldes äriühingutega ühtlasemalt, enamik neist oli asutatud vahemikus 1996–2017.

94% protsenti vastanutest kinnitas, et hetkel nende MTÜ/SA jätkuvalt tegutseb, kusjuures 75%-l vastanutest toimub regulaarne põhitegevus. 46%-l vastanutest koostab majandusaasta aruande MTÜ/SA väline raamatupidamisteenuse pakkuja, 40%-l juhatuse liige (vt Joonist 5-2). Majandusaasta sees tegeleb raamatupidamisega peamiselt juhatuse liige (64%), vaid 23% juhtudest on selleks MTÜ/SA väline raamatupidamisteenuse pakkuja. Seega võrreldes äriühingutega kasutavad MTÜd/SAd majandusaasta sees vähem raamatupidamise valdkonna professionaalide teenuseid, kuid aastaaruande koostamiseks kasutavad MTÜd/SAd professionaale peaaegu sama sageli kui äriühingud. Kõigist vastanutest väitis umbes 75%, et neil ei ole tavaliselt vaja aruannet auditeerida.

Joonis 5-2. Majandusaasta aruande koostaja ja raamatupidamisega tegelev isik MTÜs/SAs

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Pärast küsitlust tehti valitud 10 vastajaga telefoniintervjuu. Intervjueeritavateks valiti 5 hilinejat ning 5 mitteesitajat. Intervjueeritavad valiti nende seast, kes olid küsitlusele vastates lisanud oma telefoninumbri. Majandusaasta aruande esitamisega hilinejatest andis telefoninumbri 52 äriühingut ning 36 MTÜd/SAd. Majandusaasta aruande mitteesitajate seas oli telefoninumbri jätnud 10 äriühingut ning 9 MTÜd/SAd. Intervjuu viidi nii hilinejate kui mitteesitajate grupis läbi 3 äriühingu ning 2 MTÜ/SAga. Enne lõpliku intervjueeritavate valiku tegemist välistati võimalike intervjueeritavate seast vastajad, kelle avatud küsimuste vastused olid liialt spetsiifilised ega tundunud, et intervjuu käigus võiks neilt täiendavat infot või sisendit saada. Järgnevates alapeatükkides esitatud tulemuste puhul viidatakse intervjueeritavate tsitaatidele hilinejate puhul sulgudes oleva tähisega H1, H2, H3, H4 ja H5 ning mitteesitajate puhul tähisega M1, M2, M3, M4 ja M5.

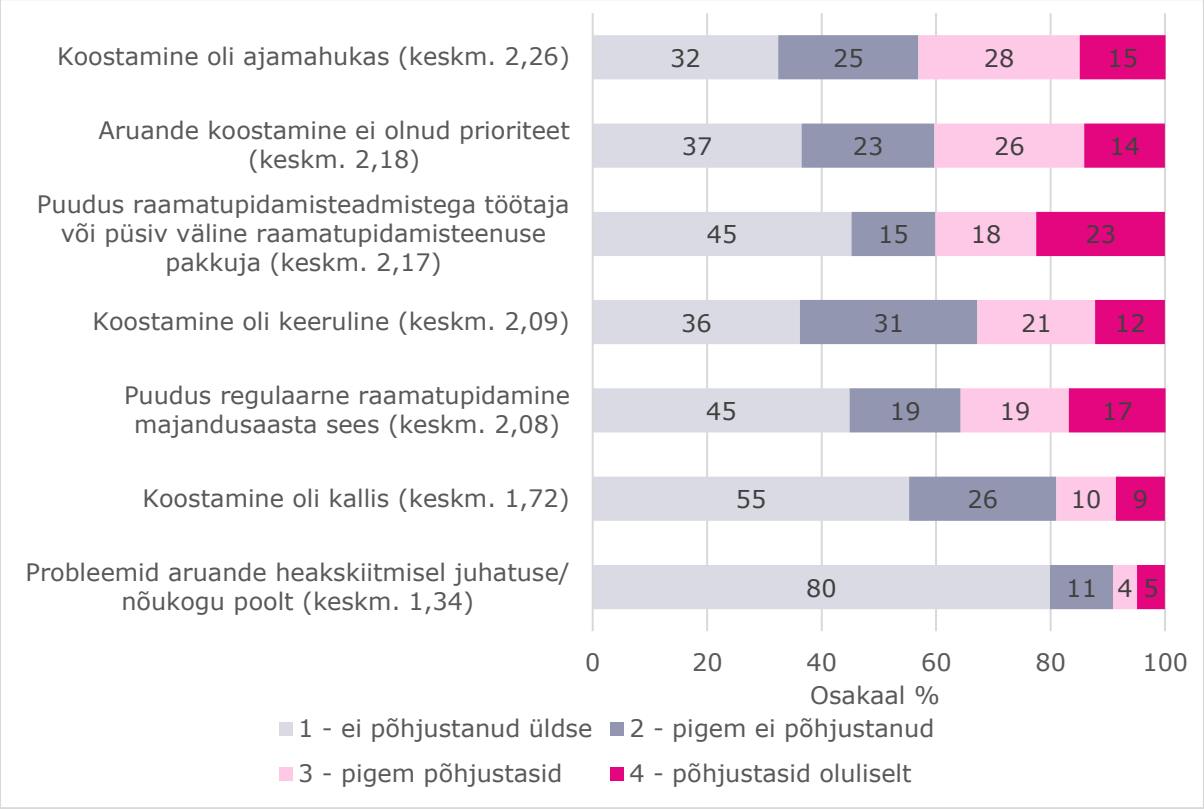
5.2. ARUANNETE ESITAMISEGA HILINEMISE PÕHJUSED

5.2.1. ÄRIÜHINGUTE AASTAARUANNETE ESITAMISEGA HILINEMISE PÕHJUSED

Äriühingute aastaaruannete esitamisega hilinemise põhjused on jaotatud kolmeks: aruande valmimise, esitamise ja avalikustamisega seotud põhjused. Käsitleme neid järgemööda.

Majandusaasta aruande valmimise puhul (vt Joonist 5-3) pidasid küsimustikule vastanud kõige olulisemateks hilinemise põhjusteks seda, et koostamine oli kas ajamahukas, polnud prioriteet või puudus raamatupidamisteadmistega töötaja/

raamatupidamisteenuse pakkuja. Kõige vähem oluliseks põhjuseks peeti aruande heakskiitmist juhatuse/nõukogu poolt.

Joonis 5-3. Aruande valmimisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande äriregistrile esitamise tähtaja ületamisel äriühingutes

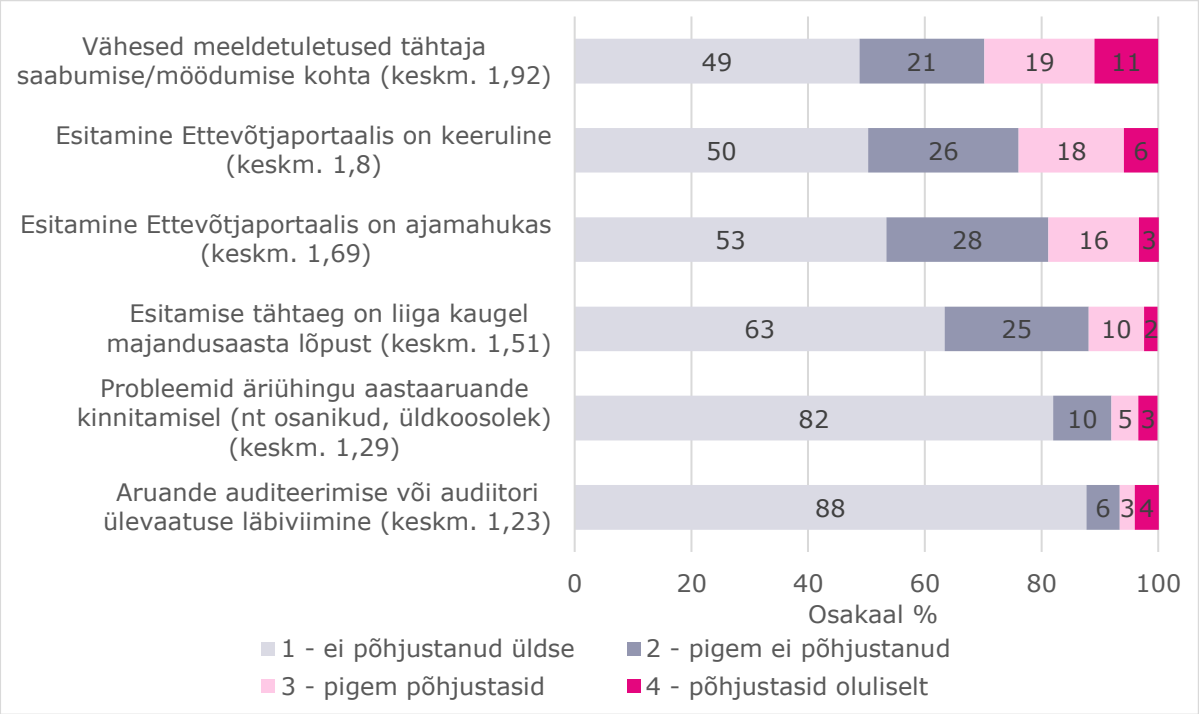
Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Avatud küsimuste vastustes, mis selgitasid valitud arvulisi hinnanguid, toodi välja, et esinesid probleemid raamatupidaja/teenusepakkujaga või äriühingul puudus (oluline) majandustegevus. Lisaks toodi nii aruande valmimist kui ka esitamist takistava tegurina välja tervislikke põhjusi. Probleeme tekitas partneritelt vajalike dokumentide saamine ja äriühingu keerukas struktuur: *„Kui sa ootad tütar-/sidusettevõtte või tütretütar-/sidusettevõtte aruannet ja ta esitab selle seadusest tulenevalt 30.06, siis ei ole mingit võimalust samal päeval konsolideerida emaettevõttel kogu grupp!"*

Intervjueeritud rõhutasid sarnaselt küsitlusele vastanutele majandusaasta aruande koostamise keerulisust ja ajamahukust. Keeruliseks muudab koostamise sageli see, et väiksemale äriühingule on raamatupidaja palkamine kulukas, samas on aruande ise koostamine ilma vastavate teadmisteta raskendatud. Toodi välja ka seda, et just alustavatel ettevõtjatel jääb raamatupidamisteadmistest puudu ning isegi kui nad läbivad ettevõtluskoolituse, on seal raamatupidamise osa minimaalne. Raamatupidamisteenuse sisseostmine käib aga alustavale ettevõtjale üle jõu. Samas viidati ka sellele, et hilinemise põhjuseks võis olla raamatupidaja suutmatus/soovimatus aruanne tähtaegselt koostada.

Majandusaasta aruande esitamise puhul (vt Joonist 5-4) pidasid küsimustikule vastanud kõige olulisemateks hilinemise põhjusteks väheseid meeldetuletusi ning aruande

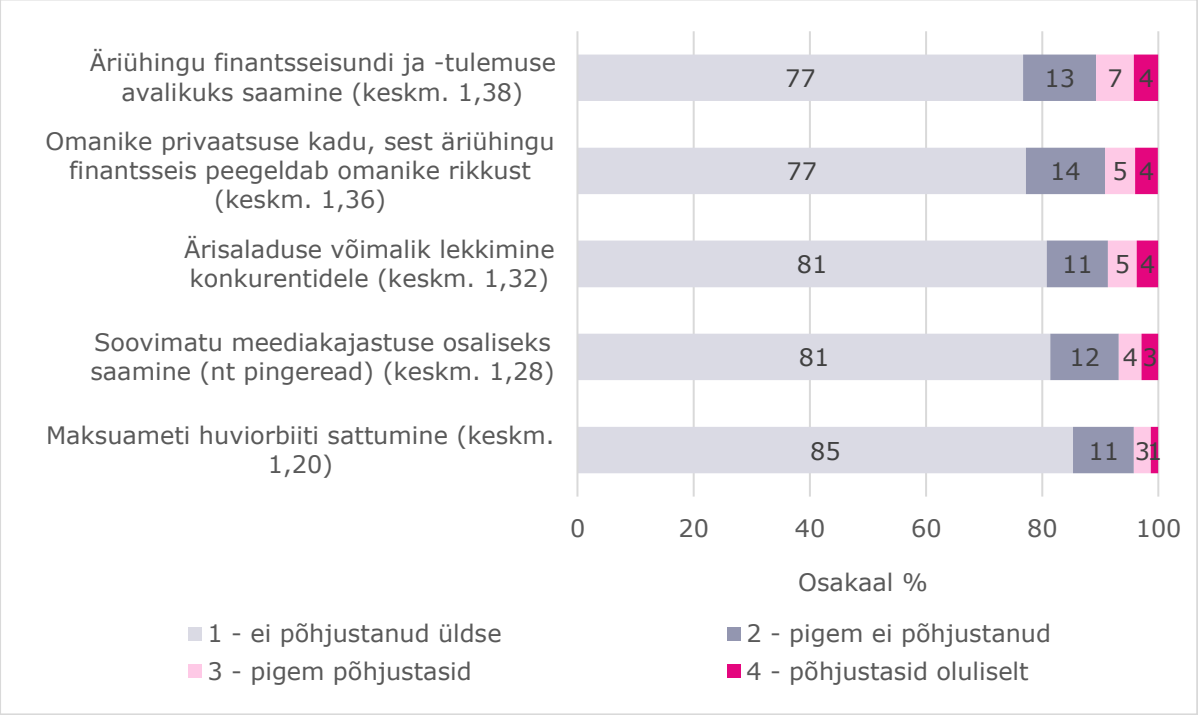
esitamise keerulisust ja ajamahukust Ettevõtjaportaalis. Kõige vähem põhjustasid probleeme n-ö firmasisene tegevus ehk aastaaruande kinnitamine osanike ja üldkoosoleku poolt ning auditeerimise ja audiitori ülevaatusega seotud tegevused. Avatud küsimuste vastustes selgitasid äriühingute esindajad, et esinesid probleemid aruande allkirjastamisel, mõnel juhul esitati aruanne õigeaegselt, kuid seda oli vaja hiljem muuta või vahetus juhatuse liige.

Joonis 5-4. Aruande esitamisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande äriregistrile esitamise tähtaja ületamisel äriühingutes

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Intervjueeritud tõid samuti välja keerulise ja ajamahuka sisestamise Ettevõtjaportaalis: *„See tekitab stressi ja võtab väga kaua aega ja selle tõttu venitatakse aruannete esitamisega. See on nii suur ettevõtmine ja seda lükatakse kaugesse tulevikku.*" (H1) Väidetavalt võib väikeettevõtjal võtta aruande sisestamine portaali aega päeva või kaks, mis tähendab kaotatud aega tavapäraseks ettevõtluseks. Keeruline on vigade vältimine ja nõuetele vastava aruande koostamine: *„Majandusaasta aruanded on nii keeruliseks aetud, et ma ise ei suuda neid ära vormistada nii, et vigu sisse ei tuleks ja nõuetele vastaks.*" (H3) *„Nüüd [pärast aruande esitamist] ma saan aru, et kui ma ise aastaaruannet tegin, siis ma ei saanud midagi aru.*" (H1) Segadust tekitas sellest arusaamine, millisesse lahtrisse peaks mida kirjutama. Seetõttu võivad vähem vilunud täitjad täita aruande eesmärgiga, et arvud klapiksid, mõtlemata nende sisule.

Joonis 5-5. Aruande avalikustamisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande äriregistrile esitamise tähtaja ületamisel äriühingutes

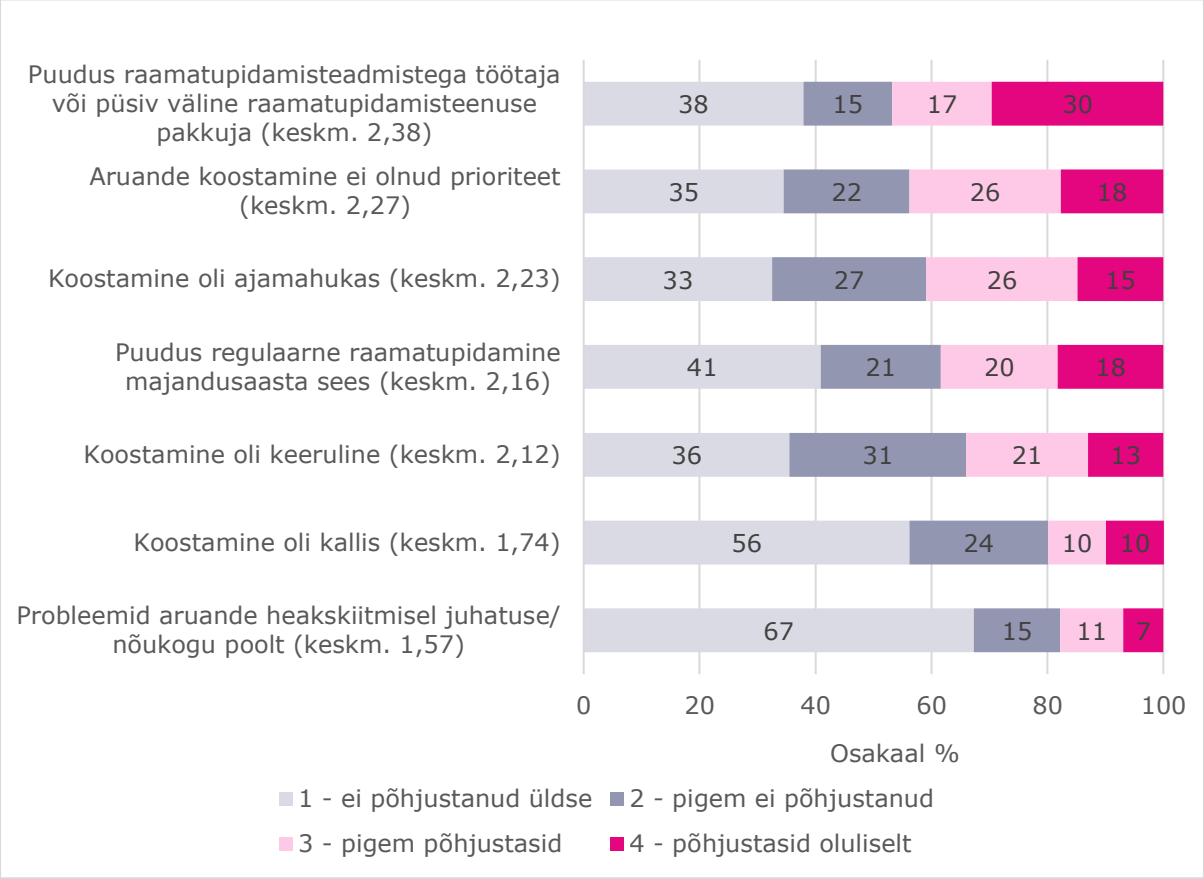
Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Majandusaasta aruande avalikustamisega seotud tegureid (vt Joonis 5-5) ei pidanud küsimustikule vastanud oluliseks hilinemise põhjustajaks, sest kõik keskmised olid alla 1,40. Kusjuures kõige vähem oluliseks peeti MTA huviorbiiti sattumist.

5.2.2. MTÜ/SA AASTAARUANNETE ESITAMISEGA HILINEMISE PÕHJUSED

Mittetulundusühingute ja sihtasutuste aastaaruannete esitamisega hilinemise põhjused on samuti jagatud kolmeks: aruande valmimise, esitamise ja avalikustamisega seotud põhjused.

Majandusaasta aruande valmimise puhul (vt Joonist 5-6) pidasid küsimustikule vastanud kõige olulisemateks hilinemise põhjusteks raamatupidamisteadmistega töötaja / raamatupidamisteenuse pakkuja puudumist ja seda, et koostamine ei olnud prioriteet. Kõige vähem oluliseks peeti probleeme aruande heakskiitmisel juhatuse/nõukogu poolt. Avatud küsimuste vastustes tõid küsimustikule vastanud majandusaasta aruande õigeaegset valmimist takistavate teguritena välja veel selle, et MTÜs/SAs puudub (oluline) (majandus)tegevus. Lisaks esines takistusi raamatupidamises, nt dokumentide puudumine, hilised arved, valesti vormistatud kuludokumendid. Samuti esines aruande koostamisel probleeme ning mõnel juhul ei jõudnud raamatupidaja/teenusepakkuja oma tööga tähtajaks valmis.

Joonis 5-6. Aruande valmimisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande äriregistrile esitamise tähtaja ületamisel MTÜ/SA puhul

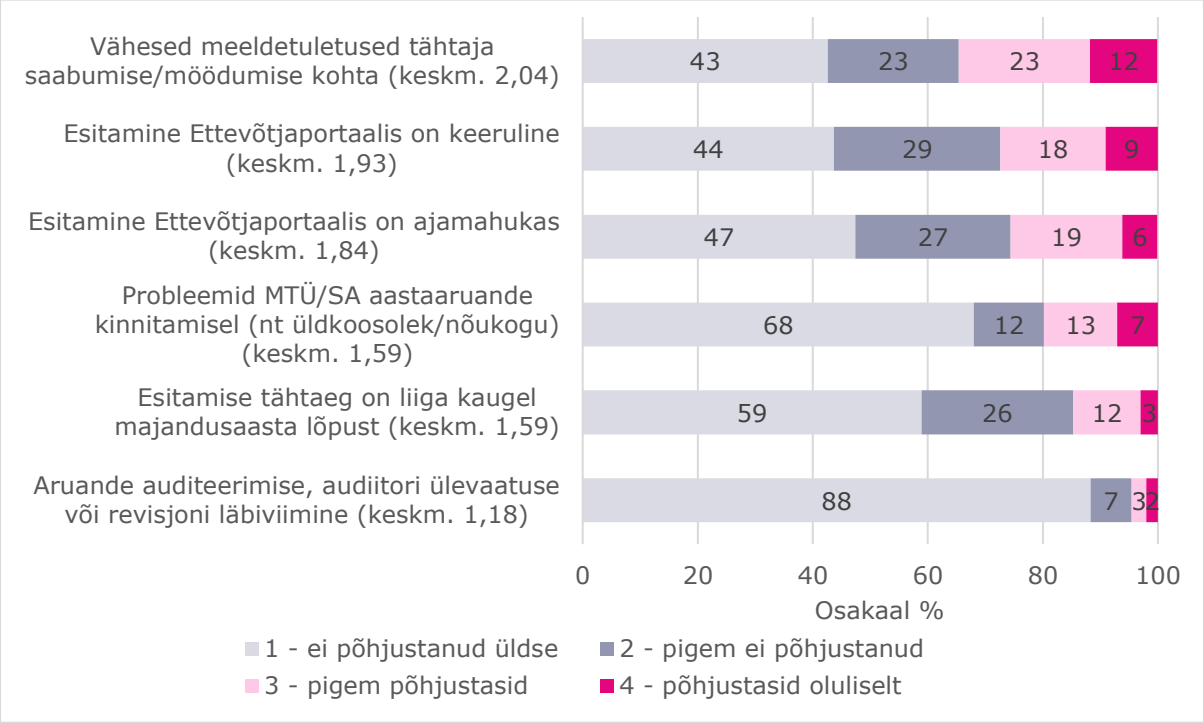
Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Intervjueeritud tõid hilinemise põhjuseks selle, et aruande koostamine ei ole prioriteet ning nõuab olulist lisapingutust: *„Tähtaeg on nii kaugel – tükk aega ei ole sellega kiiret ja siis ühel hetkel avastad, et on väga kiire või tähtaeg juba möödas.*" (H5) Probleeme võib tekkida ka seetõttu, et kui raamatupidamisalast ettevalmistust pole ja piisavalt varakult koostamisega ei alustata, siis võivad viimasel hetkel tekkida ootamatud takistused, mille lahendamine nõuab lisaaega.

Majandusaasta aruande esitamise puhul (vt Joonist 5-7) pidasid küsimustikule vastanud kõige olulisemateks hilinemise põhjusteks väheseid meeldetuletusi ning aruande esitamise ajamahukust ja keerulisust Ettevõtjaportaalis. Kõige vähem oli küsitletutel probleeme aruande auditeerimise, audiitori ülevaatuse või revisjoni läbiviimise kohustusega seoses.

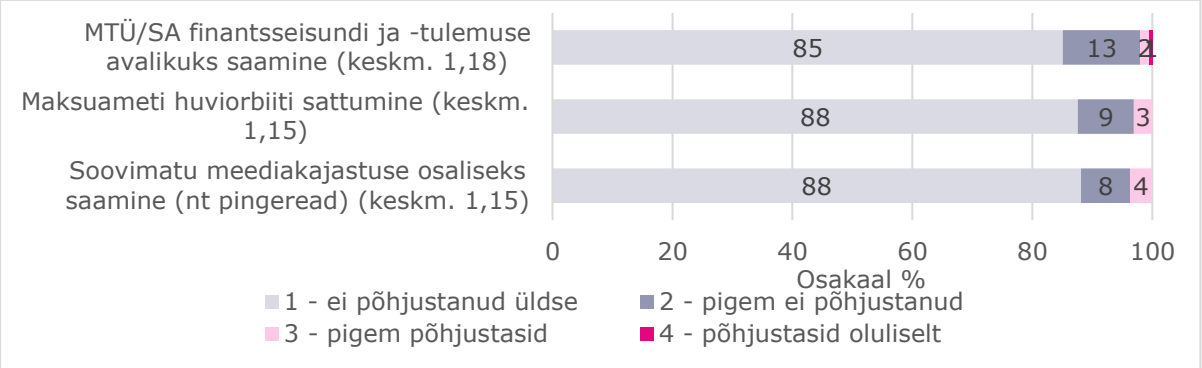
Täiendavate põhjustena, mis mõjutasid MTÜ/SA majandusaasta aruande õigeaegset esitamist, toodi avatud vastustes välja tehnilisi probleeme allkirjastamisega ning erinevaid juhatuse liikmetest tulenevaid põhjuseid. Probleemidena MTÜ/SA aastaaruande kinnitamisel toodi välja, et mõnel juhul ongi tavaline, et üldkoosolek, kus kinnitatakse majandusaasta aruanne, toimub pärast seaduses sätestatud majandusaasta aruande esitamise tähtaega. Lisaks tekitasid vähesed meeldetuletused tähtaja

saabumise/möödumise kohta olukorra, kus majandusaasta aruande esitamine „läks meelest ära".

Joonis 5-7. Aruande esitamisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande äriregistrile esitamise tähtaja ületamisel MTÜ/SA puhul

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Joonis 5-8. Aruande avalikustamisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande äriregistrile esitamise tähtaja ületamisel MTÜ/SA puhul

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

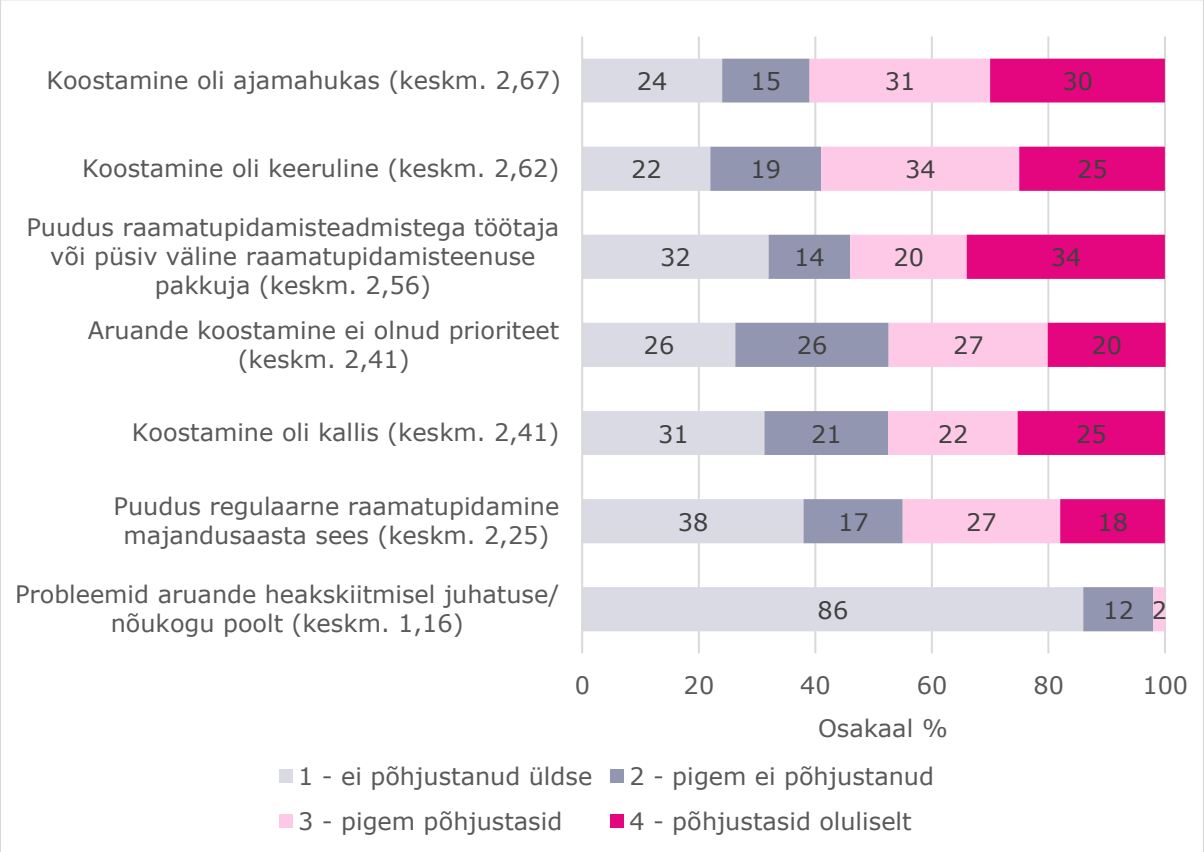
Võrreldes probleemidega aruande valmimisel ja esitamisel, olid **aruande avalikustamisega seotud põhjused** aruande esitamise (sarnaselt äriühingutega) hilinemisega vähem seotud. Küsitlusele vastanud ei pidanud avalikustamisega seotud põhjuseid üldiselt mõjusateks, sest kõik keskmised olid alla 1,2 (vt Joonist 5-8).

5.3. ARUANNETE MITTEESITAMISE PÕHJUSED

5.3.1. ÄRIÜHINGUTE AASTAARUANNETE MITTEESITAMISE PÕHJUSED

Äriühingute aastaaruannete mitteesitamise põhjused on jagatud kolmeks: aruande valmimise, esitamise ja avalikustamisega seotud põhjused.

Majandusaasta aruande valmimise puhul (vt Joonist 5-9) pidasid küsimustikule vastanud kõige olulisemateks mitteesitamise põhjusteks koostamise ajamahukust ja keerulisust, samuti raamatupidamisteadmistega töötaja / raamatupidamisteenuse pakkuja puudumist. Kõige vähem oluliseks põhjuseks peeti aruande heakskiitmist juhatuse/nõukogu poolt.

Joonis 5-9. Aruande valmimisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande mitteesitamisel äriregistrile äriühingutes

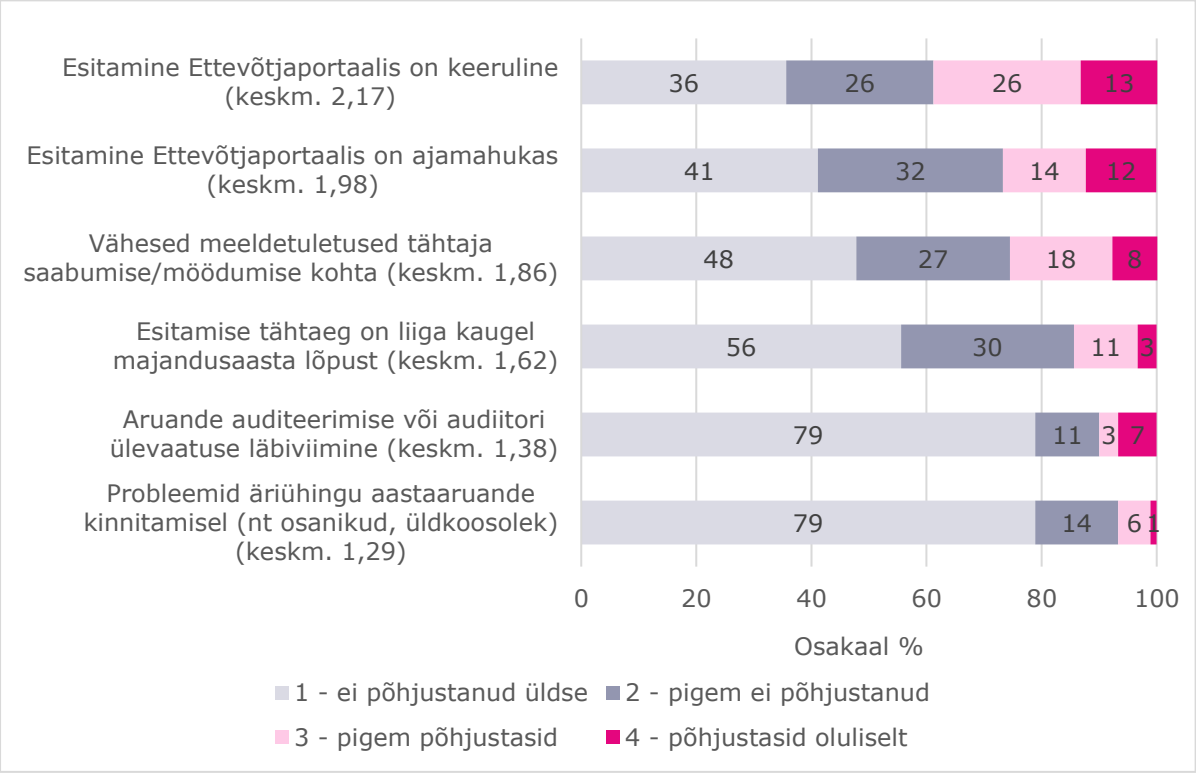
Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Avatud küsimuste vastustes selgitasid küsimustikule vastanud täiendavalt, et mitteesitamist põhjustas see, et ettevõttel puudus tegevus või oli see peatunud, oli käimas kohtuvaidlus, sidusettevõte hilines tulemuste esitamisega, kolimise või programmivahetuse tõttu kadus osaliselt vajalik info. Lisaks mainiti, et koostamist takistasid tervislikud põhjused. Kohati sooviti ka ebameeldiv kohustus edasi lükata,

aruande koostamine ei olnud prioriteet ja seda peeti mikroettevõtja jaoks ebavajalikuks bürokraatiaks.

Intervjueeritud äriühingud viitasid samuti raamatupidaja või teenusepakkuja puudumisele. Prioriteetsuse osas toodi eelkõige välja see, et muude toimetuste kõrvalt polnud aega majandusaasta aruande koostamisega tegeleda: *„… aruande koostamisest ei ole ettevõtte seisukohast kasu, see tegevus ei maksa inimestele palka ega riiklikke makse. Pigem panustaks oma aega ettevõtte igapäevastele toimingutele.*" (M1).

Majandusaasta aruande esitamise puhul (vt Joonist 5-10) pidasid küsimustikule vastanud kõige olulisemateks mitteesitamise põhjusteks aruande esitamise keerulisust ja ajamahukust Ettevõtjaportaalis ning väheseid meeldetuletusi. Kõige vähem põhjustasid probleeme n-ö firmasisene tegevus ehk aastaaruande kinnitamine osanike ja üldkoosoleku poolt ning auditeerimise ja audiitori ülevaatusega seotud tegevused.

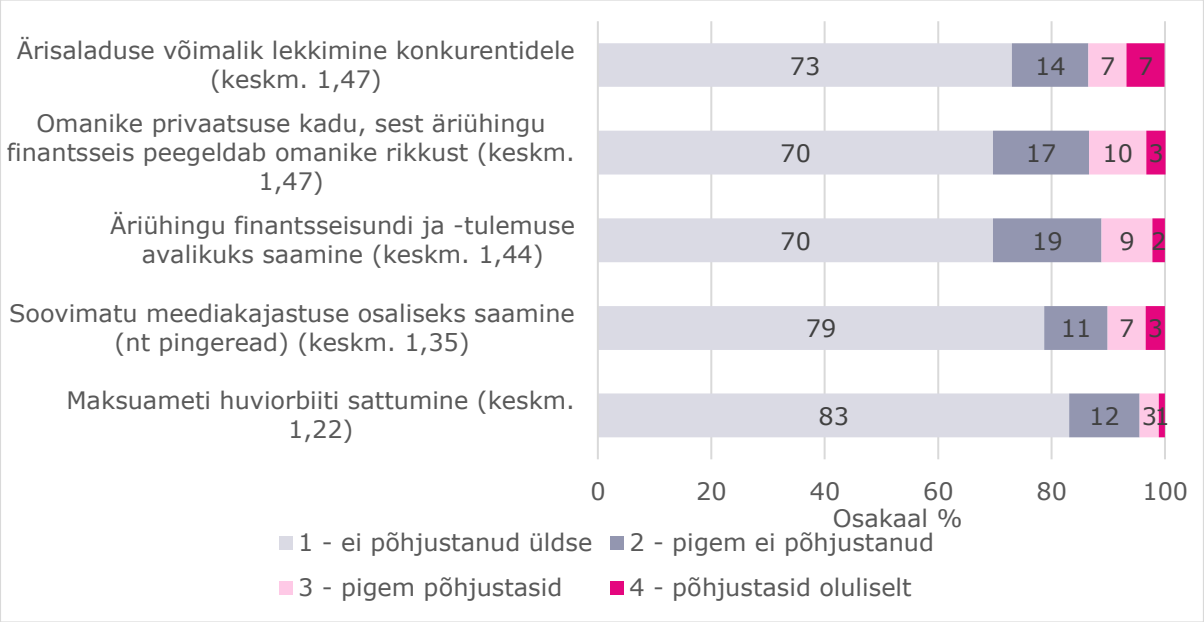

Joonis 5-10. Aruande esitamisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande mitteesitamisel äriregistrile äriühingutes

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Küsimustikule vastanud selgitasid täiendavalt, et majandusaasta aruanne jäi esitamata, kuna äriühingu tegevus oli lõppenud, audiitor ei pidanud vajalikuks auditeerida või sidusettevõte hilines oma andmete esitamisega. Lisaks ebaõnnestus osadel juhtudel aruande allkirjastamine või kinnitamine. Samuti segasid tervislikud põhjused. Lisaks peeti aruande esitamise kohustust mikroettevõtja jaoks ebavajalikuks bürokraatiaks: *„Ühe osaniku/juhatuse liikmega mikroettevõttel on aastaaruande esitamine täiesti tarbetu. Juhatajana ma juba tean, kuidas mul läks. Ja pole kedagi teist, keda aruanne huvitaks.*" Nii küsitlusele vastanud kui ka intervjueeritud tõid välja ka selle, et aruanne ei olnud

prioriteet, kuna esitamata aruannete kohta meeldetuletusi ja hoiatusi ei tulnud ning siis ei nähtud esitamiseks vajadust.

Joonis 5-11. Aruande avalikustamisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande mitteesitamisel äriregistrile äriühingutes

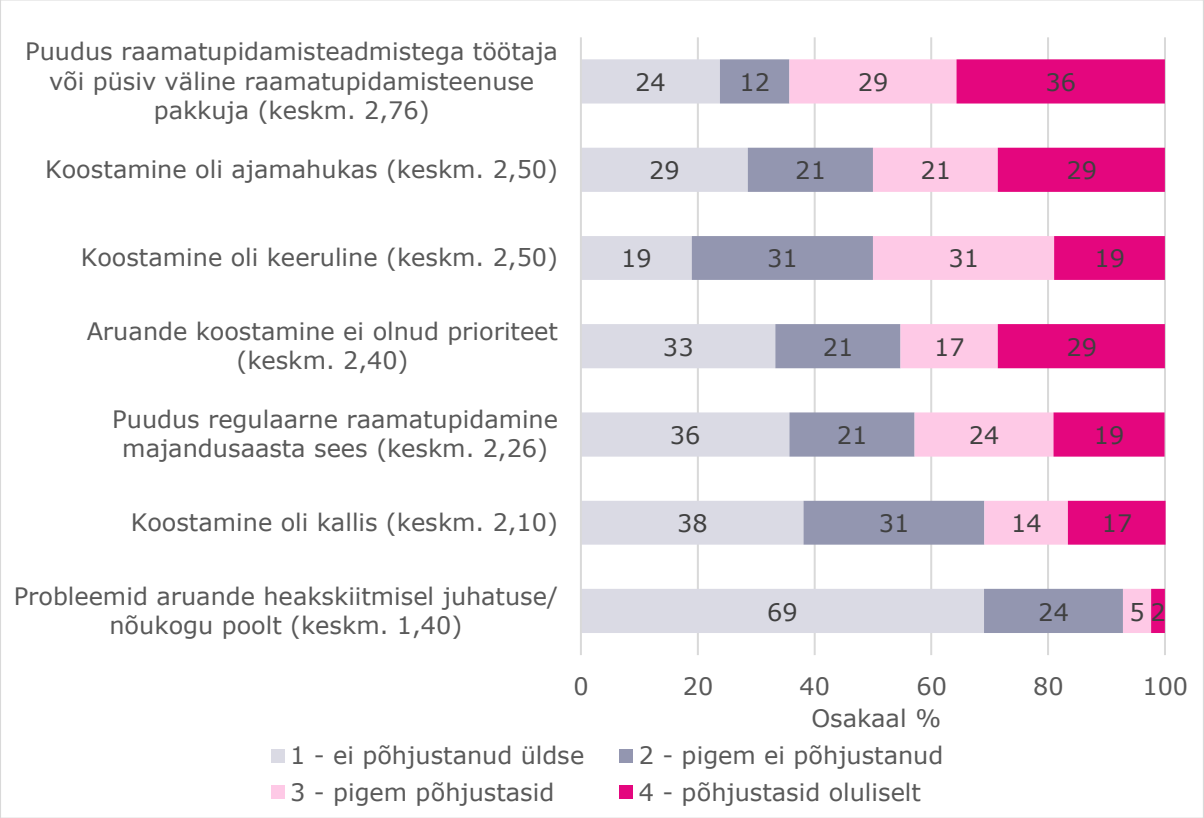
Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Majandusaasta aruande avalikustamisega seotud tegureid (vt Joonist 5-11) pidasid küsimustikule vastanud võrreldes probleemidega aruande koostamisel ja esitamisel vähe mõjusaks (kõik keskmised alla 1,50). Kõige olulisemaks mitteesitamise põhjuseks peeti ärisaladuse võimalikku lekkimist konkurentidele ja omanike privaatsuse kadu. Kõige vähem oluliseks põhjuseks peeti MTA huviorbiiti sattumist.

5.3.2. MTÜ/SA AASTAARUANNETE MITTEESITAMISE PÕHJUSED

Mittetulundusühingute ja sihtasutuste aastaaruannete mitteesitamise põhjused on jagatud samuti kolmeks: aruande valmimise, esitamise ja avalikustamisega seotud põhjused.

Majandusaasta aruande valmimise puhul (vt Joonist 5-12) pidasid küsimustikule vastanud kõige olulisemaks mitteesitamise põhjuseks raamatupidamisteadmistega töötaja / raamatupidamisteenuse pakkuja puudumist ning aruande koostamise ajamahukust ja keerulisust. Kõige vähem oluliseks peeti probleeme aruande heakskiitmisel juhatuse/nõukogu poolt. Küsimustikule vastanud selgitasid majandusaasta aruande mitteesitamist sellega, et majandustegevust ei toimunud ja 0-aruannet ei olnud võimalik esitada. Näitena toodi projekti jaoks loodud MTÜ, kus ei toimunud ühtegi tegevust, sest projekt ei saanud toetust. Samuti takistas esitamist auditi kohustus, raamatupidamisprogrammist tulenevad takistused ja tervislikud põhjused. Lisaks veel ise aruannet koostades oskuste ja kogemuste puudumine: *„Ei ole väikeettevõttele piisavalt head juhendit, et saaks esitada ka ilma raamatupidaja abita. Ühtlasi raamatupidamistarkvarad ei anna kohe aruannet minu hinnangul piisavalt hästi välja. Veateated portaalis ei ole piisavalt selgitavad.*"

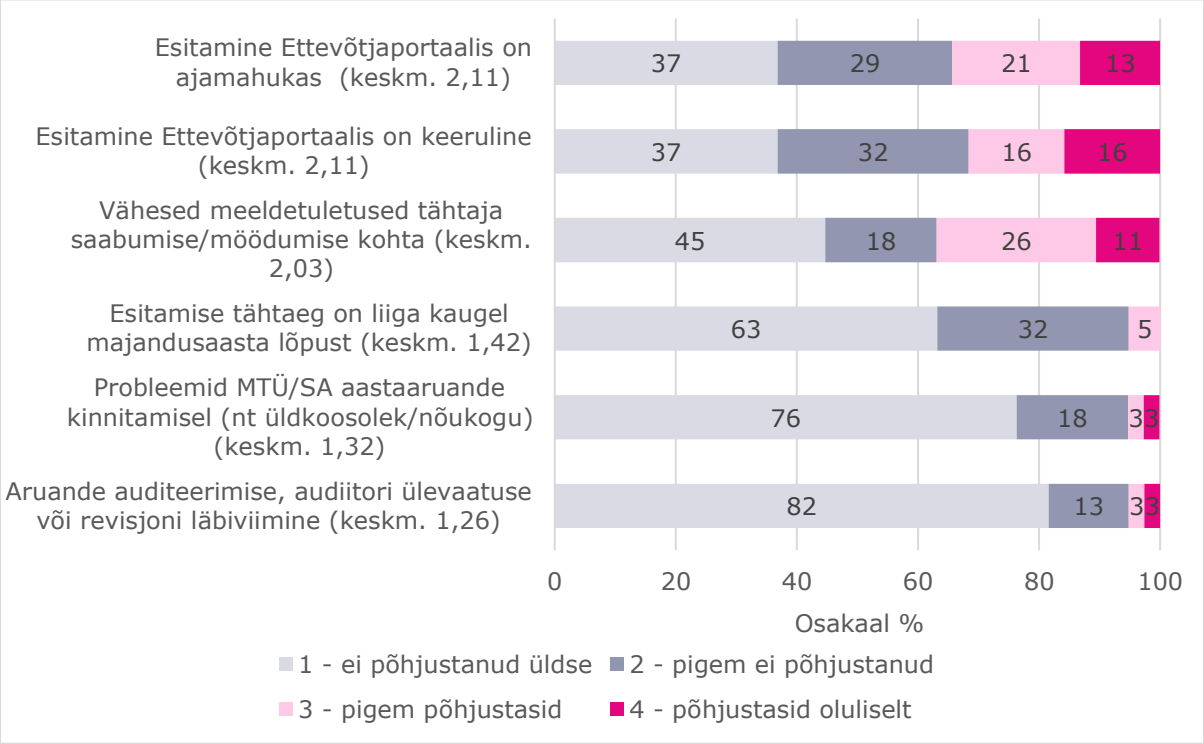

Joonis 5-12. Aruande valmimisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande mitteesitamisel äriregistrile MTÜ/SA puhul

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Ka intervjuu vastused viitasid teadmiste ja vahendite puudumisele raamatupidamisteenuse kasutamiseks (nt kui tegemist oli ühe projekti MTÜga, mille raamatupidamisest ei liigu läbi suuri toetusi ega liikmemakse). Lisaks toodi täiendavalt välja juhtum, kus aruanne jäi esitamata seetõttu, et e-arveldajas panga maksete ja arvete sidumine ei õnnestunud, mistõttu aruande koostamine jäi pooleli. Samuti jäädi hätta tehinguga, mis poleks pidanud ettevõtte kontol kajastuma ning millega ei osatud seetõttu midagi ette võtta.

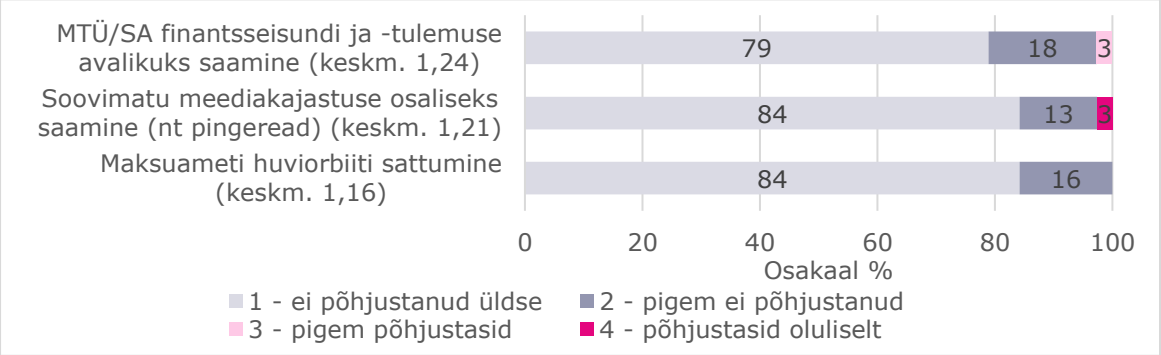
Majandusaasta aruande esitamise puhul (vt Joonist 5-13) pidasid küsimustikule vastanud kõige olulisemaks mitteesitamise põhjuseks seda, et esitamine Ettevõtjaportaalis oli ajamahukas, keeruline, meeldetuletused tähtaja saabumise/möödumise kohta olid ebapiisavad või esitamise tähtaeg oli liiga kaugel majandusaasta lõpust. Kõige vähem oluliseks pidasid vastanud aruande auditeerimise, audiitori ülevaatuse või revisjoni läbiviimise kohustust.

Joonis 5-13. Aruande esitamisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande mitteesitamisel äriregistrile MTÜ/SA puhul

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Küsimustikule vastanud selgitasid, et mitteesitamist põhjustasid oskuste puudumine juhatuse liikmete hulgas, tehnilised probleemid raamatupidamisprogrammi kasutamisel ja tervislikud põhjused. Lisaks ei peetud majandusaasta aruande esitamist vajalikuks ning puudus motivatsioon, et neid regulaarselt esitada: *„Kuna tegu on väga väikese käibega ja puudus raamatupidaja, siis lasin paari aasta tagant teha.“* Mitteesitamist põhjustas ka see, et MTÜ tegevus oli lõppenud, kuid lõpetamise protsess tundus keeruline ja ajamahukas, mistõttu peeti lihtsamaks aruanne esitamata jätta: *„Kuna majandustegevust ei olnud, siis soovisime lõpetada tegevuse. Algatasime MTÜ lõpetamise, kuid see oli väga keeruline ja ajamahukas.“*

Joonis 5-14. Aruande avalikustamisega seotud tegurite roll majandusaasta aruande mitteesitamisel äriregistrile MTÜ/SA puhul

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Võrreldes aruande koostamise ja esitamisega olid **avalikustamisega seotud mitteesitamise põhjused** vähem olulised (vt Joonist 5-14). Üldiselt ei peetud avalikustamisega seotud põhjuseid mõjusateks, sest keskmised olid alla 1,24. Kõige olulisem oli vastanute jaoks MTÜ/SA finantsseisundi ja -tulemuste avalikuks saamine ning kõige vähem oluline oli MTA huviorbiiti sattumine.

5.4. VÕRDLEVA ANALÜÜSI TULEMUSED

5.4.1. ÄRIÜHINGUTE TULEMUSTE VÕRDLEV ANALÜÜS

Võrdleva analüüsi käigus uuriti, kuivõrd majandusaasta aruande mittetähtaegse esitamise põhjused erinevad äriühingute gruppide lõikes. Omavahel võrreldi esmalt majandusaasta aruande esitamisega hilinejaid ja aruande mitteesitajaid ning seejärel eesti ja vene keeles ankeedi täitnuid. Selleks viidi läbi korrelatsioonanalüüs (vt Tabelit 5-3) ja mitteparameetriline Mann-Whitney test (vt Lisa 5-4 ja Lisa 5-5).

Tabel 5-3. Aruande hilinemise ja mitteesitamise ning ankeedi täitmise keele seosed äriühingute majandusaasta aruannete tähtajaks mitteesitamise põhjustega

Väited	1 – hilineja 2 – mitteesitaja	Ankeedi keel 1 – eesti 2 – vene
Aruande valmimisega seotud tegurid		
Aruande koostamine ei olnud prioriteet	0,087	-0,063
Koostamine oli ajamahukas	0,148 **	0,028
Koostamine oli kallis	0,245 **	0,085
Koostamine oli keeruline	0,197 **	0,086
Puudus regulaarne raamatupidamine majandusaasta sees	0,060	-0,094 *
Puudus raamatupidamisteadmistega töötaja või püsiv väline raamatupidamisteenuse pakkuja	0,124 **	0,045
Probleemid aruande heakskiitmisel juhatuse/nõukogu poolt	-0,071	0,054
Aruande esitamisega seotud tegurid		
Aruande auditeerimise või audiitori ülevaatuse läbiviimine	0,097 *	0,089
Probleemid äriühingu aastaaruande kinnitamisel (nt osanikud, üldkoosolek)	0,025	0,065
Esitamine Ettevõtjaportaalis on ajamahukas	0,111 *	-0,031
Esitamine Ettevõtjaportaalis on keeruline	0,142 **	-0,042
Esitamise tähtaeg on liiga kaugel majandusaasta lõpust	0,062	-0,125 **
Vähesed meeldetuletused tähtaja saabumise/möödumise kohta	-0,013	-0,010
Aruande avalikustamisega seotud tegurid		
Ärisaladuse võimalik lekkimine konkurentidele	0,078	-0,006
Äriühingu finantsseisundi ja -tulemuse avalikuks saamine	0,055	-0,011
Omanike privaatsuse kadu, sest äriühingu finantsseis peegeldab omanike rikkust	0,069	-0,043
Maksuameti huviorbiiti sattumine	0,023	-0,020
Soovimatu meediakajastuse osaliseks saamine (nt pingeread)	0,031	-0,020

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal
Märkus: Tabelis on esitatud Spearmani rho korrelatsioon vastavalt hilineja ja mitteesitaja ning eesti ja vene keeles ankeedi täitnute hinnangute vahel; **statistiliselt oluline nivool 0,01, *statistiliselt oluline nivool 0,05.

Tabeli 5-3 esimeses veerus on toodud korrelatsioonanalüüsi tulemused, kus on vaadeldud aruande hilinemise ja/või mitteesitamise seost väidetega. Kui korrelatsiooni koefitsient on positiivne ja statistiliselt oluline (tabelis märgitud tärniga), siis vastav tegur mõjutas mitteesitajaid rohkem kui hilinejaid. Negatiivne korrelatsioonikoefitsient viitaks sellele, et tegur mõjutab rohkem hilinejaid kui mitteesitajaid. Seega äriühingutest mitteesitajate puhul mängis võrreldes hilinejatega statistiliselt olulisel määral suuremat rolli see, et aruande koostamine oli ajamahukas, kallis ja keeruline ning oli vajalik auditeerimine, samuti puudus neil enamatel juhtudel raamatupidamisteadmistega töötaja või raamatupidamisteenuse pakkuja. Mitteesitajad olid võrreldes hilinejatega ka enam rahulolematud Ettevõtjaportaaliga, väites, et aruande esitamine on seal keeruline ja ajamahukas.

Tabeli 5-3 teises veerus on vaadeldud ankeedi täitmise keele seoseid väidetega. Kui korrelatsiooni koefitsient on positiivne ja statistiliselt oluline (tabelis märgitud tärniga), siis vastav tegur mõjutas vene keeles ankeedi täitjat rohkem kui eesti keeles täitjat. Negatiivse koefitsiendi puhul on seos vastupidine. Seega eestikeelsele küsimustikule vastajad väitsid võrreldes venekeelsele küsimustikule vastajatega statistiliselt olulisel määral enam, et neil puudus regulaarne raamatupidamine majandusaasta sees ning et esitamise tähtaeg oli liiga kaugel majandusaasta lõpust.

Lisaks analüüsiti äriühingu taustaandmete (asutamisaasta, omanike arv, töötajate arv) seost probleemidega majandusaasta aruande tähtaegsel esitamisel. Selleks viidi läbi korrelatsioonanalüüs (vt Lisa 5-6). Nooremad äriühingud väitsid võrreldes vanematega keskmiselt enam, et hilinemise/mitteesitamise põhjuseks oli aruande koostamise kulukus ja keerulisus, töötaja või teenuse osutaja puudumine, esitamise keerukus Ettevõtjaportaalis ning vähene meeldetuletus tähtaja saabumisest. Samas tunnistasid nooremad ettevõtted, et neil oli vähem probleeme aruande heakskiitmisel ja kinnitamisel ning auditeerimisel. Samuti oli neile ebaolulisem ärisaladuse võimalik lekkimine, ettevõtte finantsseisundi avalikustamine, MTA huviorbiiti sattumine ning soovimatu meediakajastus. Mitme omanikuga ettevõtetel oli aastaaruande heakskiitmine ja kinnitamine problemaatilisem kui ühe omanikuga ettevõtetel. Mida rohkem oli ettevõttes töötajaid, seda prioriteetsem oli aruande koostamine ning statistiliselt oluliselt vähem oli probleeme sellega, et oleks puudunud regulaarne raamatupidamine või väline raamatupidamisteenuse pakkuja. Samas, suuremate töötajate arvuga kaasnes enam probleeme aruande heakskiitmisel ja kinnitamisel ning auditeerimisel, lisaks veel ärisaladuse võimalik lekkimine, äriühingu finantsseisundi avalikuks saamine ning omanike privaatsuse kadu.

5.4.2. MTÜ/SA TULEMUSTE VÕRDLEV ANALÜÜS

Võrdlev analüüs tehti ka MTÜde/SAde puhul. Korrelatsioonianalüüsi tulemused on esitatud Tabelis 5-4 ning mitteparameetrilise Mann-Whitney testi tulemused Lisas 5-7 ja Lisas 5-8. MTÜ/SA puhul märkisid mitteesitajad võrreldes hilinejatega statistiliselt olulisel määral enam, et aruande koostamine oli kallis ja keeruline (tabelis märgitud tärniga). Samuti väitsid venekeelsele küsimustikule vastajad võrreldes eestikeelsele küsimustikule vastajatega statistiliselt olulisel määral enam, et aruande koostamine oli keeruline ja kallis (tabelis märgitud tärniga).

Tabel 5-4. Aruande hilinemise ja mitteesitamise ning ankeedi täitmise keele seosed MTÜ/SA majandusaasta aruannete tähtajaks mitteesitamise põhjustega

Väited	1 – hilineja 2 – mitteesitaja	Ankeedi keel 1 – eesti 2 – vene
Aruande valmimisega seotud tegurid		
Aruande koostamine ei olnud prioriteet	0,041	0,020
Koostamine oli ajamahukas	0,086	0,092
Koostamine oli kallis	0,141 *	0,133 *
Koostamine oli keeruline	0,145 *	0,138 *
Puudus regulaarne raamatupidamine majandusaasta sees	0,036	0,056
Puudus raamatupidamisteadmistega töötaja või püsiv väline raamatupidamisteenuse pakkuja	0,110	-0,007
Probleemid aruande heakskiitmisel juhatuse/nõukogu poolt	-0,039	-0,078
Aruande esitamisega seotud tegurid		
Aruande auditeerimise, audiitori ülevaatuse või revisjoni läbiviimine	0,071	-0,081
Probleemid MTÜ/SA aastaaruande kinnitamisel (nt üldkoosolek/nõukogu)	-0,087	-0,063
Esitamine Ettevõtjaportaalis on ajamahukas	0,094	0,100
Esitamine Ettevõtjaportaalis on keeruline	0,059	0,084
Esitamise tähtaeg on liiga kaugel majandusaasta lõpust	-0,056	-0,008
Vähesed meeldetuletused tähtaja saabumise/möödumise kohta	-0,005	-0,028
Aruande avalikustamisega seotud tegurid		
MTÜ/SA finantsseisundi ja -tulemuse avalikuks saamine	0,061	-0,036
Maksuameti huviorbiiti sattumine	0,032	-0,012
Soovimatu meediakajastuse osaliseks saamine (nt pingeread)	0,042	-0,010

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal
Märkus: Tabelis on esitatud Spearmani rho korrelatsioon vastavalt hilineja ja mitteesitaja ning eesti ja vene keeles ankeedi täitnute hinnangute vahel; **statistiliselt oluline nivool 0,01, *statistiliselt oluline nivool 0,05.

Hiljem asutatud ehk noorematel MTÜdel/SAdel oli keerulisem esitada aruannet 6 kuu jooksul ning samuti puudus neil keskmisest sagedamini raamatupidamistöötaja või teenusepakkuja võrreldes n-ö vanemate ettevõtetega (vt Lisa 5-9). Samas tunnistasid nooremad MTÜd/SAd, et neil oli vähem probleeme aruande heakskiitmisel ja kinnitamisel.

5.5. JÄRELDUSED MITTEESITAMISE JA HILINEMISE PÕHJUSTE KOHTA

Nii majandusaasta aruande esitamisega hilinenud kui ka aruande mitteesitanud äriühingud ja MTÜd/SAd tõid oma vastustes aruande valmimise kohta probleemidena välja selle koostamise ajamahukuse ja keerulisuse. Sageli kas puudus raamatupidamisteadmistega töötaja/raamatupidamisteenuse pakkuja või esines sellega probleeme. Hilinejad (mõnevõrra vähem mitteesitajad) tõid esile ka selle, et aruande koostamine ei olnud prioriteet. Keerulisust (seeläbi osaliselt ka ajamahukust) põhjustas vajalike oskuste puudumine. Mõnel juhul oli takistuseks see, et puudus (oluline) majandustegevus, käimas oli kohtuvaidlus või esines probleeme dokumentide puudumise, hiliste arvete või valesti

vormistatud kuludokumentidega. Erakorralisi ja ühekordseid aruande koostamise takistusi on keeruline ennetada ning seda saab teha eelkõige konkreetse juriidilise isiku poolt. Samas viitavad tulemused, et päris paljude ettevõtjate aruannete koostamist takistab raamatupidamisalaste teadmiste ja oskuste puudus või ei suudeta endale leida piisavalt usaldusväärset ja taskukohast raamatupidamisteenuse pakkujat. Nende aspektidega tegelemise võimalusi käsitleme lähemalt vältimisvõimaluste all peatükkides 5.6. ja 5.7. ning rakenduslike soovituste all peatükis 6.

Aruande esitamisel olid küsitlusele vastanud äriühingute ja MTÜde/SAde jaoks probleemiks vähesed meeldetuletused ning aruande esitamise keerulisus ja ajamahukus Ettevõtjaportaalis. Mõnel juhul esinesid tehnilised probleemid aruande allkirjastamisel. Aruande mitteesitajad tõid lisaks välja põhitegevuse lõpetamise, probleemid auditeerimisel ja sidusettevõttepoolsete andmete hilinemise. MTÜd/SAd rõhutasid täiendavate probleemidena allkirjastamise ning üldkoosoleku läbiviimisega seonduvat või kasutasid mitteesitamist MTÜ/SA likvideerimise moodusena. Seega on registripoolsete meeldetuletuste sisseviimine üks lihtsamaid viise majandusaasta aruannete tähtaegse esitamise parandamiseks. Siiski viitavad tulemused sellele, et kindlasti tuleks tähelepanu pöörata ka ettevõtjate raskustele Ettevõtjaportaali kasutamisel majandusaasta aruannete esitamisel nii selle keerulisuse kui ka ajamahukuse poolest. See viitab vajadusele suurendada nii Ettevõtjaportaali kui ka e-arveldaja kasutusmugavust, et raamatupidamises vähem kogenud suudaks neid hõlpsamini kasutada.

Avalikustamisega seotud probleemid olid küsitlusele vastanud äriühingute ja MTÜde/SAde jaoks vähem olulised kui aruande valmimise ja esitamisega seotud takistused. Äriühingute jaoks oli mõningal määral probleemiks finantsseisundi avalikuks saamine, omanike privaatsuse kadu ja ärisaladuse võimalik lekkimine konkurentidele. MTÜd/SAd mainisid mõnevõrra olulisena vaid finantsseisundi avalikuks saamist. Kuna avalikustamisega seotud takistused ei tulnud olulisena esile, ei ole uurimuse autorite hinnangul selle teemaga tegeleda vaja. Eriti arvestades, et ELi kõrgväärtuslike andmete direktiivi mõjul võib majandusaasta aruannete info muutuda kõigile tasuta kättesaadavaks.

Võrreldes hilinejaid ja mitteesitajaid, võib välja tuua, et äriühingutest mitteesitajate puhul mängis võrreldes hilinejatega statistiliselt olulisel määral suuremat rolli aruande koostamise ajamahukus, kulukus ja keerulisus, auditeerimise kohustus ning raamatupidamisteadmistega töötaja või raamatupidamisteenuse pakkuja. Mitteesitajad olid võrreldes hilinejatega ka enam rahulolematud Ettevõtjaportaaliga. MTÜ/SA puhul märkisid mitteesitajad võrreldes hilinejatega samuti statistiliselt olulisel määral enam, et aruande koostamine oli kallis ja keeruline. Seega eristuvad majandusaasta aruande mitteesitajad hilinejatest oma madalamate oskuste poolest ning seisavad silmitsi suuremate aja- ja rahaliste piirangutega.

Vaadates seoseid äriühingute ja MTÜde/SAde taustaandmetega, ilmneb, et organisatsiooni vanus mõjutas aruannete tähtaegset esitamist nii positiivselt kui ka negatiivselt. Nooremad äriühingud väitsid keskmisest enam, et hilinemise/mitteesitamise põhjuseks oli see, et aruande koostamine oli kallis ja keeruline, neil puudus raamatupidamisega tegelev töötaja või teenuse pakkuja, esitamine Ettevõtjaportaalis oli keeruline ning meeldetuletusi tähtaja saabumisel oli liiga vähe. Noorematel MTÜdel/SAdel puudus samuti keskmiselt enam raamatupidamistöötaja või teenuse pakkuja. Seega kinnitab see tulemus

andmeanalüüsis (vt peatükki 2.6.) tuvastatud tendentsi, et aruande esitamise probleemid on suuremad noorematel juriidilistel isikutel. Küsitluse tulemused selgitavad, et noorematel juriidilistel isikutel takerdub aruannete tähtaegne esitamine sageli oskuste, teadmiste ja ebapiisavate teavituste taha. Kuigi teavituste hulka saab suurendada (sarnaselt juba pikemalt tegutsenud juriidiliste isikutega) ja mingil määral kaudselt tegeleda teadmiste/oskuste poolega, oleks alustavatele ettevõtjatele tõhusaim lahendus raamatupidaja palkamine või teenusepakkuja leidmine. Viimase olulisuse laiemat propageerimist nii juriidilise isiku asutamisel kui ka ettevõtluskoolitustel võiks ühe meetmena kaaluda.

Samas tunnistasid nooremad äriühingud, et neil oli vähem probleeme aruande heakskiitmisel ja kinnitamisel ning auditeerimisel. Samuti oli neile ebaolulisem ärisaladuse võimalik lekkimine, ettevõtte finantsseisundi avalikustamine, MTA huviorbiiti sattumine ning soovimatu meediakajastus. Ka nooremad MTÜd/SAd leidsid, et neil oli aruande heakskiitmisel ja kinnitamisel vähem probleeme. Seda saab seletada asjaoluga, et nende tegevuse mastaabid on esialgu sageli väiksemad, omanikke vähe ning auditeerimise kohustus sageli puudub. Nii on ka vähem tähtaegse esitamisega seotud takistusi ja hirme ning kui majandusaasta aruanne on juba õnnestunud õigeaegselt koostada, siis saab selle ladusamalt ära esitada.

5.6. AASTAARUANNETE HILINEMISE JA MITTEESITAMISE VÄLTIMISE VÕIMALUSED

5.6.1. SEOTUD HUVIGRUPPIDE ESINDAJATE SEISUKOHAD

Peatükis 4.1. kirjeldatud intervjuudes seotud huvigruppide esindajatega toodi välja terve hulk seisukohti majandusaasta aruannetega hilinemise ja mitteesitamise vältimise võimaluste kohta. Suhteliselt üksmeelselt toodi välja, et trahve tehakse vähe ja tagasihoidlikes summades ning ainus sisuline karistus on registrist kustutamine. *„Praeguses süsteemis on viga sees, sest see ei motiveeri ega hirmuta piisavalt.*" (Rahandusministeerium) *„200eurose trahvi peale suure käibega ettevõtted pigem naeravad.*" (Tartu Maakohtu kinnistus- ja registriosakond) Samas rakendavad paljud juriidilised isikud kustutusmeedet hoopis enda kasuks. *„On teada fakt, et need äriühingud, kes ei taha ennast vabatahtlikult lõpetada, ei esita aastaaruandeid ja ootavad kustutamist. See on sisuliselt tellitud kustutamine.*" (Justiitsministeerium)

Seega on enamiku intervjueeritute arvates olulisim meede viivituste ja mitteesitamise leevendamiseks **trahvimise tõhustamine**:

1. Rakendada rangemaid karistusmeetmeid, kuna praegused meetmed sisuliselt ei tööta.
    - Trahvida hiljemalt kolm kuud pärast mitteesitamist, nagu Soomes ja Saksamaal. (Statistikaamet)
    - Alustada trahvihoiatusest ja kui seejärel aruannet ei esitata, trahvida. (Konkurentsiamet)

   - Rakendada trahvide eskaleerimist. Sarnaselt Norraga esimese kuu hilinemise eest trahve ei määrata, kuid trahvisumma hakkab iga hilinetud päeva eest kasvama. (EVEA)[13]

2. Trahvida juriidiliste isikute asemel juhatuse liikmeid. (Justiitsministeerium)
3. Rakendada sunniraha juhatuse liikmetele solidaarselt. Sunniraha suurus võiks olla samas suurusjärgus ühe puhkusreisiga. (Eesti Raamatupidajate Kogu)
4. Sanktsioneerida pigem süsteemseid mitteesitajaid kui ühekordselt hilinenuid. (ITL)
5. Lihtsustada trahvimisprotsessi. Praegu on registriosakonnal probleem trahvihoiatuste ja -määruste kohaletoimetamisega, kuna hilinejate ja mitteesitajate kontaktandmed on äriregistris sageli aegunud. Selleks on RIKil plaanis koostöö MTAga, et saada füüsiliste isikute kontaktid. Soovitus on muuta seadust nii, et ametlikule e-posti aadressile registrikood@eesti.ee saadetud teated loetakse automaatselt kättetoimetatuks. (Justiitsministeerium, RIK)

Karistusmeetmete tõhustamisel on oluline kindlustada, et trahvimine oleks tasakaalus ja läbipaistev. *„Trahvid muidugi aitavad alati, aga see ei pane kedagi riiki rohkem armastama*." (Vabaühenduste Liit)

Samuti peeti vajalikuks ka **muude survemeetmete** kasutuselevõttu:

- Juriidilise isiku tegevuse piiramine:
   - Riigihangetel osalemise piiramine (hetkel on põhjendamatu olukord, et kustutamismärkega juriidilised isikud saavad riigihangetel osaleda). (Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, LHV, Konkurentsiamet)
   - Sisendkäibemaksu tagasisaamise peatamine*. „Kõige rohkem pettusi ongi käibemaksuga.*" (RIKi kohturegistrite osakonna ettevõtete aruandluse infosüsteemide talitus)
   - Kitsendused uute ettevõtete loomisel. *„Ei saa uut ettevõtet luua, kui vanade ettevõtetega asjad korras pole.*" See muutus oleks lihtsalt rakendatav ühe juhatuse liikmega ettevõtete puhul. (Eesti Raamatupidajate Kogu)
   - Sõidukeid puudutavate toimingute takistamine, näiteks Maanteeametis autodega tehingute piiramine ning liikluskindlustuse peatumine. (MTA)
   - E-maksuameti toimingute piiramine. (Justiitsministeeriumi kohturegistrite talitus)
- Riigi teenuste vähendamine, näiteks Kredexi toetustest keeldumine. (Krediidiinfo, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda)
- Ärikeelu kehtestamine isikutele, kellega seonduvatel äriühingutel on aruanded aastast aastasse esitamata. *„„Firmamatjad" kuritarvitavad tõika, et kolm aastat ei*

[13] Selgub, et Norras siiski rakendatakse trahve esimesest aruande esitamata jätmise päevast. Nende puhul on eristatud majandusaasta aruande kinnitamise tähtaeg üldkoosoleku poolt, mis on 1 kuu enne, kui saabub aruande esitamise tähtaeg kohalikule äriregistrile. (Kveine, 2018)

juhtu juriidilise isiku ega juhatuse liikmega midagi, kui aastaaruandeid ei esitata. Ja siis kolmandal aastal register kustutab juriidilise isiku ära ja kõik võlad ja jamad kustuvad sellega koos. See on koht, kus riik peaks välistama kuritarvitamise ja midagi ette võtma." (FinanceEstonia)

- Juriidilise isiku muutmine mitteaktiivseks; taasaktiveerimiseks on vaja esitada aastaaruanne ja tasuda riigilõiv. Mitteaktiivse ettevõtte märgis oleks ohumärk kõikide koostööpartnerite silmis. *„See aitaks turult eemal hoida turusolkijad*". (TMKR)
- Auditeerimiskohustus, kui ettevõte ei ole aastaaruannet tähtaegselt või mõne kuu jooksul pärast tähtaja möödumist esitanud. Sel juhul saaks võlausaldajad kiiremini infot, kas ettevõte on jätkusuutlik või mitte. (Audiitorkogu)
- Äriühingute kustutamise kiiruse ja tingimuste ülevaatamine. Praeguseid tähtaegu saaks lühendada. *„Kõige radikaalsem, mida teha saaks, oleks ettevõte 1. oktoobriks ära kustutada.*" (Justiitsministeerium) Ettepanekule on ka kaalukaid vastuargumente: *„Küsimus on, kas on korrektne ja eetiline saada majandusaasta aruande mitteesitamise põhjusel ettevõtte lihtsalt likvideerida?*" (Statistikaamet)
- Aastaaruannete esitamise järelevalve üleandmine MTA-le. (Konkurentsiamet, Eesti Raamatupidajate Kogu)
- Rikkumiste avalikustamine:
    - Teha aastaruannete mitteesitamine rohkem nähtavaks, sh juhatuse liikmed ja omanikud. (Statistikaamet, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda).
    - Tähtaegade ületuse väljatoomine RIKi registrikaardil. *„Tavakasutaja ei pruugi praegu aru saada, kas aruanne on sellepärast esitamata, et tähtaeg pole veel saabunud või on tähtaeg juba ületatud.*" (Justiitsministeerium)
- Teiste riikide kogemuste kasutamine (Justiitsministeerium):
    - Iirimaal ja osades USA osariikides muudetakse äriühing, kellel on aastaaruanne esitamata, mitteaktiivseks, et tal pole õiguslikku jõudu. Registripidaja ei võta selle äriühingu avaldusi (juhatuse liikme muutmine jms) vastu. Äriühingu aktiivseks muutmine on tasuline. Mitteaktiivse äriühingu idee on ka ühinguõiguse revisjonidokumendis sees.
    - Iirimaal kaob aastaaruande esitamata jätmisel kaitse ärinimele (st keegi teine võib sama nimega äriühingu registreerida ja mitteesitaja kaotab oma ärinime).
    - Suurbritannias on aastaaruande tähtaegne esitamine tasuta, hilinemisega esitamine tasuline (mida kauem hilined, seda suurem tasu).

Olulise meetmete grupina tõid intervjueeritud välja **aruannete esitamise lihtsustamise ja vastavate protsesside tõhustamise**:

- Korduvandmete esitamise vähendamine riigile. Lisaks Statistikaametile koguvad statistikat veel näiteks Finantsinspektsioon, Konkurentsiamet, Tarbijakaitse

Tehnilise Järelevalve Amet jt. (ITL) Segadust tekitab, et Statistikaameti definitsioonid (nt palgastatistika) erinevad majandusaasta aruannetes ja maksudeklaratsioonides kasutatavast. Kas sel on põhjust, et definitsioonid peavad erinema? (Eesti Kaubandus-Tööstuskoda). Statistikaameti esindaja kinnitas, et andmete topelt esitamise vähendamisega on viimastel aastatel palju tööd tehtud ning nemad eeltäidavad aastaaruannete info põhjal statistikaaruandeid nii palju, kui majandusaasta aruannete info võimaldab (*ca* 80% aastastatistikast on eeltäidetud, ülejäänud 20% küsitakse juurde, sest info võib olla avalikustamiseks liiga konfidentsiaalne).

- Automatiseerimine, nt automaatne esitamine pangakonto põhjal. Liides raamatupidamistarkvaraga, mis nupule vajutades esitab aastaaruande ära (küsides lisaks mõne küsimuse, et selle põhjal tegevusaruanne koostada). (Äripäev)
- Kasutajakogemuse parandamine. *„Kõik need RIKi asjad on lihtsalt nii kohmakad ja halvad. Kogu teenusedisain on täiesti olematu. … Ükskõik kes ja mis rollis sa oled: e-toimikus või Ettevõtjaportaalis, no kõik vihkavad lihtsalt seda. Kõik kasutajad, tõenäoliselt ka oma töötajad. Tegid inimestele selle e-arveldaja – selline väike lihtne raamatupidamisprogramm, mis peaks nagu suhtlema ja tegema ise aastaaruande valmis, aga see ka ei tööta*." (Vabaühenduste Liit)
- XBRL-liidese kasutamise soodustamine andmesisestuseks. *„Kahjuks väga vähesed kasutavad seda. Eelistatakse raamatupidaja käsitööd, kuna XBRLi mooduli lisamine tarkvarale maksab* ca *500 eurot."* (RIKi kohturegistrite osakonna ettevõtete aruandluse infosüsteemide talitus)
- Kontrollimehhanismide loomine. *„Positiivne on, et sisestamisel näidatakse ära vead. Neid sisseehitatud kontrolle võiks rohkemgi olla.*" (Põllumajandus-Kaubanduskoda)
- Täiendavate kinnituste sisseehitamine, nt kontaktandmete kohta. (Konkurentsiamet, RIKi kohturegistrite osakonna äriregistri talitus)
- Ümardusvahede lubamine. *„Oleks lihtsam, kui lubataks üheeuroseid ümardamise vahesid. Teed käsitsi mingi muudatuse, et see üheeurone erinevus klappima saada, aga siis on veel neli vormi, kus peab ka muutma, ja siis need ei klapi jne*." (Vabaühenduste Liit)
- Eeltäidetud vormide sisustamine Maksu- ja Tolliameti andmetega, et ei tekiks kiusatust esitada aruannet varasemate andmetega. (EVEA)
- Majandustegevuseta juriidiliste isikute aruannete esitamise lihtsustamine (Justiitsministeeriumi kohturegistrite talitus)
- Süsteemide integreeritus. Praegu näiteks saab automaatselt põhiaruanded raamatupidamisprogrammist üles laadida, aga lisadesse ei teki andmed automaatselt. Vähemalt „kokku"-rida võiks lisadesse tulla automaatselt, kui bilansis või kasumiaruandes on vastav rida salvestatud. (EVEA)
- Digitaliseerimisvõimalused. *„Korraliku kujundatud versioonina majandusaasta aruande üleslaadimine on keeruline, eriti kui audiitor peab selle kinnitama.*"

Tülikaks peetakse ka paberallkirjastamist ja dokumentide skannimist*. „See on täiesti ajast ja arust ja oleks tarvis kiiresti korda teha!*" (FinanceEstonia)

- Täisettevõtjaportaali väljaehitamine. Kui aasta- ja statistikaaruannete esitamine oleks samas keskkonnas, oleks lihtsam ettevõtetele andmeid vastu kuvada. Praegu külastab statistikakeskkonda pigem raamatupidaja, keda statistika huvitab vähem, ning juhid jäävad infoväljast eemale. (Statistikaamet)

MTÜde aruandluse kohta soovitasid intervjueeritavad järgmist:

- Kaaluda, kas garaažiühistutel, külaseltsidel, laulukooridel jms väikestel MTÜdel on vaja aastaaruandeid koostada. „*Raha neil raamatupidajat palgata pole ja aruande koostab keegi, kes oskab kümneni lugeda.*" MTÜdel võiks ka nn mikro-MTÜ võimalus olla (v.a nendel, kes on saanud toetusi). (Eesti Raamatupidajate Kogu) Väiksemate MTÜde aruannete lihtsustamine sarnaselt mikroettevõtetega. (Vabaühenduste Liit)

- Uurida teenusepakkujate (pankade, telekommunikatsiooni-, elektrienergia, kütuse jm ettevõtete) infovajadust väikeste MTÜde kohta, et need saaksid teenust ega tekitaks teenusepakkujatele lisainfo küsimise koormust. (Audiitorkogu)

- Topeltaruandluse vähendamine: avalikku raha kasutades peab eraldi esitama aruandluse toetuse kasutamise kohta ja ka majandusaasta aruande. „*Võiks arutada, et kui ma olen avaliku raha kasutamise kohta oma aruande ära esitanud, siis ülejäänud raha, kui selle suhtes pole avalikku huvi, kas ma siis üldse pean kellelegi sellest aru andma.*" (Vabaühenduste Liit)

- Tulumaksusoodustusega MTÜdel on INF9 deklaratsioon, kus peab natukene teisel moel oma tulemiaruande lahti kirjutama. Võiks muuta aastaaruande taksonoomiat, et neid saaks ühendada. (Vabaühenduste Liit)

- Ühinguõiguse revisjonis on välja pakutud idee, et teatud MTÜd/SAd võiksid edaspidi aastaaruande esitamise kohustusest välja jääda. (Ühinguõiguse…, lk 330, Justiitsministeeriumi kohturegistrite talitus)

Samas anti soovitus **filiaale** puudutava aruandluse karmistamiseks, st filiaalid peaksid esitama sarnase aastaaruande teiste äriühingutega. „*Praegune nõue filiaalile esitada emaettevõte aruanne on jabur. Mõelge Danske panga näitele.*" (Audiitorkogu)

Võimaliku lahendusena hilinemise ja mitteesitamise vältimiseks toodi välja aruannete esitamisest **saadavate kasude suurendamist**:

- Pakkuda aruannete esitajatele vastu andmeid, tehes nt kättesaadavaks tegevusala statistika. (Paljud vastajad) „*Ettevõtjad tahavad end võrrelda teiste ettevõtetega.*" See võiks toimuda kiiremas tempos, sest nii majandus kui ka protsessid äriühingutes muutuvad kiiresti. (Eesti Kaubandus-Tööstuskoda) Sarnaselt Statistikaametiga luua näidikulaud. (EP)

- Premeerida õigeaegset esitamist. Näiteks kui esitada majandusaasta aruanded ning kõik Maksu- ja Tolliameti deklaratsioonid õigel ajal, siis MTA ei arvesta maksude tasumisega hilinemisel esimese kolme päeva jooksul viivist. Riigile on

rahaline kaotus väike, aga ettevõtjatele on see motiveeriv. (EVEA) Tähtaegselt esitaja võiks saada kümme aastaaruannet tasuta alla laadida. (Eesti Raamatupidajate Kogu)

Ühe abinõuna soovitati **tõhustada teavitamist**:

- Eelteavituste ja meeldetuletuste saatmine. „*Vahel on see, et aruanne tehtud, kõik on valmis, aga vot see viimane linnukene „kinnitamine ja esita*" – *see lihtsalt ununeb, mõtleb, et asi on valmis. Ja siis ei tule meeldegi, et seal on veel üks linnukene vaja vajutada.*" (Vabaühenduste Liit) „*Kui nüüd meeldetuletusi sul iga kahe nädala tagant tuleb järjest, siis hakkad mõtlema.*" (Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda)
- Tugevam teavitustöö aastaaruannete vajalikkusest ja kasutusvaldkondadest. Oluline on aru saada, et see ei ole vaid kohustus riigi ees, vaid suunatud äriühingu äripartneritele, investoritele ja teistele huvigruppidele. (Justiitsministeerium) „*Selgitada ühiskonnale, et läbipaistvus on vajalik, et me teaksime ja tunneksime ettevõtluskeskkonda, milles me tegutseme, ning ausus ja läbipaistvus on ettevõtluses tegutsemise eeltingimus.*" (Rahandusministeeriumi ettevõtluse ja arvestuspoliitika osakond)
- Ettevõtjate koolitamine aastaaruannete kasutamisest. „*Raamatupidajatel ei ole aega kogu aeg koolitada*." (Raamatupidamise Toimkond, Audiitorkogu)
- E-arveldaja kasutamise propageerimine. (MTA)
- RIKi ja registriosakonna abitelefonide ühendamine. (RIKi kohturegistrite osakonna äriregistri talitus)

Teavituste ümberkorraldamisega on vastavad asutused juba alustanud. „*Praegu on Rahandusministeeriumi ja MTAga päevakorral idee, et saadame ennetava teadaande, et aastaaruande tähtaeg hakkab lähenema. Ja kui tähtaeg on läbi, saadab Maksu- ja Tolliamet omakorda teated ettevõtetele, kes ei ole aruanded esitanud. Andmed, kellele saata, tulevad RIKist.*" (Justiitsministeeriumi kohturegistrite talitus)

Viidati ka vajadusele **tõsta üldist teadlikkust**:

- Selgitustöö, miks on hea aastaaruanne tähtaegselt esitada ja milleks seda aastaaruannet vaja on. (Statistikaamet, Vabaühenduste Liit)
- Töö üldise ärikultuuri parandamisega (Krediidiinfo), nt aruannete temaatika kaasamine tööandjate ja koostööpartnerite usaldusväärsuse hinnangutesse (LHV).
- Krediidireitingu arvutamine RIKi poolt. (Statistikaamet)

Mitu osapoolt peavad mõistlikuks meetmeks **tähtaegu lühendada**:

Statistikaamet töötab välja ettepanekut jagada aastaaruannete esitamise tähtajad juriidilise isiku õigusliku vormi ja suuruse põhjal. „*Küsimus on, kes lisaks pankadele ja börsiettevõtetele peaks aastaaruande esitama nelja kuu jooksul*." MTA esindaja leiab, et varasem tähtaeg aitaks, kuna pikk tähtaeg paneb unustama, sest inimesed kipuvad asju viimasele minutile jätma.

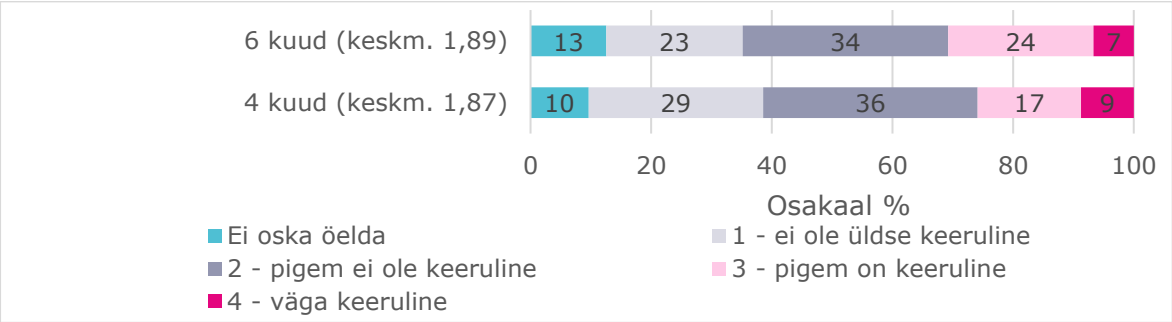
Muud tähelepanekud intervjuudest:

- Esitatud detailsed andmed võiksid olla mitteavalikud. Andmed jõuaksid endiselt registrisse, aga avaldataks ainult need andmed, mis on olulised (erinevad suhtarvud, kordajad). Pangad ja muud koostööpartnerid saaksid oma otsused selle põhjal teha, aga detailset sisu kõik ei näeks. (EVEA)
- Tundub, et Justiitsministeeriumi, RIKi ja Rahandusministeeriumi koostöö võiks olla parem ning vaadataks ühiselt suurt pilti. (Vabaühenduste Liit)
- Keskenduda tehnoloogiliste arengute rakendamisvõimaluste hindamisele (nt plokiahel) (Rahandusministeerium).

5.6.2. ÄRIÜHINGUTE SEISUKOHAD

Järgnevalt on toodud küsitlusele vastanute arvamused hilinemise ja mitteesitamise vältimise võimaluste kohta. Vältimise võimalused on analüüsis esitatud järgmiselt: esitamisele kuluv aeg, hilinemise/mitteesitamise tagajärjed, ettevõtte sisesed meetmed, ettevõtte välised meetmed, hilinejatele/mitteesitajatele rakendatavad üldised meetmed, trahvimise aeg ja trahvi suurus.

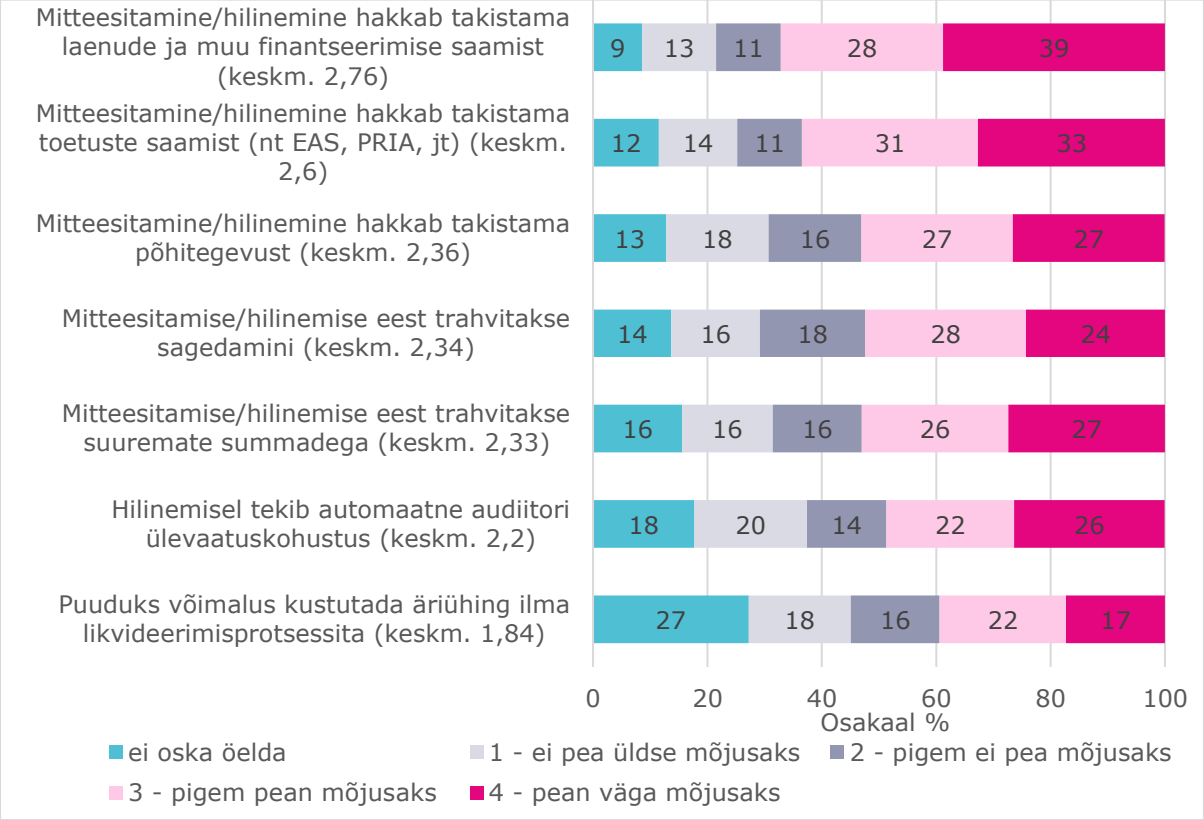
Aruande esitamise aja osas hindasid vastanud esmalt, kuivõrd keeruline on esitada majandusaasta aruanne äriregistrile 6 kuu ja 4 kuu jooksul pärast majandusaasta lõppu (vt Joonist 5-15). Rohkem kui kolmandik äriühingutest pidas majandusaasta aruande esitamist 6 kuu jooksul keeruliseks (keskmine = 1,8974, standardhälve = 1,1080). Ligi neljandik pidas majandusaasta aruande esitamist 4 kuu jooksul keeruliseks ja üldse ei oleks see keeruline umbes kolmandikule vastajatest (keskmine = 1,8651, standardhälve = 1,0869). Seejuures on näha, et vastajad pidasid 4-kuulise tähtaja saavutamist mõnevõrra lihtsamini saavutatavaks kui praegust 6-kuulist tähtaega. Hilinejatest intervjueeritute seisukohad selle eesmärgi saavutatavuse osas olid vastandlikud, kuid üllatuslikult leidsid mitteesitajatest intervjueeritud, et see oleks saavutatav, kui „end kätte võtta". Siiski rõhutati, et tähtaja lühendamisega võiks käia kaasas võimalus saada tähtaja osas pikendust ilma sanktsioonideta, kui ettevõte ise tunneb selle vastu huvi ja on oma vajadusest aegsasti märku andnud.

Joonis 5-15. Äriühingute hinnangud aruande esitamise keerukusele 6 kuud ja 4 kuud pärast majandusaasta lõppu

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Järgnevalt hindasid vastanud tagajärgede olulisust sellele, et ettevõtjad hakkaksid esitama majandusaasta aruandeid tähtaegselt (vt Joonist 5-16).

Joonis 5-16. Äriühingute hinnangud tagajärgede mõjususele, et ettevõtjad hakkaksid esitama majandusaasta aruandeid tähtaegselt

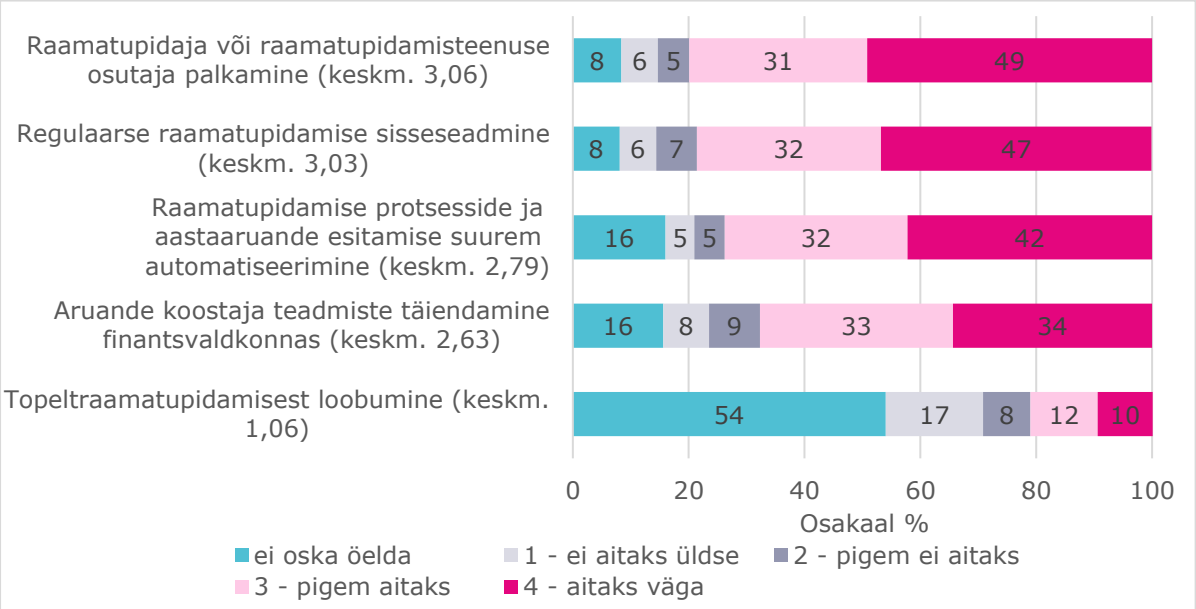
Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Kõige mõjusamateks peetakse seda, kui mitteesitamine hakkab takistama finantseerimiste ja toetuste saamist, kõige vähem mõjusaks aga seda, kui puuduks võimalus kustutada äriühing likvideerimisprotsessita. Umbes kolmandik vastanutest ei osanud n-ö likvideerimisprotsessi meetme osas vastust anda.

Vastanud lisasid avatud küsimuste vastustes, et karistusmeetmed peavad olema proportsionaalsed rikkumisega ning lisaks sanktsioonidele võiks riik pakkuda tuge ja konsultatsiooni äriühingutele, kellel on tekkinud raskusi aruannete esitamisel. Samuti on vaja lihtsustada aruandluse protsessi, et seda oleks võimalik raamatupidamistarkvarast automaatselt edastada. Aruande esitamise motivaatoriks peeti laenude ja muu finantseerimise taotlemise vajadust, mis on ilma aruandeta takistatud. Samuti tekitab aruande esitamine usaldust äriühingute partnerites, sh tarnijates. Mõningatel juhtudel jäeti aruanne esitamata, et vältida likvideerimismenetlust ning äriühing kustutatakse automaatselt registrist. Lisaks tehti ettepanek vabastada mikroettevõtted aastaaruande koostamise/esitamise kohustusest.

Seejärel hindasid vastanud ettevõtte siseste meetmete tõhusust majandusaasta aruannete tähtaegsel esitamisel äriregistrile (vt Joonist 5-17). Õigeaegse esitamise osas peetakse kõige efektiivsemaks seda, kui ettevõttes toimub regulaarne raamatupidamine

ning eksisteerib raamatupidamisteenuse pakkuja (sellele viitasid ka intervjueeritud). Kuigi kõige vähem aitaks topeltraamatupidamisest loobumine, siis seda tulemust tuleks tõlgendada ettevaatlikult, sest sellele küsimusele ei osanud üle poole vastajatest vastata.

Joonis 5-17. Äriühingute hinnangud ettevõtte siseste meetmete tõhususele, parandamaks majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist äriregistrile

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

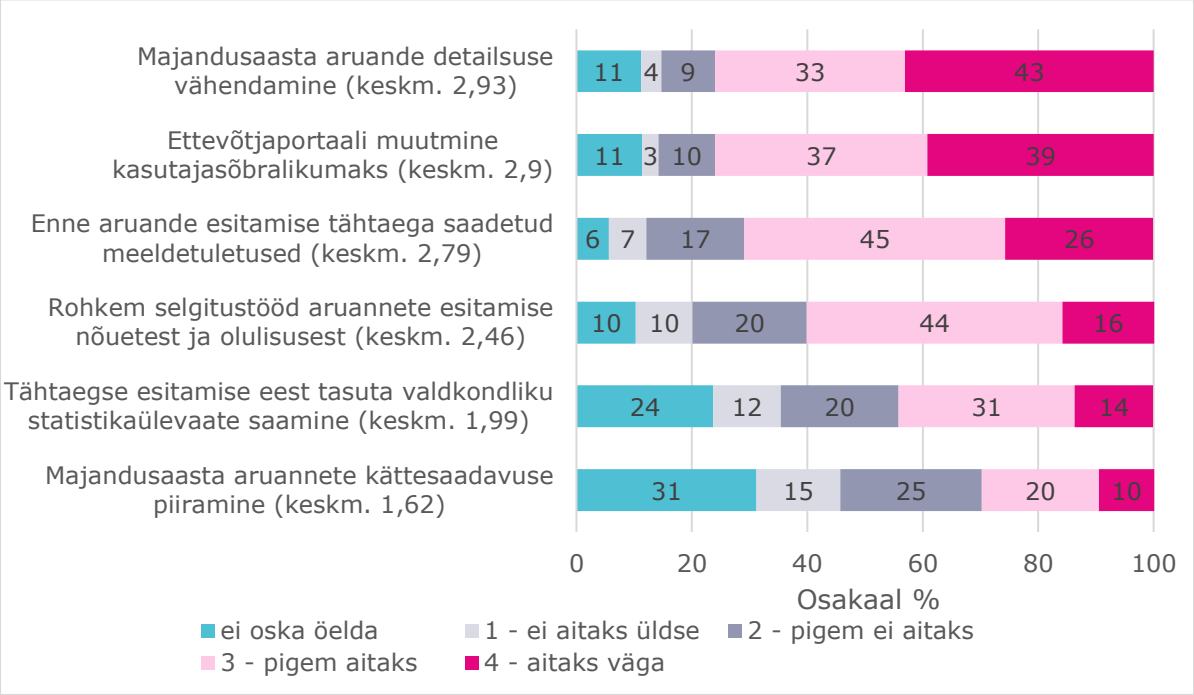
Avatud küsimuste vastustes keskendusid vastajad peamiselt raamatupidamise protsesside ja aastaaruande esitamise suuremale automatiseerimisele. Toodi välja automatiseerimise tugevad ja nõrgad küljed. Tugevuseks on kiirus ja lihtsus: *„Kui suuremad raamatupidamistarkvarad omaks liideseid, mis võimaldavad aastaaruannet mõne nupulevajutusega esitada, siis see suurendaks kindlasti märkimisväärselt tähtajaks aruannete esitamist.*" Ka intervjueeritud viitasid sellele, et raamatupidamisprogrammist võiks saada automaatselt aruandeid Ettevõtjaportaali üle kanda.

Probleemidena tõid küsitletud välja töömahu kasvu äriühingu erisuste tõttu, millega automatiseeritud süsteem ei oska arvestada, samuti turvariske ja vigade tekkimise võimalust: *„Lisaks on automatiseeritud süsteemidel ka vägagi kriitiliseks punktiks turvalisus. Kui ühte ritta tuleb või tekitatakse viga sisse, on automatiseeritud süsteemis juba jama sees, mida pole alati ka kõige lihtsam lahendada. Sellepoolest on teatud piirides manuaalsed lahendused isegi kiiremini ja mugavamalt kasutatavad olnud.*"

Ettevõtjate teadmiste ja oskuste täiendamise kontekstis tõid intervjueeritud välja raamatupidamisega seotud e-loengute kättesaadavuse parandamise vajaduse, mis aitaks just alustavaid ettevõtjaid. Samuti võiks olla paremini kättesaadav info, kuidas majandusaasta aruandeid koostada. Näiteks lihtsalt arusaadavas vormis kirja pandud (mitte liialt pikk) teabepakett koos näidetega, kuidas peaks aruandlus olema tehtud ning dokumendid vormistatud, et hõlbustada aastaaruande hilisemat koostamist ja esitamist.

Vastanutelt küsiti ka ettevõtte väliste meetmete tõhususe kohta, et parandada majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist äriregistrile (vt Joonist 5-18).

Ettevõttevälistest meetmetest peetakse kõige efektiivsemaks aruande detailsuse vähendamist (seda peab oluliseks rohkem kui ¾ vastanutest), meeldetuletusi ja Ettevõtjaportaali kasutajasõbralikumaks muutmist. Kõige vähem aitaks aruannete kättesaadavuse piiramine.

Joonis 5-18. Äriühingute hinnangud ettevõtte väliste meetmete tõhususele, parandamaks majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist äriregistrile

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

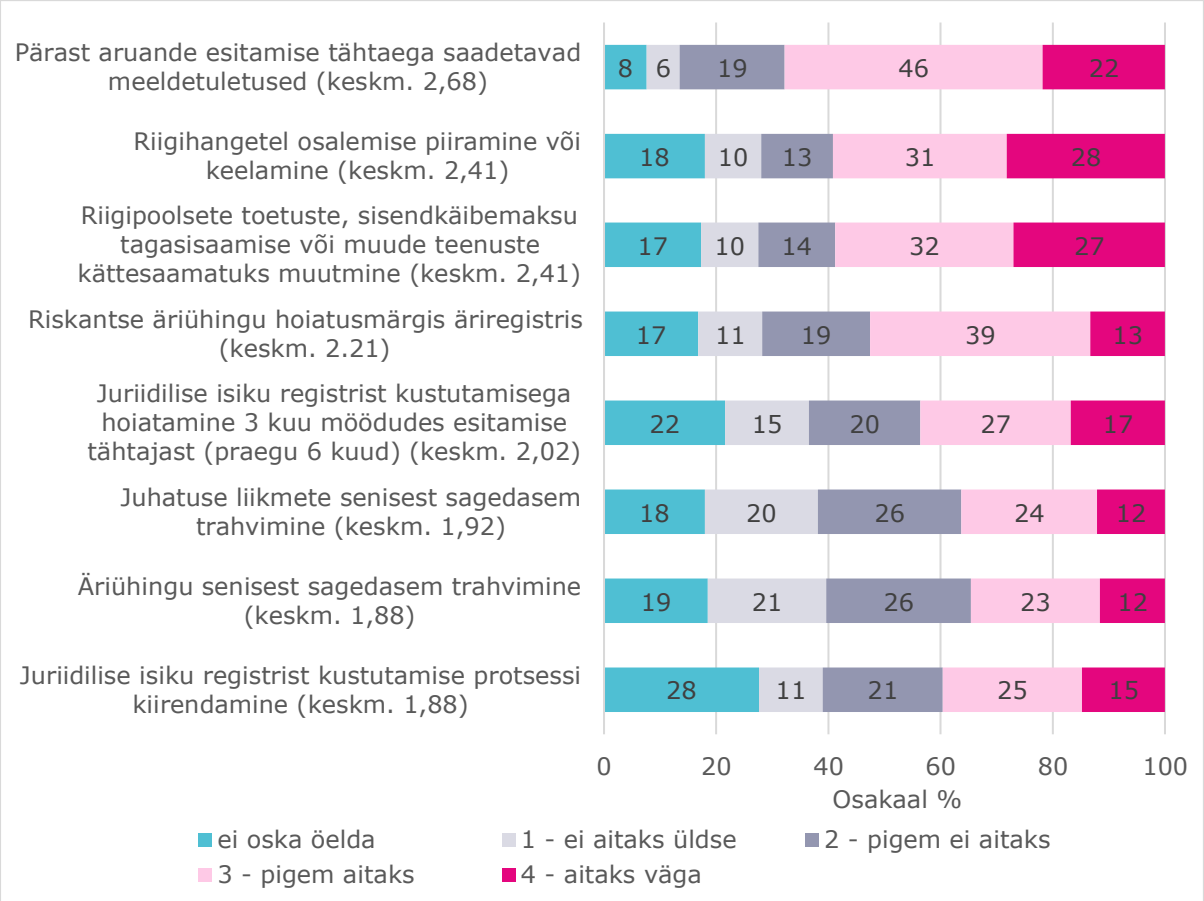
Peamine soovitus avatud küsimuste vastustes oli Ettevõtjaportaali muutmine kasutajasõbralikumaks: *„Ettevõtjaportaal on kiviajast ja poolik. Aruanded näevad jubedad välja. Paljudes kohtades, kus võiksid kontrollnumbrid olla, neid pole. … Kasvõi üks väike näide. Juba aastaid ei saada lisasid kasumiaruande ülesehitusega koos jooksma. Ikka on intressikulude lisa enne ja -tulude oma pärast, kuigi kasumiaruandes on vastupidi.*"

Küsitletutega sarnaselt leidsid mitu intervjueeritud äriühingut, et majandusaasta aruannete detailsuse vähendamine ning Ettevõtjaportaali suurem kasutajasõbralikkus aitaks märkimisväärselt kaasa aruannete tähtaegsele esitamisele. See oleks eriti oluline väikeettevõtjatele, kellel ei pruugi olla vahendeid raamatupidaja palkamiseks ja kes ei suuda aruandeid pelgalt oma teadmistega koostada. Seejuures peeti MTA portaali palju kasutajasõbralikumaks kui Ettevõtjaportaali.

Lisaks pakkusid küsitlusele vastanud välja järgmisi meetmeid, mis soodustaks majandusaasta aruannete esitamist: auditi kohustusest vabastamine, aruannete õigeaegsele esitamisele kaasaaitamine erialaliitude kaudu, ettevõtluse hea tava loomine, „heade" raamatupidajate nimekirja koostamine, raamatupidamistarkvarast otse aastaaruande esitamiseks vajalike liideste loomine. Majandusaasta aruannete kättesaadavuse piiramine võib omada nii negatiivset kui ka positiivset mõju. Küsitlusele vastanud ei pidanud seda üldiselt vajalikuks: *„Kättesaadavust ei tohiks kindlasti piirata. See mõjutaks negatiivselt ettevõtluskliimat ja maksekäitumist jmt, kui ei pea enam*

andmeid avalikustama." Samas leidsid intervjueeritud, et aruannete kättesaadavuse piiramine võiks aidata kaasa majandusaasta aruannete õigeaegsele esitamisele.

Lisaks viitasid intervjueeritud selgitustöö vajalikkusele: *„Mul tekib korduvalt küsimus, mis see majandusaasta aruanne annab kellelegi – majandusinfo on ju riigil olemas, mis see aruanne annab. Ei saa hästi aru, miks seda üldse vaja on – koondame mingisuguse info lihtsalt kokku. Maksuametil ja kõigil on ju kogu aeg kõik info käes. Sisuliselt on majandusaasta aruanne lihtsalt konkurentidele info söötmine ja pättidele näitamine, kui hästi kellelgi läheb. See, et see on avalik, on täielik jama.*" (H2) Mitteesitanud äriühingud tõid samuti välja, et selgitustöö on olnud pigem olematu ning ei saada aru aruande esitamise olulisusest (eriti väikeste äriühingute puhul, sest tundub, et neist ei sõltu midagi). Vähest olulisust rõhutab meeldetuletuste puudumine, mistõttu aruanded jäetaksegi esitamata: *„Kui oleks varem see küsitlus ja intervjuu tulnud, et siis oleks ehk end varem kokku võtnud.*" (M2) Rõhutati ka premeerivate meetmete olulisust ning nende raames tõi üks intervjueeritu näiteks välja, et temale oleks väga väärtuslik info valdkonna impordi- ja ekspordiliikide ning mahtude kohta. Seisukohad lahknesid selles, et kui aruandeid esitataks äriregistri asemel MTAle, siis kuidas mõjutaks see aruannete esitajate käitumist. Hilinejad arvasid, et need, kellel on ükskõik, jääksid ükskõikseks, kuid mitteesitajad leidsid, et see võiks siiski positiivset mõju avaldada.

Joonis 5-19. Äriühingute hinnangud üldiste meetmete tõhususele, parandamaks majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist äriregistrile

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Meetmete viimases plokis hindasid vastajad hilinejatele ja mitteesitajatele rakendatavate üldiste meetmete tõhusust, parandamaks majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist äriregistrile (vt Joonist 5-19). Üldistest meetmetest peetakse kõige efektiivsemaks pärast aruande tähtaega saadetud meeldetuletusi, riigihangetel osalemise piiramist või keelamist ning riigipoolsete toetuste, sisendkäibemaksu tagasisaamise vm teenuse kättesaamatuks muutumist. Kõige vähem mõjusaks peetakse juriidilise isiku registrist kustutamise protsessi kiirendamist.

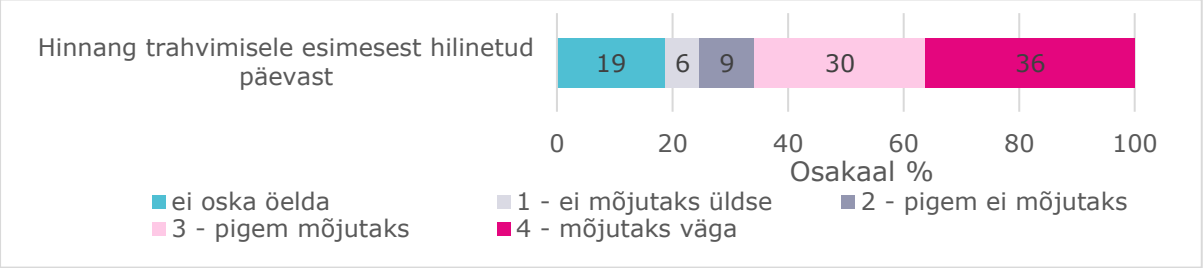
Küsimustikule vastanud selgitasid avatud küsimuste vastustes, et kõigepealt peaks tegelema meeldetuletamise, ennetamise ja selgitustööga ning alles seejärel karistamisega: *„Kustutamised, trahvimised ja muud sanktsioneerimised tunduvad küll lihtsad meetmed, aga nagu kõikide muude sanktsioneerimistega siin elus – see on tagajärgedega tegelemine ja alati väga ärritav. Tegelegem ennetustööga eelkõige.*"

Meeldetuletuste olulisusele viitasid ka intervjueeritud, sest see aitaks paremini prioriteete seada. Meeldetuletused võiksid olla nii enne tähtaja saabumist kui ka pärast tähtaja saabumist koos hoiatusega enne trahvimist. Ühtlasi aitaks intervjueeritute hinnangul majandusaasta aruannete õigeaegsele esitamisele kaasa äriregistris kuvatav hoiatusmärgis aruande esitamisega hilinemise kohta. Siiski võib see meede jääda veidi vähem tõhusaks, võrreldes näiteks toetuste taotlemise piirangutega. Arvati ka seda, et põhitegevust takistavaid meetmeid tuleks rakendada väga problemaatiliste esitajate puhul. Samas viidati, et toetustel, laenudel ja muul finantseerimisel on selge positiivne mõju aruannete esitamisele olemas juba praegu.[14]

Intervjueeritutest vaid osa olid kuulnud trahvi saamisest majandusaasta aruandega hilinemise või mitteesitamise korral. Kuigi intervjueeritud ei olnud kursis hetkel kehtivate trahvimääradega, leiti, et trahvide rakendamine võiks aidata kaasa aruannete õigeaegsele esitamisele. Kuigi isegi 200eurost trahvi peeti oluliseks, leiti, et trahvi suurus võiks sõltuda müügitulust ning sellele peaks eelnema hoiatus, mis on pigem koostöö kui ähvardamise toonis. Viidati ka sellele, et kui tegemist on väikeettevõtetega, siis ei ole erilist vahet, kas trahvitakse äriühingut või juhatuse liiget (sageli on sellise äriühingu juhatuse liige samaaegselt omanik). Osa intervjueerituid siiski ei pooldanud juhatuse liikme trahvimist, kuigi samal ajal leiti, et sellel oleks eeldatavalt positiivne mõju aruannete esitamisele. Rõhutati, et karistuste rakendamisel ei tohiks muutuda liialt karmiks, sest see pärsiks aruannete esitamist. Kustutamise negatiivse küljena toodi välja, et see võib viia nimetatud võimaluse kuritahtliku ärakasutamiseni.

Trahvimise ajastuse puhul toodi küsimustikus näitena Suurbritannia, kus majandusaasta aruande esitamisel rakendatakse automaatseid trahve alates hilinemise esimesest päevast. 65% vastanutest arvas, et trahvide automaatne rakendamine esimesest hilinetud päevast alates oleks oluline mõjur aruannete õigeaegsel esitamisel (keskmine = 2,5632, standardhälve = 1,3981) (vt Joonist 5-20).

[14] Seda väidet ei kinnita küll hiljuti Äripäevas ilmunud artikkel https://www.aripaev.ee/uudised/2020/07/06/mahetoetuse-suursaaja-vilistab-majandusaasta-aruande-esitamisele

Joonis 5-20. Äriühingute hinnangud automaatsele trahvimisele hilinemise esimesest päevast alates

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Küsimustikule vastanud pakkusid trahvimise puhul lisaks variante, et väikese hilinemise eest, mis võib tuleneda tehnilistest põhjustest, ei trahvita ning trahve rakendatakse alates hilinemise 3. päevast. Samuti peeti mõistlikuks trahvi järkjärgulist rakendamist (nt kõigepealt oodata 3 kuud, siis 2 kuud, jne). Intervjueeritute hinnangul võiks trahve rakendada aga alles 6 kuu möödumisel aruande esitamise tähtajast.

Vastanud tõid välja ka trahvimise negatiivse poole. Trahvides nähti ettevõtjate hirmutamist ja soovi ettevõtjate arvu vähendada ning seda, et trahvides kõiki samadel alustel, ei ole võimalik eristada pahatahtlikult tähtajaks mitteesitanuid nendest, kel olid selleks objektiivsed põhjused ehk puudub paindlikkus: *„Arvan, et pisike hilinemine ei ole probleem. Majandusaasta aruanne ei ole olulisem kui firma muud igapäevatoimetused. Olen vastu bürokraatia ja trahvide suurendamisele riigis. Minus tekitab ükskõik mis trahv tunnet, et riik on paindumatu ja võib-olla peaksin enda tegevuse viima pigem ettevõtjasõbralikumasse riiki.*"

Lisaks rõhutati ka siin trahvimist kui viimast meedet pärast seda, kui teised meetmed ei tööta. Leiti, et ainult trahvimised ei toimi, pigem meeldetuletused, teavitused, selgitused, julgustamine, abi- ja juhendmaterjalidega toetamine. Ettevõtjal on tähtis saada esimene edukas kogemus õigeaegselt esitatud aruandest, siis muutub ka tema käitumismuster. Toodi välja ka see, et aruandlus on lisakoormus mikroettevõtete jaoks. Seda nii ajaliselt kui ka teadmiste-oskuste poolest: *„Olukorras, kus pole rakendatud meeldetuletusi või teavitussüsteeme, pole ka karistavate meetmete rangem rakendamine õigustatud. Eriti arvestades, kui suur osa Eesti ettevõtetest on mikroettevõtted, kus tegutsebki üks inimene, kes vastutab kõige eest.*"

Samuti küsiti küsimustikule vastanutelt trahvide suurust mõjutavaid tegureid (vt Tabelit 5-5). Vastanud leidsid, et kõige rohkem peaks trahvi suurust mõjutama hilinemise perioodi pikkus, juriidilise isiku suurus ja mitteesitamise korduvus.

Vastanud pakkusid avatud küsimuste vastustes lisaks, et trahvi suurus peaks sõltuma juriidilise isiku kolme viimase aasta keskmisest müügitulust, meeldetuletuste arvust – esimene meeldetuletus on tasuta, teine tasuline, kolmas kahekordne tasu eest jne. Samuti pakuti, et trahvi määramisel peaks kasutama individuaalset lähenemist. Ka siin rõhutati ennetavate meetmete olulisust, nagu meeldetuletused, automaatsed teavitused (koos mitteesitamise tagajärgedega), nõustamine vastavalt ettevõtja probleemidele, süsteemi lihtsustamine ja optimeerimine, selgitused, miks ka väikese käibega ja ühe osanikuga OÜd peavad aruande esitama.

Tabel 5-5. Äriühingute hinnangud trahvi suurust mõjutavatele teguritele

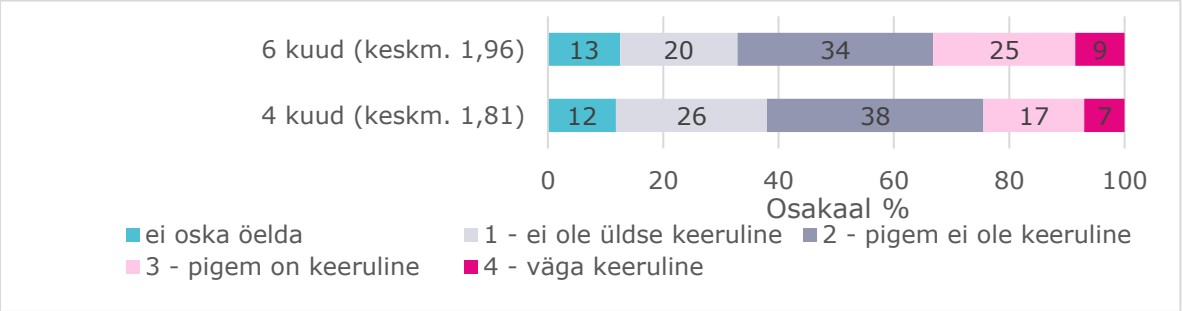
Tegurid	Sagedus	Protsent	Järjestus
Hilinemise perioodi pikkus	193	31,4%	**1.**
Juriidilise isiku suurus	186	30,3%	**2.**
Hilinemise/mitteesitamise korduvus	184	30,0%	**3.**
Trahvimise sagedus (esmakordne või korduv trahv)	171	27,9%	**4.**
Juriidilise isiku õiguslik vorm (AS, OÜ, MTÜ vms)	108	17,6%	**5.**
Juhatuse liikme sissetulek	91	14,8%	**6.**

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Trahvimine ilma ennetustegevusteta või trahvide liigne karmistamine võib vähendada ettevõtjate arvu ning vastupidiselt soovitule, suurendada tähtajaks mitteesitanute osakaalu: *„Kindel on see, et trahvimine toob kaasa ettevõtete [arvu] vähenemise. Samuti suurendab see huvi hakata rohkem mustalt töötama. … Suur surve ettevõtjatele tekitab neis pigem trotsi. Tuleb arvestada ka, et on ettevõtteid, kelle käive on väga väike (oma põhitöö kõrvalt tehakse midagi lisaks oma ettevõttes), ning nendel ettevõtetel on suhteliselt keeruline raamatupidamise eest tasuda. Reeglina ükski ettevõtja raamatupidamist ise ära teha ei oska. Kui hakatakse sanktsioone rakendama, siis väiksed ettevõtted lõpetavad oma tegevuse ja riik ei näe sellest käibest midagi.*"

5.6.3. MTÜ/SA SEISUKOHAD

Ka MTÜde/SAde puhul uuriti küsitlusele vastanute arvamusi majandusaasta aruannete esitamisega hilinemise ja mitteesitamise vältimise võimaluste kohta. Vältimisvõimalused on esitatud järgmiselt: esitamisele kuluv aeg, hilinemise/mitteesitamise tagajärjed, organisatsiooni sisesed meetmed, organisatsiooni välised meetmed, hilinejatele/mitteesitajatele rakendatavad üldised meetmed, trahvimise aeg ja trahvi suurus.

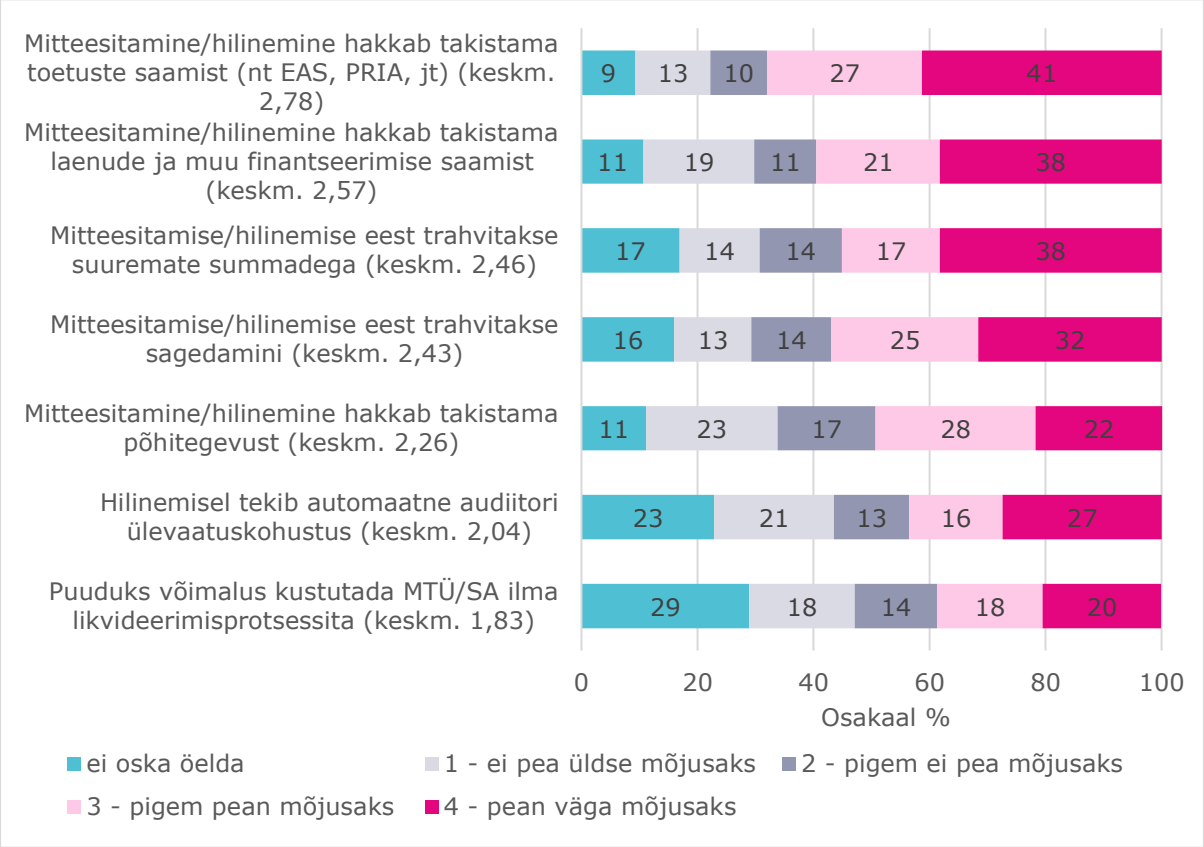
Joonis 5-21. MTÜ/SA hinnangud aruande esitamise keerukusele 6 kuud ja 4 kuud pärast majandusaasta lõppu

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

MTÜ/SA esindajad hindasid esmalt, kuivõrd keeruline on esitada majandusaasta aruanne äriregistrile 6 kuu ja 4 kuu jooksul pärast majandusaasta lõppu (vt Joonist 5-21). Ligikaudu 34% vastanutest pidas majandusaasta aruande esitamist 6 kuu jooksul keeruliseks (keskmine = 1,9643, standardhälve = 1,1385). Neljandik pidas majandusaasta aruande esitamist 4 kuu jooksul keeruliseks. Üldse ei oleks see keeruline samuti umbes neljandikule vastajatest (keskmine = 1,8166, standardhälve = 1,0767).

Seega sarnaselt äriühingutega hindasid ka MTÜd/SAd 4-kuulise tähtaja saavutatavust veidi kõrgemalt kui 6-kuulist tähtaega. Nii hilinejatest kui ka mitteesitajatest intervjueeritud hindasid 4-kuulist tähtaega väikeste MTÜde/SAde puhul samuti saavutatavaks.

Järgnevalt hindasid vastanud erinevate tagajärgede olulisust sellele, et MTÜd/SAd hakkaksid esitama majandusaasta aruandeid tähtaegselt (vt Joonist 5-22). Kõige mõjusamateks peeti suuremaid trahve ning seda, kui mitteesitamine hakkab takistama finantseerimiste ja toetuste saamist. Kõige vähem mõjusaks peeti seda, kui puuduks võimalus kustutada MTÜ/SA likvideerimisprotsessita.

Joonis 5-22. MTÜ/SA hinnangud tagajärgede mõjususele, et ettevõtjad hakkaksid esitama majandusaasta aruandeid tähtaegselt

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

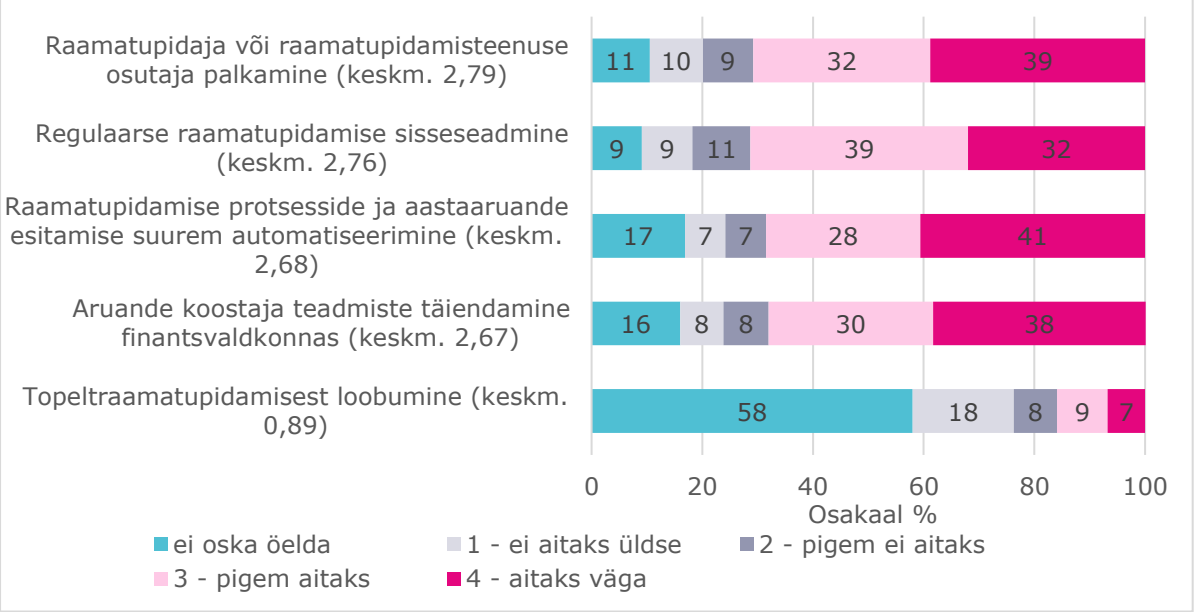
Avatud vastustes selgitasid küsimustikule vastanud, et trahvimisele peaks eelnema muud meetmed, nagu MTÜde/SAde motiveerimine, abistamine aruandlusega seotud probleemide lahendamisel, toetamine, rahalise abi pakkumine, lisakoolituste organiseerimine, nõustamine. Oluline on ka see, kui aruandlus oleks tehtud võimalikult lihtsalt hallatavaks ja ajasäästlikuks. Lisaks tuleks kasutada premeerivaid meetmeid, sh toetusi ja hüvesid. Näiteks kui aruanded on esitatud õigeaegselt, on järgmise aasta tööjõumaksud teatud protsendi võrra soodsamad.

Toodi välja trahvide negatiivne pool: rahalised karistused on ebameeldivad, näitavad riigi mittehoolimist vabaühendustest ja nende rollist/panusest riigi heaolusse, mistõttu võib

osa vabaühendustest kaduda või liikuda „põranda alla" ehk seltsingutasemele, mis on reguleerimata. Sarnaselt mikroettevõtetega tekkis vastanutel küsimus, miks peavad kõik eri suuruse ja tegevustega vabaühendused aruandeid esitama, sest MTÜ juhtimine on suures mahus vabatahtlik töö, mida tehakse õhinast või siis väikese palga eest, mistõttu jagub seda ressurssi pigem põhikirjaliste eesmärkide tarbeks.

Seejärel hindasid vastanud MTÜde/SAde siseste meetmete tõhusust majandusaasta aruannete tähtaegsel esitamisel äriregistrile (vt Joonist 5-23). Kõige enam aitaks siseste meetmete puhul see, kui organisatsioonis toimub regulaarne raamatupidamine ning on olemas raamatupidamisteenuse pakkuja. Topeltraamatupidamisest loobumine oli küll kõige vähem populaarne variant, aga kui võtta arvesse, et 58% ei osanud sellele küsimusele vastata, siis võiks arvata, et tegemist ei ole mitte tendentsi, vaid väite sõnastuse probleemiga.

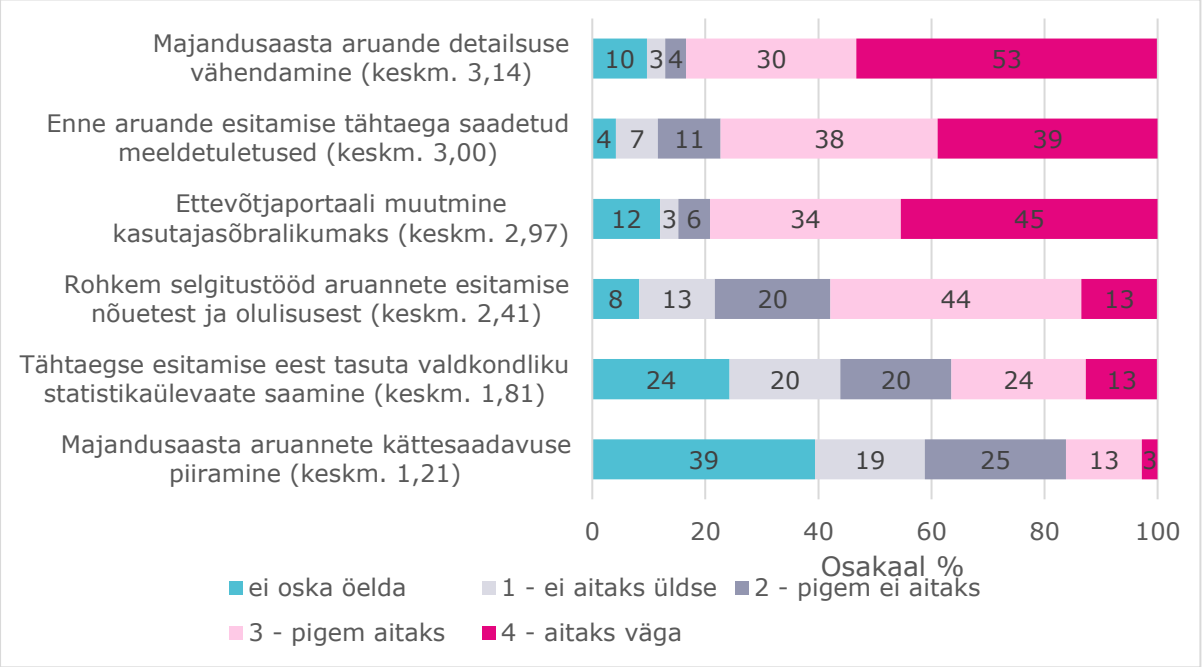
Avatud vastustes toodi välja täiendav koolitusvajadus, mille võiks katta MTÜdele/SAdele kohustuslik raamatupidamiskursus riigi kulul. Raamatupidamisteadmiste vajadusele viitasid ka intervjueeritud, sest nii suudaksid nad ise majandusaasta aruannete koostamisega hakkama saada.

Joonis 5-23. MTÜ/SA hinnangud ettevõtte siseste meetmete tõhususele, parandamaks majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist äriregistrile

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Vastanutelt küsiti ka MTÜde/SAde väliste meetmete tõhususe kohta, parandamaks majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist äriregistrile (vt Joonist 5-24). Välistest meetmetest peetakse õigeaegse esitamise suurendamiseks kõige efektiivsemaks aruande detailsuse vähendamist, meeldetuletusi ja Ettevõtjaportaali kasutajasõbralikumaks muutmist. Kõige vähem aitaks aruannete kättesaadavuse piiramine.

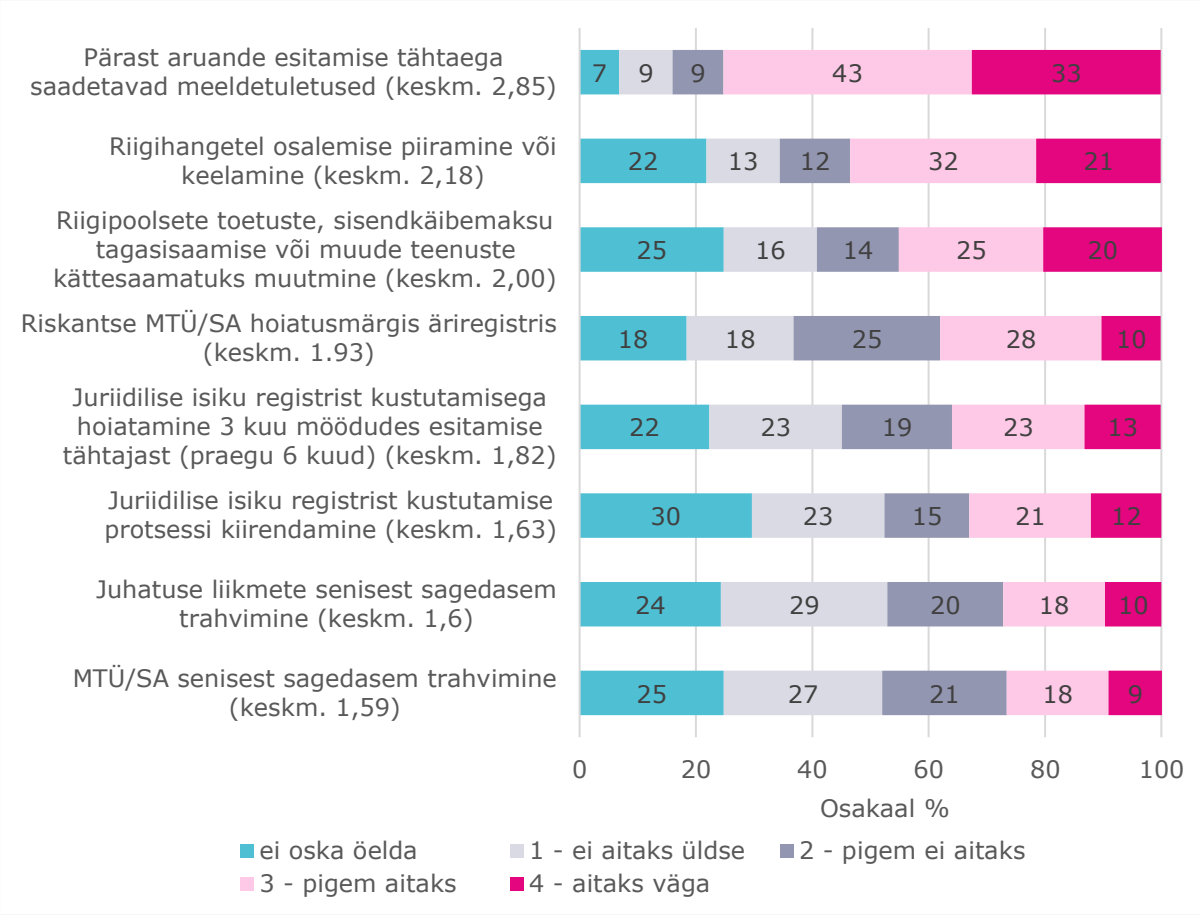
Joonis 5-24. MTÜ/SA hinnangud ettevõtte väliste meetmete tõhususele parandamaks majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist äriregistrile

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Avatud küsimustele vastanud on rõhutanud selgitustöö vajalikkust aruannete esitamise nõuetest ja olulisusest, vastavate koolituste korraldamist ja teadmiste/oskuste suurendamist. Oluliseks peeti ka MTÜdele/SAdele suunatud rahalisi toetusi raamatupidamise korraldamiseks ja aastaaruande koostamiseks. Samuti toodi välja majandusaasta aruande lihtsustamise vajadust ja detailsuse vähendamist. Vastanud leidsid, et väikeste MTÜde majandusaasta aruanne peaks sarnanema mikroettevõtja majandusaasta aruandega. Lisaks rõhutati premeerivaid meetmeid, nt maksusoodustused tänu majandusaasta aruande õigeaegsele esitamisele ning auditikohustusest vabastamine.

Kuigi intervjueeritud hilinenud MTÜde/SAde esindajad olid võrreldes äriühingutega vähem kriitilised nii aruannete detailsuse kui ka Ettevõtjaportaali osas, viitasid ka nemad, et portaalis võiksid olla paremad selgitused, kuhu midagi lisada ja millise märgiga. Samuti vajaksid parandamist sisestamisel antavad veateated, mille puhul praegu ei ole sageli aru saada, milles täpselt viga oli. Mitteesitanud MTÜ/SA esindaja viitas ka sellele, et e-arveldaja Ettevõtjaportaalis ei toimi ning portaali kasutamine on keeruline. Viidati ka sellele, et võiks olla abiliin või võimalus suhelda meili teel, kui on abi vaja. Hilinenud MTÜde/SAde esindajad pidasid vajalikuks selgitustööd, miks on väikestel MTÜdel vaja aruandeid esitada: *„Isegi praegu võiksin ma küsida. Ma küll tean, et seadus on selline, aga miks seda ikkagi vaja teha on?*" (H4) Mitteesitajast intervjueeritu viitas ka sellele, et MTÜ registreerimisel tuli massiliselt e-kirju raamatupidamisteenuse pakkujatelt, aga mitte sisulist infot. Ideesse, et majandusaasta aruandeid võiks äriregistri asemel esitada MTAle, suhtuti skeptiliselt. Peamise probleemina toodi esile, et siis ei saada võib-olla aru, millisele asutusele milliseid aruandeid esitama peab, ning osa mitteesitajatest vastanuid pidasid seda liialt karmiks meetmeks.

Meetmete viimases plokis hindasid vastajad hilinejatele ja mitteesitajatele rakendatavate üldiste meetmete tõhusust, parandamaks majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist äriregistrile (vt Joonist 5-25). Üldistest meetmetest peetakse kõige efektiivsemaks pärast aruande tähtaega saadetavaid meeldetuletusi, riigihangetel osalemise piiramist või keelamist ja riigipoolsete toetuste, sisendkäibemaksu tagasisaamise või muude teenuste kättesaamatuks muutmist. Kõige vähem mõjusaks peetakse MTÜ/SA senisest sagedamat trahvimist.

Joonis 5-25. MTÜ/SA hinnangud üldiste meetmete tõhususele, parandamaks majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist äriregistrile

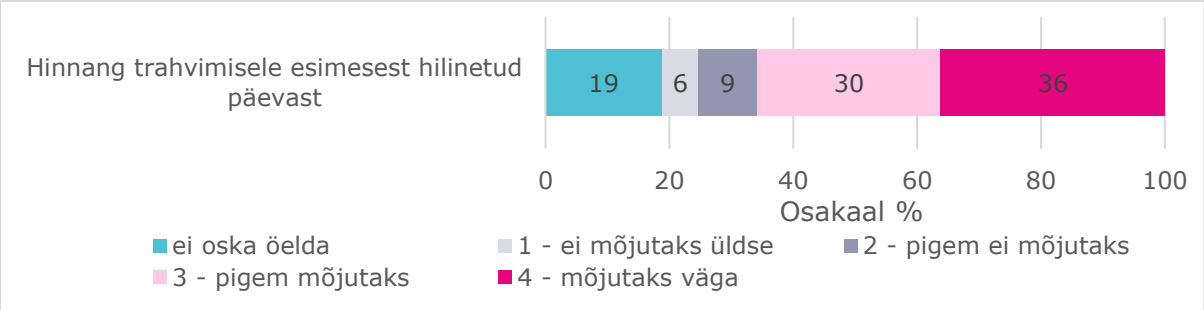
Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Avatud vastustes rõhutasid küsimustikule vastanud karistusmeetmete ebaproportsionaalsust (väikeste) MTÜde/SAde puhul ning selle negatiivset mõju vabaühenduste tegevusele ja kodanikualgatustele. Sellest olulisem on ennetamine teavituste ja koolituste näol, tähtajaks mitteesitamise põhjuste väljaselgitamine ja nende kõrvaldamine: *„Karistusmeetodiga (trahvimine) jäävad hätta just need väikesed MTÜd, kel pole teadmisi raamatupidamisest ja puuduvad rahalised vahendid teenust sisse osta. Paljud väikesed MTÜd teevad just tänuväärset tööd ja väga väikeste kuludega.*" Toodi välja ka info puudumine või aruande koostamise teenuse osutajate kohta selle mitteleidmine.

Intervjueeritud rõhutasid ka meeldetuletuste saamise olulisust, kusjuures viidati, et esimene meeldetuletus võiks tulla 1 kuu enne majandusaasta aruande esitamise tähtaega ning teine 1–2 nädalat enne tähtaega. Samuti tuleks saata meeldetuletusi pärast tähtaja

möödumist (nt kahenädalaste vahedega). Positiivselt suhtuti nii toetuste maksmise piirangutesse kui ka äriregistris kuvatud hoiatusmärgisesse: *„Märgistamine on üks halvemaid ja ebameeldivamaid asju.*" (H5), *„Ei tahaks selliste ettevõtete/isikutega koostööd teha."* (M4). Kuigi trahvimisega puudus intervjueeritutel isiklik kokkupuude, oldi saadud hoiatusi. Leiti, et trahvi suurus peaks olema vastavuses juriidilise isiku suuruse ja rahalise võimekusega (MTÜ/SA puhul liikmete, toetuste suurusega), ent ei tasuks välistada juhatuse liikmete trahvimist. Trahvimiseks sobiliku ajahetke osas läksid seisukohad oluliselt lahku. Mainiti trahvimist nii 3 või 6 kuu möödumisel tähtajast kui ka alles teisel järjestikusel aastal hilinemise eest.

Trahvimise ajastuse puhul toodi küsimustikus näitena Suurbritannia, kus rakendatakse automaatseid trahve alates majandusaasta aruande esitamisega hilinemise esimesest päevast. Ligikaudu 66% vastanutest arvas, et trahvide automaatne rakendamine esimesest hilinetud päevast alates oleks oluline mõjutaja aruannete õigeaegsel esitamisel (keskmine = 2,5842, standardhälve = 1,4914) (vt Joonist 5-26).

Joonis 5-26. MTÜ/SA hinnangud automaatsele trahvimisele hilinemise esimesest päevast alates

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Avatud küsimustele vastanud leidsid, et trahvide automaatne rakendamine esimesest hilinetud päevast alates mõjutaks majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist. Siinjuures tuleks arvestada, et eelnevalt oleks tehtud selgitustööd, loodud teavitussüsteem ja arvestatakse MTÜde/SAde eripäradega – väikestel MTÜdel ei pruugi olla piisavalt raha trahvi maksmiseks, ent neil võib olla kogukonnas (eriti maapiirkonnas) oluline roll. Ühelt poolt on trahvid mõjusad, sest kui ei soovita rahalist kahju kannatada, siis sunnivad need olema hoolikamad ja pidama meeles aruandluse tähtaegu. Vastanud leidsid, et olulisem on siiski tegelda mittetähtaegse esitamise põhjustega, st teavitada, pakkuda juhendmaterjale, koolitust, nõustamist ja rahalist tuge. Toodi välja, et trahvid võivad MTÜde/SAde tegevust mõjutada negatiivselt ja viia nende likvideerimiseni: *„MTÜde puhul, mis pole enamasti nimetamisväärse tulu teenijad, enamjagu laekuvast rahast kulub jooksva tegevuse korraldamisele ja möödapääsmatule inventarile, tähendaksid niisugused trahvid ilmselgelt MTÜ tegevusele surmaotsust.*"

Samuti küsiti MTÜ/SA esindajate arvamust trahvide suurust mõjutavate tegurite kohta (vt Tabelit 5-6). Vastanud leidsid, et kõige rohkem peaks trahvi suurust mõjutama juriidilise isiku õiguslik vorm ja suurus, mitteesitamise korduvus ja hilinemise perioodi pikkus.

Tabel 5-6. MTÜ/SA hinnangud trahvi suurust mõjutavatele teguritele

Tegurid	Sagedus	Protsent	Järjestus
Juriidilise isiku õiguslik vorm (AS, OÜ, MTÜ vms)	99	35,4%	**1.**
Hilinemise/mitteesitamise korduvus	94	33,6%	**2.**
Hilinemise perioodi pikkus	91	32,5%	**3.**
Juriidilise isiku suurus	87	31,1%	**4.**
Trahvimise sagedus (esmakordne või korduv trahv)	59	21,1%	**5.**
Juhatuse liikme sissetulek	37	13,2%	**6.**

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

Avatud vastustes täpsustasid vastanud, et trahvi suurus majandusaasta aruande mittetähtaegse esitamise eest peaks sõltuma juriidilise isiku müügitulust (MTÜ/SA tulust). Lisaks leiti, et oluline on see, kas on hilinetud tunde või kuid või pole aruannet üldse esitatud. Vastanud tõid välja trahvide negatiivse mõju vabaühendustele, kes on kasumit mitteteenivad ja tegutsevad enamasti vabatahtlikkuse alusel. Trahvide maksmine mõjutab negatiivselt inimeste motivatsiooni selliste ühenduste tegevusse panustada. Huvialaseltside jt puhul toodi välja vajadus trahvimisest pigem hoiduda, sest nende liikmed panustavad nagunii oma raha ja ajaga, et valdkonda, külaelu vms parandada. Lisaks rõhutati vajadust kohelda vabaühendusi erinevalt. Näiteks ääremaa väikeste seltside puhul peeti vajalikuks aruandlus lõpetada.

5.7. JÄRELDUSED HILINEMISE JA MITTEESITAMISE VÄLTIMISE VÕIMALUSTE OSAS

Nii küsitlusele vastanud kui ka intervjueeritud hilinejad ja mitteesitajad pidasid majandusaasta aruandluse perioodi lühendamist 6 kuult 4 kuule üldiselt võimalikuks. Äriühingute ja MTÜde/SAde esindajatest kaks kolmandikku leidis, et 4-kuulisest tähtajast kinnipidamine ei oleks keeruline. Samas toodi välja erandite tegemise ja tähtaja pikendamise vajadus. Kuna hinnangud 6 kuu jooksul aruande esitamise keerulisusele olid mõnevõrra kõrgemad kui 4-kuulise tähtaja puhul, viitab see sellele, et osaliselt on praeguse tähtaja mittesaavutamise taga soovimatus või hooletus (mitte võimetus) aruanne tähtaegselt esitada. Ühtlasi kinnitab see, et aruande esitamisega hilinejate ja mitteesitajate käitumist see muudatus eeldatavalt ei mõjutaks. Kuna küsitlus ei olnud suunatud tähtaegselt aruande esitanutele, ei saa nimetatud tulemust neile laiendada. Siiski viitasid ka seotud huvigruppide esindajad majandusaasta aruannete esitamise tähtaja lühendamise mõistlikkusele. See võiks olla ka viis, kuidas lahendada olukord, kus majandusaasta aruannete esitamise tähtaeg paikneb puhkuste perioodil.

Mittetähtaegse esitamise tagajärgede puhul pidasid küsitlusele vastanud kõige mõjusamaks seda, kui mitteesitamine või hilinemine hakkab takistama laenude jm rahastuste ning toetuste ja teenuste saamist. Tagajärgede kõrval rõhutasid küsitlusele vastanud ennetavate meetmete olulisust, sh üldise teadlikkuse tõstmist, automaatseid meeldetuletusi (koos tagajärgede selgitamisega), individuaalset nõustamist ja juhendmaterjale. Seega võib järeldada, et ennetava iseloomuga meetmete senisest tõhusam rakendamine aitaks eeldatavalt kaasa majandusaasta aruannete tähtaegsemale

esitamisele. Seotud huvigruppide esindajad tõid lisaks eelnimetatutele välja terve hulga võimalikke spetsiifilisemaid meetmeid, mis võiksid survestada juriidilisi isikuid majandusaasta aruandeid tähtaegselt esitama. Neid arvestame soovituste formuleerimisel peatükis 6.

Ettevõtte siseste meetmete puhul pidasid küsitlusele vastanud kõige efektiivsemaks seda, kui juriidilisel isikul on sisse seatud regulaarne raamatupidamine ning eksisteerib raamatupidamisteenuse osutaja. Intervjueeritud äriühingud rõhutasid ka alustavate ettevõtjate toetamise vajadust e-loengute ja infomaterjalide pakkumise kaudu. MTÜd/SAd tõid ühtlasi välja info puudumise/kättesaadavuse probleemid aruande koostamise teenuse osutajate kohta ning koolitusvajaduse. Oluline on, et aruandlus oleks tehtud võimalikult lihtsalt hallatavaks ja ajasäästlikuks. Äriühingud pidasid raamatupidamise protsesside ja aastaaruande esitamise suuremat automatiseerimist tähtsaks tänu selle kiirusele ja lihtsusele, kuid samas peljati sellega kaasnevat võimalikku töömahu kasvu äriühingu erisuste tõttu, millega automatiseeritud süsteem ei oska arvestada, samuti turvariske ja vigade tekkimise võimalust. Kuigi riiklikul tasandil lahenduste pakkumine juriidiliste isikute sisemistele probleemidele on keeruline, viitab see sellele, et mõnevõrra saaks olukorda leevendada ettevõtjate koolituse ja õpetamisega tegelejate kaasabil (võib-olla ka riigi toel). Näiteks pakkudes täiendavaid raamatupidamisalaseid infomaterjale (sh majandusaasta aruannete koostamise ja esitamise kohta) ning töötades välja e-kursuseid (alustavatele) ettevõtjatele.

Ettevõtte väliste meetmete puhul leidsid hilinejad ja mitteesitajad, et kõige paremini toetaks majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist aruande detailsuse vähendamine (seda peab oluliseks rohkem kui ¾ vastanutest), (ennetavad) meeldetuletused ja Ettevõtjaportaali kasutajasõbralikumaks muutmine. Meeldetuletuste roll on seni majandusaasta aruannete kontekstis puudunud ning kuigi seda on üritatud mõningate avalike sõnavõttudega leevendada, vajab see vastanute hinnangul rohkem tähelepanu. Meeldetuletuste puhul täpsustasid intervjueeritavad, et esimene meeldetuletus võiks tulla 1 kuu enne majandusaasta aruande esitamise tähtaega ning teine 1–2 nädalat enne tähtaega.

Lisaks automaatselt saadetavatele meeldetuletustele saaks kaaluda täiendavat tähtaegadest teavitamist juriidilise isiku asutamisel, iga-aastaselt avalike infokanalite kaudu avaliku ja erasektori esindajate poolt või sotsiaalse turunduse kampaaniatega. Sellega saaks kaasas käia ka täiendav selgitustöö (mille vajadusele viitasid ka seotud huvigruppide esindajad), kelle poolt ja kuidas andmeid kasutatakse ning millised negatiivsed tagajärjed on puudulikel andmetel. Nimelt ei saanud küsitlusele vastanud aru põhjustest, miks väikese käibega ja ühe omanikuga osaühing või väike vabaühendus peab majandusaasta aruande esitama. Mikroettevõtete ja ääremaa väikeste seltside puhul peeti näiteks vajalikuks aruandluskohustus kaotada. See näitab, et majandusaasta aruande esitamist peavad osa ettevõtjaid ebavajalikuks ja mitteprioriteetseks. Tendentsi võimendab intervjueeritud MTÜde/SAde (ning ka mitmete seotud huvigruppide) esindajate seisukoht, et hetkel nõutakse neilt liialt palju infot, mistõttu nende hinnangul tuleks sisestatava majandusaasta aruande formaati väikeste MTÜde puhul võrreldes praegusega lihtsustada. Neid probleeme aitaks mõnevõrra leevendada näiteks seotud huvigruppide esindajate poolt viidatud korduvandmete esitamise vähendamine, aruandluse parem

automatiseerimine ning XBRL-liidese laialdasem kasutuselevõtt raamatupidamistark-varades.

Intervjueeritud äriühingud leidsid, et Ettevõtjaportaali parendamine oleks eriti oluline väikeettevõtjatele, kellel ei pruugi olla vahendeid raamatupidaja palkamiseks, aga kes praeguseid aastaaruandeid pelgalt oma teadmistega ei suuda koostada/sisestada. Samamoodi olid MTÜd/SAd nõus sellega, et võimalikud veateated ja sisestamise reeglid peaksid olema Ettevõtjaportaalis paremini kuvatud. Samuti toodi välja vajadus abiliini või e-posti teel nõuküsimise võimaluse järele. Kuna sarnastele aspektidele juhtisid tähelepanu ka osad seotud huvigruppide esindajatest, viitavad need märkused sellele, et mõningate väikeste täiendustega Ettevõtjaportaali kasutajaliideses oleks võimalik ettevõtjate majandusaasta aruande esitamise kogemus muuta senisest oluliselt positiivsemaks ning seeläbi suurendada nende motivatsiooni esitada aruanne õigeaegselt.

Üldiste meetmete puhul pidas 67% küsitlusele vastanud äriühingutest ning 70% MTÜdest/SAdest kõige efektiivsemaks pärast aruande tähtaega saadetud meeldetuletusi. Esile toodi ka riigihangetel osalemise piiramist või keelamist ning riigipoolsete toetuste, sisendkäibemaksu tagasisaamise vm teenuse kättesaamatuks muutumist ning riskantse äriühingu hoiatusmärgist äriregistris. Vastajad rõhutasid karistamise kõrval ka meetmete premeeriva ja toetava iseloomu olulisust. Näiteks MTÜd/SAd tõid välja, et kui aruanded on esitatud õigeaegselt, võiks järgmise aasta tööjõumaksud olla teatud protsendi võrra soodsamad. Samamoodi rõhutasid seotud huvigruppide esindajad premeerivate meetmete olulisust nii vastu saadavate andmete kui ka rahaliste järeleandmiste tegemise näol. Seega võivad ennetavad meetmed (sh premeerivad) töötada ettevõtjate hinnangul tõhusamate käitumise mõjutajatena. Seda kinnitab eriti tugevalt fakt, et väljapakutud üldistest meetmetest kõige madalamad hinnangud anti nii äriühingute kui ka MTÜde/SAde puhul trahvide mõjususele.

Kui seotud huvigruppide esindajad leidsid, et praegusega võrreldes oleks trahvimise tõhustamine kõige olulisem meede viivituste ja mitteesitamise leevendamiseks, siis küsitletud leidsid, et trahvid võiksid olla pigem teisene meede. Samas tunnistas 65–66% vastajatest, et näiteks automaatne trahvide rakendamine esimesest hilinetud päevast parandaks aruannete tähtaegset esitamist. Seega trahvidel võiks olla eeldatavalt positiivne mõju hilinejate ja mitteesitajate aruannete esitamisele, kui tunnetatakse nende reaalselt kasutamist. Trahvide rakendamisel nimetati erinevaid võimalusi, kuid rõhutati, et trahvid peaksid olema mõistlikud ja paindlikud (rakenduksid 2–3 päeva või ka 3 või 6 kuu möödumisel esitamise tähtajast). Küsitlusele vastanud leidsid, et kõige rohkem peaks trahvi suurust mõjutama hilinemise perioodi pikkus, juriidilise isiku suurus ja mitteesitamise korduvus (MTÜde/SAde puhul ka õiguslik vorm), kõige vähem eelistati seda, et trahv oleks sõltuvuses juhatuse liikme sissetulekust. Vastanud pidasid trahve üldiselt mõjusateks, kuid välja toodi ka nende negatiivne pool. Trahvide ühetaolisus ei arvesta ettevõtja erisustega ega tähtajaks mitteesitamise põhjustega. Seetõttu võib väheneda ettevõtjate arv, osa vabaühendusi kaduda või muutuda seltsinguteks ning isegi suureneda ebasoovitav käitumine (tekib trots ja motivatsiooni langus). Seega on trahvisüsteemi ülesehitamisel oluline hoolikalt kaaluda, kuidas vältida „patustajate" ülekaristamist, tagades samal ajal piisava karmuse pahatahtlike hilinejate/mitteesitajate vastu.

6. SOOVITUSED MAJANDUSAASTA ARUANNETE ESITAMIST SOODUSTAVATE MEETMETE JA LAHENDUSTE RAKENDAMISEKS

Järgnevalt esitatud rakenduslike soovituste formuleerimise aluseks on eelnevates peatükkides esitatud analüüsides saadud tulemused, erinevate osapoolte ettepanekud ning valideerimisseminaril saadud sisend. Teiste osapoolte ettepanekutest valis projekti meeskond välja need, mis aitaksid kõige tõhusamalt tähtaegset majandusaasta aruannete esitamist saavutada. Nagu näha Tabelist 6-1, jaotame võimalikud meetmed kolme gruppi: ennetavad meetmed, karistavad meetmed ning muud soovitused tõhusama aruandlusekeskkonna loomiseks. Ennetavad meetmed jaotame omakorda meetmete alamgruppideks (teavitavad, premeerivad, survestavad) ning mõne grupi sees eristame õiguslikke parendusi eeldavad ning mitte-eeldavad alagrupid. Karistavate meetmete all vaatleme trahve ning muid õiguslikke parendusi, mis haakuvad karistamisega. Muude soovituste puhul käsitleme ettepanekuid Ettevõtjaportaali kasutajaliidese parendamiseks, muid õiguslikke parendusi mitte-eeldavaid soovitusi ning muid õiguslikke parendusi.

Tabel 6-1. Meetmete jaotus ning olulisus erinevatele sihtgruppidele

Meetmete grupp	Meetmete alamgrupid	Sihtgrupp		
		Mitte-esitaja	Hilineja	Tähtaegne esitaja
Ennetav	Teavitavad teadmatuse vähendamiseks			
	Teavitavad hoolimatuse vähendamiseks			
	Premeerivad			
	Survestavad, õiguslikke parendusi mitte-eeldavad			
	Survestavad, õiguslikke parendusi eeldavad			
Karistav	Trahvid			
	Muud õiguslikud parendused			
Muud soovitused tõhusama aruandluskeskkonna loomiseks	Ettevõtjaportaali kasutajaliidese parendamine			
	Muud õiguslikke parendusi mitte-eeldavad soovitused			
	Muud õiguslikud parendused			

Allikas: Autorite koostatud
Märkus: Sihtgrupi lahtri värv viitab meetme mõju olulisusele konkreetse sihtgrupi jaoks – tumeroosa kõige olulisemale, heleroosa mõnevõrra olulisele ning valge mitte eriti olulisele mõjule.

Siinkohal on oluline märkida, et erinevate meetmete grupid on suunatud mõnevõrra erinevatele peamistele sihtgruppidele. Sihtgruppide määratlemisel lähtusime küsitluse ja intervjuude käigus saadud sisendist, mis viitas, et tüüpiliseks mitteesitamise põhjuseks on kas teadmatus, oskuste puudumine või juriidilisest isikust vabanemise soov. Hilinejate puhul domineerib soovimatus (mitte võimetus/oskamatus) tähtaegselt esitada. Kõigi meetmete puhul on soovitatav nende võimalikult kiire rakendamine. Samas reaalne rakendatavus nii õiguslikke kui ka infotehnoloogilisi parendusi eeldavate meetmete puhul sõltub olulisel määral nii seadusandja tahtest kui ka rahaliste ressursside olemasolust ning vajadusest. Kuna uuringu meeskond ei ole kursis erinevate infosüsteemide eripärade ja

nende täiendamiseks vajalike kuludega ega oma pädevust teostatavate tegevuste mahu ja maksumuse hindamiseks, siis ei anta siinses ülevaates rahalisi hinnanguid väljapakutud meetmetele. Järgnevates alapeatükkides käsitleme kõiki meetmeid põhjalikumalt.

6.1. ENNETAVAD MEETMED

Tõhusalt rakendatud ennetavad meetmed peaksid aitama parandada majandusaasta aruannete esitamist juba enne tähtaja saabumist, lühendama hilinemise perioodi pikkust ning vähendama mitteesitamist. Kuna need meetmed hilinejat või mitteesitajat otseselt ei karista, mõjutavad nad pehmemalt aruandluskohustuslaste käitumist ning võetaks ka ettevõtjate poolt positiivsemalt vastu (nagu näitasid ka küsitluse tulemused). Järgnevalt eristame teavitavad, premeerivad ning survestavad ennetavad meetmed ning käsitleme neid järgemööda.

Teavitavate meetmete puhul eristame eraldi meetmete alamgruppidena need, mis on suunatud kas teadmatuse või hoolimatuse vähendamisele. Mitte ükski neist meetmetest ei nõua täiendavat õiguslikku sekkumist.

Teadmatuse vähendamise meetmete sihtgrupiks on peamiselt mitteesitajad, kes peaks vastavalt andmeanalüüsi tulemustele olema eelkõige uued, väikesed ning välismaalaste omanduses olevad juriidilised isikud. Nende meetmete olulisus tuli välja küsitlusest ja järgnenud intervjuudest ning nende kiiret rakendatavust märkisid ka valideerimisseminaril osalejad. Meetmetena pakume välja järgmist:

- Kaaluda täiendava info jagamist aastaaruande esitamise kohta juriidilise isiku registreerimise käigus Ettevõtjaportaalis. Näiteks tuua aktsepteerimist nõudvas tekstis majandusaruannete esitamise tähtaeg selgemalt esile, lisada selgitus, miks on tähtaegne esitamine oluline ning millised on reaalsed mitteesitamise või hilinemisega kaasnevad sanktsioonid nii juriidilise isiku kui ka selle juhtkonna vastu. Samuti saab lisada märke professionaalse raamatupidamise teenusepakkuja leidmise olulisusele koos viitega lehele, kus esitatakse infot teenusepakkujate kohta. Selline info tuleks kindlasti teha kättesaadavaks ka inglise keeles, sest välismaiste omanike kontrolli all olevate juriidiliste isikute aruannete esitamisega on suuremaid probleeme kui kohalikega.
- Kaaluda juriidiliste isikute majandusaasta aruande esitamise kohustust puudutava info jagamist e-residente puudutava infoportaali https://e-resident.gov.ee/start-a-company/ kaudu. See info võiks sisaldada nii tähtaegu kui ka eelmises punktis nimetatud aspekte. Samuti tasub kaaluda sellele veebilehele viite panemist juhtudeks, kui e-resident soovib Eestis registreeritud juriidilise isiku tegevuse lõpetada, st kuidas seda korrektselt teha.

Nende meetmete rakendamine eeldab koostööd vastavate portaalide haldajatega, on teostatav lühikese ajaga ning täiendava info lisamine ei tekita olulisi täiendavaid kulusid. Siiski väärib nende meetmete rakendamisel tähelepanu see, kuidas paremini saavutada lisainformatsiooni läbilugemine nende keskkondade kasutajate poolt.

Teavitamine hoolimatuse vähendamiseks hõlmab jooksvat aruande esitamise tähtaja meeldetuletamist ning ettevõtjate teadlikkuse suurendamist majandusaasta aruannete esitamise olulisusest (milleks majandusaasta aruannete infot kasutatakse). Neid aspekte tõid välja mitu intervjueeritut, küsitlusele vastanut ning valideerimisseminaril osalenut. Need meetmed on suunatud eelkõige hilinejatele, kuid aitavad ka parandada mitteesitajate käitumist ning pakuvad tuge tähtaegsete esitajate tegevusele. Kaaluda võiks järgmisi samme (olulisuse järjekorras):

- Saata 3 kuud ja seejärel 1 kuu enne majandusaasta aruande esitamise lõpptähtaega e-kirjaga[15] automaatne meeldetuletus Ettevõtjaportaali kaudu kõigile selleks hetkeks majandusaasta aruannet mitteesitanud juriidiliste isikute (võimaluse korral sh juhatuse liikmetele isiklikele) e-posti aadressidele. Mõnevõrra kulukamaks, tehniliselt rohkem aeganõudvaks, kuid samas tõhusamaks kujuneks automaatsete meeldetuletuse saajate ringi kitsendamine riskirühmadele, sest see võimaldaks vältida teadlike ettevõtjate ärritamist rämpspostiga. Lähtuvalt andmeanalüüsi tulemustest peatükis 2.6. kuuluksid sihtgruppi kõik vähemalt ühele järgnevale tingimusele vastavad juriidilised isikud: vähem kui 3 aastat tegutsenud, mikroettevõtted, ühe eraisiku või välismaise omaniku kontrollitavad äriühingud, mittekäibemaksukohustuslased, majandusaasta jooksul maksude tasumisega hilinenud, eelneval majandusaastal aruande esitamisega hilinenud või aruande esitamata jätnud.
- Saata 1 nädal enne majandusaasta aruande esitamise lõpptähtaja saabumist e-kirjaga automaatne meeldetuletus Ettevõtjaportaali kaudu aruande juba sisestanud, kuid kas kinnitamise või esitamise nuppu mittevajutanud juriidiliste isikute (võimaluse korral sh juhatuse liikmete isiklikele) e-posti aadressidele, et tuletada meelde vastavate toimingute olulisus enne lõpptähtaja saabumist.
- Tõsta aastaaruannete esitamise teema avalikkuse tähelepanu orbiiti iga aasta mai alguses sotsiaalse turunduse kampaaniaga (nt „olen aus ettevõtja, esitan majandusaasta aruanded tähtaegselt"), mille sihtgrupiks oleksid eelkõige väiksemad juriidilised isikud ning mis aitaks samm-sammult muuta Eesti ärikultuuri.
- Jätkata ja suurendada avalikke teavitusi avaliku- ja erasektori esindajate kaudu (nt Statistikaamet, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, teised ettevõtjate ühendused, krediidiinfo töötlejad/jagajad), et selgitada majandusaasta aruannete tähtaegse esitamise olulisust.
- Suurendada Rahandusministeeriumi eestvedamisel ettevõtjate teadlikkust ettevõtjate koolituse ja õpetamisega tegelejate toel (nt koolitusfirmad, ülikoolid, rakenduskõrgkoolid, gümnaasiumite majandusõpetuse õpetajad). See eeldab nende kaasamist ning informeerimist sellest, kuivõrd oluline on suurendada majandusaasta aruandega seotud teadlikkust (tulevaste) ettevõtjate seas, sh miks on aastaaruannete tähtaegne esitamine oluline, aruande esitamise kohustus

[15] Valideerimisseminaril pakuti välja ka variant, et meeldetuletusi võiks edastada kõneroboti vahendusel. Seda meeldetuletuse esitamise kanalit võiks meie hinnangul rakendada alles pärast tähtaja möödumist, sest oma olemuselt tungib see tugevamalt sõnumi saaja privaatsfääri ning võib seaduskuulekat kõne saajat oluliselt rohkem ehmatada ja ärritada kui e-kirjana saadud info.

äri/põhitegevuse puudumisel, aruande esitamise tähtaeg, juriidilise isiku likvideerimise protsess ning professionaalsete teenusepakkujate kasutamise võimalused, kui enda teadmised pole piisavad või puuduvad. Samuti võiks kaaluda koostöös nendega täiendavate raamatupidamisalaste infomaterjalide ja e-kursuste väljatöötamist (alustavatele) ettevõtjatele.

Eespool loetletud meetmetest eeldavad Ettevõtjaportaali puudutavad sammud täiendavaid investeeringuid IT-süsteemidesse ning nende suurus sõltub sellest, kuivõrd täpselt sihituks neid meetmeid soovitakse välja arendada. Võimaluse korral soovitame massmeeldetuletustele eelistada riskigruppidele suunatud meeldetuletusi, sest need võimaldavad vähendada meetme rakendamisega kaasnevaid negatiivseid mõjusid (tähtajast teadlikud pahased ettevõtjad). Üldiselt ei ole avalikud teavitused väga kulukad, kuid võivad jääda vähem tõhusaks, võrreldes kulukama sotsiaalse turunduse kampaaniaga. Viimase maksumuse hindamisel saaks lähtuda teiste Eestis seni näiteks liiklusohutuse kontekstis tehtud kampaaniate maksumustest. Teadlikkuse suurendamine koolitajate kaudu vajaks tugevamat rahalist panustamist juhul, kui soovitakse lisaks koolitajate teadlikkuse tõstmisele töötada välja sihtotstarbelisi e-kursuseid või infomaterjale.

Premeerivad meetmed on suunatud eelkõige aruande tähtaegselt esitanutele, kuid võiksid motiveerida oma käitumist parandama ka seni aruannete esitamisega hilinenuid ning mitteesitajaid. Intervjuudes mainitu põhjal võiks majandusaasta aruande tähtaegse esitamise eest kaaluda järgmisi **premeerivaid meetmeid** (olulisuse järjekorras):

- Premeeriv märgis – juriidiline isik, kes aruande tähtaegselt esitas, on äriregistris eristatav juriidilise isiku avalikul infokaardil oleva erilise märke kaudu.
- Võimaldada aruande tähtaegselt esitanutele hüve[16], mida tähtaegselt mitteesitanutele ei pakuta. Kaaluda võib osalist tasuta ligipääsu majandusaasta aruannetele (nt 10 tasuta allalaaditavat majandusaasta aruannet Ettevõtjaportaalist), ligipääsu statistilistele andmetele või näidikulauale (analoogne Statistikaameti juhi töölauaga), mida ettevõtjad saaksid kasutada ja mis oleks sisustatud võimalikult ajakohase infoga.

Mõlemad nimetatud meetmed eeldavad investeeringuid infotehnoloogilistesse lahendustesse.

Kõige tugevamalt tungivad ennetavatest meetmetest ettevõtjate tegutsemissfääri **survestavad meetmed**, mille eesmärk on häbimärgistamise või kaudsete piirangute kaudu äri/põhitegevusele panna ettevõtjad omaenese initsiatiivil senisest paremini majandusaasta aruandeid esitama.

Survestava õiguslikku parendust mitte-eeldava meetmena soovitame kaaluda hoiatavat märgist. Äriregistri juriidilise isiku avalikule infokaardile lisatakse väli, mis kuvab selgelt, kas juriidilisel isikul on selleks hetkeks esitamisele kuulunud majandusaasta aruanne esitamata või hilineti aruande esitamisel. See saaks olla ohumärgiks kõigile

[16] Pakutavate hüvede puhul jätame seoses nende madalama rakendatavusega kõrvale intervjuudes välja pakutud suuremaid rahalisi kulutusi nõudvad, kuid samas ettevõtjatele potentsiaalselt atraktiivsed lahendused, nagu esimese kolme päeva viivisest vabanemine maksude tasumisega hilinemisel ning madalamad tööjõumaksud tähtaegsetele esitajatele.

teistele osapooltele. Seda lahendust saab kombineerida eelnimetatud premeeriva märgisega, rakendades näiteks valgusfoori põhimõtet (roheline – tähtaegne esitus, kollane – hilinemine ning punane – esitamata aruanne). Tehniliselt eeldab selle ettepaneku realiseerimine eraldiseisva andmevälja lisamist äriregistri süsteemi, mis suudaks fikseerida iga juriidilise isiku lõikes majandusaasta aruande esitamise oodatava tähtaja konkreetsel majandusaastal ning sellest tuleneva aruande staatuse (tähtajas, hilinenud, mitteesitatud, ei kuulu esitamisele). Andmeanalüüsi käigus selgus, et praegu selliseid välju andmebaasis ei ole. Kuna majandusaasta aruannete esitamisel on juba praegu nüansse (nt TÜ ja UÜ aruande esitamise kohustus kehtib neist vaid osale), mida ei ole võimalik avalikult registrikaardilt välja lugeda, ei ole huvitatud osapooltel võimalik lihtsalt valitud juriidiliste isikute aruannete esitamise praktikat hinnata ning riigi tasemel usaldusväärset majandusaasta aruannete esitamise statistikat ja sanktsioneerimise (meeldetuletused, trahvid) aluseks olevat infot automatiseeritult genereerida. Ühinguõiguse revisjoni raames tehtud ettepanekud seaduste muutmiseks (vt Äriseadustiku ja teiste…) võivad heakskiitmise korral muuta olukorra senisest veel komplitseeritumaks MTÜde ja sihtasutuste puhul, eristades erandeid majandusaasta aruande koostamisele, esitamisele ja avalikustamisele. Samuti muutuks olukord keerukamaks juhul, kui hakataks realiseerima Statistikaameti ettepanekut diferentseerida majandusaasta aruande esitamise tähtajad sõltuvalt auditeerimise, audiitori ülevaatuse kohustusest. Seega on **tehniline täiendus oluline**, et ei kaoks võimalike muudatuste valguses kontroll majandusaasta aruannete esitamisega seonduva üle. See parendus eeldaks investeeringute tegemist Ettevõtjaportaali täiendamiseks. Samas võiks **seda investeeringut pidada kõige olulisemaks kõigist väljapakutud meetmetega seotud investeeringutest**, sest võimaldab tõhusamalt rakendada teisi väljapakutud meetmeid (nt premeeriv märgis, trahvide ja meeldetuletuste võimalikult automatiseeritud rakendamine).

Survestavate õiguslikku parendust eeldavate meetmetena võiks lähtudes nii intervjuude, küsitluse kui ka valideerimisseminari tulemustest (olulisuse järjekorras):

- Seada kõigi riigi poolt juriidilistele isikutele jagatavate toetuste (sh Kredex, EAS, PRIA) taotlemise eeltingimuseks, et taotluse esitamise hetke seisuga oleks juriidiline isik tähtaegselt esitanud äriregistrile selle majandusaasta aruande, mille esitamise tähtaeg on viimasena möödunud.
- Kohustada riigihangete seadusega hankijat nõudma või pakkujat kinnitama, et pakkujaks olev juriidiline isik on pakkumise esitamise hetke seisuga tähtaegselt esitanud äriregistrile selle majandusaasta aruande, mille esitamise tähtaeg on viimasena möödunud. See võimaldaks välistada tähtaegselt aruande mitteesitanud ettevõtete osalemise riigihangetel. Praegu on vastavalt RHS § 100 lg-le 1 hankijal õigus küsida pakkujalt viimase kolme majandusaasta aruannet. Samuti peame oluliseks intervjueeritavate poolt märgitud vajadust välistada riigihangete seaduses selgelt kustutamismärkega juriidiliste isikute poolne pakkumiste tegemise võimalus.
- Peatada käibemaksu tagastused juriidilistele isikutele, kes on jätnud tagastuse taotluse esitamise hetke seisuga tähtaegselt äriregistrile esitamata selle

majandusaasta aruande, mille esitamise tähtaeg on viimasena möödunud, kuni aruande esitamiseni.

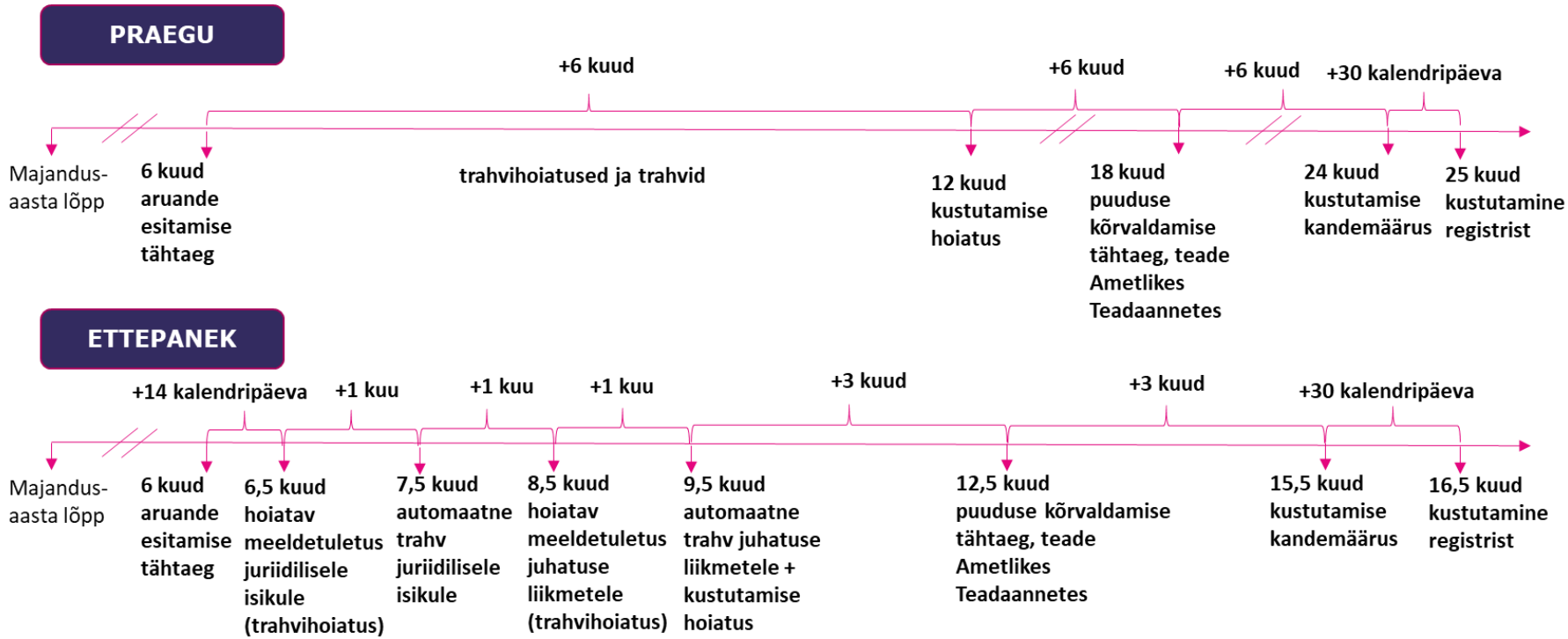
- Rakendada muid piiranguid majandusaasta aruande esitamisega hilinenud juriidiliste isikute tegevusele. Näiteks piirangud Maanteeametis registritoimingute tegemiseks, ärinime kaitse kadumine (Iirimaa näide), juriidilise isiku muutmine mitteaktiivseks (nt ei saa teha toiminguid Ettevõtjaportaalis), notariaalsete tehingute tegemise piirang. Muude piirangutega edasiminek eeldab põhjalikumat eraldiseisvat analüüsi ning on eelneva kolme meetme taustal märksa vähem oluline.
- Kaaluda, kas MTAle aastaaruannete esitamise ja jälgimise üleandmine suurendaks seaduskuulekat käitumist.

Survestavatest meetmetest eeldavad osad vaid seaduste muutmist, kuid mõnede rakendamisel tuleks täiustada riigi praeguseid infosüsteeme (nt erinevat tüüpi piirangud toimingutele).

6.2. KARISTAVAD MEETMED

Karistavatele meetmetele laialdasemale kasutamisele peaks kindlasti eelnema aktiivsem ennetavate meetmete rakendamine. Aruande esitamisega hilinenute puhul võiks enne karmimate meetmete rakendamist, vastavalt ennetavate meetmete all välja toodule, eelneda riskigruppi kuuluvatele ettevõtjatele vähemalt kaks automaatset meeldetuletust Ettevõtjaportaali kaudu (nt 3 kuud ja 1 kuu enne). Samas tuleks võrreldes praegusega muuta oluliselt paindlikumaks ja tõhusamaks seni kasutatud karistavate meetmete paketti. Joonisel 6-1 on kujutatud praegune praktika võrdluses siinse uurimuse koostajate poolt väljapakutuga, mis eeldab kindlasti muudatusi senises õiguslikus käsitluses ning võiks seisneda ka tsiviilkohtumenetluse asendamises haldusmenetlusega. Isegi kui osad väljapakutud lahendused ei ole koheselt ellu viidavad, peaks astuma samme sinnapoole liikumiseks. Praeguse praktika puhul saab juriidilise isiku kõige kiirema menetluse korral registrist kustutada 19 kuud pärast majandusaasta aruande esitamise tähtaja möödumist (25 kuud pärast majandusaasta lõppu). Meie ettepaneku puhul lüheneks protsess 10,5 kuule aruande esitamise tähtajast (16,5 kuud majandusaasta lõpust), mis on lähedal Belgias kasutatavale 12 kuule.tatavale 12 kuule.

Trahvide puhul ei ole praegusel hetkel nende rakendamise ajahetk reguleeritud ning nagu näitas TMKR määruste statistika (vt peatükk 2.4.), siis neid ei kasutata eriti aktiivselt trahvimise praeguse protsessi kohmakuse tõttu. Nii Belgia kui ka Suurbritannia kogemus näitab, et trahvide tegelik rakendamine toetab majandusaasta aruannete kiiremat esitamist. Seega peame oluliseks senisest aktiivsemat trahvide rakendamist nii juriidilistele isikutele kui ka nende juhatuse liikmetele.

Joonis 6-1. Karistavad meetmed praegu võrreldes uuringu autorite ettepanekuga

Allikas: Autorite koostatud

Siinkohal on oluline märkida, et me ei täpsusta ettepanekute tegemisel trahvi õiguslikku tähendust, jättes selle seadusandja otsustada. Praegusel hetkel kasutatakse aastaaruannete mitteesitamise juhtumitel mõistet *trahv*, mis on kasutusel praeguses tsiviilkohtumenetluse seadustikus. Ühinguõiguse revisjoni raames on tehtud ettepanek nimetada selline *trahv* ümber *sunnirahaks* (Äriseadustiku ja teiste…, lk 39). Samas võib ettepanekute realiseerimisel kaaluda ka näiteks rahalise sanktsiooni rakendamist vastavalt asendustäitmise ja sunniraha seaduse sunniraha käsitlusele.

Alljärgnevates ettepanekutes mainitakse automaatse trahvi tegemist, mis praegusel hetkel ei ole rakendatav[17]. Välja pakutud automaatne trahv ei välista erandite tegemise võimalust trahvi reaalsel rakendamisel (nt kui trahvihoiatuse saaja on selgitanud majandusaasta aruande esitamise viibimise põhjuseid). Eelkõige viitab termini ees olev sõna *automaatne* vajadusele luua õiguslikud ja tehnilised lahendused, mis võimaldaks rahalist sanktsiooni rakendada võimalikult vähese kuluga võimalikult paljude aruande esitamise tähtaja ületanute puhul. Kui sellised lahendusi ei ole võimalik kohe rakendada, siis tuleks, kuni vastavate lahenduste väljatöötamiseni, otsida rahalise sanktsioneerimise protsessi tõhustamiseks praegustes raamides.

Lähtuvalt erinevate riikide praktikast ning küsitlusest, intervjuudest ja valideerimisseminarilt saadud tagasisidest soovitame järgmist:

- Saata majandusaasta aruande esitamise tähtajale järgneval 14. kalendripäeval automaatne hoiatav meeldetuletus e-kirjana[18] majandusaasta aruannet selleks hetkeks mitteesitanud juriidiliste isikute e-posti aadressile. See meeldetuletus saaks vajaduse korral täita samal ajal ka seda ülesannet, mis on praegu trahvihoiatusmäärusel või asendustäitmise ja sunniraha seaduse rakendamise korral ettekirjutusega koos esitatud hoiatusel. St sellega antakse edasi sõnum, et kui järgneva 1 kuu jooksul aruannet ei esitata või mitteesitamist ei põhjendata, siis järgneb automaatselt trahv juriidilisele isikule.
- Teha automaatselt trahv miinimumsummas 200 eurot juriidilisele isikule, kelle majandusaasta aruanne on esitamata ja esitamise tähtajast on möödunud 1,5 kuud, kellele on saadetud hoiatav meeldetuletus ning kes ei ole mitteesitamist põhjendanud. [19] Valitud 200 euro alampiir baseerub kehtival ÄS § 71 lg 2^1, mis ei tähenda, et see piir ei võiks olla vastavate õigusaktide muutmisel olla mõnevõrra väiksem. Kuigi kõigile ühtse määra rakendamine võib teha liiga väga väikestele juriidilistele isikutele, oleks see halduskoormuse seisukohalt kõige väiksemate kuludega ning tehniliselt kõige lihtsamini rakendatav lahendus. Kui tehnilised lahendused seda tõhusalt realiseerida võimaldavad, võib siiski kaaluda teatavaid erisusi alampiirile näiteks MTÜde või väiksemate juriidiliste isikute puhul. Kaaluda tasub ka seda, et kui juriidiline isik on eelneval majandusaastal aruande

[17] Vastavalt justiitsministeeriumi esindajalt saadud kommentaarile eeldab trahvi määramine hetkel kaalutlusotsust trahvi suuruse määramiseks.
[18] Pikemas perspektiivis võib kaaluda meeldetuletuse järel nädalase nihkega kõneroboti kasutamist, sest see võimaldaks jõuda ka nendeni, kes ei taha e-kirju lugeda.
[19] Suurbritannias tehakse trahv esimesel tähtaja ületamise päeval, Belgias 1 kuu pärast tähtaega, Saksamaal 6 nädalat pärast tähtaega, st väljapakutud variant oleks veidi leebem kui Suurbritannia, Belgia ja Saksamaa oma.

esitamisega samuti hilinenud, siis rakendada juba esimesel korral kahekordset trahvi alammäära.

- Kui juriidilisele isikule trahvi esitamise järgselt 1 kuu jooksul aruannet ei ole esitatud, saata e-kirjana automaatne hoiatav meeldetuletus aruannet mitteesitanud juriidilise isiku juhatuse liikmetele. Trahvile lisada sõnum, et kui järgneva 1 kuu jooksul jätkuvalt aruannet ei esitata, siis trahvitakse juhatuse liikmeid automaatselt summas 200 eurot.
- Teha automaatselt trahv miinimumsummas 200 eurot juriidilise isiku juhatuse liikmetele, kui eelnenud hoiatuse järgselt on juriidilise isiku majandusaasta aruanne jätkuvalt esitamata, esitamise tähtajast on möödunud 3,5 kuud ning kui mitteesitamist ei ole põhjendatud.
- Paralleelselt juhatuse liikmete trahvimisega teha aruannet mitteesitanud juriidilisele isikule ning selle juhatuse liikmetele hoiatus, et kui järgneva 3 kuu jooksul majandusaasta aruannet jätkuvalt ei esitata, siis kustutatakse juriidiline isik registrist. Eeldatavalt kiirendab puuduse kõrvaldamiseks antud 3-kuuline tähtaeg senise 6-kuulise asemel aruande esitamisega venitajate tegevust (praegu kasutatakse suur osa antud tähtajast ära).
- Avaldada 6,5 kuud pärast aruande esitamise tähtaja saabumist Ametlikes Teadaannetes teade aruande mitteesitamise kohta (kui juriidiline isik ei ole aruannet jätkuvalt esitanud ega mitteesitamist põhjendanud) ning kutsuda võlausaldajaid üles teatama oma nõuetest juriidilise isiku vastu ja taotlema likvideerimisemenetluse läbiviimist 3 kuu jooksul.[20]
- Kui 9,5 kuud pärast aruande esitamise tähtaja saabumist ei ole likvideerimismenetlust algatatud, aruannet pole esitatud või selle mitteesitamist põhjendatud, siis tehakse kustutamise kandemäärus, mis jõustub 30 kalendripäeva pärast määruse tegemist.

Selleks, et trahvimine saaks olla eelnevalt märgitud viisil senisest tõhusam, on vaja trahvihoiatuste edastamine muuta võimalikult automaatseks ning kiiresti ja lihtsalt pärast aruande esitamise tähtaega esitatavaks. Praegu eeldab trahvimine trahvihoiatuste ja määruste toimetamist trahvi saajale (kontaktandmed äriregistris sageli aegunud). Selle asemel kaaluda võimalust, et kõik ametlikule e-posti aadressile registrikood@eesti.ee ja juhatuse liikme äriregistrile esitatud e-posti aadressile saadetud teated loetaks automaatselt kättetoimetatuks.

Kustutamise osas sai eelnevalt ette pandud protsessi kiirendamine võrreldes hetkeolukorraga, sest see võimaldaks registri kiiremini puhastada mitteaktiivsetest

[20] Justiitsministeeriumist saadud info kohaselt on väljatöötamisel eelnõu, mis annaks registripidajale võimaluse juriidilise isiku kiiremaks kustutamiseks 3 kuud pärast majandusaasta aruande esitamise tähtaja möödumist juhul kui ettevõttel ei ole registrites vara, käimasolevaid kohtu/täitemenetlusi ning kohustusi MTA ees. Kolme aasta jooksul pärast sellist kustutamist oleks võimalik teostada (vajaduse ilmnemisel) täiendav likvideerimine või taastada juriidilise isiku tegevuse. See tähendaks kustutamise protsessi täiendavat kiirendamist eelnevalt märgitud tingimustele vastavate juriidiliste isikute osas võrreldes meie ettepanekuga.

juriidilistest isikutest. Suurimaks kaasnevaks riskiks on see, et kustutamisest saab n-ö preemia lohakatele. Seda riski saab maandada senisest aktiivsema eelneva trahvimisega ning ka juriidilise isiku likvideerimise protsessi lihtsustamisega[21], sest siis kaoks korralikumatel ettevõtjatel soov majandusaasta aruande mitteesitamise kaudu juriidilisest isikust vabaneda. Vähem korralike ettevõtjate korrale kutsumiseks ning „firmamatjate" kuritarvituste vähendamiseks võiks kaaluda uute ettevõtete asutamise piiramist, kui selle asutajad on olnud eelnevalt juhatuse liikmed juriidilistes isikutes, kes on registrist majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu kustutatud.

Ühinguõiguse revisjoni käigus on tehtud ettepanek riigilõivuseaduse muutmiseks. Selle muudatuse kohaselt hakataks kõigilt majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu registrist kustutatud äriühingute kannetelt taastamise eest tegevuse jätkamiseks võtma riigilõivu summas 200 eurot (Äriseadustiku ja teiste....). See muudatus võiks aidata täiendavalt distsiplineerida lohakusest aruande esitamata jätnuid.

Kõigi eelnimetatud karistavate meetmete rakendamine eeldab investeeringuid infosüsteemide arendamiseks, et tegevused oleks võimalikult automatiseeritud. Samas võib eeldatav otsene tulu (eriti esimestel rakendamise aastatel) katta tehtud kulutused ning kaudselt (tänu info paremale kättesaadavusele) aidata riigil vältida võimalikke kulusid (nt 30–50 miljoni eurone trahv ebaõige SKP statistika esitamisel).

Kui pärast ulatuslikku ennetavate meetmete rakendamist ning eespool viidatud muudatusi karistavates meetmetes on jätkuvalt näha, et tulemus ei vasta ootustele, soovitame kaaluda trahvide rakendamise süsteemi täiendavat karmistamist, näiteks tehes võimalikult automaatselt trahve kõigile hilinejatele esimesest hilinetud päevast alates (nagu Suurbritannias). Nimelt viitavad küsitluses antud vastused, et see võib osutuda mõnevõrra tõhusamaks aruannete esitamise soodustajaks kui viivitusega tehtud trahv. Samas võib kohe muudatuste tegemise alguses karistavate meetmetega ülepingutamine tuua kaasa aruannete kvaliteedi languse, mida aitaks vältida senisest suurem tähelepanu ennetavatele meetmetele, vähem karm (aga seni praktiseeritust oluliselt karmim) trahvimise poliitika ning täiendavad pingutused aruandluskeskkonda sisestud informatsiooni kvaliteedi tõstmiseks (vt soovitusi alapeatükis 6.3).

6.3. MUUD SOOVITUSED TÕHUSAMA ARUANDLUSKESKKONNA KUJUNDAMISEKS

Vastavalt intervjuudest, küsitlusest ja valideerimisseminarilt saadud tagasisidele tuleks edasi arendada aruannete esitamise kasutajaliidest Ettevõtjaportaalis (vajaks täiendavaid rahalisi väljaminekuid):

- Automatiseerida ümardamisvigade kõrvaldamine 1 euro piires.
- Selgitada aruande sisestamisel antavad veateated kasutajale põhjalikumalt lahti.

[21] Justiitsministeeriumist saadud info kohaselt on väljatöötatava eelnõu raames loomisel võimalus, et juriidiline isik, kellel ei ole registrites vara, kes ei ole tegutsenud ning kelle vastu pole käimasolevaid menetlusi või kohustusi MTA ees, võiks taodelda enda kustutamist.

- Lisada kontrollimehhanisme, mis välistaks sisestamisel vasturääkivusi (nt lisades sisalduvate kirjete märgid) ning aitaks sisestusvigu juba sisestamise etapis „kinni püüda". Hetkel ei võimalda portaalis sisestatud andmete kvaliteet neid ilma põhjaliku eeltöötlemiseta kasutada (seda on kinnitanud nii mitu intervjueeritud kasutajat kui kogenud ka projekti meeskond andmete analüüsil). See tekitab aruandeinfo kasutajatele olulise ressursikulu ning võib töötlemata andmete kasutamisel viia ekslike järeldusteni. Samuti aitaks need täiendused vältida võimalikku aruannete kvaliteedi langust aktiivsemal survestavate ja karistavate meetmete rakendamisel.
- Otsida võimalusi täiendavaks aruannete esitamise lihtsustamiseks, lisades täiendavaid selgitusi raamatupidamises vähem vilunud esitajate jaoks.

Vastavalt intervjuudest ja küsitlusest saadud tagasisidele saab teha samme õiguslikke parendusi mitte-eeldavate muudatuste elluviimiseks:

- Töötada välja tehniline lahendus, mis automatiseeriks aruande esitust, nt parendades e-arveldajat, või toetada ja viia läbi konsultatsioonid kohalike raamatupidamistarkvara pakkujatega, et tõhustada lahendusi XBRL-liidese laiemaks kasutuselevõtuks raamatupidamistarkvarades.
- Pakkuda majandusaasta aruande sisestamisel Ettevõtjaportaali ettevõtjatele tuge ühtse abiliini kaudu (nii tehnilised kui ka sisulised küsimused ühest kohast) või kõneroboti toel.
- Kaaluda võimalusi täisettevõtjaportaali väljaehitamiseks. Seal võiks toimuda nii aastaaruannete kui ka muude ametlike aruannete esitamine ning olla kuvatud ka see, mida riik omalt poolt vastu annab (nt statistikaaruanded).
- Jätkata pingutusi selleks, et juriidilised isikud peaks esitama senisest vähem andmeid (eriti korduvalt samu andmeid) erinevatele asutustele (Finantsinspektsioon, Konkurentsiamet, Tarbijakaitse, Tehnilise Järelevalve Amet jt). Kui on tehtud tegelikke samme olukorra parandamiseks, siis on oluline sellest ettevõtjatele teada anda.
- Parandada võimalusi majandusaasta aruannete lisade info kättesaamiseks masinloetavas vormis ning PDF-vormingus esitatud aruannete info kättesaadavuse kiirendamiseks.
- Kaaluda audiitori järeldusotsuse tüübi kuvamist äriregistris. See aitaks muuta aruandluse kvaliteedi välistele osapooltele praegusest läbipaistvamaks.

Muud õiguslikud parendused, mis aitavad muuta majandusaasta aruannete esitamise nõudeid läbipaistvamaks ja esitamise tõhusamaks:

- Lihtsustada ettevõtete likvideerimise protsessi ettevõtjate jaoks nii, et see muutuks sama arusaadavaks ja lihtsalt teostatavaks kui juriidilise isiku asutamine. See aitaks vähendada majandusaasta aruannete mitteesitamist, mis on tingitud otseselt likvideerimise keerukusest.

- Muuta olukorda, kus TÜ ja UÜ on õiguslikult käsitletud kõigist teistest äriühingutest erinevalt majandusaasta aruande äriregistrile esitamise kohustuse osas. Vastavalt ÄS § 97[1] lg-le 1 on esitamise kohustus vaid nendel UÜdel ja TÜdel, mille täisosanikuks on osaühing, aktsiaselts, tulundusühistu või mittetulundusühing. Tekib küsimus, miks ülejäänud TÜd ja UÜd peavad koostama majandusaasta aruande (vastavalt RPS § 14 lg-le 1), mida nad äriregistrile esitama ei pea? Kuna hetkel ei ole äriregistris võimalik kergesti eristada aruande esitama pidanud TÜsid ja UÜsid, takerdub ka nende hulgas olevate hilinejate ja mitteesitajate karistamine.
- Kaaluda, kas MTÜde aruandevormid võiksid osade MTÜde puhul olla lihtsustatud (nt ainult tulemiaruanne ja bilanss) neile, kes ei ole avalikku raha kasutanud ning on väiksemad. Ühinguõiguse revisjoni raames on tehtud ettepanek muuta raamatupidamisseadust nii, et majandusaasta aruannet ei peaks koostama MTÜ, millel on alla 20 liikme, mille käive ei ületa majandusaasta jooksul 10 000 eurot, mis ei ole saanud aruandeaastal riigipoolseid või muid avalikke toetusi ning mis ei ole kantud tulumaksusoodustusega ühingute ja sihtasutuste nimekirja. (Äriseadustiku ja teiste....)[22] Sama dokumendi alusel tehakse ettepanek täiendada ka mittetulundusühingute seadust, vabastades äriregistrile majandusaasta aruande esitamise kohustusest need MTÜd, mis ei ole kantud tulumaksusoodustusega ühingute ja sihtasutuste nimekirja, ei ole majandusaasta jooksul saanud riigipoolseid või muid avalikke toetusi ning mille käive ei ületa majandusaasta jooksul 50 000 eurot. See viitab, et selles suunas mõeldakse. Siiski soovitame MTÜde tegevuse parema läbipaistvuse tagamiseks vähendada esitatavate aruannete detailsust, mitte vabastada osa MTÜsid aruannete koostamise või esitamise kohustusest täielikult.
- Kaaluda, kas TsÜS § 136 lg 8 kohaldumise vältimiseks võiks ÄR, SAS ja MTÜS defineerida majandusaasta esitamise tähtaja viisil, mis välistab tähtaja sisulise edasilükkamise juhtudel, kui see langeb puhkepäevale. Kui tähtaeg ei olegi tegelikult tähtaeg (nagu TsÜS § 136 lg 8 praegu sisuliselt ütleb), siis see kultiveerib arusaama, et aruande esitamisega võibki venitada (isegi kui selle kohustuse täitmiseks oli pool aastat aega). Aastate 2010–2018 andmed viitavad sellele, et just 2017. ja 2018. majandusaastal on sellise edasilükkamise võimalusi kas teadlikult või alateadlikult aktiivsemalt kasutama hakatud ning tendentsi jätkudes liigume vastuvoolu soovile, et esitamine võiks kiireneda.

[22] Sama muudatusettepanekuga soovitakse vähendada ka sihtasutustele esitatavaid nõudeid, vabastades raamatupidamisseaduse kohaselt majandusaasta aruande koostamise kohustusest sihtasutused, mis ei tegutse avalikes huvides, mille asutajate hulgas ei ole riigi ega kohaliku omavalitsuse üksust ega muud avalik-õiguslikku juriidilist isikut, sihtasutuse käive ületab 10 000 eurot, mis ei ole saanud aruandeaastal riigipoolseid või muid avalikke toetusi ning mis ei ole kantud tulumaksusoodustustega ühingute ja sihtasutuste nimekirja. Samuti soovitatakse sihtasutuste seadusesse lisada täiendus, mille kohaselt ei peaks majandusaasta aruannet avalikustama sihtasutus, mis ei tegutse avalikes huvides, ei ole kantud tulumaksusoodustusega ühingute ja sihtasutuste nimekirja, ei ole majandusaasta jooksul saanud riigi- või muid avalikke toetusi ning mille käive ületab 50 000 eurot. Täiendavalt vabastataks nii MTÜd kui ka SAd majandusaasta aruandega koos põhitegevusala esitamise nõudest. (Äriseadustiku ja teiste…)

Viimaste tähelepanekute taustal soovitame Rahandus- ja Justiitsministeeriumi[23] vahelise koostöö tugevdamist õigusliku raamistiku ning paremini toimiva aruandluskeskkonna loomisel. Antud analüüsi raames oleme tuvastanud, et majandusaasta aruannetega seotud kohustuste määratlemine on juba praegu keeruline (esitamise erandid TÜ, UÜ puhul) ning kui realiseeritaks oma algsel kujul need ettepanekud, mis on tehtud seaduste muutmiseks ühinguõiguse revisjoni raames, muutuks olukord veelgi keerukamaks (eriklauslid MTÜdele ja SAdele rakenduks erinevatel viisidel koostamisele, esitamisele ja avalikustamisele, lisanduks ka majandusaasta aruande tühisuse võimalus). Enne planeeritavate seadusmuudatuste realiseerimist tasub teha põhjalikum õiguslik analüüs ning arutelud majandusaasta aruannete kasutajatega. See aitaks välja selgitada hetkel kehtivad erinevatesse seadustesse kirja pandud ning ühinguõiguse revisjoni raames ette pandud nõuded majandusaasta aruannete koostamisele, esitamisele ja avalikustamisele erinevate juriidiliste isikute õiguslike vormide lõikes. Viimaste analüüs võimaldaks hinnata, millised muudatused aitaksid luua aruandluskeskkonna, mis oleks kõigile osapooltele võimalikult lihtsalt arusaadav ja jälgitav ning täidaks avalikkuse huvi. Selle raames tuleks hinnata ka tehnilisi võimekusi juba kirja pandud erisuste ja planeeritavate erisuste seiramiseks. Kui seirenõue jääb tagaplaanile, oleme olukorras, kus kohustus võib küll olemas olla, kuid kuna selle täitmise hindamine on kas võimatu või raskendatud, võivad osad juriidilised isikud jätta aruanded koostamata ning tähtaegselt esitamata, kartmata riigipoolseid sanktsioone.

Praegusel hetkel on selgelt probleem majandusaasta aruannete tähtaegse esitamisega. Kaalumisel olev mõte lühendada majandusaasta aruannete esitamise tähtaega puudutaks peaaegu kõiki majandusaasta aruannete esitajaid ning ei parandaks praegust andmete kättesaadavust, kui see jääb eraldiseisvalt rakendatavaks muudatuseks. Meie hinnangul tasub esmalt eesmärgiks võtta praegusest parem tähtaegselt esitatud majandusaasta aruannete esitamise tase senise tähtaja raames, kasutades eelnevalt väljatoodud täiendavaid meetmeid, ning seejärel (nt kahe aasta pärast) lühendada esitamise tähtaega.

[23] Valideerimisseminaril saadud sisend viitab vajadusele kaasata aruteludesse ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, sest nende planeeritud ettevõtja kontaktpunkt vajaks eeldatavalt sarnast sisendit, nagu on vaja eelnevalt esitatud ettepanekute realiseerimiseks, ning tuleks tagada ka see, et erinevad protsessid saaksid tõhusalt koos eksisteerida.

KOKKUVÕTE

Uurimuse eesmärk oli tuvastada majandusaasta aruannete mitteesitamise ja hilise esitamise põhjuseid ja tagajärgi ning selgitada välja sobivaimad ja mõjusaimad lahendused, mis motiveeriks ettevõtjaid aastaaruandeid õigeaegselt esitama. Uurimuse fookuses oli 2010.–2018. majandusaasta aruannetega seonduv Eestis registreeritud juriidilistes isikutes. Eraldi vaadeldi äriühinguid ning mittetulundusühingud/sihtasutusi (v.a korteriühistud).

Andmeanalüüsi käigus (vt peatükki 2) selgus, et perioodil 2010–2018 jättis keskmiselt 23–24% juriidilistest isikutest oma majandusaasta aruande esitamata. Pärast tähtaja möödumist esitas majandusaasta aruande 28–29% juriidilistest isikutest (36–39% esitatud aruannetest). Seejuures 50% hilinejatest hilines aruande esitamisega enam kui 71 päeva. Need näitajad on oluliselt kõrgemad kui näiteks Suurbritannia väikeettevõtetel ja Belgia MTÜdes, kus hilinejaid on 11,6–17,2% aruande esitanutest. Seega on Eestil aruannete esitamise parandamiseks veel omajagu arenguruumi.

Andmeanalüüsi käigus ilmnes, et sagedasemad majandusaasta aruannete tähtaegadest mittekinnipidajad ning pikema viitajaga esitajad on:

- nooremad (lühemat aega tegutsenud) juriidilised isikud,
- eelnenud aastal majandusaasta aruande esitamisega hilinenud või seda mitte esitanud juriidilised isikud,
- väiksemad juriidilised isikud,
- Tallinnas paiknevad juriidilised isikud,
- juriidilised isikud, kes ei ole käibemaksukohustuslased,
- juriidilised isikud, kellel on tähtajaks tasumata maksuvõlgu,
- kasumit mittetaotlevatest juriidilistest isikutest MTÜd,
- vähem reguleeritud valdkondades tegutsevad äriühingud,
- väiksema juhatusega äriühingud,
- OÜd ja ASd, kelle suurimaks osanikuks või aktsionäriks on välismaalane või eraisik.

Aruande esitanutest viivitavad aruande esitamisega enam:

- äriühingud, kellel on nõrgem finantsseis (kahjum, madal likviidsus, netovara probleemid),
- juriidilised isikud, kelle majandusaasta ületab 12 kuud,
- konsolideeritud aruande esitanud juriidilised isikud,
- madala raamatupidamise kvaliteediga juriidilised isikud.

Eriti märkimisväärset arenguruumi võib Eesti puhul näha sanktsioonide rakendamises majandusaasta aruannetega hilinejate vastu, sest vaatlusalusel perioodil tehti

trahvihoiatusi ja trahve keskmiselt 0,9% juhtudest (sh tegelikke trahve vaid 0,5% hilinemise juhtumitest). See tähendab, et perioodi 2010–2018 aastaaruannete puhul koguti trahvitulu summas 1,3 miljonit eurot ning riigil jäi saamata vähemalt 154,4 miljonit eurot võimalikku trahvitulu.

Kui võrrelda valitud neljas vaatlusaluses riigis (Belgia, Saksamaa, Soome ja Suurbritannia) rakendatavaid majandusaasta aruannete esitamise tähtaegu (vt peatükk 3), siis siin oli Eesti oma 6-kuulise tähtajaga pigem keskmiste hulgas. Kuigi Eesti tähtaeg on poole lühem kui ELi regulatsioonides sätestatud maksimaalne 12 kuud, jääb see siiski alla Soome 4 kuule. Võrdlusriikides rakendatavate trahvimäärade miinimumid on suhteliselt sarnased Eesti 200 euroga, varieerudes 85–135 euro vahel (v.a Saksamaa 2 500 euroga). Maksimaalne trahvisumma on Eestis väga sarnane Soomega (vastavalt 3 200 ja 3 300 eurot), jäädes võrdlusriikidest alla vaid Saksamaale (50 000 eurot). Seejuures rakendatakse nii Suurbritannias kui ka Belgias trahvimäärasid, mille suurus varieerub sõltuvalt hilinemise perioodi pikkusest ning Belgias ka juriidilise isiku suurusest. Uurimuse käigus kogutud faktid viitavad aga sellele, et vastupidiselt Eestile, rakendatakse võrdlusriikides trahve aktiivsemalt: Suurbritannias 1. hilinemise päevast ning Belgias 1 kuu pärast tähtaja möödumist. Kõigis vaatlusalustes riikides on võimalik majandusaasta aruannete mitteesitamise korral algatada täiendava sanktsioonina juriidilise isiku registrist kustutamine.

Intervjuud aastaaruannete koostajate esindajate, aastaaruannetest pärineva info kasutajate ning aastaaruannete esitamise korraldamisega seotud asutuste esindajatega (vt peatükk 4) tõid välja järgmised olulised majandusaasta aruannete esitamata jätmise või hilise esitamise tagajärjed:

- Riiklik statistika jääb ebatäpseks ning sellega võivad seonduda nii maine- kui ka rahalised riskid (nt SKP maksimaalse revisjonimäära ületamisel suurusjärgus 30–50 miljonit eurot).
- Ametiasutuste ebaefektiivsed tööprotsessid ning madalam töö tulemuslikkus järgneva tõttu:
    - MTA riskimudelite madalam kvaliteet (mõjutab maksutulu) ning asjata esitatud pankrotiavaldused,
    - puudulik info poliitikakujunduseks ning toetusmeetmete rakendamiseks,
    - Statistikaameti poolse andmetöötluse kordamine ning suutmatus avalikustada kõiki statistilisi näitajaid vastavalt rahvusvahelisele tavale 365 päeva jooksul,
    - toetuste andmine valedele sektoritele (vajalike andmete puudumise tõttu),
    - Konkurentsiameti töö takistamine, mis sunnib neid andmeid küsima otse juriidilistelt isikutelt,
    - Eesti Panga majandusprognooside madalam kvaliteet.
- Krediidiasutuste ja krediidianalüüsiga tegelejate tegevuse pärssimine ja teenuse madalam kvaliteet.

- Ettevõtjate esindusorganisatsioonid ei saa vajalikku sisendit sektoriüleste ja –põhiste analüüside tegemiseks.
- Ärikeskkonna halvem läbipaistvus. Selle mõjul ei saa algatada hilinejate ja mitteesitajate suhtes õigeaegselt pankrotimenetlust.

Uurimuse raames tehtud küsitlus ning küsitlusele vastanutega peetud intervjuud (vt peatükk 5) kinnitasid, et aastaaruande esitamisega hilinemist /mitteesitamist põhjustasid:

- Oluliselt aruande valmimisega seotud põhjused, sh eriti majandusaasta aruannete koostamise ajamahukus, keerulisus ning raamatupidamisteadmistega töötaja või raamatupidamisteenuse osutaja puudumine.
- Oluliselt aruande esitamisega seotud põhjused, sh liialt vähesed meeldetuletused aruannete esitamise tähtaja kohta, aruande esitamise keerulisus ning ajamahukus Ettevõtjaportaalis.
- Kõige väiksemal määral aruande avalikustamisega seotud põhjused. Mõned äriühingud ja MTÜd/SAd mainisid finantsseisundi avalikuks saamist ning äriühingud täiendavalt omanike privaatsuse kadu ja ärisaladuse võimalikku lekkimist konkurentidele.

Kuna nii aruande valmimise kui ka esitamise keerulisus ja ajamahukus on sageli seostatavad oskustega, võib järeldada, et Eesti ettevõtjatel on puudus piisavatest raamatupidamisalastest teadmistest ja oskustest. Samuti viitasid vastused sellele, et sageli ei suudeta leida endale piisavalt usaldusväärset ja taskukohast raamatupidajat või vastava teenuse osutajat. Vastustest oli näha, et majandusaasta aruande esitamata jätnud juriidilised isikud eristusid hilinejatest selgelt oma madalamate oskuste poolest ning seisid silmitsi suuremate aja- ja rahaliste piirangutega. Hilinejate puhul toodi oluliselt sagedamini välja majandusaasta aruandega tegelemise madalat prioriteetsust, mis on osaliselt seletav ilmnenud vähese teadlikkusega majandusaasta aruannete info laiemast tähtsusest ja vajalikkusest. Teadlikkuse parandamise olulisusele viitasid kõik uurimuse käigus intervjueeritud/küsitletud osapooled.

Küsitletud ning suur osa intervjueerituid tõid mõjusate majandusaasta aruande tähtaegse esitamise instrumentidena välja järgmisi aspekte (vt lähemalt peatükki 5.7.):

- Võimalikest negatiivsetest tagajärgedest peeti mõjusaimateks neid, mis hakkavad takistama juriidilise isiku igapäevast tegevust (nt toetuste saamine), ning toodi esile ka premeerivate meetmete mõjusust.
- Juriidilised isikud ise saaks teha palju, seades sisse regulaarse raamatupidamise ning leides sellega tegeleja. Siiski oodatakse siin paremat ja suuremat tuge infomaterjalide, aruandluse lihtsustamise ning automatiseerimise läbi.
- Väga oluline on viia sisse ennetavad meeldetuletused ning suurendada Ettevõtjaportaali kasutusmugavust.
- Trahvimise puhul lahknesid osapoolte seisukohad enim. Seotud huvigruppide esindajad arvasid, et trahvimise tõhustamine (võrreldes praegusega) oleks kõige olulisem meede viivituste ja mitteesitamise leevendamiseks. Seevastu küsitletud

leidsid, et trahvid võiksid olla pigem teisene meede. Siiski tunnistas 65–66% küsitlusele vastanutest, et näiteks automaatne trahvide rakendamine 1. hilinetud päevast parandaks aruannete tähtaegset esitamist.

Eelnevate tulemuste ja järelduste põhjal soovitame soodustada majandusaasta aruannete esitamist esmajärjekorras ennetavate meetmete rakendamise kaudu:

1. Teavitused teadmatuse vähendamiseks – täiendava info jagamine aastaaruande esitamise tähtaegade, esitamise olulisuse ja võimalike sanktsioonide kohta. Seda nii ettevõtte asutamisel Ettevõtjaportaalis kui ka e-residente puudutava infoportaali https://e-resident.gov.ee/start-a-company/ vahendusel.
2. Teavitused hoolimatuse vähendamiseks:
    - Automaatsed meeldetuletused e-kirjaga Ettevõtjaportaali kaudu (võimaluse korral sh juhatuse liikmetele) - 3 kuud ja 1 kuu enne tähtaega riskigrupile ning 1 nädal enne tähtaega neile, kes on aruande sisestanud, aga pole kinnitamise või esitamise nuppu vajutanud. Riskigruppi kuuluvad vähem kui 3 aastat tegutsenud, mikroettevõtted, ühe eraisiku või välismaise omaniku kontrollitavad äriühingud, mittekäibemaksukohustuslased, majandusaasta jooksul maksude tasumisega hilinenud, eelneval majandusaastal aruande esitamisega hilinenud või aruande esitamata jätnud.
    - Teema tõstmine avalikkuse huviorbiiti iga aasta mai alguses sotsiaalse turunduse kampaaniaga (nt „olen aus ettevõtja, esitan majandusaasta aruanded tähtaegselt“).
    - Jätkata ja suurendada avalikke teavitusi erinevate avaliku ja erasektori esindajate kaudu, et selgitada majandusaasta aruannete tähtaegse esitamise olulisust.
    - Rahandusministeeriumi eestvedamisel suurendada ettevõtjate teadlikkust ettevõtjate koolituse ja õpetamisega tegelejate (nt koolitusfirmad, ülikoolid, rakenduskõrgkoolid, gümnaasiumite majandusõpetuse õpetajad) kaudu. Toetada raamatupidamisalaste infomaterjalide ja e-kursuste väljatöötamist.
3. Premeerivad meetmed aruanded tähtaegselt esitanutele:
    - Premeeriv märgis, mis on näha äriregistris juriidilise isiku avalikul infokaardil.
    - Mingi hüve, mida tähtaegselt mitteesitanutele ei pakuta, vastu andmine. Nt tasuta ligipääs mingile hulgale aruannetele Ettevõtjaportaalis, ligipääs statistilistele andmetele või luua näidikulaud (analoogne Statistikaameti juhi töölauaga), mida ettevõtjad saaksid kasutada ja mis oleks sisustatud võimalikult ajakohase infoga.
4. Survestav õiguslikku parendust mitte-eeldav meede – hoiatava märgise lisamine äriregistri juriidilise isiku avalikule infokaardile, kui selleks hetkeks esitamisele kuulunud aruanne on esitamata või hilineti aruande esitamisel. Seda saab kombineerida premeeriva märgisega valgusfoori loogika alusel.
5. Survestavad õiguslikke parendusi eeldavad sammud:

- Seada kõigi riigi poolt jagatavate toetuste (sh Kredex, EAS, PRIA) taotlemise eeltingimuseks, et taotluse esitamise hetke seisuga oleks juriidiline isik tähtaegselt esitanud äriregistrile selle majandusaasta aruande, mille esitamise tähtaeg on viimasena möödunud.
- Kohustada riigihangete seadusega hankijat nõudma või pakkujat kinnitama, et pakkujaks olev juriidiline isik on pakkumise esitamise hetke seisuga tähtaegselt esitanud äriregistrile selle majandusaasta aruande, mille esitamise tähtaeg on viimasena möödunud.
- Peatada käibemaksu tagastused juriidilistele isikutele, kes on jätnud tagastuse taotluse esitamise hetke seisuga tähtaegselt äriregistrile esitamata selle majandusaasta aruande, mille esitamise tähtaeg on viimasena möödunud, kuni aruande esitamiseni.
- Rakendada muid piiranguid majandusaasta aruande esitamisega hilinenud juriidiliste isikute tegevusele. Näiteks piirangud Maanteeametis registritoimingute tegemiseks, ärinime kaitse kadumine, juriidilise isiku muutmine mitteaktiivseks (nt ei saa teha toiminguid Ettevõtjaportaalis).
- Kaaluda aastaaruannete esitamise ja jälgimise üleandmist MTA-le.

Samas soovitame paralleelselt ennetavate meetmete aktiivsema rakendamisega muuta senisest oluliselt paindlikumaks ja tõhusamaks seni rakendatud karistavate meetmete paketti:

1. Saata aruande esitamise tähtajale järgneval 14. kalendripäeval e-kirjana majandusaasta aruannet selleks hetkeks mitteesitanud juriidiliste isikute e-posti aadressile hoiatav meeldetuletus. Antakse edasi sõnum, et kui järgneva 1 kuu jooksul aruannet ei esitata või mitteesitamist ei põhjendata, siis järgneb automaatselt trahv juriidilisele isikule.
2. Teha automaatselt trahv miinimumsummas 200 eurot juriidilisele isikule, kelle majandusaasta aruanne on esitamata ja esitamise tähtajast on möödunud 1,5 kuud, kellele on saadetud hoiatav meeldetuletus ning kes ei ole mitteesitamist põhjendanud.
3. Kui juriidilisele isikule trahvi esitamise järgselt 1 kuu jooksul aruannet ei ole esitatud, saata e-kirjana automaatne hoiatav meeldetuletus aruannet mitteesitanud juriidilise isiku juhatuse liikmetele. Sõnumiks on, et kui järgneva 1 kuu jooksul jätkuvalt aruannet ei esitata, siis trahvitakse automaatselt juhatuse liikmeid.
4. Teha automaatselt trahv miinimumsummas 200 eurot juriidilise isiku juhatuse liikmetele, kui eelnenud hoiatuse järgselt on juriidilise isiku majandusaasta aruanne jätkuvalt esitamata, esitamise tähtajast on möödunud 3,5 kuud ning kui mitteesitamist ei ole põhjendatud. Paralleelselt juhatuse liikmete trahvimisega teha aruannet mitteesitanud juriidilisele isikule ning selle juhatuse liikmetele hoiatus, et kui järgneva 3 kuu jooksul majandusaasta aruannet jätkuvalt ei esitata, siis kustutatakse juriidiline isik registrist.

5. Avaldada 6,5 kuud pärast aruande esitamise tähtaja saabumist Ametlikes Teadaannetes teade aruande mitteesitamise kohta (kui juriidiline isik ei ole aruannet jätkuvalt esitanud ega mitteesitamist põhjendanud) ning kutsuda võlausaldajaid üles teatama oma nõuetest juriidilise isiku vastu ja taotlema likvideerimisemenetluse läbiviimist 3 kuu jooksul.
6. Kui 9,5 kuud pärast aruande esitamise tähtaja saabumist ei ole likvideerimismenetlust algatatud, aruannet pole esitatud või selle mitteesitamist põhjendatud, siis tehakse kustutamise kandemäärus, mis jõustub 30. kalendripäeval pärast määruse tegemist.

Nimetatud muudatused tähendavad seniste protsesside ja õiguslike lahenduste muutmist. Eesmärgiks peaks olema rahalise sanktsiooni võimalikult automaatne rakendamine, sest see aitaks oluliselt vähendada sanktsiooni rakendamisega seotud kulusid ning aitaks samal ajal jõuda võimalikult paljude aruande esitamisega hilinejateni. Kui vastavaid lahendusi ei ole võimalik kohe rakendada, siis tuleks, kuni vastavate lahenduste väljatöötamiseni, otsida võimalusi rahalise sanktsioneerimise protsessi tõhustamiseks praegustes raamides. Kui pärast eelnimetatud muudatuste elluviimist ei vasta tulemus ootustele, soovitame kaaluda trahvide rakendamise süsteemi täiendavat karmistamist, näiteks tehes võimalikult automaatselt trahve kõigile hilinejatele 1. hilinetud päevast alates.

Analüüsi käigus tuvastasime terve hulga võimalusi tõhusama aruandluskeskkonna kujundamiseks, sh Ettevõtjaportaali kasutajaliidese edasiarendamiseks ning õigusliku käsitluse täpsustamiseks. Need on esitatud peatükis 6.3. ning aitaksid kaasa eeltoodud meetmete rakendamisel tekkivale võimalikule survele majandusaasta aruannete kvaliteedile. Ühtlasi soovitame Rahandus- ja Justiitsministeeriumi vahelise koostöö tugevdamist õigusliku raamistiku ning paremini toimiva aruandluskeskkonna loomisel. Ühinguõiguse revisjoni raames tehtud ettepanekud vajaksid enne seadusmuudatustena realiseerimist põhjalikumat õiguslikku analüüsi ning arutelusid majandusaasta aruannete kasutajatega. See aitaks välja selgitada hetkel kehtivad erinevatesse seadustesse kirja pandud ning ettepanekuna esitatud nõuded majandusaasta aruannete koostamisele, esitamisele ja avalikustamisele erinevate juriidiliste isikute õiguslike vormide lõikes. Viimaste analüüs võimaldaks hinnata, millised muudatused aitaksid luua aruandluskeskkonna, mis oleks kõigile osapooltele võimalikult lihtsalt arusaadav ja jälgitav ning täidaks avalikkuse huvi.

KASUTATUD ALLIKAD

Abernathy, J.L.; Beyer, B.; Masli, A.; Stefaniak, C., 2014. The Association between Characteristics of Audit Committee Accounting Experts, Audit Committee Chairs, and Financial Reporting Timeliness. Advances in Accounting, 30 (2), 283–297.

Abernathy, J.L.; Barnes, M.; Stefaniak, C.; Weisbarth, A., 2017. An International Perspective on Audit Report Lag: A Synthesis of the Literature and Opportunities for Future Research. International Journal of Auditing, 21 (1), 100–127.

Abernathy, J.L.; Kubick, T.R.; Masli, A., 2018. Evidence on the Relation between Managerial Ability and Financial Reporting Timeliness. International Journal of Auditing, 22 (2), 185–196.

Al-Ajmi, J., 2008. Audit and Reporting Delays: Evidence from An Emerging Market. Advances in Accounting, 24 (2), 217–226.

Asendustäitmise ja sunniraha seadus. Vastu võetud 09.05.2001, RT I 2001, 50, 283

Audit exemption thresholds in Europe, 2020 update. https://www.accountancyeurope.eu/publications/audit-exemption-thresholds-in-europe/ (23.08.2020).

Audit exemption for private limited companies, https://www.gov.uk/audit-exemptions-for-private-limited-companies (23.08.2020)Begley, J.; P. E. Fischer. 1998. Is there information in an earnings announcement delay? Review of Accounting Studies 3 (4), 347–63.

Behn, B.K.; Searcy, S.L.; Woodroof, J.B., 2006. A withing firm Analysis of Current and Expected Future Audit Lag Determinants. Journal of Information Systems, 20 (1), 65–86.

Belgian Code on Companies and Associations. Vastu võetud aastal 2019.

Bigus, J.; Hillebrand, C., 2017. Bank Relationships and Private Firms' Financial Reporting Quality. European Accounting Review, 26 (2), 379–409.

Breuer, M.; Hombach, K.; Müller, M.A., 2020. The Economics of Firms' Public Disclosure: Theory and Evidence. SSRN. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3037002.

Bryant-Kutcher, L.; Peng, E.Y.; Zvinakis, K., 2007. The Impact of the Accelerated Filing Deadline on Timeliness of 10-K Filings. SSRN https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=735583.

Buchheim, R., 2010. Die Publizität der Kapitalgesellschaften & Co. nach dem EHUG – Konzeptionelle Überlegungen und empirische Befunde aus dem Handelsregister Berlin. Betriebswirtschaft, 63 (21), 1133–1141.

Carslaw, C.A.; Kaplan, S.E. 1991. An examination of audit delay: Further evidence from New Zealand. Accounting and Business Research, 22 (85), 21–32.

Cao, J.; Calderon, T.; Chandra, A.; Wang, L., 2010. Analyzing Late SEC Filings for Differential Impacts of IT and Accounting Issues. International Journal of Accounting Information Systems, 11 (), 189–207.

Clatworthy, M.; Peel, M.J., 2016. The Timeliness of UK Private Company Financial Reporting: Regulatory and Economic Influences. British Accounting Review, 48 (3), 297–315.

Companies Act, 2006. UK. http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (23.08.2020).

Company accounts guidance. https://www.gov.uk/government/publications/life-of-a-company-annual-requirements/life-of-a-company-part-1-accounts (16.07.2020).

Conover, C.M.; Miller, R.E.; Szakmary, A., 2008. The Timeliness of Accounting Disclosures in International Security Markets. International Review of Financial Analysis, 17 (5), 849–869.

Deloof, M.; Weets, V., 2003. External Financing, Information Disclosure and the Timeliness of Annual Shareholder Meetings and Financial Statement Filings in Belgium. Working Papers from University of Antwerp, Faculty of Business and Economics.

Dilßner, M.; Müller, S., 2017. Alle Jahre wieder: Streitthema Offenlegung – Publizitätsverhalten zwischen Theorie und Praxis. Zeitschrift für Bilanzierung, Rechnungswesen und Controlling, 41 (12), 541–592.

Doing business in Germany, PWC. 2018. https://www.pwc.de/de/internationale-maerkte/doing-business-in-germany-guide-2018.pdf (23.08.2020).

Du, H.; Wu, K., 2018. XBRL Mandate and Timeliness of Financial Reporting: Do XBRL Filings Take Longer? Journal of Emerging Technologies in Accounting, 15 (1), 57–75.

Durand, G., 2019. The Determinants of Audit Report Lag: A Meta-analysis. Managerial Auditing Journal, 34 (1), 44–75.

Dyer IV, J. C.; McHugh, A. J., 1975. The Timeliness of the Australian Annual Report. Journal of Accounting Research, 13 (2), 204–219.

Eierle, B.; Eich, B.; Klug, C., 2011. Das Offenlegungsverhalten kleiner und mittelgroßer Kapitalgesellschaften sowie Kapitalgesellschaften & Co. nach dem EHUG – Eine empirische Untersuchung. Zeitschrift für internationale und kapitalmarktorientierte Rechnungslegung, 11 (5), 243–253.

Finnish Patent and Registration Office https://www.prh.fi/en/financial_statements/filing_financial_statements_late.html (23.08.2020).

Gassen, J.; Muhn, M. 2018. Financial Transparency of Private Firms: Evidence from a Randomized Field Experiment Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=3290710 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3290710 (01.08.2020)

German Commercial Code Handelsgesetzbuch (HGB). Vastu võetud 1897. Viimati muudetud https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_hgb/englisch_hgb.pdf (20.08.2020).

Grottke, M.; Löffelmann, J.V.; Haendel, F.; Späth, T., 2016. Financial Statement' Disclosure in the Electronic Federal Gazette and Proprietary Concerns – A Differential Disclosure Framework for Policy Makers and Exploratory Evidence on Effects Dependent on Size, Ownership and Diversification. No. 27 Review of Business and Legal Sciences.

Güleç, Ö.F., 2017. Timeliness of Corporate Reporting in Developing Economies: Evidence from Turkey. Accounting and Management Information Systems, 16 (3), 219–239.

Habib, A.; Bhuiyan, Md. B.U.; Huang, H.J.; Miah, M.S., 2019. Determinants of Audit Report Lag: A Meta-Analysis. International Journal of Auditing, 23 (1), 20–44.

Henselmann, K.; Kaya, D., 2009. Ursachen des Offenlegungsdefizits von Jahresabschlüssen nach dem EHUG – Ergebnisse einer empirischen Untersuchung. Rechnunslegung, 4, 185–189.

Haw, I.-M.; Park, K.;Qi, D.; Wu, W., 2006. Securities Regulation, the Timing of Annual Report Release, and Market Implications: Evidence from China. Journal of International Financial Management and Accounting, 17 (2), 110–139.

Hsieh, H. F.; Shannon, S. E., 2005. Three approaches to qualitative content analysis. Qualitative Health Research, 15(9), 1277–1288.

Hyndman, N., & McDonnell, P. (2009). Governance and charities: An exploration of key themes and the development of a research agenda. Financial Accountability & Management, 25(1), 5–31.

IFRS Application Around the World Juristictional Profile: Finland. https://www.ifrs.org/-/media/feature/around-the-world/jurisdiction-profiles/finland-ifrs-profile.pdf (01.08.2020).

Investment in Germany: A Practical Guide to the Tax and Regulatory Landscape in Germany, 2016. https://home.kpmg/content/dam/kpmg/pdf/2016/04/guide-investment-in-germany-2016-kpmg.pdf (01.08.2020).

Ika, S.R.; Ghazali, N.A.M., 2012. Audit Committee Effectiveness and Timeliness of reporting: Indonesian Evidence. Managerial Auditing Journal, 27 (4), 403–424.

Ismail, K.N.I.K.; Chandler, R., 2004. Preparers' Perceptions Towards Quarterly Financial Reporting in Malaysia. Malaysian Management Journal, 8 (2), 17–32.

Ismail, K. N. I. K.; Chandler, R., 2005. Disclosure in the Quarterly Reports of Malaysian Companies. Financial Reporting, Regulation & Governance, 4 (1), 53–67.

Kann man sich um die Offenlegung seiner Bilanz drücken? Impulse. https://www.impulse.de/recht-steuern/rechtsratgeber/jahresabschluesse-bundesanzeiger/7444109.html (23.08.2020).

Kirjanpitolaki 1336:1997 (Soome raamatupidamise seadus). Vastu võetud Soome kaubandus ja tööstusministeeriumi poolt 31. detsembril 1997. Viimati muudetud 29.

detsembril 2016. http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336#L1P4a (20.08.2020).

Kirjanpitoasetus. Vastu võetud Soome kaubandus ja tööstusministeeriumi poolt 30. detsembril 1997 https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971339 (20.08.2020).

Kveine , G. 2018. Deadlines for annual financial statements and tax return for businesses. https://www.bdo.no/en-gb/insights/deadlines-for-annual-financial-statements-and-tax-return-for-businesses (05.10.2020).

Lee, H.-Y.; Mande, V.; Son, M., 2008. A Comparison of Rerporting Lags of Multinational and Domestic Firms. Journal of International Financial Management and Accounting, 19 (1), 28–56.

Leuz, C.; Wysocki, P.D., 2016. The Economics of Disclosure and Financial Reporting Regulation: Evidence and Suggestions for Future Research. Journal of Accounting Research, 54 (2), 525–622.

Leventis, S.; Weetman, P., 2004. Timeliness of Financial Reporting: Applicability of Disclosure Theories in an Emerging Capital Market. Accounting & Business Research, 34 (1), 43–56.

Luypaert, M.; Van Caneghem, T.; Van Uytbergen, S., 2016. Financial Statements Filing lags: An Empirical Analysis Among Small Firms. International Small Business Journal, 34 (4), 506–531.

Minnis, M.; Schroff, N., 2017. Why Regulate Private Firm Disclosure and Auditing?. Accounting and Business Research, 47 (5), 473–502.

Mittetultundusühingute seadus. Vastu võetud 06.06.1996 RT I 1996, 42, 811.

Morgan, G.A.; Leech, N.L.; Gloeckner, G.W.; Barrett, K.C. 2012. IBM SPSS for introductory statistics: Use and interpretation. New York: Routledge.

Owusu-Ansah, S.; Leventis, S., 2006. Timeliness of Corporate Annual Financial Reporting in Greece. European Accounting Review, 15 (2), 273–287.

Raamatupidamise seadus. Vastu võetud 20.11.2002.a RT I 2002, 102, 600.

Reheul, A.-M.; Van Caneghem, T.; Verbruggen, S., 2014. Financial Reporting Lags in the Non-profit Sector: An Empirical Analysis. Voluntas, 25 (2), 352–377.

Sihtasutuste seadus. Vastu võetud 15.11.1995 RT I 1995, 92, 1604.

Statutory accounts: get them in on time. Thomson Reuters Practical law.

https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/9-385-1031?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&bhcp=1#co_anchor_a778382 (23.08.2020).

Statutory financial statements. Preparing and filing financial statements in Belgium. Deloitte. https://www2.deloitte.com/be/en/pages/audit/articles/statutory-fs.html. (23.08.2020).

Strouhal, J.; Nikitina-Kalamäe, M.; Gurvitš, N., 2014. Are Czech and Estonian Companies Willing To Publicly Present Their Financial Statements? Evidence from Czech and Estonian TOP100. International Journal of Trade, Economics and Finance, 5 (4), 332–336.

The PRH deregisters limited liability companies and co-operatives that have not filed their financial statements. The Finnish Patent and Registration Office. https://www.prh.fi/en/financial_statements/filing_financial_statements_late/limited_liability_companies_and_co-operatives_filing_financial_statements_to_avoid_deregistration.html (05.09.2020).

The PRH orders company to file financial statements under penalty of a finne. Finnish Patent and Registration Office. https://www.prh.fi/en/financial_statements/filing_financial_statements_late/filing_financial_statements_under_penalty_of_a_fine.html (02.08.2020).

Tsiviilkohtumenetluse seadustik. Vastu võetud 20.04.2005, RT I 2005, 26, 197.

Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Vastu võetud 27.03.2002. a RT I 2002, 35, 216.

UK Financial Reporting & Accounting Framework. Fitzgerald & Law Expands Leadership Team. https://www.fitzandlaw.com/ (16.07.2020).

Wittman, C., 2020. Reporting Opaqueness of Private Firms. PhD Disseratation. https://epub.uni-bayreuth.de/4630/ (01.05.2020).

White, S., 2019. London businesses worst for filing late accounts at Companies House. https://www.accountancydaily.co/london-businesses-worst-filing-late-accounts-companies-house (03.10.2020).

Õunapuu, L. 2012. Valimid kvantitatiivsetes ja kvalitatiivsetes uurimustes. Tartu Ülikool. https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/27764/index.html.

Äriseadustik. Vastu võetud 15.02.1995, RT I 1995, 26, 355.

Äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/ariseadustiku_ja_teiste_seaduste_muutmise_seadus.pdf (01.10.2020).

Ühinguõiguse revisjon analüüs-kontseptsioon. https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/uhinguoiguse_revisjoni_analuus-kontseptsioon.pdf (01.08.2020).

LISAD

LISA 1-1. AASTAARUANNETE ESITAMISE AJASTAMISE MÕJUTEGUREID PUUDUTAVAD UURIMUSED

Viide	Riik	Periood	Juriidiline isik	Vaatluste arv	Sõltuv muutuja
Breuer *et al.* (2020)	Saksamaa	2006–2012	eraomanduses	üle 1 miljoni	viitaeg
Wittman (2020)	Saksamaa	2011–2016	eraomanduses	5262	viitaeg, 1/0
Abernathy *et al.* (2018)	USA	2003–2014	börsil noteeritud	9880 kuni 14429	1/0
Du & Wu (2018)	USA	2007–2014	börsil noteeritud	4600 kuni 6600	viitaeg
Bigus & Hillebrand (2017)	Saksamaa	2009–2012	eraomanduses	1066	viitaeg
Gülec (2017)	Türgi	2009–2014	börsil noteeritud	150	viitaeg
Sufiyati (2017)	Indoneesia	2011–2013	börsil noteeritud	585	1/0
Clatworthy & Peel (2016)	Suurbritannia	2008–2009	eraomanduses	31147 kuni 62294	viitaeg, 1/0
Luypaert *et al.* (2016)	Belgia	2006–2008	eraomanduses	22108	1/0 + ordinaalne
Abernathy *et al.* (2014)	USA	2006–2008	börsil noteeritud	996	1/0
Reheul *et al.* (2014)	Belgia	2006–2008	MTÜ	2635	viitaeg, 1/0
Ika & Ghazali (2012)	Indoneesia	2008	börsil noteeritud	211	viitaeg
Al-Ajmi (2008)	Bahrein	1999–2006	börsil noteeritud	231	viitaeg
Conover *et al.* (2008)	22 riiki	1986–1996	börsil noteeritud	üle 25000	viitaeg
Lee *et al.* (2008)	USA	2000–2004	börsil noteeritud	9555	viitaeg
Aubert (2007)	Prantsusmaa	1997–2002	börsil noteeritud	1131	viitaeg
Bryant-Kutcher *et al.* (2007)	USA	2002–2003	börsil noteeritud	185	1/0
Haw *et al.* (2006)	Hiina	1994–1999	börsil noteeritud	909 kuni 1881	viitaeg
Owusu-Ansah & Leventis (2006)	Kreeka	1999	börsil noteeritud	95	viitaeg
Wang & Song (2006)	Hiina	1993–2003	börsil noteeritud	170 kuni 1250	viitaeg
Leventis & Weetman (2004)	Kreeka	1997	börsil noteeritud	91	viitaeg
Deloof & Wheets (2003)	Belgia	1996	börsil noteeritud+ eraomanduses	1892	viitaeg
Owusu-Ansah (2000)	Zimbabwe	1994	börsil noteeritud	47	viitaeg
Davis & Whittred (1980)	Austraalia	1972–1977	börsil noteeritud	100	viitaeg
Dyer & McHugh (1975)	Austraalia	1971	börsil noteeritud	119 kuni 139	viitaeg

Allikas: Autorite koostatud, eelnevalt loetletud allikate põhjal
Märkus: 1/0 viitab fiktiivmuutujale, mis on võrdne 1, kui juriidiline isik hilineb aruande esitamisega, ning on 0 muul juhul.

LISA 2-1. KASUTATAVA ANDMESTIKU VÕRDLUS JURIIDILISTE ISIKUTE POPULATSIOONIGA

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Paneel A. Esmane andmestik										
Aktsiaselts (AS)	Arv	4 976	4 628	4 318	4 029	3 775	3 600	3 404	3 191	3 037
	Osakaal	103%	104%	104%	105%	102%	103%	104%	103%	101%
Osaühing (OÜ)	Arv	111 546	123 709	134 231	144 234	151 229	165 367	176 313	188 823	196 360
	Osakaal	103%	104%	105%	106%	102%	105%	104%	108%	101%
Täisühing (TÜ)	Arv	513	765	1 753	2 628	2 651	2 673	2 563	2 471	1 383
	Osakaal	101%	101%	100%	100%	100%	105%	105%	181%	101%
Usaldusühing (UÜ)	Arv	1 246	1 363	1 490	1 688	1 918	2 299	2 627	2 790	2 858
	Osakaal	83%	79%	79%	79%	84%	87%	90%	91%	93%
Tulundusühistu	Arv	617	612	605	602	601	615	611	607	605
	Osakaal	102%	102%	102%	36%	35%	36%	36%	35%	35%
Mittetulundusühing (MTÜ)	Arv	20 845	22 070	23 222	21 106	20 848	21 908	22 117	22 422	22 183
	Osakaal	67%	68%	75%	71%	68%	70%	69%	75%	101%
Sihtasutus (SA)	Arv	868	891	921	836	838	848	842	842	832
	Osakaal	102%	102%	115%	104%	103%	105%	107%	107%	102%
Kokku	**Arv**	**140 611**	**154 038**	**166 540**	**175 123**	**181 860**	**197 310**	**208 477**	**221 146**	**227 258**
	Osakaal	**95%**	**96%**	**99%**	**99%**	**95%**	**98%**	**98%**	**103%**	**100%**
Paneel B. Lõplik andmestik										
Aktsiaselts (AS)	Arv	4 769	4 422	4 119	3 830	3 658	3 452	3 254	3 053	2 946
	Osakaal	99%	99%	99%	99%	99%	99%	99%	99%	98%
Osaühing (OÜ)	Arv	104 063	112 763	121 715	129 164	142 550	151 654	161 476	167 090	185 199
	Osakaal	96%	95%	95%	95%	96%	96%	96%	95%	95%
Täisühing (TÜ)	Arv	489	733	1 686	2 598	2 626	2 535	2 432	1 356	1 360
	Osakaal	96%	97%	97%	99%	100%	100%	99%	99%	99%
Usaldusühing (UÜ)	Arv	1 094	1 261	1 358	1 555	1 751	1 970	2 368	2 594	2 697
	Osakaal	73%	73%	72%	73%	77%	75%	81%	85%	87%
Tulundusühistu	Arv	602	596	588	574	590	593	586	582	586
	Osakaal	99%	99%	99%	34%	35%	35%	34%	34%	34%
Mittetulundusühing (MTÜ)	Arv	20 175	21 562	22 692	20 644	20 259	21 229	21 422	20 686	21 605
	Osakaal	65%	66%	74%	70%	66%	68%	67%	69%	98%
Sihtasutus (SA)	Arv	850	868	908	823	815	819	807	779	797
	Osakaal	100%	100%	114%	103%	100%	101%	103%	99%	98%
Kokku	**Arv**	**132 042**	**142 205**	**153 066**	**159 188**	**172 249**	**182 252**	**192 345**	**196 140**	**215 190**
	Osakaal	**89%**	**89%**	**91%**	**90%**	**90%**	**91%**	**91%**	**91%**	**95%**
TÜ ja UÜ osakaal kõigist äriühingutest		1,4%	1,7%	2,4%	3,0%	2,9%	2,8%	2,8%	2,3%	2,1%

Allikas: Autorite koostatud
Märkus: Arv – juriidiliste isikute arv andmestikus. Osakaal – juriidiliste isikute osakaal Statistikaameti poolt iga aasta 31. dets seisuga määratletud juriidilistest isikutest.

LISA 2-2. KASUTATUD MUUTUJAD NING NENDE SELGITUSED

Regr.	Kirj.	Tähis	Ühik/ väärtus	Selgitus	Allikas
Sõltuvad muutujad					
x		d_none1	1/0	1 kui aastaaruannet pole esitatud, 0 kui on esitatud	Arvutatud RIK andmete baasil
x		ord_lates	1/2/3	1 kui aastaaruanne oli esitamata, 2 kui oli hilinenud aruande esitus, 3 kui oli tähtaegne aruande esitus	Arvutatud RIK andmete baasil
x		lag	Päeva	Aastaaruande esitamise viitaeg, st päevade arv aruande perioodi lõpust, aruande esitamiseni	Arvutatud RIK andmete baasil
x		d_late	1/0	1 kui aastaaruanne esitatakse ettenähtud tähtajast hiljem, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
Juriidilist isikut iseloomustavad näitajad					
x		c_age	Aastat	Juriidilise isiku vanus asutamisest kuni aruandeaasta lõpuni	Arvutatud RIK andmete baasil
x		c_d_finend	1/0	1 kui põhikirja järgne majandusaasta lõpeb detsembris, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	c_empl	Arv	Juriidilise isiku töötajate arv	RIK
	x	c_d_emplc	1/0	1 kui tööjõukulu ei ole aasta aruandes olemas, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
x		f_lnsize1		Naturaallogaritm varadest kokku	Arvutatud RIK andmete baasil
x		f_lnsize3		Naturaallogaritm tuludest kokku (MTÜ/SA näitaja)	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	size	tuh EUR	Varad kokku	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	sales	tuh EUR	Müügitulu kokku	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	c_d_sales	1/0	1 kui müügitulu või MTÜ/SA tulu puudub, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
x	x	c_d_mnc1	1/0	1 kui müügitulu väljastpoolt Eestit 20% või enam, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	c_segm2	Arv	Ärisegmentide arv (konsolideerimata) – erinevate EMTAK koodide arv 2 esimese numbri baasil	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	c_segc2	%	Peamise konsolideerimata ärisegmendi osakaal müügitulust EMTAKi järgi (tase 2 esimest numbrit)	Arvutatud RIK andmete baasil
x	x	c_d_segind2	1/0	1 kui juriidiline isik tegutseb enam kui 1 valdkonnas (EMTAK 2 esimest numbrit), 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
x	x	c_d_late1	1/0	1 juriidiline isik on hilinenud aruandega eelneval aastal, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
x	x	c_d_vat	1/0	1 kui juriidiline isik on olnud käibemaksukohustuslane enam kui 6 kuud eelneval majandusaastal, 0 muul juhul	Arvutatud MTA andmete baasil
	x	c_d_overtax1	1/0	1 tähtaja ületanud võlg maksuameti ees majandusaasta lõpus vähemalt 1 EUR, 0 muul juhul	Arvutatud MTA andmete baasil
x	x	c_d_overtax2	1/0	1 tähtaja ületanud võlg maksuameti ees on olnud majandusaastal vähemalt kolmel kvartalil neljast, 0 muul juhul	Arvutatud MTA andmete baasil
	x	c_d_overtax3	1/0	1 tähtaja ületanud võlg maksuameti ees majandusaasta lõpus üle 30000 euro, 0 muul juhul	Arvutatud MTA andmete baasil
	x	c_d_o1est	1/0	1 kui AS või OÜ suurim otsene omanik Eestist, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil

Regr.	Kirj.	Tähis	Ühik/ väärtus	Selgitus	Allikas
	x	c_d_o1opriv	1/0	1 kui AS või OÜ suurim otsene omanik on eraisik, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
		c_top1	%	Suurima otsese omaniku osalus aktsia või osakapitalist (ainult AS ja OÜ näitaja)	RIK
		c_no_share	Arv	Omanike arv (ainult AS ja OÜ näitaja)	RIK
x		c_no_dir	Arv	Juhatuse liikmete arv	RIK
		c_barr1	%	materiaalne põhivara/müügitulu*100	Arvutatud RIK andmete baasil
		i_top4	%	top4 äriühingu turuosa EMTAK tähe järgi	Statistikaameti andmed
Esitatud aastaaruannet iseloomustavad näitajad					
x	x	r_d_abper	1/0	1 kui majandusaasta pikem kui kalendriaasta, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
x	x	r_d_finend	1/0	1 kui aruandeaasta lõpp detsembris, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
x	x	r_d_cons	1/0	1 kui majandusaasta aruanne konsolideeritud, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	r_d_acc_diff	1/0	1 kui juriidilisel isikul on immateriaalseid varasid, finantsinvesteeringuid tütar/sidusettevõtetesse, mitu ärisegmenti, firmaväärtus, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	r_d_invsub	1/0	1 kui juriidilisel isikul on finantsinvesteeringuid tütar/sidusettevõtetesse või esitanud konsolideeritud aruande, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
x	x	r_d_pdfnot	1/0	1 kui aruande on esitanud notar või on esitatud PDF-formaadis aruanne, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
x	x	r_d_lowqual	1/0	1 kui aruandes on vigu või anomaalseid kirjeid, mis viitavad madalale raamatupidamise kvaliteedile, aruandes on tehtud vigade parandusi või audiitori otsus ei ole märkusteta, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
x		r_d_mtynull	1/0	1 kui MTÜ on esitanud 0-aruande, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
x	x	r_d_aud	1/0	1 kui aastaaruanne oli auditeeritud või audiitori poolt üle vaadatud, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	r_audlag	päeva	Auditeerimise viitaeg – aeg majandusaasta lõpust auditi aruande/ülevaatuse kinnitamiseni	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	r_big4	1/0	1 kui audiitoriks Big4 audiitor (Deloitte, Ernst & Young, KPMG, PricewaterhouseCoopers), 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
Juriidilise isiku finantsseisundit iseloomustavad näitajad					
x	x	f_d_loss	1/0	1 kui äriühingu puhaskasum või MTÜ/SA tulem negatiivne, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	f_d_prof	1/0	1 kui äriühingu puhaskasum või MTÜ/SA tulem on eelneva aastaga võrreldes vähenenud, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	f_cfoper	1/0	1 kui rahavoog äri/põhitegevuses negatiivne, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	f_nprofm	%	Äriühingu puhaskasum/müügitulu*100; MTÜ/SA tulem/tulud*100	Arvutatud RIK andmete baasil
x	x	f_roa	%	Maksueelne kasum/varad*100	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	f_roe	%	Maksueelne kasum/omakapital*100	Arvutatud RIK andmete baasil
x	x	f_cash	%	Raha osakaal varadest (%)	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	f_liq	korda	Käibevara/ lühiajalised kohustised	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	f_d_liq	1/0	1 kui f_liq<1, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil

Regr.	Kirj.	Tähis	Ühik/ väärtus	Selgitus	Allikas
	x	f_dsp	Päeva	Hankijate arvete kuluvälde	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	f_dsi	Päeva	Varude kuluvälde	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	f_dsr	Päeva	Ostjate arvete käibevälde	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	f_cashc	Päeva	Rahatsükkel	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	f_supplier	%	Võlad tarnijatele/lühiajalised kohustised *100	Arvutatud RIK andmete baasil
x		f_lev1	Korda	Finantsvõimendus ehk kohustised/varad	Arvutatud RIK andmete baasil
	x	c_d_nassets1	1/0	1 kui äriühingu netovara on 0 või negatiivne, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil
x	x	c_d_nassets2	1/0	1 kui äriühingu netovara on 0 või negatiivne OÜl alla 1250 ASil alla 12500, 0 muul juhul	Arvutatud RIK andmete baasil

Allikas: Autorite koostatud
Märkus: Regr. veerus tähistab x tähistab muutujaid, mida kasutati regressioonmudelites, Kirj. veerus tähistab x muutujaid, mida kasutati kirjeldavas analüüsis.

LISA 2-3. ÄRIÜHINGUTE ARUANNETE ESITAMINE JA MITTEESITAMINE AASTATE LÕIKES PERIOODIL 2010–2018

Aasta	Tähtaegne	Hilinenud	Esitamata	Kokku
2010	57 299	29 793	23 925	111 017
	52%	27%	22%	100%
2011	61 185	32 276	26 314	119 775
	51%	27%	22%	100%
2012	66 761	35 586	27 119	129 466
	52%	27%	21%	100%
2013	72 483	38 700	26 538	137 721
	53%	28%	19%	100%
2014	75 492	43 592	32 091	151 175
	50%	29%	21%	100%
2015	82 264	44 100	33 840	160 204
	51%	28%	21%	100%
2016	85 298	48 309	36 509	170 116
	50%	28%	21%	100%
2017	85 270	50 698	38 707	174 675
	49%	29%	22%	100%
2018	87 332	47 314	58 142	192 788
	45%	25%	30%	100%
Kokku	**673 384**	**370 368**	**303 185**	**1 346 937**
	50%	**28%**	**23%**	**100%**

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: Ülemisel real vaatluste arv, alumisel osakaal protsendina kõigi vaatluste arvust.

LISA 2-4. ÄRIÜHINGUTE ARUANNETE ESITAMISE AJASTUS AASTATE LÕIKES PERIOODIL 2010-2018

Aasta	Tähtajas 0–4 kuu jooksul	Tähtajas 5–6 kuu jooksul	1–20 päeva üle tähtaja	21–60 päeva üle tähtaja	61–180 päeva üle tähtaja	180–365 päeva üle tähtaja	üle 365 päeva üle tähtaja	Aruanne esitamata	Kokku
2010	8 350	48 949	10 679	4 527	7 028	4 050	3 509	23 925	111 017
	8%	44%	10%	4%	6%	4%	3%	22%	100%
2011	10 575	50 610	12 817	4 812	6 310	3 193	5 144	26 314	119 775
	9%	42%	11%	4%	5%	3%	4%	22%	100%
2012	13 318	53 443	13 254	4 910	6 564	4 606	6 252	27 119	129 466
	10%	41%	10%	4%	5%	4%	5%	21%	100%
2013	14 395	58 087	14 708	4 886	7 463	4 443	7 200	26 539	137 721
	10%	42%	11%	4%	5%	3%	5%	19%	100%
2014	16 282	59 210	12 476	6 042	8 662	8 337	8 075	32 091	151 175
	11%	39%	8%	4%	6%	6%	5%	21%	100%
2015	19 038	62 946	12 230	6 639	9 991	6 186	9 054	34 120	160 204
	12%	39%	8%	4%	6%	4%	6%	21%	100%
2016	20 222	64 656	12 023	6 132	9 914	9 151	11 089	36 929	170 116
	12%	38%	7%	4%	6%	5%	7%	22%	100%
2017	20 752	64 164	15 696	7 475	13 726	7 802	5 999	39 061	174 675
	12%	37%	9%	4%	8%	4%	3%	22%	100%
2018	23 036	64 035	17 188	8 027	14 102	7 256	741	58 403	192 788
	12%	33%	9%	4%	7%	4%	0%	30%	100%
Kokku	**145 968**	**526 100**	**121 071**	**53 450**	**83 760**	**55 024**	**57 063**	**304 501**	**1 346 937**
	11%	**39%**	**9%**	**4%**	**6%**	**4%**	**4%**	**23%**	**100%**

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: Ülemisel real vaatluste arv, alumisel osakaal protsendina kõigi vaatluste arvust.

LISA 2-5. ÄRIÜHINGUTE ARUANNETE ESITAMINE JA MITTEESITAMINE TEGEVUSALA GRUPITI PERIOODIL 2010–2018

Tegevusala	Tähtaegne	Hilinenud	Esitamata	Kokku
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	30 821	17 478	9 739	58 038
	53%	30%	17%	100%
Mäetööstus	1 296	428	237	1 961
	66%	22%	12%	100%
Töötlev tööstus	49 506	23 379	19 055	91 940
	54%	25%	21%	100%
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	1 980	703	449	3 132
	63%	22%	14%	100%
Veevarustus; kanalisatsioon; jäätme- ja saastekäitlus	2 674	993	824	4 491
	60%	22%	18%	100%
Ehitus	69 138	37 456	38 812	145 406
	48%	26%	27%	100%
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	122 834	65 280	72 985	261 099
	47%	25%	28%	100%
Veondus ja laondus	37 373	16 326	12 904	66 603
	56%	25%	19%	100%
Majutus ja toitlustus	18 687	10 313	9 332	38 332
	49%	27%	24%	100%
Info ja side	39 240	22 634	15 982	77 856
	50%	29%	21%	100%
Finants- ja kindlustustegevus	22 572	18 167	12 514	53 253
	42%	34%	24%	100%
Kinnisvaraalane tegevus	58 843	32 549	17 323	108 715
	54%	30%	16%	100%
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	104 761	57 965	30 998	193 724
	54%	30%	16%	100%
Haldus- ja abitegevused	39 679	26 545	28 693	94 917
	42%	28%	30%	100%
Haridus	11 012	5 574	2 726	19 312
	57%	29%	14%	100%
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	12 712	3 864	1 548	18 124
	70%	21%	9%	100%
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	16 469	11 796	6 601	34 866
	47%	34%	19%	100%
Muud teenindavad tegevused	28 130	15 595	12 056	55 781
	50%	28%	22%	100%
Tegevusvaldkond määramata	5 630	3 290	10 377	19 297
	29%	17%	54%	100%

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: Ülemisel real vaatluste arv, alumisel osakaal protsendina kõigi vaatluste arvust. Tabelist on eemaldatud alla 100 vaatlusega tegevusala grupid.

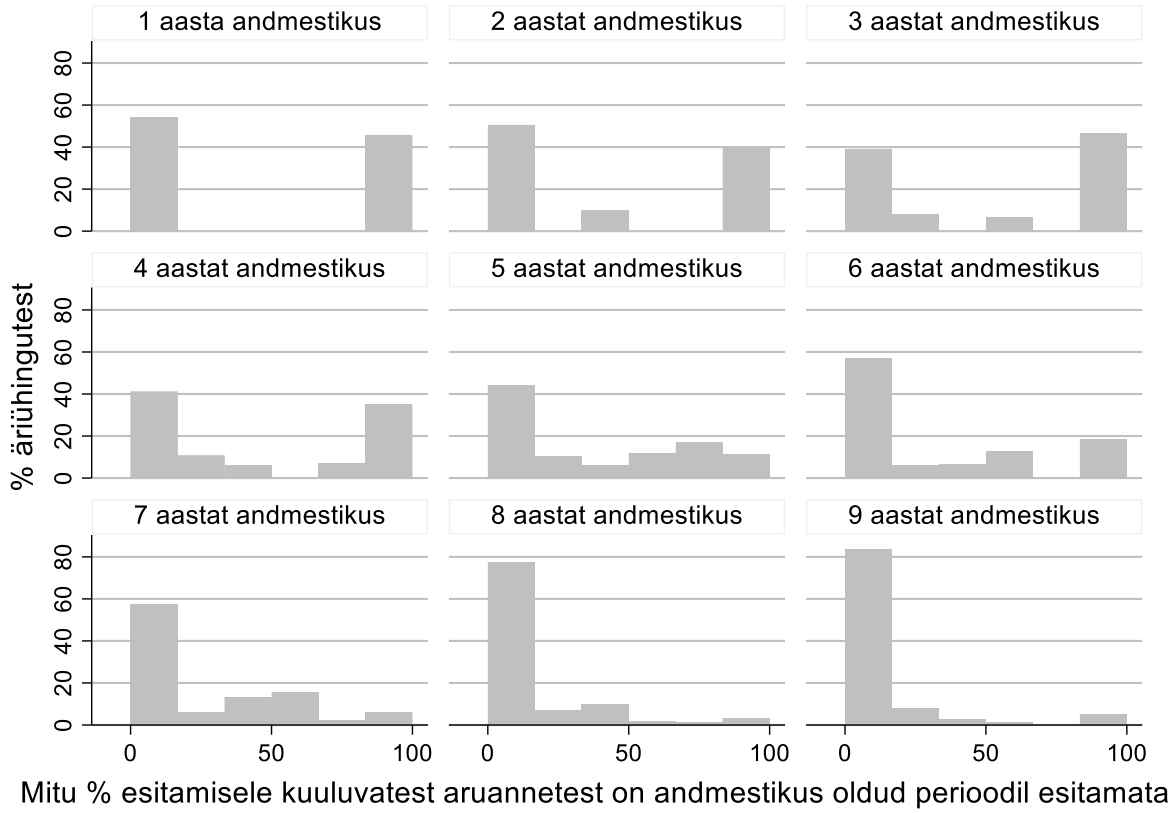
LISA 2-6. ÄRIÜHINGUTE ARUANNETE ESITAMINE JA MITTEESITAMINE TEGEVUSALADE LÕIKES PERIOODIL 2010–2018

Tegevusala	EMTAK	Osakaalud			Vaatluste arv		
		Täht-aegne	Hili-nenud	Esita-mata	Täht-aegne	Hili-nenud	Esita-mata
Taime- ja loomakasvatus, jahindus ja neid teenindavad tegevusalad	01	53%	33%	14%	17 496	11 014	4 636
Metsamajandus ja metsavarumine	02	53%	26%	21%	11 781	5 696	4 649
Kalapüük ja vesiviljelus	03	56%	28%	17%	1 511	757	451
Muu kaevandamine	08	68%	21%	11%	1 101	332	184
Toiduainete tootmine	10	53%	25%	22%	3 818	1 830	1 572
Joogitootmine	11	53%	29%	19%	423	230	151
Tekstiilitootmine	13	59%	24%	17%	1 999	825	559
Rõivatootmine	14	55%	24%	21%	3 967	1 742	1 477
Nahatöötlemine ja nahktoodete tootmine	15	56%	24%	19%	514	223	175
Puidutöötlemine ning puit- ja korktoodete tootmine, v.a mööbel; õlest ja punumismaterjalist toodete tootmine	16	50%	25%	25%	7 315	3 740	3 639
Paberi ja pabertoodete tootmine	17	55%	24%	21%	410	175	156
Trükindus ja salvestiste paljundus	18	51%	29%	20%	2 512	1 431	975
Kemikaalide ja keemiatoodete tootmine	20	49%	28%	23%	743	422	354
Kummi- ja plasttoodete tootmine	22	59%	23%	18%	1 394	539	433
Muude mittemetalsetest mineraalidest toodete tootmine	23	55%	25%	20%	1 723	772	622
Metalltoodete tootmine, v.a masinad ja seadmed	25	55%	24%	21%	8 577	3 672	3 215
Arvutite, elektroonika- ja optikaseadmete tootmine	26	50%	27%	23%	757	410	356
Elektriseadmete tootmine	27	58%	26%	17%	856	381	248
Mujal liigitamata masinate ja seadmete tootmine	28	56%	24%	19%	1 239	534	426
Mootorsõidukite, haagiste ja poolhaagiste tootmine	29	53%	25%	22%	424	198	174
Muude transpordivahendite tootmine	30	48%	27%	25%	592	333	315
Mööblitootmine	31	51%	28%	21%	4 430	2 440	1 814
Muu tootmine	32	54%	27%	20%	2 495	1 234	913
Masinate ja seadmete remont ja paigaldus	33	60%	25%	16%	4 938	2 038	1 320
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	35	63%	22%	14%	1 980	703	449
Veekogumine, -töötlus ja -varustus	36	65%	20%	15%	733	224	171
Kanalisatsioon	37	68%	19%	13%	649	180	122
Jäätmekogumine, -töötlus ja -kõrvaldus; materjalide taaskasutusele võtmine	38	54%	23%	22%	1 195	512	493
Hoonete ehitus	41	42%	26%	32%	26 218	16 042	20 187
Rajatiste ehitus	42	53%	26%	21%	5 696	2 769	2 230
Eriehitustööd	43	52%	26%	23%	37 169	18 591	16 382
Mootorsõidukite ja mootorrataste hulgi- ja jaemüük ning remont	45	53%	25%	22%	21 045	10 052	8 552
Hulgikaubandus, v.a mootorsõidukid ja mootorrattad	46	44%	25%	31%	55 274	31 029	38 728
Jaekaubandus, v.a mootorsõidukid ja mootorrattad	47	48%	25%	27%	46 409	24 148	25 697
Maismaaveondus ja torutransport	49	56%	25%	19%	25 446	11 176	8 691

Tegevusala	EMTAK	Osakaalud			Vaatluste arv		
		Täht-aegne	Hili-nenud	Esita-mata	Täht-aegne	Hili-nenud	Esita-mata
Veetransport	50	52%	28%	20%	581	320	227
Õhutransport	51	42%	27%	31%	173	112	128
Laondus ja veondust abistavad tegevusalad	52	57%	24%	19%	10 312	4 296	3 399
Posti- ja kullerteenus	53	49%	24%	27%	839	409	459
Majutus	55	55%	30%	15%	5 625	3 087	1 508
Toidu ja joogi serveerimine	56	46%	26%	28%	13 048	7 214	7 824
Kirjastamine	58	53%	26%	21%	3 241	1 559	1 303
Kinofilmide, videote ja telesaadete tootmine; helisalvestiste ja muusika kirjastamine	59	51%	33%	16%	3 791	2 461	1 215
Elektroonilise side teenus	61	50%	27%	23%	1 644	876	758
Programmeerimine, konsultatsioonid jms tegevused	62	52%	29%	20%	23 655	13 237	9 042
Infoalane tegevus	63	46%	30%	25%	6 605	4 332	3 568
Finantsteenuste osutamine, v.a kindlustus ja pensionifondid	64	41%	35%	24%	17 563	14 766	10 296
Finantsteenuste ja kindlustustegevuse abitegevusalad	66	46%	33%	21%	4 718	3 305	2 129
Kinnisvaraalane tegevus	68	54%	30%	16%	58 784	32 507	17 320
Juriidilised toimingud ja arvepidamine	69	61%	27%	12%	33 285	14 752	6 470
Peakontorite tegevus; juhtimisalane nõustamine	70	46%	34%	21%	26 022	19 039	11 688
Arhitekti- ja inseneritegevused; teimimine ja analüüs	71	61%	27%	12%	16 637	7 204	3 269
Teadus- ja arendustegevus	72	54%	30%	15%	2 530	1 417	711
Reklaamindus ja turu-uuringud	73	48%	30%	22%	8 258	5 120	3 775
Muu kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	74	53%	31%	16%	17 181	10 101	5 007
Rentimine ja kasutusrent	77	53%	30%	18%	9 183	5 189	3 073
Tööhõive	78	39%	26%	35%	4 276	2 792	3 836
Reisibüroode ja reisikorraldajate tegevus, reserveerimine ning sellega seotud tegevus	79	52%	28%	20%	3 358	1 831	1 307
Turvatöö ja juurdlus	80	53%	26%	21%	927	466	369
Hoonete ja maastike hooldus	81	51%	29%	19%	9 263	5 283	3 491
Büroohaldus, büroode ja muu äritegevuse abitegevused	82	31%	27%	41%	12 645	10 958	16 614
Haridus	85	57%	29%	14%	11 010	5 567	2 724
Tervishoid	86	72%	20%	8%	11 472	3 211	1 203
Sotsiaalhoolekanne majutuseta	88	53%	30%	17%	954	550	301
Loome-, kunsti- ja meelelahutustegevus	90	49%	34%	17%	8 568	6 040	3 032
Sporditegevus ning lõbustus- ja vaba aja tegevused	93	46%	33%	21%	7 534	5 529	3 460
Organisatsioonide tegevus	94	23%	19%	59%	57	47	149
Arvutite ning tarbeesemete ja kodutarvete parandus	95	58%	25%	17%	3 350	1 457	970
Muu teenindus	96	50%	28%	22%	24 699	14 076	10 936
Puuduv tegevusvaldkond		30%	18%	52%	6 157	3 638	10 420

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: EMTAK viitab EMTAK-klassifikaatori kahele esimesele numbrile. Osakaal protsendina kõigi vaatluste arvust. Tabelist on eemaldatud alla 100 vaatlusega tegevusalad.

LISA 2-7. ÄRIÜHINGUTE ARUANNETE MITTEESITAMINE SÕLTUVALT ANDMESTIKUS OLDUD PERIOODIST

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal

LISA 2-8. ÄRIÜHINGUTE ARUANNETE MITTEESITAMISE JA HILINEMISE OSAKAALUD (%) SUURUSGRUPPIDE JA AASTATE LÕIKES PERIOODIL 2010–2018

Aasta	Esitamata mikro-ettevõte	Hilinenud mikro-ettevõte	Esitamata väike-ettevõte	Hilinenud väike-ettevõte	Esitamata keskmise suurusega ettevõte	Hilinenud keskmise suurusega ettevõte	Esitamata suur-ettevõte	Hilinenud suur-ettevõte
2010	0,6	34,7	0,5	33,9	0,0	21,0	0,0	19,5
2011	5,0	34,1	5,3	32,3	0,2	22,0	0,5	22,3
2012	7,4	33,4	7,5	31,8	1,0	24,7	0,4	21,1
2013	9,4	31,8	9,6	31,5	1,4	23,7	0,4	20,7
2014	11,5	33,1	11,7	32,1	2,3	24,2	2,0	22,6
2015	11,7	32,4	12,1	30,0	3,5	22,5	1,6	22,9
2016	11,9	33,6	13,5	30,6	3,3	20,2	3,5	16,5
2017	14,4	32,8	14,3	31,7	3,7	25,9	4,0	19,2
2018	23,2	26,9	19,8	28,3	5,4	26,9	5,4	21,4
2010–2018	12,1	32,2	11,4	31,1	2,6	23,7	2,3	20,7

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal

LISA 2-9. ÄRIÜHINGUTE ARUANNETE MITTEESITAMISE JA HILINEMISE OSAKAALUD (%) MAAKONDADE KAUPA PERIOODIL 2010–2018

Maakond	Tähtaegne	Hilinenud	Esitamata	Kokku
Tallinn	318 646	190 168	161 307	670 121
	48%	28%	24%	100%
Harjumaa (v.a Tallinn)	84 645	45 672	28 446	158 763
	53%	29%	18%	100%
Ida-Virumaa	33 702	12 683	14 352	60 737
	55%	21%	24%	100%
Lääne-Virumaa	20 805	8 876	7 631	37 312
	56%	24%	20%	100%
Jõgevamaa	9 375	4 313	3 028	16 716
	56%	26%	18%	100%
Tartumaa	71 681	40 646	29 395	141 722
	51%	29%	21%	100%
Põlvamaa	8 586	4 204	2 943	15 733
	55%	27%	19%	100%
Võrumaa	10 511	5 186	3 745	19 442
	54%	27%	19%	100%
Valgamaa	8 187	4 582	3 812	16 581
	49%	28%	23%	100%
Viljandimaa	15 383	7 916	5 931	29 230
	53%	27%	20%	100%
Järvamaa	9 662	4 190	3 816	17 668
	55%	24%	22%	100%
Raplamaa	13 541	6 650	4 354	24 545
	55%	27%	18%	100%
Pärnumaa	35 500	17 474	16 162	69 136
	51%	25%	23%	100%
Läänemaa	9 856	4 781	3 216	17 853
	55%	27%	18%	100%
Hiiumaa	3 940	1 728	1 147	6 815
	58%	25%	17%	100%
Saaremaa	13 750	7 866	4 163	25 779
	53%	31%	16%	100%
Maakond puudub	5 614	3 433	9 737	18 784
	30%	18%	52%	100%

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal

LISA 2-10. MTÜ/SA ARUANNETE ESITAMINE JA MITTEESITAMINE AASTATE LÕIKES PERIOODIL 2010–2018

Aasta	Tähtaegne	Hilinenud	Esitamata	Kokku
2010	8 103	6 903	6 019	21 025
	39%	33%	29%	100%
2011	8 574	6 876	6 980	22 430
	38%	31%	31%	100%
2012	9 539	6 844	7 217	23 600
	40%	29%	31%	100%
2013	10 133	6 774	4 560	21 467
	47%	32%	21%	100%
2014	10 207	7 084	3 783	21 074
	48%	34%	18%	100%
2015	11 624	6 053	4 371	22 048
	53%	27%	20%	100%
2016	11 816	6 335	4 078	22 229
	53%	29%	18%	100%
2017	11 446	6 143	3 876	21 465
	53%	29%	18%	100%
2018	11 287	5 158	5 957	22 402
	50%	23%	27%	100%
Kokku	**92 729**	**58 170**	**46 841**	**197 740**
	47%	**29%**	**24%**	**100%**

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: Ülemisel real vaatluste arv, alumisel osakaal protsendina kõigi vaatluste arvust.

LISA 2-11. MTÜ/SA ARUANNETE ESITAMISE AJASTUS AASTATE LÕIKES PERIOODIL 2010-2018

Aasta	Tähtajas 0–4 kuu jooksul	Tähtajas 5–6 kuu jooksul	1–20 päeva üle tähtaja	21–60 päeva üle tähtaja	61–180 päeva üle tähtaja	180–365 päeva üle tähtaja	üle 365 päeva üle tähtaja	Aruanne esitamata	Kokku
2010	1 067	7 036	1 943	897	1 606	1 413	1 044	6 019	21 025
	5%	33%	9%	4%	8%	7%	5%	29%	100%
2011	1 435	7 139	2 430	931	1 314	758	1 443	6 980	22 430
	6%	32%	11%	4%	6%	3%	6%	31%	100%
2012	1 594	7 945	2 479	818	1 065	1 056	1 426	7 217	23 600
	7%	34%	11%	3%	5%	4%	6%	31%	100%
2013	1 789	8 344	2 503	805	1 134	860	1 472	4 560	21 467
	8%	39%	12%	4%	5%	4%	7%	21%	100%
2014	1 888	8 319	2 116	842	1 193	1 551	1 382	3 783	21 074
	9%	39%	10%	4%	6%	7%	7%	18%	100%
2015	2 439	9 143	1 886	852	1 210	826	1 279	4 413	22 048
	11%	41%	9%	4%	5%	4%	6%	20%	100%
2016	2 525	9 253	1 551	735	1 057	1 263	1 729	4 116	22 229
	11%	42%	7%	3%	5%	6%	8%	19%	100%
2017	2 389	9 029	2 021	919	1 577	911	715	3 904	21 465
	11%	42%	9%	4%	7%	4%	3%	18%	100%
2018	2 583	8 683	1 942	904	1 383	834	95	5 978	22 402
	12%	39%	9%	4%	6%	4%	0%	27%	100%
Kokku	**17 709**	**74 891**	**18 871**	**7 703**	**11 539**	**9 472**	**10 585**	**46 970**	**197 740**
	9%	**38%**	**10%**	**4%**	**6%**	**5%**	**5%**	**24%**	**100%**

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: Ülemisel real vaatluste arv, alumisel osakaal protsendina kõigi vaatluste arvust.

LISA 2-12. MTÜ/SA ARUANNETE ESITAMINE JA MITTEESITAMINE TEGEVUSALADE LÕIKES PERIOODIL 2010–2018

Tegevusala	Tähtaegne	Hilinenud	Esitamata	Kokku
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	2 520	2 411	632	5 563
	45%	43%	11%	100%
Töötlev tööstus	134	97	57	288
	47%	34%	20%	100%
Veevarustus; kanalisatsioon; jäätme- ja saastekäitlus	542	320	123	985
	55%	32%	12%	100%
Ehitus	680	394	251	1 325
	51%	30%	19%	100%
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	506	309	144	959
	53%	32%	15%	100%
Veondus ja laondus	350	222	112	684
	51%	32%	16%	100%
Majutus ja toitlustus	391	218	135	744
	53%	29%	18%	100%
Info ja side	1 364	893	614	2 871
	48%	31%	21%	100%
Finants- ja kindlustustegevus	168	81	49	298
	56%	27%	16%	100%
Kinnisvaraalane tegevus	5 691	3 980	3 075	12 746
	45%	31%	24%	100%
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	2 879	1 885	983	5 747
	50%	33%	17%	100%
Haldus- ja abitegevused	1 246	944	494	2 684
	46%	35%	18%	100%
Avalik haldus ja riigikaitse	637	483	147	1 267
	50%	38%	12%	100%
Haridus	7 991	4 314	2 036	14 341
	56%	30%	14%	100%
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	4 383	2 267	1 611	8 261
	53%	27%	20%	100%
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	29 507	17 530	9 031	56 068
	53%	31%	16%	100%
Muud teenindavad tegevused	33 317	21 369	12 996	67 682
	49%	32%	19%	100%
Tegevusvaldkond määramata	343	399	14 342	15 084
	2%	3%	95%	100%

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: Ülemisel real vaatluste arv, alumisel osakaal protsendina kõigi vaatluste arvust. Tabelist on eemaldatud alla 100 vaatlusega tegevusala grupid.

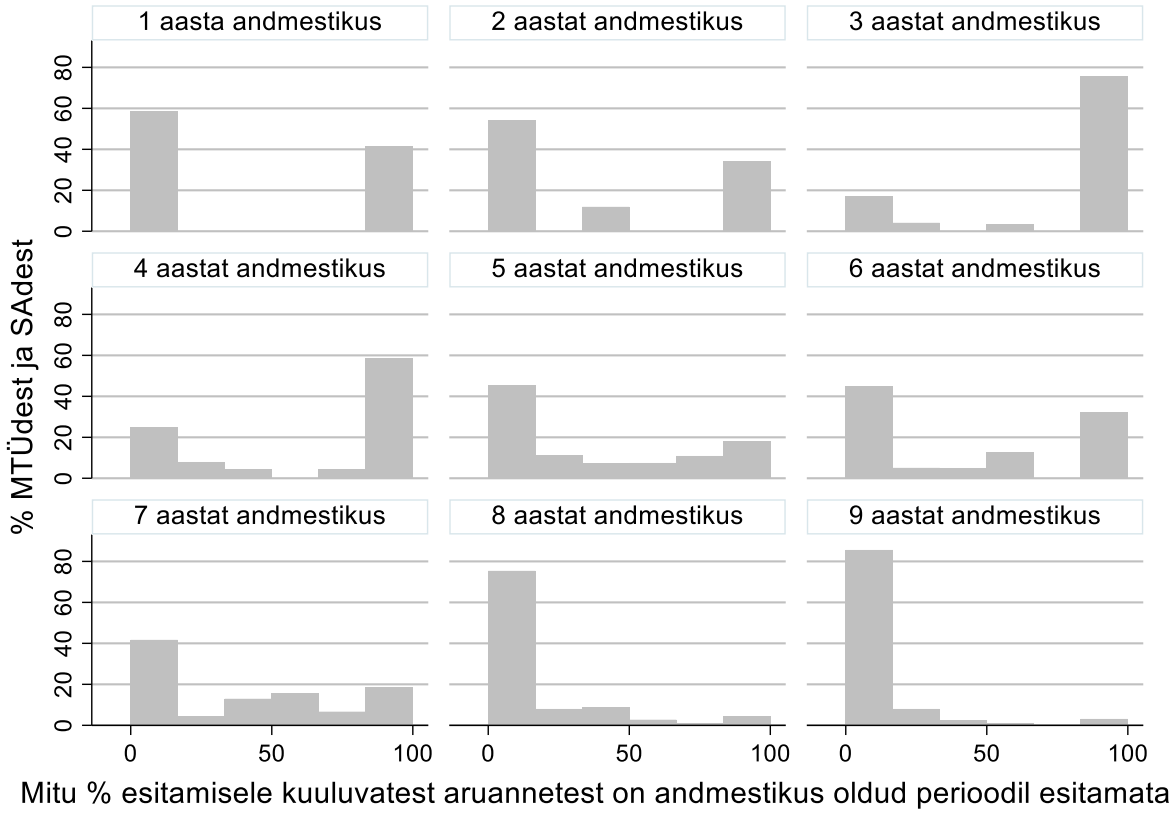
LISA 2-13. MTÜ/SA ARUANNETE ESITAMINE JA MITTEESITAMINE TEGEVUSALADE LÕIKES PERIOODIL 2010–2018

Tegevusala	EMTAK	Osakaalud			Vaatluste arv		
		Täht-aegne	Hili-nenud	Esita-mata	Täht-aegne	Hili-nenud	Esita-mata
Taime- ja loomakasvatus, jahindus ja neid teenindavad tegevusalad	01	55%	33%	12%	2 138	1 274	486
Metsamajandus ja metsavarumine	02	21%	73%	6%	301	1 070	87
Kalapüük ja vesiviljelus	03	39%	32%	29%	81	67	59
Veekogumine, -töötlus ja -varustus	36	57%	33%	11%	427	246	81
Jäätmekogumine, -töötlus ja -kõrvaldus; materjalide taaskasutusele võtmine	38	50%	29%	21%	91	53	39
Hoonete ehitus	41	31%	27%	42%	38	33	52
Rajatiste ehitus	42	42%	31%	27%	156	113	100
Eriehitustööd	43	58%	30%	12%	486	248	99
Mootorsõidukite ja mootorrataste hulgi- ja jaemüük ning remont	45	44%	39%	17%	50	44	19
Hulgikaubandus, v.a mootorsõidukid ja mootorrattad	46	57%	33%	9%	116	67	19
Jaekaubandus, v.a mootorsõidukid ja mootorrattad	47	53%	31%	17%	339	197	106
Maismaaveondus ja torutransport	49	40%	35%	25%	60	53	37
Laondus ja veondust abistavad tegevusalad	52	58%	29%	13%	233	115	52
Majutus	55	53%	29%	18%	290	158	97
Toidu ja joogi serveerimine	56	51%	30%	19%	101	60	38
Kirjastamine	58	58%	29%	13%	362	178	83
Kinofilmide, videote ja telesaadete tootmine; helisalvestiste ja muusika kirjastamine	59	47%	35%	18%	243	181	92
Meediateenused	60	54%	29%	17%	66	36	21
Programmeerimine, konsultatsioonid jms tegevused	62	35%	33%	32%	152	144	139
Infoalane tegevus	63	44%	31%	25%	488	338	274
Finantsteenuste osutamine, v.a kindlustus ja pensionifondid	64	51%	28%	21%	69	37	28
Finantsteenuste ja kindlustustegevuse abitegevusalad	66	58%	28%	14%	90	44	21
Kinnisvaraalane tegevus	68	45%	31%	24%	5 689	3 979	3 075
Juriidilised toimingud ja arvepidamine	69	43%	30%	27%	203	143	130
Peakontorite tegevus; juhtimisalane nõustamine	70	48%	29%	24%	333	202	166
Arhitekti- ja inseneritegevused; teimimine ja analüüs	71	64%	25%	11%	114	45	20
Teadus- ja arendustegevus	72	54%	34%	12%	1 152	720	264
Reklaamindus ja turu-uuringud	73	47%	32%	21%	118	79	52
Muu kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	74	48%	35%	18%	946	683	348
Reisibüroode ja reisikorraldajate tegevus, reserveerimine ning sellega seotud tegevus	79	51%	32%	18%	128	80	45
Hoonete ja maastike hooldus	81	48%	39%	13%	774	634	203
Büroohaldus, büroode ja muu äritegevuse abitegevused	82	44%	27%	29%	282	175	191

Tegevusala	EMTAK	Osakaalud			Vaatluste arv		
		Täht-aegne	Hili-nenud	Esita-mata	Täht-aegne	Hili-nenud	Esita-mata
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	84	50%	38%	12%	637	483	147
Haridus	85	56%	30%	14%	7 991	4 311	2 036
Tervishoid	86	58%	28%	13%	1 280	620	295
Hoolekandeasutuste tegevus	87	63%	25%	13%	1 078	425	220
Sotsiaalhoolekanne majutuseta	88	47%	28%	25%	2 023	1 216	1 096
Loome-, kunsti- ja meelelahutustegevus	90	49%	36%	15%	5 695	4 201	1 813
Raamatukogude, arhiivide, muuseumide ja muude kultuuriasutuste tegevus	91	55%	31%	14%	1 282	717	315
Sporditegevus ning lõbustus- ja vaba aja tegevused	93	54%	30%	16%	22 524	12 604	6 897
Organisatsioonide tegevus	94	49%	32%	19%	31 693	20 332	12 334
Muu teenindus	96	49%	31%	20%	1 602	1 003	645
Puuduv Tegevusvaldkond	Puuduv	2%	3%	95%	362	431	14 343

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: EMTAK viitab EMTAK-klassifikaatori kahele esimesele numbrile. Osakaal protsendina kõigi vaatluste arvust. Tabelist on eemaldatud alla 100 vaatlusega tegevusalad.

LISA 2-14. MTÜ/SA ARUANNETE MITTEESITAMINE SÕLTUVALT ANDMESTIKUS OLDUD PERIOODIST

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal

LISA 2-15. MTÜ/SA ARUANNETE MITTEESITAMISE JA HILINEMISE OSAKAALUD (%) AASTATE LÕIKES PERIOODIL 2010–2018

Aasta	Esitamata MTÜ	Hilinenud MTÜ	Tähtaegne MTÜ	Esitamata SA	Hilinenud SA	Tähtaegne SA
2010	28,7	33,2	38,1	26,5	24,9	48,6
2011	31,3	31,0	37,7	27,3	21,2	51,5
2012	30,7	29,3	39,9	26,5	20,7	52,8
2013	21,4	32,0	46,6	17,4	21,1	61,5
2014	18,0	34,0	47,9	16,2	23,1	60,7
2015	19,9	27,9	52,2	17,7	16,7	65,6
2016	18,5	28,8	52,7	15,4	19,5	65,2
2017	18,2	28,9	52,9	15,4	20,3	64,3
2018	26,8	23,2	50,0	20,0	18,3	61,7
2010–2018	23,8	29,8	46,4	20,4	20,7	58,9

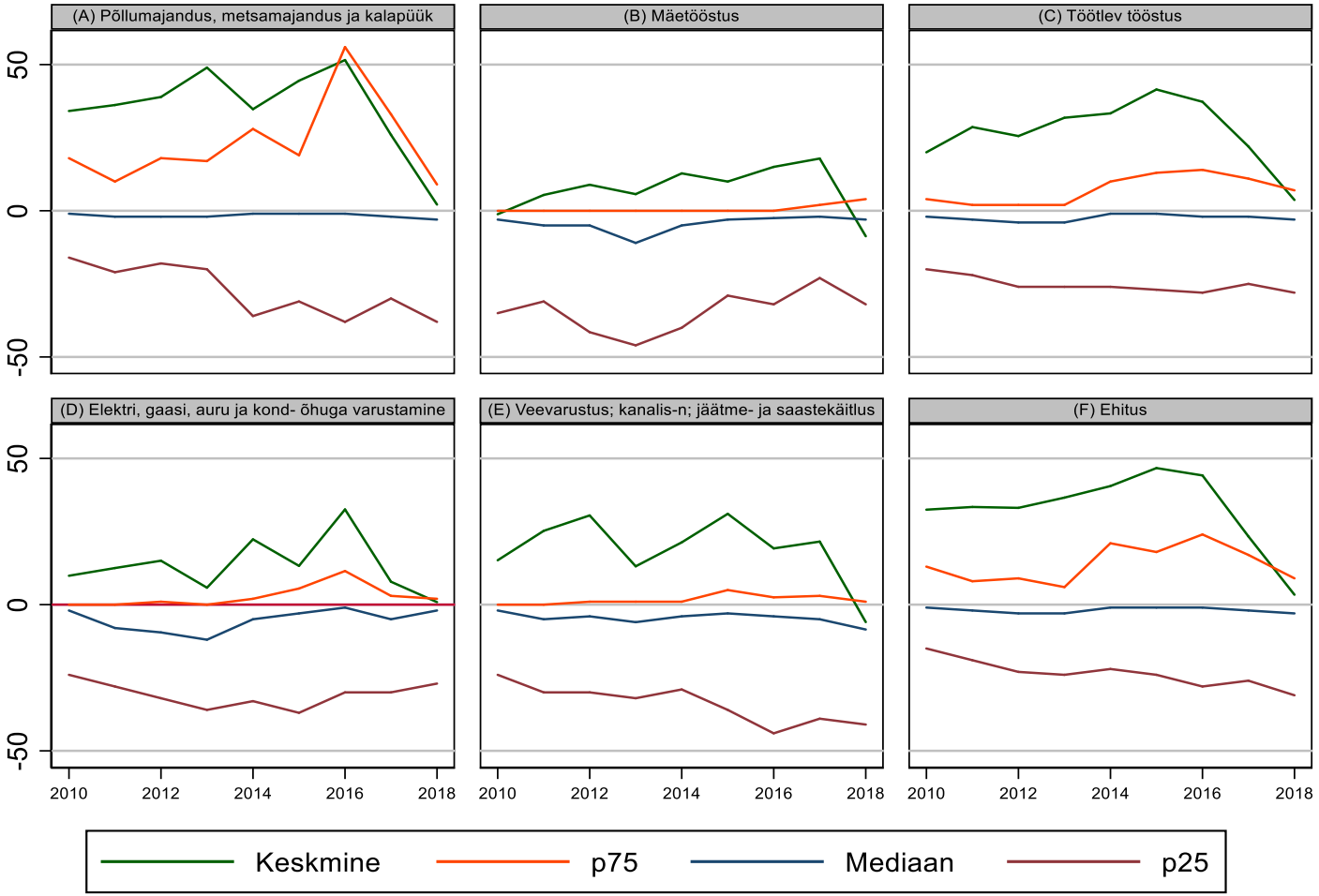
Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal

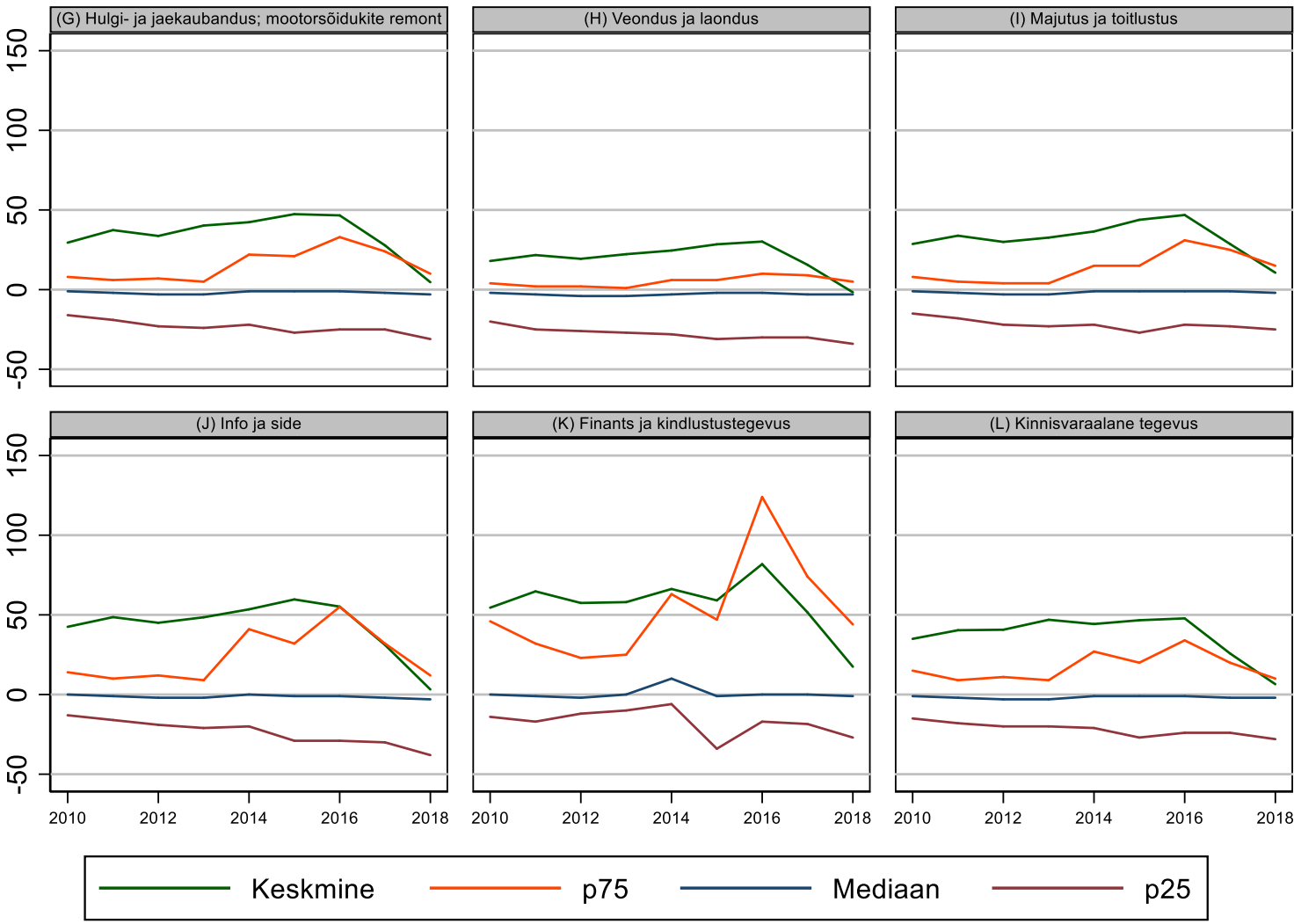
LISA 2-16. MTÜ/SA ARUANNETE MITTEESITAMISE JA HILINEMISE OSAKAALUD (%) MAAKONDADE KAUPA PERIOODIL 2010–2018

Maakond	Tähtaegne	Hilinenud	Esitamata	Kokku
Tallinn	29 094	18 075	15 615	62 784
	46%	29%	25%	100%
Harjumaa (v.a Tallinn)	10 635	7 770	4 978	23 383
	45%	33%	21%	100%
Ida-Virumaa	7 643	3 292	3 635	14 570
	52%	23%	25%	100%
Lääne-Virumaa	3 811	2 529	1 829	8 169
	47%	31%	22%	100%
Jõgevamaa	2 450	1 253	727	4 430
	55%	28%	16%	100%
Tartumaa	10 370	7 140	5 999	23 509
	44%	30%	26%	100%
Põlvamaa	2 227	1 383	827	4 437
	50%	31%	19%	100%
Võrumaa	2 770	1 712	1 358	5 840
	47%	29%	23%	100%
Valgamaa	2 151	1 428	974	4 553
	47%	31%	21%	100%
Viljandimaa	3 331	2 251	1 559	7 141
	47%	32%	22%	100%
Järvamaa	2 505	1 409	1 078	4 992
	50%	28%	22%	100%
Raplamaa	2 378	1 499	1 243	5 120
	46%	29%	24%	100%
Pärnumaa	5 654	3 237	2 501	11 392
	50%	28%	22%	100%
Läänemaa	2 883	1 567	1 245	5 695
	51%	28%	22%	100%
Hiiumaa	1 247	866	486	2 599
	48%	33%	19%	100%
Saaremaa	3 499	2 660	1 470	7 629
	46%	35%	19%	100%
Maakond puudub	81	99	1 317	1 497
	5%	7%	88%	100%

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal

LISA 2-17. ÄRIÜHINGUTE ARUANDE ESITAMINE TÄHTAJA SUHTES TEGEVUSVALDKONDADE JA AASTATE LÕIKES PERIOODIL 2010–2018

(G) Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite remont
(H) Veondus ja laondus
(I) Majutus ja toitlustus
(J) Info ja side
(K) Finants ja kindlustustegevus
(L) Kinnisvaraalane tegevus
150
100
50
0
-50
2010
2012
2014
2016
2018
Keskmine
p75
Mediaan
p25

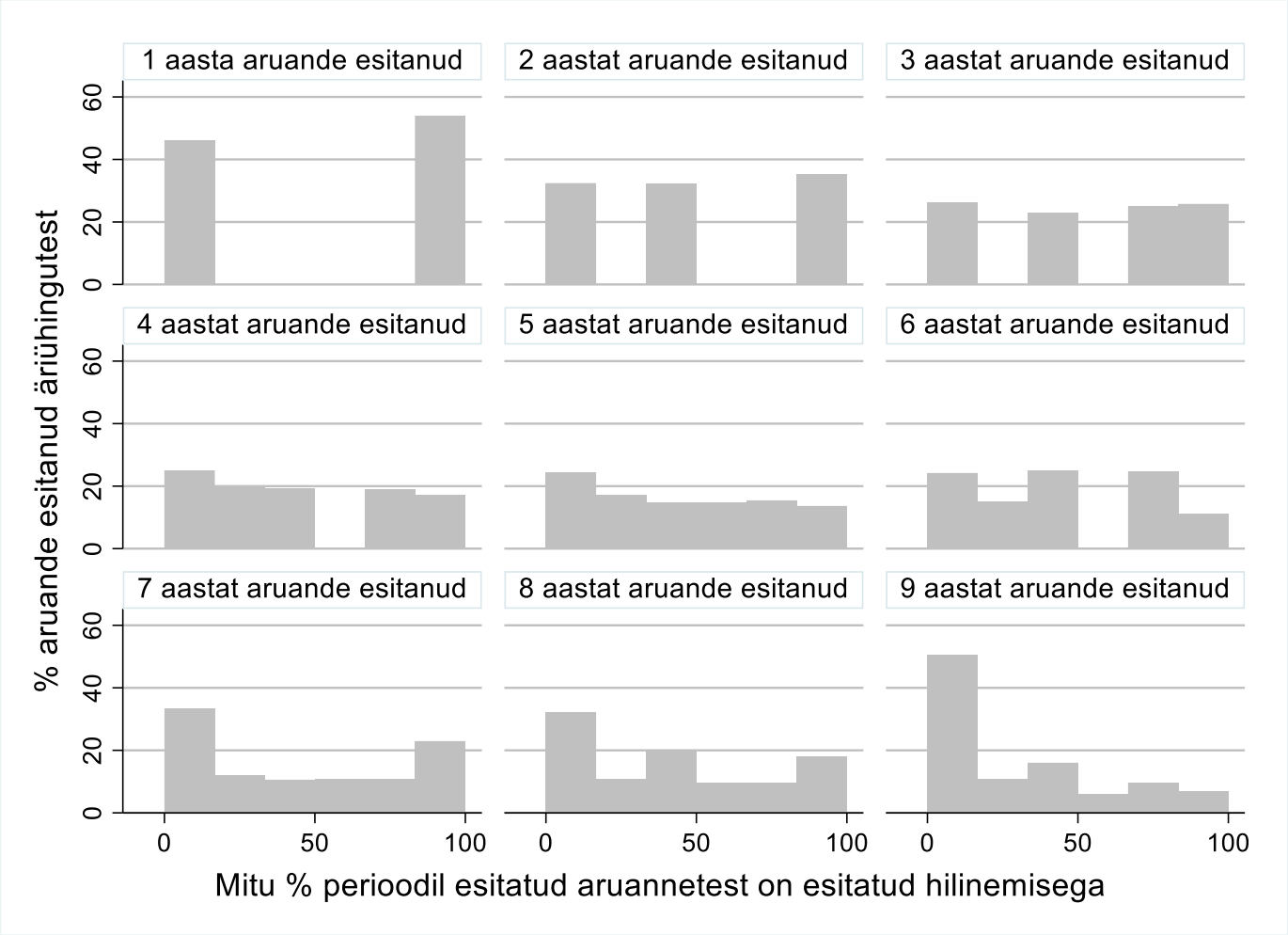
Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: p25 viitab 25-protsentiilile, p75 75-protsentiilile. Miinusega päevad viitavad olukorrale, kus majandusaasta aruanne esitatakse enne tähtaega.

LISA 2-18. ÄRIÜHINGUTE ARUANDE ESITAMISE VIITAJAD ÄRIÜHINGU AADRESSI MAAKONNA LÕIKES PERIOODIL 2010–2018

Maakond	Keskmine	p25	Mediaan	p75	Vaatluste arv
Tallinn	221,6	159	180	205	507 913
Harjumaa (v.a Tallinn)	216,1	159	180	195	130 198
Ida-Virumaa	196,6	149	177	183	46 282
Lääne-Virumaa	203,6	147	178	184	29 671
Jõgevamaa	205,1	151	179	187	13 678
Tartumaa	220,4	159	180	200	112 288
Põlvamaa	216,5	157	179	189	12 787
Võrumaa	213,1	157	179	189	15 687
Valgamaa	217,2	159	180	198	12 765
Viljandimaa	215,1	155	179	192	23 283
Järvamaa	200,9	151	178	185	13 849
Raplamaa	213,0	153	179	190	20 172
Pärnumaa	212,0	152	179	190	52 922
Läänemaa	207,4	148	179	188	14 629
Hiiumaa	211,1	158	179	185	5 667
Saaremaa	207,7	157	180	198	21 604

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: p5 viitab 5-protsentiilile, p25 25-protsentiilile, p75 75-protsentiilile, p95 95-protsentiilile.

LISA 2-19. ÄRIÜHINGUTE ARUANNETE ESITAMISEGA HILINEMINE SÕLTUVALT PERIOODIL 2010–2018 ESITATUD ARUANNETE ARVUST

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal

LISA 2-20. MAJANDUSAASTA ARUANDE ESITAMISE VIITAJA ERISUSED ÄRIÜHINGU NÄITAJATE GRUPPIDE LÕIKES PERIOODIL 2010–2018

Hinnatav aspekt	Muutuja tähis	Vaatluste arv		Keskmine viitaeg		Keskmiste erisus
		Ei	Jah	Ei	Jah	
Tööjõukulud puuduvad	c_d_emplc	422 218	493 736	238,9	193,1	45,8
Müügitulu on 0	c_d_sales	812 817	144 504	206,0	259,4	-53,4
Majandusaastal on vähemalt 6 kuud käibemaksukohustuslane	c_d_vat	468 888	573 548	237,7	199,9	37,8
Äriühing on rahvusvaheline	c_d_mnc1	616 069	426 367	233,4	193,1	40,3
Äriühing tegutseb enam kui ühes valdkonnas	c_d_segind2	854 753	187 683	221,8	194,8	27,0
AS või OÜ suurim otsene omanik on kohalik	c_d_o1est	84 845	938 720	226,3	215,2	11,1
AS või OÜ suurim otsene omanik on eraisik	c_d_o1opriv	122 894	899 610	210,8	217,0	-6,2
Eelneval aastal hilines aruande esitamisega	c_d_late1	752 730	289 706	187,3	293,8	-106,5
Majandusaasta on lõpus üle tähtaja maksuvõlg	c_d_overtax1	980 239	62 197	214,1	261,2	-47,1
Majandusaasta jooksul on vähemalt 3 kvartalit üle tähtaja maksuvõlg	c_d_overtax2	1 000 508	41 928	214,7	270,0	-55,3
Majandusaasta lõpus üle tähtaja maksud üle 30 000 euro	c_d_overtax3	1 036 057	6 379	216,7	259,5	-42,8
Kahjumit teeninud äriühing	f_d_loss	723 536	302 256	214,1	222,2	-8,1
Äriühingu kasum vähenes võrreldes eelneva aastaga	f_d_prof	468 132	361 151	212,2	210,8	1,4
Äriühingul on madal likviidsus	f_d_liq	598 332	169 978	202,2	220,6	-18,4
Rahavoog äritegevusest on negatiivne	f_cfoper	217 807	220 351	221,3	203,2	18,1
Äriühingul on netovara probleem	c_d_nassets1	962 319	66 283	212,6	275,0	-62,5
Äriühingul on netovara probleem	c_d_nassets2	925 435	103 167	211,3	264,7	-53,4
Majandusaasta on pikem kui kalendriaasta	r_d_abper	1 004 596	37 840	215,5	255,3	-39,9
Detsembriga lõppev aruandeperiood	r_d_finend	40 384	1 002 052	248,5	215,7	32,9
Konsolideeritud aruanne	r_d_cons	1 029 504	12 932	216,8	225,8	-9,0
Aastaaruanne on keerukas	r_d_acc_diff	791 483	250 953	221,1	203,9	17,2
Äriühingul on investeeringuid teistesse äriühingutesse	r_d_invsub	998 395	44 041	215,9	241,0	-25,2
Aruanne esitati PDF-ina või notari kaudu	r_d_pdfnot	1 035 439	6 997	216,8	239,3	-22,5
Madala kvaliteediga aruanne	r_d_lowqual	1 024 605	17 831	216,5	243,1	-26,6
Auditeeritud aruanne	r_d_aud	968 566	73 870	218,6	194,6	24,0
Big4 audiitorfirma auditeeritud aruanne	r_big4	49 181	5 359	194,1	176,1	18,0

Allikas: Autorite arvutused RIKi ning MTA andmete põhjal
Märkus: „Ei"-veerg vastab vaatlustele ning viitaja keskmistele, mis on leitud „ei" vastavate äriühingute põhjal, ning „jah" veerg „jah" vastavate äriühingute põhjal. Väidete aluseks on muutujad, mille tähiseid on selgitatud Lisas 2-2. Kõik tabelis esitatud keskmiste erisused gruppide vahel on statistiliselt olulised usaldusnivool 99%.

LISA 2-21. ÄRIÜHINGUTE NÄITAJAD HILINENUD JA MITTEHILINENUD ARUANDE ESITAJATE LÕIKES PERIOODIL 2010–2018

Näitaja	Muutuja tähis	Vaatluste arv		Keskmine näitaja		Keskmiste erisus	Mediaannäitaja		Mediaanide erisus
		Ei hilinenud	Hilines	Ei hilinenud	Hilines		Ei hilinenud	Hilines	
Äriühingu töötajate arv	c_empl	669 012	368 750	3,9	2,7	1,2	0,1	0,0	0,1
Varad (tuh €)	size	667 179	364 635	383,6	342,5	41,1	25388,8	18587,0	6801,8
Müügitulu (tuh €)	sales	624 549	333 919	338,0	250,1	87,8	23421,8	13245,0	10176,8
Ärisegmentide arv	c_segm2	550 772	271 731	1,4	1,3	0,1	1,0	1,0	0,0
Peamise ärisegmendi osakaal müügitulust (%)	c_segc2	550 772	271 731	94,7	95,3	-0,6	100,0	100,0	0,0
Suurima otsese omaniku osalus (ainult AS ja OÜ)	c_top1	630 192	346 129	88,1	88,6	-0,5	100,0	100,0	0,0
Omanike arv	c_no_share	673 263	370 282	1,5	1,4	0,1	1,0	1,0	0,0
Juhatuse liikmete arv	c_no_dir	666 726	368 629	1,3	1,3	0,0	1,0	1,0	0,0
Põhivara osakaal müügitulust (%)	c_barr1	360 780	156 771	120,9	152,4	-31,5	14,6	16,2	-1,6
Konkurents tegevusalal	i_top4	648 186	351 875	11,0	11,0	0,0	7,8	7,8	0,0
Äriühingu vanus (aastat)	c_age	672 068	371 684	7,7	6,3	1,4	6,0	5,0	1,0
Puhaskasumi marginaal (%)	f_nprofm	544 151	266 183	1,6	-2,8	4,4	5,5	6,0	-0,4
ROA (%)	f_roa	654 457	352 116	5,2	1,0	4,2	3,5	1,4	2,1
ROE (%)	f_roe	628 616	328 421	8,1	4,0	4,1	7,8	4,6	3,2
Raha osakaal varadest	f_cash	584 701	308 241	38,1	38,0	0,1	48,0	46,1	1,8
Lühiajalise võlgnevuse kattekordaja	f_liq	516 584	252 769	32,7	32,6	0,1	2,6	2,2	0,4
Hankijate arvete kuluvälde (päevades)	f_dsp	52 599	18 215	131,1	192,1	-61,0	26,4	34,7	-8,4
Varude kuluvälde (päevades)	f_dsi	206 805	92 252	492,3	625,0	-132,7	59,2	65,1	-5,9
Ostjate arvete käibevälde (päevades)	f_dsr	219 100	85 954	63,9	88,7	-24,8	27,5	31,5	-3,9
Rahatsükkel (päevades)	f_cashc	24 171	7 998	198,1	237,3	-39,2	24,9	21,8	3,1
Kohustiste suhe varadesse	f_lev1	665 853	364 418	0,3	0,3	0,0	0,2	0,1	0,1
Tarnijate ees oleva võlgnevuse osakaal lühiajalistest kohustistest (%)	f_supplier	58 486	20 494	38,0	41,3	-3,3	27,9	32,7	-4,8
Auditeerimise viitaeg (päevades)	r_audlag	38 972	15 795	128,8	280,7	-152,0	137,0	217,0	-80,0

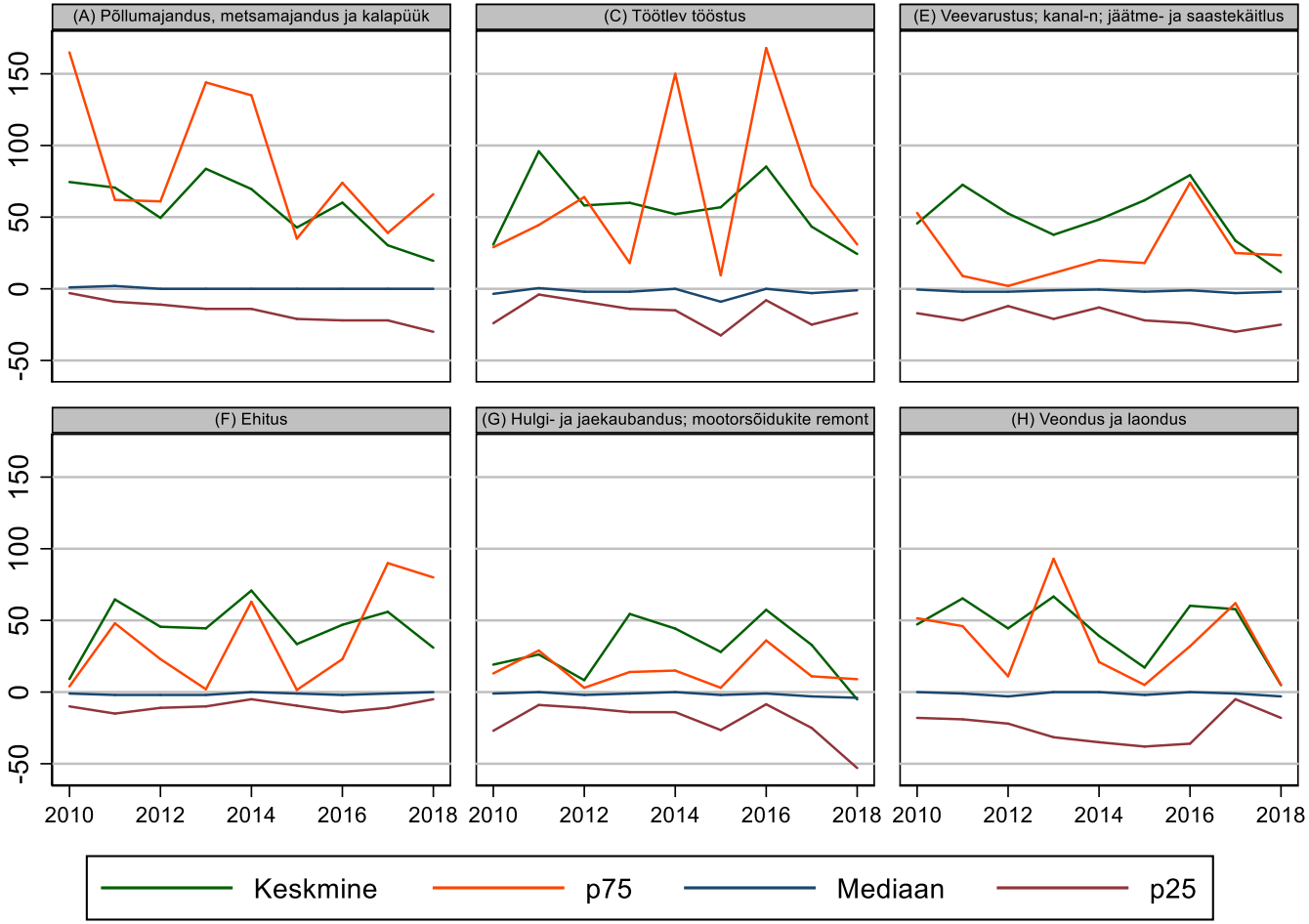
Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: „Ei hilinenud"-veerg vastab vaatlustele, keskmistele, mediaanidele, mis on leitud tähtaegselt aastaaruande esitanud äriühingute põhjal, ning „Hilines"-veerg hilinenud äriühingute põhjal. Väidete aluseks on muutujad, mille tähiseid on selgitatud Lisas 2-2. Kõik tabelis esitatud keskmiste erisused gruppide vahel (v.a i_top4, f_cash, f_liq) on statistiliselt olulised usaldusnivool 99%.

LISA 2-22. ARUANNETE ESITAMISE VIITAJAD AS-I JA OÜ SUURIMA OTSESE OMANIKU ASUKOHARIIGI JÄRGI PERIOODIL 2010–2018

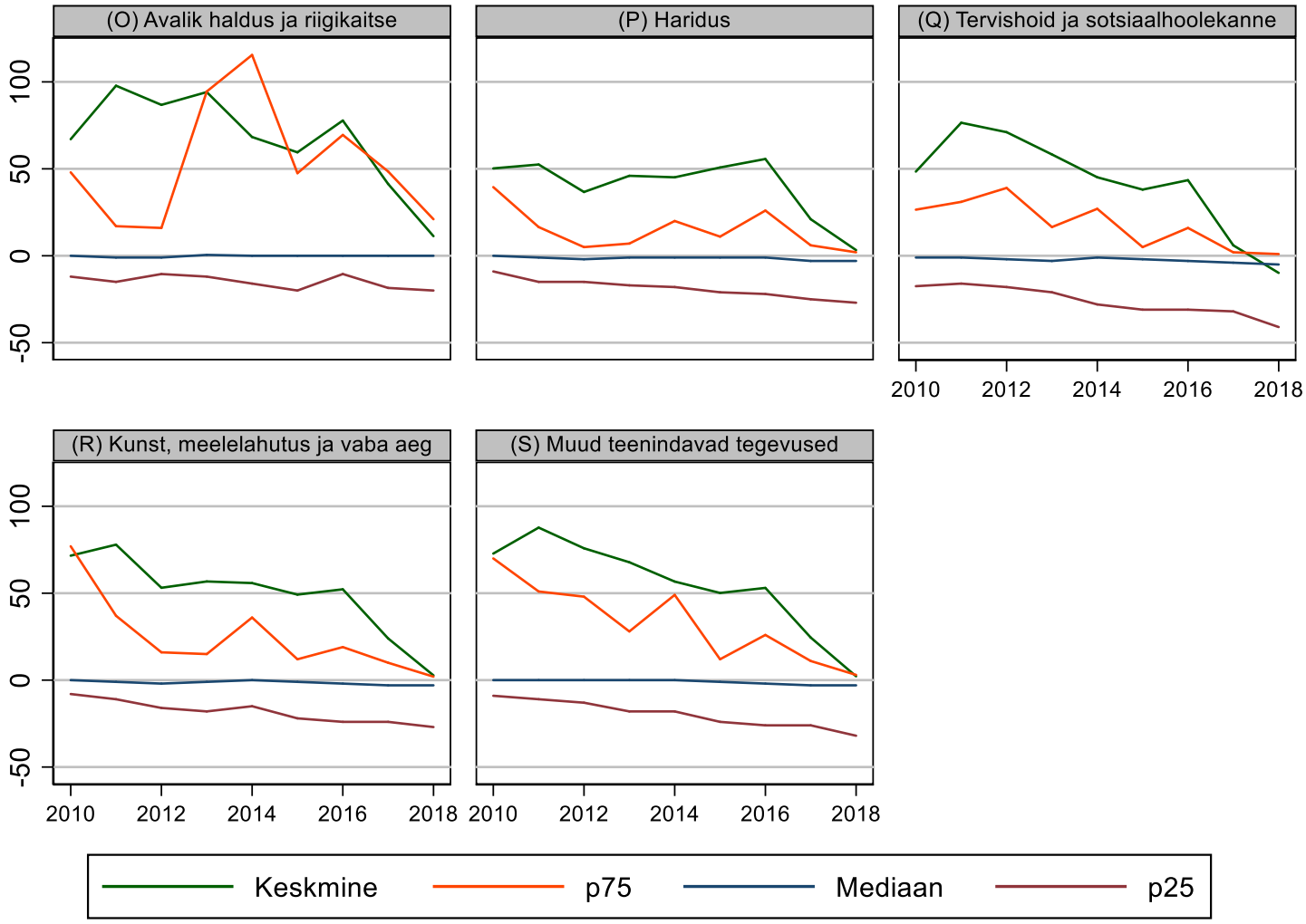
Suurima otsese omaniku riik	Keskmine	p5	p25	Mediaan	p75	p95	Vaatluste arv
Eesti	215,3	69,0	158,0	180,0	195,0	546,0	937 821
Soome	229,4	60,0	142,0	179,0	232,0	620,0	18 410
Rootsi	218,7	51,0	135,0	178,0	223,0	600,0	7 053
Venemaa	228,4	63,0	153,0	180,0	232,0	586,0	6 879
Läti	232,3	70,0	150,0	180,0	237,0	608,0	6 397
Leedu	225,2	66,0	146,0	179,0	224,0	586,0	2 802
Ukraina	219,5	37,0	133,0	179,0	239,0	558,0	2 507
Saksamaa	214,6	64,0	149,0	178,0	196,0	573,0	2 165
Suurbritannia	235,4	77,0	152,0	180,0	235,0	620,0	1 894
Holland	205,3	75,0	149,0	179,0	193,0	495,0	1 572
Norra	220,4	71,0	148,0	177,0	194,0	596,0	1 562
USA	220,1	62,0	156,0	180,0	204,0	571,0	1 526
Taani	192,2	57,0	129,0	176,0	184,0	452,0	1 049
Valgevene	246,6	59,0	156,0	181,0	274,0	654,0	1 023
Itaalia	254,7	72,0	161,0	182,0	287,0	662,0	998
Küpros	203,9	69,0	150,0	179,0	192,0	458,0	963
Šveits	217,3	76,0	148,0	178,5	221,0	537,0	718
Poola	249,2	65,0	155,0	181,0	272,0	670,0	505
Prantsusmaa	223,7	81,0	145,0	177,0	199,0	602,0	461
Panama	252,1	59,0	144,0	184,0	321,0	618,0	424
Luksemburg	217,1	79,0	161,0	180,0	201,0	547,0	416
Hispaania	252,7	77,0	168,5	187,5	278,0	619,0	392
Briti Neitsisaared	245,2	75,0	152,5	179,0	240,5	718,0	392
Austria	200,0	63,0	142,0	177,0	190,0	453,0	365
Iirimaa	234,3	85,0	154,0	181,0	254,5	573,0	320
Belize	207,2	47,0	133,0	178,0	219,0	532,0	289
Belgia	244,0	78,0	151,0	179,0	255,0	683,0	287
Malta	235,1	69,0	145,0	181,0	265,0	594,0	270
Iisrael	215,1	58,0	149,0	180,0	231,0	466,0	214
Kasahstan	215,6	58,0	138,0	178,0	220,0	533,0	167
Monaco	296,7	88,0	181,0	231,0	323,0	699,0	163
Tšehhi	253,1	38,0	134,0	177,5	239,5	861,0	156
Kanada	273,6	80,0	165,0	182,0	331,0	652,0	143
Marshalli saared	235,6	40,0	143,0	178,5	269,0	551,0	138
Ungari	225,9	64,0	149,0	180,0	223,0	531,0	134

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: p5 viitab 5-protsentiilile, p25 25-protsentiilile, p75 75-protsentiilile, p95 95-protsentiilile.

LISA 2-23. MTÜ/SA ARUANDE ESITAMINE TÄHTAJA SUHTES TEGEVUSVALDKONDADE JA AASTATE LÕIKES PERIOODIL 2010–2018

(I) Majutus ja toitlustus
(J) Info ja side
(K) Finants ja kindlustustegevus
(L) Kinnisvaraalane tegevus
(M) Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus
(N) Haldus- ja abitegevused
200
100
0
-100
2010
2012
2014
2016
2018
Keskmine
p75
p50
p25

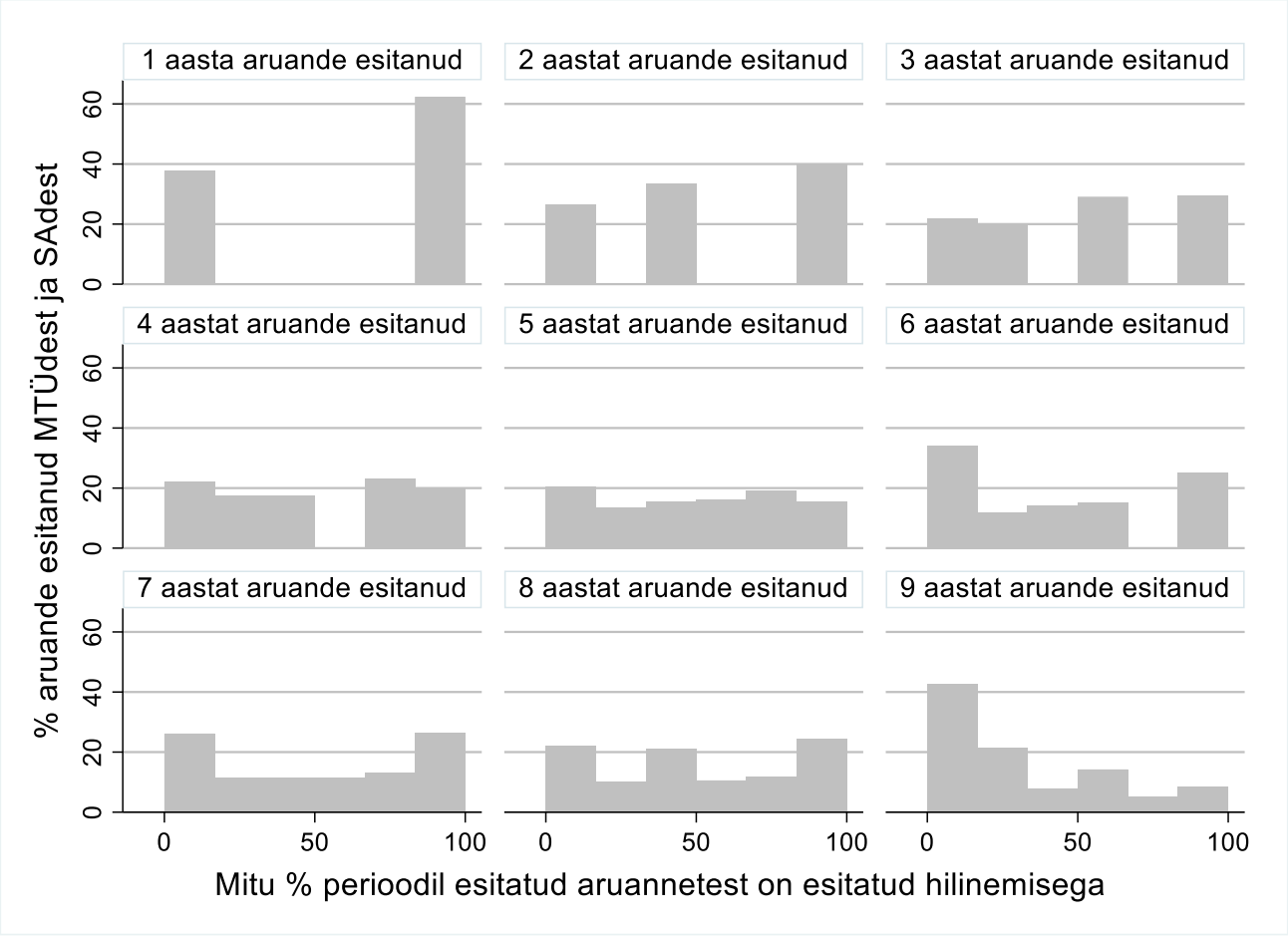
Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: p25 viitab 25-protsentiilile, p75 75-protsentiilile. Miinusega päevad viitavad olukorrale, kus majandusaasta aruanne esitatakse enne tähtaega.

LISA 2-24. MTÜ/SA ARUANDE ESITAMISE VIITAJAD ÄRIÜHINGU AADRESSI MAAKONNA LÕIKES PERIOODIL 2010–2018

Maakond	Keskmine	p25	Mediaan	p75	Vaatluste arv
Tallinn	234,1	162	180	208	47 097
Harjumaa (v.a Tallinn)	244,3	166	181	227	18 396
Ida-Virumaa	210,9	151	177	186	10 926
Lääne-Virumaa	224,7	161	180	220	6 335
Jõgevamaa	218,3	164	180	189	3 703
Tartumaa	241,5	163	181	220	17 495
Põlvamaa	235,5	163	180	201	3 610
Võrumaa	228,3	163	180	199	4 481
Valgamaa	236,2	161	180	217	3 579
Viljandimaa	233,6	166	181	205	5 579
Järvamaa	226,5	162	180	192	3 913
Raplamaa	238,7	163	180	201	3 877
Pärnumaa	229,7	162	180	197	8 886
Läänemaa	231,8	155	179	195	4 445
Hiiumaa	236,9	170	181	209	2 113
Saaremaa	244,3	165	181	245	6 157

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: p5 viitab 5-protsentiilile, p25 25-protsentiilile, p75 75-protsentiilile, p95 95-protsentiilile.

LISA 2-25. MTÜ/SA ARUANNETE ESITAMISEGA HILINEMINE SÕLTUVALT PERIOODIL 2010–2018 ESITATUD ARUANNETE ARVUST

Allikas: Autorite arvutused RIK andmete põhjal

LISA 2-26. MAJANDUSAASTA ARUANDE ESITAMISE VIITAJA ERISUSED MTÜ/SA NÄITAJATE GRUPPIDE LÕIKES PERIOODIL 2010–2018

Hinnatav aspekt	Muutuja tähis	Vaatluste arv		Keskmine viitaeg		Keskmiste erisus
		Ei	Jah	Ei	Jah	
Tööjõukulud puuduvad	c_d_emplc	71 575	36 008	237,2	191,2	46,0
Tulu kokku on 0	c_d_sales	115 000	12 407	220,7	258,8	-38,2
Majandusaastal on vähemalt 6 kuud käibemaksukohustuslane	c_d_vat	142 345	8 425	236,0	194,6	41,4
Eelneval aastal hilines aruande esitamisega	c_d_late1	102 003	48 767	199,1	306,2	-107,1
Majandusaasta on lõpus üle tähtaja maksuvõlg	c_d_overtax1	148 101	2 669	233,0	271,7	-38,6
Majandusaasta jooksul on vähemalt 3 kvartalit üle tähtaja maksuvõlg	c_d_overtax2	148 754	2 016	233,0	285,3	-52,2
Majandusaasta lõpus üle tähtaja maksud üle 30 000 euro	c_d_overtax3	150 651	119	233,7	293,2	-59,5
Negatiivse tulemiga MTÜ/SA	f_d_loss	79 106	71 664	225,9	242,4	-16,6
Tulem vähenes võrreldes eelneva aastaga	f_d_prof	111 587	39 183	236,7	225,2	11,5
MTÜ/SA on madal likviidsus	f_d_liq	50 984	19 536	208,8	232,8	-24,0
Rahavoog põhitegevusest on negatiivne	f_cfoper	102 261	48 509	238,5	223,7	14,9
Majandusaasta on pikem kui kalendriaasta	r_d_abper	148 037	2 733	232,8	283,0	-50,2
Detsembriga lõppev aruandeperiood	r_d_finend	35 977	114 793	228,6	235,3	-6,8
Konsolideeritud aruanne	r_d_cons	150 373	397	233,8	212,4	21,4
Aruanne esitati PDF-ina või notari kaudu	r_d_pdfnot	149 830	940	233,8	223,0	10,8
Esitati null-aruanne	r_d_mtynull	132 467	18 303	225,4	294,2	-68,8
Madala kvaliteediga aruanne	r_d_lowqual	149 952	818	233,7	238,7	-5,0
Auditeeritud aruanne	r_d_aud	144 545	6 225	236,3	173,5	62,8
Big4 audiitorfirma auditeeritud aruanne	r_big4	4 520	148	171,0	146,1	25,0

Allikas: Autorite arvutused RIKi ning MTA andmete põhjal
Märkus: „Ei"-veerg vastab vaatlustele ning viitaja keskmistele, mis on leitud „ei" vastavate MTÜ/SA põhjal, ning „Jah"-veerg „jah" vastavate MTÜ/SA põhjal. Väidete aluseks on muutujad, mille tähiseid on selgitatud Lisas 2-2. Kõik tabelis esitatud keskmiste erisused gruppide vahel on statistiliselt olulised usaldusnivool 99%, v.a r_d_lowqual, mis on statistiliselt mitteoluline, r_d_pdfnot on oluline nivool 90% ning c_d_overtax3, r_d_cons, r_big4 tulemused jäävad oluliseks nivool 95%.

LISA 2-27. MTÜ/SA NÄITAJAD HILINENUD JA MITTEHILINENUD ARUANDE ESITAJATE LÕIKES PERIOODIL 2010–2018

		Vaatluste arv		Keskmine näitaja			Mediaannäitaja		
Näitaja	Muutuja tähis	Ei hilinenud	Hilines	Ei hilinenud	Hilines	Keskmiste erisus	Ei hilinenud	Hilines	Mediaanide erisus
MTÜ/SA töötajate arv	c_empl	87 757	54 084	1,4	0,5	0,9	0,0	0,0	0,0
Varad (tuh €)	size	82 343	48 191	41 383,9	23 500,6	17 883,3	2 592,0	1 696,0	896,0
Tulu kokku (tuh €)	sales	80 665	46 864	43 524,4	22 217,2	21 307,2	4 778,0	3 019,5	1 758,5
MTÜ/SA vanus (aastat)	c_age	92 600	58 299	9,4	7,9	1,5	9,0	7,0	2,0
Tulemi osakaal tuludest (%)	f_nprofm	73 842	41 277	2 003,7	2 693,4	-689,8	165,7	234,8	-69,1
ROA (%)	f_roa	78 799	45 607	-82,6	-104,9	22,3	0,1	0,5	-0,4
Lühiajalise võlgnevuse kattekordaja	f_liq	46 089	24 519	25,9	23,3	2,5	2,1	1,5	0,6
Tarnijate ees oleva võlgnevuse osakaal lühiajalistest kohustistest (%)	f_supplier	4 449	1 775	46,5	52,8	-6,4	34,6	49,3	-14,7
Auditeerimise viitaeg (päevades)	r_audlag	3 769	947	118,0	294,5	-176,5	115,0	224,0	-109,0

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: „Ei hilinenud"-veerg vastab vaatlustele, keskmistele, mediaanidele, mis on leitud tähtaegselt aastaaruande esitanud MTÜ/SA põhjal, ning „Hilines"-veerg hilinenud MTÜ/SA põhjal. Väidete aluseks on muutujad, mille tähiseid on selgitatud Lisas 2-2. Kõik tabelis esitatud keskmiste erisused gruppide vahel on statistiliselt olulised usaldusnivool 99%.

LISA 2-28. JURIIDILISTELE ISIKUTELE VÄLJASTATUD TMKR MÄÄRUSED MÄÄRUSELIIKIDE JA AASTATE LÕIKES PERIOODIL 2010–2018

Määruse liik	Tähis	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2010–18
Paneel A: Väljastatud määruste arv											
Trahvihoiatusmäärus majandusaasta aruande puuduste kohta	HP	1 055	209	216	71	28	63	691	478	398	3 209
Trahvimäärus majandusaasta aruande puuduste kohta	M3	0	0	3	562	139	523	1 923	1 146	1 127	5 423
Trahvihoiatusmäärus majandusaasta aruanne esitamata jätmise kohta	HM	91	42	279	5	125	20	1 280	163	1 159	3 164
Trahvimäärus majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta	H	246	3 388	9	5	29	13	217	146	45	4 098
sh füüsilistele isikutele		2	2 901	4	0	0	0	2	7	1	2 917
Hoiatusmäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu	X	8 076	11 382	12 749	130	20 165	427	28 710	120	32 787	114 546
sh aruande hiljem esitanud %		21%	24%	36%	34%	28%	7%	42%	16%	25%	31%
Kandemäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu	V	761	5 074	7 077	8 468	325	12 726	1 234	13 865	203	49 733
Kandemääruse tühistamine majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu kustutamiseks	VE	10	37	233	304	24	346	187	539	19	1 699
Registrist kustutamine majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu	VT	1 202	3 212	7 619	7 928	707	6 423	6 581	13 339	438	47 449
Kõik aastaaruandega seotud määrused kokku		11 441	23 344	28 185	17 473	21 542	20 541	40 823	29 796	36 176	229 321
Kõik aastaaruande esitamisega seotud määrused kokku		10 386	23 135	27 966	16 840	21 375	19 955	38 209	28 172	34 651	220 689
Paneel B: Väljastatud määruste arv 1000 juriidilise isiku kohta											
Trahvihoiatusmäärus majandusaasta aruande puuduste kohta	HP	7,8	1,4	1,4	0,4	0,2	0,3	3,5	2,3	1,8	19,1
Trahvimäärus majandusaasta aruande puuduste kohta	M3	0	0	0,0	3,4	0,8	2,8	9,6	5,4	5,2	27,2
Trahvihoiatusmäärus majandusaasta aruanne esitamata jätmise kohta	HM	0,7	0,3	1,8	0,0	0,7	0,1	6,4	0,8	5,3	16,1
Trahvimäärus majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta	H	1,8	23,0	0,1	0,0	0,2	0,1	1,1	0,7	0,2	27,2
Hoiatusmäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu	X	59,8	77,4	80,2	0,8	115,5	2,3	143,7	0,6	150,8	631,0
Kandemäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu	V	5,6	34,5	44,5	50,6	1,9	67,2	6,2	65,5	0,9	276,8
Kandemääruse tühistamine majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu kustutamiseks	VE	0,1	0,3	1,5	1,8	0,1	1,8	0,9	2,5	0,1	9,1
Registrist kustutamine majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu	VT	8,9	21,8	47,9	47,3	4,1	33,9	32,9	63,0	2,0	261,9
Kõik aastaaruandega seotud määrused kokku		84,7	158,7	177,2	104,3	123,4	108,4	204,3	140,7	166,4	1268,3
Kõik aastaaruande esitamisega seotud määrused kokku		76,9	157,3	175,8	100,6	122,5	105,3	191,2	133,0	159,4	1222,0

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal

LISA 2-29. ÄRIÜHINGUTELE VÄLJASTATUD TMKR MÄÄRUSED MÄÄRUSELIIKIDE JA AASTATE LÕIKES PERIOODIL 2010–2018

Määruse liik	Tähis	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2010–18
Paneel A: Väljastatud määruste arv											
Trahvihoiatusmäärus majandusaasta aruande puuduste kohta	HP	993	203	205	70	25	60	685	476	387	3 104
Trahvimäärus majandusaasta aruande puuduste kohta	M3	0	0	1	485	118	493	1 851	1 131	1 111	5 190
Trahvihoiatusmäärus majandusaasta aruanne esitamata jätmise kohta	HM	91	42	258	4	106	8	965	125	956	2 555
Trahvimäärus majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta	H	240	3 388	8	4	29	10	160	126	36	4 001
sh füüsilistele isikutele		2	2 901	4	0	0	0	2	7	1	2 917
Hoiatusmäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu	X	8 051	5 622	10 736	122	17 344	362	25 153	113	29 214	96 717
sh aruande hiljem esitanud %		21%	25%	32%	32%	27%	8%	40%	15%	24%	29%
Kandemäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu	V	761	5 068	3 408	7 119	317	11 108	1 086	12 545	197	41 609
Kandemääruse tühistamine majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu kustutamiseks	VE	10	37	103	223	17	283	146	472	16	1 307
Registrist kustutamine majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu	VT	1 202	3 212	4 327	6 637	682	5 578	5 803	12 079	424	39 944
Kõik aastaaruandega seotud määrused kokku		11 348	17 572	19 046	14 664	18 638	17 902	35 849	27 067	32 341	194 427
Kõik aastaaruande esitamisega seotud määrused kokku		10 355	17 369	18 840	14 109	18 495	17 349	33 313	25 460	30 843	186 133
Paneel B: Väljastatud määruste arv 1000 juriidilise isiku kohta											
Trahvihoiatusmäärus majandusaasta aruande puuduste kohta	HP	8,7	1,6	1,5	0,5	0,2	0,4	3,9	2,5	2,0	21,2
Trahvimäärus majandusaasta aruande puuduste kohta	M3	0	0	0,0	3,3	0,8	2,9	10,4	6,0	5,7	29,2
Trahvihoiatusmäärus majandusaasta aruanne esitamata jätmise kohta	HM	0,8	0,3	1,9	0,0	0,7	0,0	5,4	0,7	4,9	14,8
Trahvimäärus majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta	H	2,1	27,2	0,1	0,0	0,2	0,1	0,9	0,7	0,2	31,4
Hoiatusmäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu	X	70,6	45,1	79,3	0,8	113,1	2,2	141,8	0,6	149,9	603,4
Kandemäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu	V	6,7	40,7	25,2	48,8	2,1	66,4	6,1	66,4	1,0	263,3
Kandemääruse tühistamine majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu kustutamiseks	VE	0,1	0,3	0,8	1,5	0,1	1,7	0,8	2,5	0,1	7,9
Registrist kustutamine majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu	VT	10,5	25,8	31,9	45,5	4,4	33,4	32,7	63,9	2,2	250,3
Kõik aastaaruandega seotud määrused kokku		99,6	141,0	140,6	100,4	121,5	107,1	202,1	143,2	165,9	1221,4
Kõik aastaaruande esitamisega seotud määrused kokku		90,8	139,3	139,1	96,6	120,6	103,7	187,8	134,7	158,3	1171,0

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal

LISA 2-30. TRAHVIHOIATUSED JA TRAHVIHOIATUSMÄÄRUSED ÄRIÜHINGUTE TEGEVUSALA GRUPITI PERIOODIL 2010-2018

Tegevusala grupp	Trahvi-määrusi	Trahvi-hoiatus-määrusi	Kokku	Osakaal kõigist trahvi saanutest	Osakaal kõigist mitteesi-tanutest	Osakaalude erisus
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	839	331	1 170	21%	24%	-3,0%
Ehitus	757	203	960	19%	13%	6,2%
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	420	432	852	11%	10%	0,3%
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	120	504	624	3%	3%	-0,2%
Haldus- ja abitegevused	331	171	502	8%	9%	-1,1%
Kinnisvaraalane tegevus	300	145	445	8%	6%	1,8%
Töötlev tööstus	267	106	373	7%	6%	0,4%
Info ja side	178	141	319	4%	5%	-0,8%
Finants- ja kindlustustegevus	179	122	301	4%	4%	0,4%
Veondus ja laondus	181	59	240	5%	4%	0,3%
Muud teenindavad tegevused	133	103	236	3%	4%	-0,6%
Majutus ja toitlustus	103	51	154	3%	3%	-0,5%
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	25	59	84	1%	2%	-1,5%
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	56	14	70	1%	1%	0,9%
Muud	91	64	155	2%	5%	-2,5%

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: Osakaalude erisus miinusmärgiga viitab olukorrale, kus võrreldes aruande mitteesitanud äriühingute osakaaluga on proportsionaalselt vähem tehtud trahve vastava tegevusala äriühingutele. Osakaalude erisus plussmärgiga viitab olukorrale, kus võrreldes aruande mitteesitanud äriühingute osakaaluga on proportsionaalselt rohkem tehtud trahve vastava tegevusala äriühingutele. Osakaalude erisus ei võta arvesse võimalust, et ühe trahvimäärusega võidi teha trahv mitme esitamata majandusaasta eest korraga.

LISA 2-31. TRAHVIHOIATUSED JA TRAHVIHOIATUSMÄÄRUSED ÄRIÜHINGUTE VANUSE JÄRGI PERIOODIL 2010-2018

Äriühingu vanus määruse väljastamise hetkel	Trahvi-määrusi	Trahvi-hoiatus-määrusi	Kokku	Osakaal kõigist trahvi saanutest	Osakaal kõigist mitteesi-tanutest	Osakaalude erisus
Alla 1 aasta	0	0	0	0%	5%	-5.4%
1	110	3	113	3%	11%	-8.1%
2	340	231	571	9%	12%	-3.1%
3	1095	427	1522	28%	12%	15.7%
4	571	495	1066	14%	10%	4.5%
5	436	205	641	11%	7%	3.6%
6	305	425	730	8%	6%	1.7%
7	216	198	414	5%	5%	0.6%
8	120	92	212	3%	4%	-0.9%
9	117	79	196	3%	3%	-0.3%
10	106	53	159	3%	3%	-0.1%
11	106	45	151	3%	3%	0.1%
12	82	47	129	2%	3%	-0.5%
13	101	38	139	3%	3%	-0.1%
14	140	30	170	4%	3%	0.9%
15 ja enam aastat	135	137	272	3%	12%	-8.5%

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal
Märkus: Osakaalude erisus miinusmärgiga viitab olukorrale, kus võrreldes aruande mitteesitanud äriühingute osakaaluga on proportsionaalselt vähem tehtud trahve vastavas vanuses äriühingutele. Osakaalude erisus plussmärgiga viitab olukorrale, kus võrreldes aruande mitteesitanud äriühingute osakaaluga on proportsionaalselt rohkem tehtud trahve vastavas vanuses äriühingutele. Osakaalude erisus ei võta arvesse võimalust, et ühe trahvimäärusega võidi teha trahv mitme esitamata majandusaasta eest korraga.

LISA 2-32. MTÜ/SA VÄLJASTATUD TMKR MÄÄRUSED MÄÄRUSELIIKIDE JA AASTATE LÕIKES PERIOODIL 2010–2018

Määruse liik	Tähis	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2010–18
Paneel A: Väljastatud määruste arv											
Trahvihoiatusmäärus majandusaasta aruande puuduste kohta	HP	62	6	11	1	3	3	6	2	11	105
Trahvimäärus majandusaasta aruande puuduste kohta	M3	0	0	2	77	21	30	72	15	16	233
Trahvihoiatusmäärus majandusaasta aruanne esitamata jätmise kohta	HM	0	0	21	1	19	12	315	38	203	609
Trahvimäärus majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta	H	6	0	1	1	0	3	57	20	9	97
sh füüsilistele isikutele		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hoiatusmäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu	X	25	5 760	2 013	8	2 821	65	3 557	7	3 573	17 829
sh aruande hiljem esitanud %		20%	23%	54%	63%	36%	5%	55%	29%	32%	37%
Kandemäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu	V	0	6	3 669	1 349	8	1 618	148	1 320	6	8 124
Kandemääruse tühistamine majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu kustutamiseks	VE	0	0	130	81	7	63	41	67	3	392
Registrist kustutamine majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu	VT	0	0	3 292	1 291	25	845	778	1 260	14	7 505
Kõik aastaaruandega seotud määrused kokku		93	5 772	9 139	2 809	2 904	2 639	4 974	2 729	3 835	34 894
Kõik aastaaruande esitamisega seotud määrused kokku		31	5 766	9 126	2 731	2 880	2 606	4 896	2 712	3 808	34 556
Paneel B: Väljastatud määruste arv 1000 juriidilise isiku kohta											0
Trahvihoiatusmäärus majandusaasta aruande puuduste kohta	HP	2,9	0,3	0,5	0,0	0,1	0,1	0,3	0,1	0,5	4,8
Trahvimäärus majandusaasta aruande puuduste kohta	M3	0,0	0,0	0,1	3,6	1,0	1,4	3,2	0,7	0,7	10,6
Trahvihoiatusmäärus majandusaasta aruanne esitamata jätmise kohta	HM	0,0	0,0	0,9	0,0	0,9	0,5	14,0	1,7	9,0	27,1
Trahvimäärus majandusaasta aruande esitamata jätmise kohta	H	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	2,5	0,9	0,4	4,3
Hoiatusmäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu	X	1,2	256,8	85,3	0,4	133,4	2,9	158,4	0,3	158,6	797,3
Kandemäärus registrist kustutamiseks majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu	V	0,0	0,3	155,5	62,8	0,4	72,9	6,6	58,0	0,3	356,7
Kandemääruse tühistamine majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu kustutamiseks	VE	0,0	0,0	5,5	3,8	0,3	2,8	1,8	2,9	0,1	17,4
Registrist kustutamine majandusaasta aruande esitamata jätmise tõttu	VT	0,0	0,0	139,5	60,1	1,2	38,0	34,6	55,4	0,6	329,5
Kõik aastaaruandega seotud määrused kokku		4,4	257,3	387,2	130,8	137,3	118,8	221,5	120,0	170,2	1 547,7
Kõik aastaaruande esitamisega seotud määrused kokku		1,5	257,1	386,7	127,2	136,2	117,3	218,0	119,2	169,0	1 532,2

Allikas: Autorite arvutused RIKi andmete põhjal

LISA 2-33. ÄRIÜHINGU VALIMI MUUTUJATE KIRJELDAV STATISTIKA REGRESSIOONANALÜÜSIKS

Paneel A: aastaaruannete mitteesitamise analüüs					
Muutuja tähis	Vaatluste arv	Keskmine	Standardhälve	Miinimum	Maksimum
Sõltuvad muutujad					
d_none1	1 327 640	0,221	0,415	0,000	1,000
ord_lates	1 327 640	2,282	0,802	1,000	3,000
Juriidilist isikut iseloomustavad selgitavad näitajad					
c_age	1 327 640	7,096	5,673	0,000	23,000
c_d_finend	1 327 640	0,966	0,181	0,000	1,000
c_d_overtax2	1 327 640	0,077	0,266	0,000	1,000
c_no_dir	1 327 640	1,241	0,688	0,000	12,000
c_d_vat	1 327 640	0,469	0,499	0,000	1,000
Paneel B: aastaaruannete esitamisega hilinemise analüüs					
Muutuja tähis	Vaatluste arv	Keskmine	Standardhälve	Miinimum	Maksimum
Sõltuvad muutujad					
lag	879 956	214,029	160,542	-1,000	3419,000
d_late	879 956	0,343	0,475	0,000	1,000
Juriidilist isikut iseloomustavad selgitavad näitajad					
c_age	879 956	7,510	5,727	0,000	23,000
f_lnsize1	879 956	10,465	2,214	4,407	16,241
c_d_mnc1	879 956	0,481	0,500	0,000	1,000
c_d_segind2	879 956	0,200	0,400	0,000	1,000
c_d_late1	879 956	0,271	0,445	0,000	1,000
c_d_vat	879 956	0,602	0,489	0,000	1,000
c_d_overtax2	879 956	0,043	0,203	0,000	1,000
c_no_dir	879 956	1,359	0,677	0,000	12,000
Esitatud aastaaruannet iseloomustavad selgitavad näitajad					
r_d_abper	879 956	0,035	0,184	0,000	1,000
r_d_finend	879 956	0,971	0,167	0,000	1,000
r_d_cons	879 956	0,011	0,105	0,000	1,000
r_d_pdfnot	879 956	0,000	0,002	0,000	1,000
r_d_lowqual	879 956	0,016	0,124	0,000	1,000
r_d_aud	879 956	0,079	0,270	0,000	1,000
Juriidilise isiku finantsseisundit iseloomustavad selgitavad näitajad					
f_d_loss	879 956	0,302	0,459	0,000	1,000
f_roa	879 956	3,264	57,541	-388,063	139,260
f_cash	879 956	37,805	36,867	0,000	100,000
f_lev1	879 956	0,302	0,318	0,000	0,981
c_d_nassets2	879 956	0,083	0,276	0,000	1,000

Allikas: Autorite koostatud ja arvutatud RIKi ning MTA andmete põhjal
Märkus: Muutujate tähised on selgitatud Lisas 2-2.

LISA 2-34. MTÜ/SA VALIMI MUUTUJATE KIRJELDAV STATISTIKA REGRESSIOONANALÜÜSIKS

Paneel A: aastaaruannete mitteesitamise analüüs					
Muutuja tähis	Vaatluste arv	Keskmine	Standardhälve	Miinimum	Maksimum
Sõltuvad muutujad					
d_none1	1 327 640	0,221	0,415	0,000	1,000
ord_lates	1 327 640	2,282	0,802	1,000	3,000
Juriidilist isikut iseloomustavad selgitavad näitajad					
c_age	1 327 640	7,096	5,673	0,000	23,000
c_d_finend	1 327 640	0,966	0,181	0,000	1,000
c_d_overtax2	1 327 640	0,077	0,266	0,000	1,000
c_no_dir	1 327 640	1,241	0,688	0,000	12,000
c_d_vat	1 327 640	0,469	0,499	0,000	1,000
Paneel B: aastaaruannete esitamisega hilinemise analüüs					
Muutuja tähis	Vaatluste arv	Keskmine	Standardhälve	Miinimum	Maksimum
Sõltuvad muutujad					
lag	879 956	214,029	160,542	-1,000	3419,000
d_late	879 956	0,343	0,475	0,000	1,000
Juriidilist isikut iseloomustavad selgitavad näitajad					
c_age	879 956	7,510	5,727	0,000	23,000
f_lnsize1	879 956	10,465	2,214	4,407	16,241
c_d_mnc1	879 956	0,481	0,500	0,000	1,000
c_d_segind2	879 956	0,200	0,400	0,000	1,000
c_d_late1	879 956	0,271	0,445	0,000	1,000
c_d_vat	879 956	0,602	0,489	0,000	1,000
c_d_overtax2	879 956	0,043	0,203	0,000	1,000
c_no_dir	879 956	1,359	0,677	0,000	12,000
Esitatud aastaaruannet iseloomustavad selgitavad näitajad					
r_d_abper	879 956	0,035	0,184	0,000	1,000
r_d_finend	879 956	0,971	0,167	0,000	1,000
r_d_cons	879 956	0,011	0,105	0,000	1,000
r_d_pdfnot	879 956	0,000	0,002	0,000	1,000
r_d_lowqual	879 956	0,016	0,124	0,000	1,000
r_d_aud	879 956	0,079	0,270	0,000	1,000
Juriidilise isiku finantsseisundit iseloomustavad selgitavad näitajad					
f_d_loss	879 956	0,302	0,459	0,000	1,000
f_roa	879 956	3,264	57,541	-388,063	139,260
f_cash	879 956	37,805	36,867	0,000	100,000
f_lev1	879 956	0,302	0,318	0,000	0,981
c_d_nassets2	879 956	0,083	0,276	0,000	1,000

Allikas: Autorite koostatud ja arvutatud RIKi ning MTA andmete põhjal
Märkus: Muutujate tähised on selgitatud Lisas 2-2.

LISA 2-35. LOGITI JA JÄRJESTATUD LOGITI MUDELITE TULEMUSED ÄRIÜHINGUTE KOHTA

Valim		Kõik äriühingud		AS & OÜ		Kõik äriühingud		AS & OÜ	
Veerg		(1)		(2)		(3)		(4)	
Sõltuv muutuja	Seos	d_none1		d_none1		ord_lates		ord_lates	
c_age	-	0,982	***	0,972	***	1,025	***	1,031	***
		(0,001)		(0,001)		(0,001)		(0,001)	
c_d_vat	-	0,151	***	0,170	***	3,234	***	2,964	***
		(0,001)		(0,002)		(0,022)		(0,020)	
c_d_overtax2	+	8,499	***	9,265	***	0,157	***	0,147	***
		(0,113)		(0,127)		(0,002)		(0,002)	
c_no_dir	-	0,482	***	0,400	***	1,447	***	1,640	***
		(0,005)		(0,005)		(0,009)		(0,013)	
c_top1	+			0,992	***			1,005	***
				(0,000)				(0,000)	
c_d_o1est	+			0,354	***			2,121	***
				(0,005)				(0,025)	
c_d_o1opriv	+			0,780	***			1,142	***
				(0,011)				(0,012)	
c_d_finend	+	0,708	***	0,708	***	1,570	***	1,559	***
		(0,015)		(0,016)		(0,025)		(0,026)	
d_aktsiaselts		1,805	***			0,818	***		
		(0,056)				(0,021)			
d_täisühing		1,196	***			0,596	***		
		(0,045)				(0,020)			
d_usaldusühing		1,636	***			0,467	***		
		(0,068)				(0,019)			
d_tulundusühistu		2,282	***			0,489	***		
		(0,186)				(0,031)			
d_emtakB		1,116		0,862		1,159		1,313	***
		(0,153)		(0,140)		(0,105)		(0,135)	
d_emtakC		1,679	***	1,411	***	0,811	***	0,900	***
		(0,050)		(0,043)		(0,017)		(0,019)	
d_emtakD		1,571	***	1,236	*	0,914		1,024	
		(0,162)		(0,134)		(0,064)		(0,072)	
d_emtakE		1,599	***	1,415	***	0,945		1,032	
		(0,139)		(0,129)		(0,059)		(0,067)	
d_emtakF		2,013	***	1,830	***	0,715	***	0,742	***
		(0,055)		(0,050)		(0,013)		(0,014)	
d_emtakG		2,336	***	1,793	***	0,635	***	0,738	***
		(0,061)		(0,048)		(0,011)		(0,013)	
d_emtakH		1,613	***	1,366	***	0,867	***	0,941	***
		(0,051)		(0,044)		(0,019)		(0,021)	
d_emtakI		1,894	***	1,629	***	0,722	***	0,774	***
		(0,066)		(0,058)		(0,018)		(0,020)	
d_emtakJ		1,406	***	1,148	***	0,871	***	0,961	*
		(0,042)		(0,035)		(0,018)		(0,020)	
d_emtakK		0,976		0,830	***	1,043	*	1,080	***
		(0,031)		(0,028)		(0,023)		(0,026)	
d_emtakL		0,972		0,813	***	1,033	*	1,116	***
		(0,029)		(0,025)		(0,020)		(0,022)	
d_emtakM		0,988		0,867	***	1,054	***	1,112	***
		(0,027)		(0,024)		(0,019)		(0,020)	
d_emtakN		2,202	***	1,850	***	0,623	***	0,677	***
		(0,063)		(0,053)		(0,012)		(0,014)	

Valim		**Kõik äriühingud**	**AS & OÜ**	**Kõik äriühingud**	**AS & OÜ**
Veerg		**(1)**	**(2)**	**(3)**	**(4)**
Sõltuv muutuja	**Seos**	**d_none1**	**d_none1**	**ord_lates**	**ord_lates**
d_emtakO		1,735	1,429	0,559	0,613
		(0,838)	(0,705)	(0,217)	(0,240)
d_emtakP		0,711***	0,658***	1,382***	1,393***
		(0,034)	(0,031)	(0,044)	(0,045)
d_emtakQ		0,353***	0,344***	2,788***	2,681***
		(0,020)	(0,020)	(0,101)	(0,097)
d_emtakR		1,027	0,948	0,961	0,977
		(0,037)	(0,035)	(0,024)	(0,024)
d_emtakS		1,056*	0,974	1,125***	1,143***
		(0,034)	(0,032)	(0,025)	(0,026)
d_emtakT		4,590		0,356	4,288***
		(6,028)		(0,428)	(1,049)
d_2011		1,177***	1,201***	0,892***	0,882***
		(0,008)	(0,009)	(0,005)	(0,005)
d_2012		1,160***	1,218***	0,895***	0,869***
		(0,010)	(0,012)	(0,006)	(0,006)
d_2013		1,056***	1,106***	0,939***	0,915***
		(0,011)	(0,013)	(0,007)	(0,007)
d_2014		1,206***	1,278***	0,841***	0,818***
		(0,013)	(0,015)	(0,006)	(0,006)
d_2015		1,190***	1,249***	0,884***	0,852***
		(0,013)	(0,015)	(0,007)	(0,007)
d_2016		1,259***	1,261***	0,833***	0,826***
		(0,014)	(0,015)	(0,006)	(0,007)
d_2017		1,426***	1,498***	0,754***	0,732***
		(0,016)	(0,018)	(0,006)	(0,006)
d_2018		2,372***	2,600***	0,566***	0,540***
		(0,026)	(0,031)	(0,005)	(0,005)
Konstant		0,753***	6,715***		
		(0,027)	(0,349)		
Lõikepunkt1				0,707***	2,880***
				(0,017)	(0,110)
Lõikepunkt2				3,117***	13,340***
				(0,076)	(0,509)
Vaatluste arv		1 327 640	1 219 483	1 327 640	1 219 485
Kohandatud R2		0,216	0,223	0,100	0,101
Chi2 statistik		93 803***	87 924***	88 053***	81 768***

Allikas: Autorite arvutused
Märkus: Muutujate tähised on selgitatud Lisas 2-2. Teises seose veerus olevad + ja - viitavad oodatavale seosele sõltuva muutuja ja selgitava muutuja vahel. d_ algavad muutujad on õigusliku vormi, tegevusvaldkonna (EMTAK-klassifikaatori tähe alusel) ja aastate fiktiivmuutujad, seejuures baas õiguslikuks vormiks on OÜ, baastegevusalaks põllumajandus (A) ning baasaastaks 2010. Iga muutuja juures ülemisel real on šansi suhe ja selle statistiline olulisus: * p<0,1, ** p<0,05, *** p<0,01. Alumisel real sulgudes on standardvead, mis on klasterdatud äriühingute lõikes.

LISA 2-36. JUHUSLIKE EFEKTIDEGA BAASMUDELITE TULEMUSED ÄRIÜHINGUTE KOHTA

Valim		Kõik äriühingud			AS & OÜ	AS & OÜ
Veerg		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Sõltuv muutuja	Seos	lag	lag	lag	lag	lag
f_lnsize1	-	-0,575***	-0,626***		0,037	
		(0,186)	(0,186)		(0,193)	
c_age	-	-1,521***	-1,528***	-1,552***	-1,505***	-1,503***
		(0,051)	(0,051)	(0,050)	(0,053)	(0,052)
c_d_late1	+	33,800***	33,390***	33,780***	34,130***	34,130***
		(0,460)	(0,466)	(0,460)	(0,476)	(0,477)
c_d_mnc1	+	-22,090***	-22,330***	-22,140***	-22,050***	-22,050***
		(0,488)	(0,492)	(0,488)	(0,503)	(0,502)
c_d_segind2	+	-5,464***	-5,374***	-5,576***	-5,643***	-5,636***
		(0,495)	(0,492)	(0,494)	(0,512)	(0,511)
c_d_vat	-	-14,800***	-14,970***	-15,330***	-15,440***	-15,410***
		(0,627)	(0,625)	(0,597)	(0,641)	(0,611)
c_d_overtax2	+	26,650***	26,050***	26,620***	26,800***	26,800***
		(1,142)	(1,144)	(1,142)	(1,179)	(1,179)
c_no_dir	-	-2,041***	-2,200***	-2,138***	-2,140***	-2,135***
		(0,395)	(0,397)	(0,395)	(0,493)	(0,493)
c_top1	+				0,010	0,010
					(0,014)	(0,014)
c_d_o1est	-				-2,509**	-2,531**
					(1,107)	(1,101)
c_d_o1opriv	+				7,412***	7,392***
					(0,932)	(0,924)
r_d_aud	+	0,487	0,957	-0,763	1,760*	1,833*
		(0,955)	(0,959)	(0,861)	(1,039)	(0,963)
r_d_finend	+	-26,710***	-26,450***	-26,800***	-26,600***	-26,590***
		(2,006)	(2,054)	(2,007)	(2,037)	(2,037)
r_d_abper	+	23,540***	23,070***	23,650***	23,010***	23,000***
		(1,073)	(1,098)	(1,072)	(1,090)	(1,089)
r_d_pdfnot	+	-13,940*	-13,390*	-13,630*	-15,710***	-15,720***
		(7,147)	(7,136)	(7,217)	(5,265)	(5,266)
r_d_lowqual	+	24,500***	23,670***	24,460***	24,860***	24,860***
		(1,539)	(1,556)	(1,539)	(1,624)	(1,625)
r_d_cons	+	18,950***	17,050***	18,390***	18,820***	18,860***
		(2,259)	(2,303)	(2,254)	(2,527)	(2,521)
f_d_loss	+	4,485***	4,921***	4,490***	4,576***	4,575***
		(0,391)	(0,409)	(0,391)	(0,405)	(0,405)
f_roa	-	-0,025***	-0,034***	-0,027***	-0,031***	-0,031***
		(0,004)	(0,004)	(0,004)	(0,004)	(0,004)
f_lev1	?	-1,308*	-1,382	-1,690**	-1,331*	-1,307*
		(0,760)	(0,931)	(0,752)	(0,778)	(0,770)
f_cash	?	-0,061***	-0,022**	-0,054***	-0,053***	-0,053***
		(0,008)	(0,009)	(0,007)	(0,008)	(0,007)
c_d_nassets2	+	17,490***	14,180***	17,950***	18,280***	18,250***
		(0,918)	(1,083)	(0,910)	(0,936)	(0,927)
d_emtakB		-12,040***		-12,230***	-10,560**	-10,550**
		(4,330)		(4,331)	(4,484)	(4,484)
d_emtakC		-3,669**		-3,577**	-1,885	-1,895
		(1,560)		(1,560)	(1,642)	(1,641)
d_emtakD		-9,188**		-9,361**	-4,681	-4,678
		(3,794)		(3,794)	(3,998)	(3,998)
d_emtakE		-5,528		-5,604	-2,836	-2,838

Valim		**Kõik äriühingud**			**AS & OÜ**	**AS & OÜ**
Veerg		**(1)**	**(2)**	**(3)**	**(4)**	**(5)**
Sõltuv muutuja	**Seos**	**lag**	**lag**	**lag**	**lag**	**lag**
		(3,679)		(3,681)	(3,883)	(3,883)
d_emtakF		-2,576*		-2,550*	-0,880	-0,885
		(1,454)		(1,455)	(1,520)	(1,519)
d_emtakG		-2,018		-1,883	0,000	-0,014
		(1,382)		(1,382)	(1,454)	(1,451)
d_emtakH		-8,799***		-8,773***	-7,513***	-7,520***
		(1,584)		(1,585)	(1,640)	(1,639)
d_emtakI		-3,803**		-3,617*	-1,701	-1,717
		(1,871)		(1,870)	(1,958)	(1,956)
d_emtakJ		0,188		0,316	1,573	1,560
		(1,692)		(1,691)	(1,759)	(1,756)
d_emtakK		2,975		2,626	5,012**	5,028**
		(1,991)		(1,990)	(2,108)	(2,108)
d_emtakL		-0,085		-0,350	2,148	2,158
		(1,498)		(1,494)	(1,574)	(1,573)
d_emtakM		0,225		0,299	1,931	1,921
		(1,427)		(1,427)	(1,497)	(1,495)
d_emtakN		4,317***		4,374***	6,513***	6,504***
		(1,578)		(1,577)	(1,641)	(1,640)
d_emtakO		55,810*		55,810*	58,650*	58,640*
		(32,770)		(32,790)	(32,580)	(32,580)
d_emtakP		-7,330***		-7,114***	-5,151**	-5,168**
		(2,218)		(2,217)	(2,292)	(2,289)
d_emtakQ		-26,120***		-26,240***	-24,070***	-24,060***
		(2,303)		(2,303)	(2,420)	(2,420)
d_emtakR		6,028***		6,287***	8,087***	8,067***
		(2,083)		(2,080)	(2,169)	(2,165)
d_emtakS		-7,119***		-6,812***	-4,473**	-4,496**
		(1,750)		(1,745)	(1,827)	(1,820)
d_emtakT		-59,750***		-59,760***	-56,910**	-56,910**
		(21,790)		(22,080)	(22,650)	(22,630)
d_2011		-0,585	-0,591	-0,610	-0,553	-0,551
		(0,567)	(0,572)	(0,567)	(0,586)	(0,586)
d_2012		-5,015***	-5,137***	-5,047***	-4,870	-4,869
		(0,554)	(0,558)	(0,554)	(0,569)	(0,569)
d_2013		0,377	0,305	0,334	0,706	0,708
		(0,610)	(0,614)	(0,610)	(0,625)	(0,624)
d_2014		1,364**	1,323**	1,310**	1,640	1,643
		(0,577)	(0,581)	(0,577)	(0,587)	(0,587)
d_2015		7,955***	8,313***	7,886***	8,692	8,696
		(0,647)	(0,652)	(0,647)	(0,659)	(0,659)
d_2016		4,656***	4,664***	4,520***	5,011	5,019
		(0,637)	(0,640)	(0,636)	(0,647)	(0,645)
d_2017		-4,510***	-4,062***	-4,677***	-3,333	-3,323
		(0,638)	(0,640)	(0,636)	(0,648)	(0,645)
d_2018		-16,530***	-15,800***	-16,740***	-15,850	-15,840
		(0,622)	(0,624)	(0,618)	(0,631)	(0,625)
i_top4			0,001			
			(0,033)			
Konstant		275,000***	273,700***	269,800***	260,800	261,100
		(3,082)	(2,882)	(2,526)	(3,892)	(3,329)
Vaatluste arv		879 956	849 484	879 956	820 748	820 748
Kohandatud R2		0,102	0,100	0,102	0,103	0,102
Äriühingute arv		166 553	161 856	166 553	156 761	156 761

Allikas: Autorite arvutused

Märkus: Muutujate tähised on selgitatud Lisas 2-2. Teises seose veerus olevad + ja - viitavad oodatavale seosele sõltuva muutuja ja selgitava muutuja vahel. d_ algavad muutujad on tegevusvaldkonna (EMTAK-klassifikaatori tähe alusel) ja aastate fiktiivmuutujad, seejuures baastegevusalaks on põllumajandus (A) ning baasaastaks 2010. Iga muutuja juures ülemisel real on koefitsiendi väärtus ja selle statistiline olulisus: * p<0,1, ** p<0,05, *** p<0,01. Alumisel real sulgudes on standardvead, mis on klasterdatud äriühingute lõikes.

LISA 2-37. LOGIT-MUDELITE TULEMUSED AASTAARUANDEGA HILINEMISE/MITTEHILINEMISE HINDAMISEKS

Valim		Kõik äriühingud	AS & OÜ	MTÜ & SA
Veerg		(1)	(2)	(3)
Sõltuv muutuja	Seos	d_late	d_late	d_late
c_age	-	0,965***	0,965***	0,954***
		(0,001)	(0,001)	(0,002)
c_d_late1	+	7,491***	7,437***	7,452***
		(0,053)	(0,054)	(0,135)
c_d_mnc1	+	0,736***	0,737***	
		(0,005)	(0,005)	
c_d_segind2	+	0,948***	0,949***	
		(0,008)	(0,008)	
c_d_vat	-	0,796***	0,800***	0,854***
		(0,006)	(0,006)	(0,031)
c_d_overtax2	+	1,901***	1,900***	1,378***
		(0,025)	(0,026)	(0,081)
c_no_dir	-	0,973***	0,963***	
		(0,004)	(0,006)	
c_top1	+		1,000*	
			(0,000)	
c_d_o1est	+		0,948***	
			(0,010)	
c_d_o1opriv	+		1,096***	
			(0,011)	
r_d_aud	+	0,944***	0,997	0,530***
		(0,013)	(0,015)	(0,026)
r_d_finend	+	0,700***	0,695***	0,917***
		(0,012)	(0,012)	(0,018)
r_d_abper	+	2,036***	2,012***	2,099***
		(0,026)	(0,026)	(0,100)
r_d_lowqual	+	1,714***	1,695***	1,516***
		(0,039)	(0,041)	(0,167)
r_d_cons	+	1,501***	1,512***	
		(0,044)	(0,049)	
f_d_loss	+	1,066***	1,065***	0,970**
		(0,007)	(0,007)	(0,014)
f_roa	-	1,000***	1,000***	1,000***
		(0,000)	(0,000)	(0,000)
f_lev1	?	1,047***	1,043***	
		(0,011)	(0,011)	
f_cash	?	0,998***	0,998***	0,999***
		(0,000)	(0,000)	(0,000)
c_d_nassets2	+	1,337***	1,347***	
		(0,014)	(0,014)	
d_emtakB		0,701***	0,745***	0,876
		(0,057)	(0,067)	(0,168)
d_emtakC		0,879***	0,924***	0,662
		(0,016)	(0,018)	(0,381)
d_emtakD		0,781***	0,840***	1,091
		(0,051)	(0,057)	(0,124)
d_emtakE		0,763***	0,773***	0,890
		(0,044)	(0,047)	(0,095)
d_emtakF		0,940***	0,990	1,046
		(0,015)	(0,017)	(0,120)
d_emtakG		0,930***	0,979	1,069

Valim		Kõik äriühingud	AS & OÜ	MTÜ & SA
Veerg		(1)	(2)	(3)
Sõltuv muutuja	Seos	d_late	d_late	d_late
		(0,014)	(0,016)	(0,165)
d_emtakH		0,838***	0,879***	0,849
		(0,016)	(0,018)	(0,126)
d_emtakI		0,958*	1,015	1,038
		(0,021)	(0,024)	(0,087)
d_emtakJ		0,943***	0,997	1,145
		(0,017)	(0,019)	(0,232)
d_emtakK		0,948***	1,020	1,247***
		(0,020)	(0,022)	(0,072)
d_emtakL		0,928***	0,990	1,112
		(0,016)	(0,018)	(0,072)
d_emtakM		0,958***	1,012	1,250***
		(0,015)	(0,017)	(0,104)
d_emtakN		1,045**	1,106***	1,098
		(0,018)	(0,021)	(0,110)
d_emtakO		1,226	1,308	0,912*
		(0,427)	(0,450)	(0,050)
d_emtakP		0,885***	0,933**	0,912
		(0,025)	(0,027)	(0,057)
d_emtakQ		0,601***	0,641***	0,974
		(0,019)	(0,021)	(0,048)
d_emtakR		1,098***	1,161***	1,044
		(0,025)	(0,028)	(0,052)
d_emtakS		0,863***	0,917***	0,764
		(0,017)	(0,019)	(0,220)
d_emtakT		1,000	1,049	2,341
		(1,356)	(1,411)	(1,371)
d_2011		0,533***	0,540***	0,436***
		(0,006)	(0,006)	(0,013)
d_2012		0,529***	0,532***	0,364***
		(0,005)	(0,006)	(0,010)
d_2013		0,511***	0,516***	0,379***
		(0,005)	(0,005)	(0,010)
d_2014		0,557***	0,560***	0,408***
		(0,006)	(0,006)	(0,011)
d_2015		0,512***	0,517***	0,294***
		(0,005)	(0,005)	(0,008)
d_2016		0,536***	0,539***	0,345***
		(0,006)	(0,006)	(0,009)
d_2017		0,607***	0,612***	0,392***
		(0,007)	(0,007)	(0,011)
d_2018		0,554***	0,562***	0,337***
		(0,006)	(0,007)	(0,010)
Konstant		1,243***	1,186***	1,229***
		(0,030)	(0,041)	(0,068)
Vaatluste arv		879 954	820 746	123 300
Kohandatud R2		0,160	0,159	0,157
Chi2 statistik		103 797***	96 178***	15 126***

Allikas: Autorite arvutused
Märkus: Muutujate tähised on selgitatud Lisas 2-2. Teises veerus olevad + ja - viitavad oodatavale seosele sõltuva muutuja ja selgitava muutuja vahel. d_ algavad muutujad on tegevusvaldkonna (EMTAK-klassifikaatori tähe alusel) ja aastate fiktiivmuutujad, seejuures baastegevusalaks on põllumajandus (A) ning baasaastaks 2010. Iga muutuja juures ülemisel real on šansi suhe ja selle statistiline olulisus: * p<0,1, ** p<0,05, *** p<0,01. Alumisel real sulgudes on standardvead, mis on klasterdatud juriidiliste isikute lõikes.

LISA 2-38. JUHUSLIKE EFEKTIDEGA MUDELITE TULEMUSED ÄRIÜHINGUTE SUURUSGRUPPIDE LÕIKES

Valim		**Mikro-ettevõte**	**Väike-ettevõte**	**Keskmine ettevõte**	**Suur-ettevõte**	**Kõik suurusgrupi määratlusega äriühingud**
Veerg		**(1)**	**(2)**	**(3)**	**(4)**	**(5)**
Sõltuv muutuja	**Seos**	**lag**	**lag**	**lag**	**lag**	**lag**
c_age	-	-2,315***	-1,281***	-1,534***	-4,054***	-1,565***
		(0,101)	(0,055)	(0,366)	(0,972)	(0,050)
c_d_late1	+	37,150***	34,650***	17,630***	11,370*	33,830***
		(1,004)	(0,515)	(2,641)	(6,363)	(0,460)
c_d_mnc1	+	-30,070***	-19,820***	-6,631**	-11,920**	-22,070***
		(0,957)	(0,555)	(2,845)	(5,948)	(0,487)
c_d_segind2	+	-7,399***	-4,767***	-7,763***	-1,722	-5,554***
		(1,073)	(0,552)	(2,564)	(4,963)	(0,494)
c_d_vat	-	-10,790***	-16,550***	-7,222	-31,640*	-15,290***
		(1,062)	(0,729)	(13,890)	(17,140)	(0,597)
c_d_overtax2	+	34,430***	25,810***	18,980*	5,093	26,440***
		(3,080)	(1,200)	(10,140)	(8,229)	(1,130)
c_no_dir	-	-0,536	-1,522***	-4,033***	-2,319	-1,975***
		(1,371)	(0,426)	(1,119)	(2,062)	(0,393)
r_d_aud	+	-20,630**	-0,589	63,890		-0,797
		(8,832)	(0,900)	(60,670)		(0,861)
r_d_finend	+	-34,430***	-23,980***	5,689	43,610	-26,840***
		(3,701)	(2,250)	(5,980)	(26,680)	(2,007)
r_d_abper	+	27,300***	22,170***	16,380*	1,066	23,720***
		(2,035)	(1,271)	(9,253)	(12,620)	(1,072)
r_d_pdfnot	+		-14,390**			-13,500*
			(6,718)			(7,223)
r_d_lowqual	+	2,307	26,700***	21,340***	18,430***	24,360***
		(5,811)	(1,702)	(3,394)	(7,120)	(1,537)
r_d_cons	+	14,820	20,280***	18,070***	21,260***	18,390***
		(20,450)	(2,703)	(3,797)	(7,287)	(2,253)
f_d_loss	+	0,555	5,537***	10,480***	6,218	4,516***
		(0,872)	(0,440)	(2,703)	(6,696)	(0,391)
f_roa	-	-0,018**	-0,035***	0,130	0,036	-0,027***
		(0,008)	(0,005)	(0,108)	(0,231)	(0,004)
f_lev1	?	-16,990***	0,508	18,540***	15,020	-1,648**
		(2,959)	(0,825)	(5,784)	(11,540)	(0,752)
f_cash	?	-0,045***	-0,076***	-0,003	-0,139	-0,055***
		(0,013)	(0,009)	(0,087)	(0,127)	(0,007)
c_d_nassets2	+	14,640***	18,960***	23,000***	45,990	17,740***
		(2,615)	(0,990)	(8,550)	(47,960)	(0,907)
d_emtakB		-18,060	-12,170***	-12,440	-2,302	-12,240***
		(15,580)	(4,443)	(12,880)	(11,670)	(4,330)
d_emtakC		-2,019	-4,130**	-4,299	-4,574	-3,677**
		(3,238)	(1,672)	(11,730)	(10,500)	(1,559)
d_emtakD		12,870	-10,880***	-14,670	1,633	-9,603**
		(15,650)	(3,896)	(12,830)	(10,500)	(3,794)
d_emtakE		2,408	-7,239*	-19,890	-1,776	-5,606
		(9,304)	(3,900)	(15,010)	(10,820)	(3,681)
d_emtakF		2,027	-4,820***	-13,440	-3,840	-2,543*
		(2,874)	(1,553)	(11,740)	(13,540)	(1,454)
d_emtakG		-1,636	-2,008	-4,501	8,313	-1,986

Valim		**Mikro-ettevõte**		**Väike-ettevõte**		**Keskmine ettevõte**		**Suur-ettevõte**		**Kõik suurusgrupi määratlusega äriühingud**	
Veerg		**(1)**		**(2)**		**(3)**		**(4)**		**(5)**	
Sõltuv muutuja	**Seos**	**lag**		**lag**		**lag**		**lag**		**lag**	
		(2,736)		(1,483)		(11,740)		(8,552)		(1,381)	
d_emtakH		-8,031	**	-9,256	***	2,300		-22,540	**	-8,764	***
		(3,219)		(1,699)		(13,720)		(11,070)		(1,584)	
d_emtakI		0,884		-4,494	**	-7,608		-2,135		-3,664	**
		(4,309)		(1,997)		(14,790)		(11,690)		(1,869)	
d_emtakJ		-0,547		0,846		-0,263		7,309		0,260	
		(3,069)		(1,895)		(13,120)		(11,360)		(1,690)	
d_emtakK		2,798		3,325		14,040		-6,772		2,632	
		(4,069)		(2,202)		(13,040)		(7,667)		(1,989)	
d_emtakL		0,966		-0,700		-14,440		0,065		-0,377	
		(3,047)		(1,604)		(12,710)		(10,560)		(1,494)	
d_emtakM		-1,200		0,966		20,580		10,870		0,218	
		(2,642)		(1,569)		(14,490)		(13,230)		(1,426)	
d_emtakN		6,417	**	4,053	**	16,420		-14,340		4,394	***
		(2,994)		(1,756)		(13,190)		(17,190)		(1,577)	
d_emtakO		92,680		70,840						55,930	*
		(61,900)		(48,110)						(32,810)	
d_emtakP		-6,665	*	-6,587	**	-40,480	***			-7,077	***
		(3,631)		(2,702)		(14,170)				(2,216)	
d_emtakQ		-26,760	***	-26,220	***	1,771		-15,190		-26,260	***
		(4,070)		(2,608)		(15,930)		(11,900)		(2,302)	
d_emtakR		4,765		6,294	**	-14,310		33,200	***	6,288	***
		(3,488)		(2,457)		(13,880)		(11,150)		(2,080)	
d_emtakS		-9,158	***	-4,861	**	12,820		4,910		-6,798	***
		(3,031)		(2,061)		(17,960)		(28,130)		(1,745)	
d_emtakT				-58,440	**					-59,540	***
				(22,940)						(21,950)	
d_2011		-1,392		-0,930		-3,975		17,360	***	-0,493	
		(1,224)		(0,642)		(3,232)		(5,652)		(0,566)	
d_2012		-5,946	***	-5,460	***	-4,405		13,970	**	-4,840	***
		(1,162)		(0,634)		(3,127)		(5,777)		(0,552)	
d_2013		0,493		-0,507		-2,011		22,820	***	0,634	
		(1,266)		(0,695)		(3,241)		(7,032)		(0,606)	
d_2014		1,752		-0,069		2,110		27,670	***	1,597	***
		(1,182)		(0,658)		(3,360)		(7,142)		(0,573)	
d_2015		8,395	***	5,989	***	4,568		31,380	***	8,181	***
		(1,300)		(0,739)		(3,873)		(8,763)		(0,643)	
d_2016		4,133	***	3,246	***	5,849		39,250		4,830	
		(1,415)		(0,711)		(3,839)		(9,217)		(0,632)	
d_2017		-15,430	***	-4,340	***	13,970	***	43,410		-4,356	
		(1,480)		(0,705)		(3,970)		(9,524)		(0,631)	
d_2018		-30,680	***	-16,450	***	8,533	**	46,650		-16,420	
		(1,433)		(0,685)		(3,855)		(9,333)		(0,614)	
Konstant		284,700	***	262,800	***	133,300	**	194,700		269,300	
		(4,801)		(2,856)		(61,320)		(34,200)		(2,525)	
Vaatluste arv		228 815		641 346		8 233		1 393		879 787	
Kohandatud R2		0,091		0,110		0,160		0,168		0,102	
Äriühingute arv		71 171		131 944		1 888		325		166 489	

Allikas: Autorite arvutused
Märkus: Muutujate tähised on selgitatud Lisas 2-2. Teises seose veerus olevad + ja - viitavad oodatavale seosele sõltuva muutuja ja selgitava muutuja vahel. d_ algavad muutujad on tegevusvaldkonna (EMTAK-klassifikaatori tähe alusel) ja aastate fiktiivmuutujad, seejuures

baastegevusalaks on põllumajandus (A) ning baasaastaks 2010. Iga muutuja juures ülemisel real on koefitsiendi väärtus ja selle statistiline olulisus: * p<0,1, ** p<0,05, *** p<0,01. Alumisel real sulgudes on standardvead, mis on klasterdatud äriühingute lõikes

LISA 2-39. LOGITI JA JÄRJESTATUD LOGITI MUDELITE TULEMUSED MTÜ/SA KOHTA

Valim		MTÜ/SA		MTÜ/SA		MTÜ/SA		MTÜ/SA	
Veerg		(1)		(2)		(3)		(4)	
Sõltuv muutuja	Seos	d_none1		d_none1		ord_lates		ord_lates	
c_age	-	0,928	***	0,988	***	1,070	***	1,031	***
		(0,003)		(0,002)		(0,002)		(0,002)	
c_d_vat	-	0,242	***	0,139	***	1,880	***	2,602	***
		(0,023)		(0,011)		(0,084)		(0,099)	
c_d_overtax2	+	2,829	***	2,190	***	0,470	***	0,454	***
		(0,318)		(0,138)		(0,033)		(0,025)	
c_d_finend	+	0,806	***			1,518	***		
		(0,062)				(0,079)			
d_sihtasutus		0,661	***	1,058		1,724	***	1,273	***
		(0,064)		(0,069)		(0,105)		(0,068)	
d_emtakB		1,864	**			1,175			
		(0,592)				(0,306)			
d_emtakC		2,286				1,630			
		(2,072)				(0,905)			
d_emtakD		1,097				1,727	***		
		(0,227)				(0,227)			
d_emtakE		1,508	**			1,552	***		
		(0,272)				(0,208)			
d_emtakF		1,573	**			1,257	*		
		(0,308)				(0,169)			
d_emtakG		1,664	**			1,299			
		(0,412)				(0,219)			
d_emtakH		1,777	**			1,301			
		(0,425)				(0,212)			
d_emtakI		1,765	***			1,215	**		
		(0,249)				(0,116)			
d_emtakJ		1,386				1,420			
		(0,501)				(0,344)			
d_emtakK		1,651	***			1,068			
		(0,206)				(0,072)			
d_emtakL		1,411	***			1,316	***		
		(0,168)				(0,098)			
d_emtakM		1,720	***			1,075			
		(0,240)				(0,098)			
d_emtakN		0,602	**			1,718	***		
		(0,128)				(0,189)			
d_emtakO		1,030				1,771	***		
		(0,112)				(0,112)			
d_emtakP		1,396	***			1,608	***		
		(0,168)				(0,119)			
d_emtakQ		1,178	*			1,555	***		
		(0,116)				(0,087)			
d_emtakR		1,143				1,515	***		
		(0,113)				(0,083)			
d_emtakS						1,766	**		
						(0,445)			
d_emtakT						0,778			
						(0,257)			
d_2011		2,050	***	1,138	***	0,929	***	0,926	***
		(0,127)		(0,009)		(0,016)		(0,008)	

Valim		**MTÜ/SA**	**MTÜ/SA**	**MTÜ/SA**	**MTÜ/SA**
Veerg		**(1)**	**(2)**	**(3)**	**(4)**
Sõltuv muutuja	**Seos**	**d_none1**	**d_none1**	**ord_lates**	**ord_lates**
d_2012		1,722***	1,124***	1,027	0,968***
		(0,113)	(0,011)	(0,018)	(0,010)
d_2013		4,155***	0,691***	0,889***	1,370***
		(0,280)	(0,012)	(0,017)	(0,019)
d_2014		6,672***	0,567***	0,719***	1,473***
		(0,452)	(0,012)	(0,014)	(0,023)
d_2015		8,663***	0,644***	0,798***	1,590***
		(0,591)	(0,014)	(0,017)	(0,026)
d_2016		10,340***	0,591***	0,703***	1,626***
		(0,711)	(0,013)	(0,015)	(0,028)
d_2017		11,750***	0,585***	0,648***	1,610***
		(0,817)	(0,014)	(0,014)	(0,028)
d_2018		21,490***	0,970	0,462***	1,245***
		(1,497)	(0,022)	(0,011)	(0,023)
Konstant		0,034***	0,443***		
		(0,005)	(0,008)		
Lõikepunkt1				0,394***	0,516***
				(0,029)	(0,008)
Lõikepunkt2				2,616***	1,959***
				(0,197)	(0,029)
Vaatluste arv		134 833	197 740	134 930	197 735
Kohandatud R2		0,111	0,028	0,031	0,019
Chi2 statistik		4 905***	4 813***	2 849***	4 226***

Allikas: Autorite arvutused.
Märkus: Muutujate tähised on selgitatud Lisas 2-2. Teises seose veerus olevad + ja - viitavad oodatavale seosele sõltuva muutuja ja selgitava muutuja vahel. d_ algavad muutujad on õigusliku vormi, tegevusvaldkonna (EMTAK-klassifikaatori tähe alusel) ja aastate fiktiivmuutujad, seejuures õiguslikuks baasvormiks on SA, baastegevusalaks põllumajandus (A) ning baasaastaks 2010. Iga muutuja juures ülemisel real on šansi suhe ja selle statistiline olulisus: * p<0,1, ** p<0,05, *** p<0,01. Alumisel real sulgudes on standardvead, mis on klasterdatud MTÜ/SA lõikes.

LISA 2-40. JUHUSLIKE EFEKTIDEGA BAASMUDELITE TULEMUSED MTÜ/SA KOHTA

Valim		MTÜ/SA	MTÜ/SA	MTÜ/SA	MTÜ/SA	MTÜ/SA
Veerg		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Sõltuv muutuja	Seos	lag	lag	lag	lag	lag
f_lnsize3	-	-3,772***		-4,476***	-3,617***	
		(0,364)		(0,400)	(0,398)	
c_age	-	-2,812***			-2,543***	-2,696***
		(0,144)			(0,146)	(0,139)
c_d_late1	+	34,490***			35,580***	40,810***
		(1,220)			(1,219)	(1,187)
c_d_vat	-	-8,730***			-6,525**	-12,890***
		(2,685)			(2,739)	(2,604)
c_d_overtax2	+	14,770***			11,010**	17,190***
		(5,653)			(5,577)	(5,945)
r_d_aud	+		-46,420***		-29,190***	-36,530***
			(2,842)		(2,749)	(2,644)
r_d_finend	+		11,700***		4,916**	3,957*
			(2,174)		(2,293)	(2,148)
r_d_abper	+		28,690***		26,440***	27,860***
			(4,223)		(4,405)	(4,368)
r_d_pdfnot	+		-8,206			
			(8,254)			
r_d_lowqual	+		22,530***		23,380***	24,610***
			(5,746)		(5,495)	(5,696)
r_d_cons	+		2,155			
			(12,840)			
r_d_pdfnot	+		50,450***			
			(2,784)			
f_d_loss	+			-1,558*	-0,892	0,396
				(0,880)	(0,881)	(0,866)
f_roa	-			-0,001	-0,001	-0,002*
				(0,001)	(0,001)	(0,001)
f_cash	?			-0,059***	-0,066***	-0,037**
				(0,020)	(0,019)	(0,018)
d_emtakB		-28,850**	-4,558	-27,030*	-28,080**	-37,130**
		(13,190)	(18,310)	(15,390)	(13,640)	(14,570)
d_emtakC		-72,790*	-24,680	-91,250*	-75,040	-52,130*
		(42,790)	(30,670)	(50,500)	(45,640)	(29,630)
d_emtakD		14,160	4,568	11,490	14,970	9,377
		(12,680)	(10,730)	(14,360)	(12,980)	(11,470)
d_emtakE		-4,213	-17,230*	1,918	0,433	-5,326
		(9,799)	(8,872)	(10,930)	(9,831)	(8,413)
d_emtakF		-1,523	-3,645	1,913	0,281	-5,967
		(8,580)	(8,258)	(9,305)	(8,691)	(8,136)
d_emtakG		18,370	14,120	25,800*	21,200	11,110
		(12,850)	(10,920)	(14,530)	(13,130)	(11,300)
d_emtakH		2,211	14,240	3,705	4,075	2,874
		(14,220)	(11,780)	(15,430)	(14,210)	(12,610)
d_emtakI		16,700*	15,170*	20,970**	20,570**	18,720**
		(9,089)	(7,993)	(10,170)	(9,241)	(8,496)
d_emtakJ		-13,850	-13,930	-20,050	-6,627	-10,060
		(17,950)	(13,810)	(19,990)	(18,190)	(14,650)
d_emtakK		23,070***	23,520***	13,250*	22,290***	23,240***
		(6,080)	(5,812)	(6,803)	(6,165)	(5,695)

Valim	MTÜ/SA	MTÜ/SA	MTÜ/SA	MTÜ/SA	MTÜ/SA
Veerg	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Sõltuv muutuja Seos	lag	lag	lag	lag	lag
d_emtakL	9,126	16,080***	10,490	11,340*	13,880**
	(6,426)	(6,107)	(7,212)	(6,487)	(5,968)
d_emtakM	3,463	8,385	-0,918	3,138	5,087
	(8,412)	(7,318)	(9,138)	(8,553)	(7,754)
d_emtakN	12,280	25,130**	17,540	13,240	7,961
	(10,980)	(11,180)	(11,930)	(10,990)	(10,420)
d_emtakO	-0,855	1,319	3,938	1,735	-3,894
	(5,431)	(5,103)	(6,216)	(5,480)	(4,864)
d_emtakP	1,585	10,390*	5,293	6,461	0,907
	(6,259)	(6,083)	(7,080)	(6,369)	(5,702)
d_emtakQ	2,425	9,698**	5,384	4,860	2,303
	(4,969)	(4,579)	(5,699)	(5,007)	(4,371)
d_emtakR	6,695	14,580***	7,695	8,735*	6,519
	(4,898)	(4,576)	(5,586)	(4,933)	(4,324)
d_emtakS	-6,333	-13,880	-10,190	-8,380	-15,500
	(22,430)	(20,230)	(23,900)	(22,000)	(19,690)
d_emtakT	29,150	-5,880	28,290	32,940	23,940
	(81,470)	(68,860)	(88,300)	(82,470)	(72,170)
d_2011	-3,244	4,362**	8,380***	-3,864*	-5,031**
	(2,030)	(2,026)	(1,992)	(2,026)	(2,007)
d_2012	-20,550***	-18,600***	-10,850***	-21,180***	-22,110***
	(1,830)	(1,858)	(1,792)	(1,817)	(1,789)
d_2013	-15,560***	-19,320***	-10,360***	-16,980***	-18,510***
	(1,988)	(2,043)	(1,951)	(1,968)	(1,948)
d_2014	-19,060***	-25,560***	-15,590***	-19,720***	-20,770***
	(1,870)	(1,861)	(1,793)	(1,856)	(1,827)
d_2015	-17,600***	-30,590***	-16,670***	-18,650***	-20,320***
	(2,099)	(2,101)	(2,006)	(2,085)	(2,055)
d_2016	-15,790***	-26,660***	-19,270***	-17,140***	-15,780***
	(2,022)	(1,965)	(1,881)	(2,023)	(2,000)
d_2017	-25,720***	-50,690***	-30,370***	-26,300***	-29,180***
	(1,971)	(1,864)	(1,793)	(1,976)	(1,946)
d_2018	-35,640***	-62,680***	-40,950***	-36,420***	-40,870***
	(1,932)	(1,769)	(1,698)	(1,939)	(1,904)
Konstant	285,800***	241,900***	281,700***	281,800	255,100
	(5,810)	(4,765)	(6,818)	(6,391)	(4,844)
Vaatluste arv	114 707	150 028	111 446	111 446	123 300
Kohandatud R2	0,093	0,035	0,022	0,097	0,099
Äriühingute arv	19 551	23 197	19 109	19 109	19 882

Allikas: Autorite arvutused
Märkus: Muutujate tähised on selgitatud Lisas 2-2. Teises seose veerus olevad + ja - viitavad oodatavale seosele sõltuva muutuja ja selgitava muutuja vahel. d_ algavad muutujad on tegevusvaldkonna (EMTAK-klassifikaatori tähe alusel) ja aastate fiktiivmuutujad, seejuures baastegevusalaks on põllumajandus (A) ning baasaastaks 2010. Iga muutuja juures ülemisel real on koefitsiendi väärtus ja selle statistiline olulisus: * p<0,1, ** p<0,05, *** p<0,01. Alumisel real sulgudes on standardvead, mis on klasterdatud MTÜ/SA lõikes.

LISA 2-41. TRAHVIMÄÄRUSTE JA TRAHVIHOIATUSMÄÄRUSTE SEOSED AASTAARUANDE ESITAMISEGA AASTATE LÕIKES PERIOODIL 2010–2018

Näitaja	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2010-18
Hilinenult esitatud ja mitteesitatud aastaaruannete arv	66 640	72 446	76 766	76 572	86 550	88 364	95 231	99 424	116 571	778 564
Mitteesitatud aastaaruannete arv	29 944	33 294	34 336	31 098	35 874	38 211	40 587	42 583	64 099	350 026
Mitteesitamise trahvihoiatuste ja trahvide arv	337	3 430	288	10	154	33	1 497	309	1 204	7 262
Mitteesitamise kustutamishoiatuste arv	8 076	11 382	12 749	130	20 165	427	28 710	120	32 787	114 546
Mitteesitamise tõttu registrist kustutamiste arv	1 202	3 212	7 619	7 928	707	6 423	6 581	13 339	438	47 449
Trahvide osakaal kõigist hilinenult esitatud ning mitteesitatud aruannetest	0,4%	4,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%	0,1%	0,0%	0,5%
Trahvide ja trahvihoiatuste osakaal kõigist hilinenult esitatud ning mitteesitatud aruannetest	0,5%	4,7%	0,4%	0,0%	0,2%	0,0%	1,6%	0,3%	1,0%	0,9%
Potentsiaalne tulu riigile kõigile aruande esitamisega hilinejatele minimaalse trahvi rakendamisel (tuh eurodes)	7 339	7 830	8 486	9 095	10 135	10 031	10 929	11 368	10 494	85 708
Potentsiaalne tulu riigile kõigile aruande mitteesitajatele minimaalse trahvi rakendamisel (tuh eurodes)	5 989	6 659	6 867	6 220	7 175	7 642	8 117	8 517	12 820	70 005
Potentsiaalne trahv kokku (tuh eurodes)	13 328	14 489	15 353	15 314	17 310	17 673	19 046	19 885	23 314	155 713
Tegelikult tehtud trahv (tuh eurodes)	79	1 138	3	1	18	6	35	26	8	1 314
Täiendava trahvi potentsiaal (tuh eurodes)	13 249	13 351	15 350	15 313	17 292	17 667	19 011	19 858	23 306	154 398

Allikas: Autorite koostatud RIKi andmete põhjal
Märkus: Potentsiaalse trahvitulu arvutamise aluseks on 200 eurot hilinenud või mitteesitatud aruande eest.

LISA 3-1. VALITUD RIIKIDE REGULATSIOONID ARUANNETE ESITAMISE JA SELLEGA VIIVITAMISE KOHTA

Riik	Regulatsioonid	Regulatsioonid (audit)
Eesti	Raamatupidamise seadus; äriseadustik; tsiviilkohtumenetluse seadustik; krediidiasutuste seadus	Audiitortegevuse seadus
Soome	Kirjanpitolaki 1336/1997 (Accounting Act) (1336/1997), s.h. Act amending the Accounting Act (1620/2015) 30/12/2015; Kirjanpitoasetus (Accounting Decree) (1339/1997); Limited Liability Companies Act, sh Act amending the Companies Act (1622/2015) 30/12/2015; Co-operatives Act, s.h. Act amending Chapter 8, Section 9 and Chapter 16, Section 6 of the Cooperatives Act (1623/2015) 30/12/2015; Act on Credit Institutions (610/2014), sh Act amending the Act on Credit Institutions Activities (1624/2015) 30/12/2015.	Auditing Act (1141/2015)
Saksamaa	German Commercial Code Handelsgesetzbuch (HGB) German Accounting and reporting Act Bilanzrichtliniengesetz or BilLiRig Accounting Law Reform Act 2004 – Bilanzrechtsreformgesetz - BilReg The Accounting Control Act 2004 - Bilanzkontrollgesetz – BilKoG German Accounting Law Modernization Act 2009 – Bilanzrechtsmodernisierungsgesetz – BilMoG Law that changes reporting requirements for companies 2015 - Bilanzrichtlinie-Umsetzungsgesetz) – BilRuG Act transposing Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC (BilRUG) of 17 July 2015	Handelsgesetzbuch (HGB)
Belgia	Code of Economic Law and the Royal Decree implementing the company code. Loi transposant la Directive 2013/34/UE du Parlement européen et du Conseil du 26 juin 2013 relative aux états financiers annuels, aux états financiers consolidés et aux rapports y afférents de certaines formes d'entreprises, modifiant la Directive 2006/43/CE du Parlement européen et du Conseil et abrogeant les Directives 78/660/CEE et 83/349/CEE du Conseil (1) Law transposing Directive 2013/34/EU of European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC (1)	Audit Act of 2016

Riik	Regulatsioonid	Regulatsioonid (audit)
	SERVICE PUBLIC FEDERAL ECONOMIE, P.M.E., CLASSES MOYENNES ET ENERGIE - 18 DECEMBRE 2015. - Arrêté royal transposant la Directive 2013/34/UE du Parlement européen et du Conseil du 26 juin 2013 relative aux états financiers annuels, aux états financiers consolidés et aux rapports y afférents de certaines formes d'entreprises, modifiant la Directive 2006/43/CE du Parlement européen et du Conseil et abrogeant les Directives 78/660/CEE et 83/349/CEE du Conseil, p. 80380. Royal Decree transposing the Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC.	
Suurbritannia	The Companies Act 2006 S.I. No. 3008 of 2013 - The Small Companies (Micro-Entities' Accounts) Regulations 2013; and S.I. No. 980 of 2015 - The Companies, Partnerships and Groups (Accounts and Reports) Regulations 2015. The Small Companies and Groups (Accounts and Directors' Report) Regulations 2008 The Large and Medium-sized Companies and Groups (Accounts and Reports) Regulations 2008 The Partnerships (Accounts) Regulations 2008 The Companies and Limited Liability Partnerships (Accounts and Audit Exemptions and Change of Accounting Framework) Regulations 2012 INTERPRETATION AND GENERAL CLAUSES ACT COMPANIES ACT 2014 (AMENDMENT) REGULATIONS 2015	The Companies Act 2006 The Statutory Auditors and Third Country Auditors Regulations 2019, The Statutory Auditors and Third Country Auditors (Amendment) (EU Exit) Regulations 2020 The International Accounting Standards, Statutory Auditors and Third Country Auditors (Amendment) (EU Exit) Regulations 2020

Allikas: EUR-Lex, KPMG, PWC. Autorite koostatud, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/NIM/?uri=celex:32013L0034

LISA 3-2. XBRL-VORMINGU KASUTUSALAD RIIGITI

Riik	XBRL-vorming alates aastast	Rakendaja	Kategooria	Regulatsioon/Nõue
Eesti	**2010**	**RIK**	**Äriregister**	**Aastaaruande elektrooniline esitamine**
	2014	Finantsinspektsioon	Finantsregulaator	CRV- IV – krediidituru aruandlus
	2016	Finantsinspektsioon	Finantsregulaator	CRD -IV – investeerimisturu aruandlus
	2016	Finantsinspektsioon	Finantsregulaator	Solvency II – kindlustusturu aruandlus
	2020	Finantsinspektsioon	Kapitali turg	ESEF (*European Single Electronic Format*) noteeritud äriühingutele alates 2020 aastaaruannetest
Belgia	**2007**	**Belgia keskpank (*Central Balance Sheet Office*)**	**Finantsregulaator**	**Aastaaruannete elektrooniline esitamine**
	2011	Föderaalne Rahandusteenistus (*Federal Public Service of Finance*)	Maksuamet	Maksustamise eesmärk
	2014	Belgia keskpank	Finantsregulaator	CRD-IV – investeerimisturu aruandlus
	2016	Belgia keskpank	Finantsregulaator	Solvency II – kindlustusturu aruandlus
	2020	Finantsteenuste ja Turgude Talitus (*Financial Services and Markets Authority*)	Kapitali turg	ESEF
Saksamaa	**2007**	**Saksamaa *Federal Gazette***	**Äriregister**	**Vastavalt elektrooniliste registrite seadustele (L*aw on electronic commercial registers, cooperative registers and business registers*)**
	2011	Föderaalne Rahandusministeerium (*Federal Ministry of Finance*)	Maksuamet	Bilansiandmete elektrooniline edastamine
	2014	Saksamaa keskpank	Finantsregulaator	CRD IV - investeerimisturu aruandlus
	2015	Saksamaa keskpank	Finantsregulaator	Sisemine kapitali adekvaatsuse info vastavalt
	2016	Föderaalne finantsinspektsioon (*Federal Financial Supervisory Authority*)	Finantsregulaator	Solvency II - kindlustusturu aruandlus
	2018	Saksamaa keskpank	Finantsregulaator	Standardiseeritud aruannete esitamine läbi pankade (*"Go-ahead for Digital Financial Reporting"*)
	2020	Föderaalne finantsinspetskioon (*Federal Financial Supervisory Authority*)	Kapitali turg	ESEF

Riik	XBRL-vorming alates aastast	Rakendaja	Kategooria	Regulatsioon/Nõue
Soome	2014	Soome Finantsinspektsioon (*Finnish Financial Supervisory Authority*)	Finantsregulaator	COREP /FINREP aruandlus
	2016	Soome Finantsinspektsioon	Finantsregulaator	Solvency II – kindlustusturu aruandlus
	2019	**Soome Patendi ja Registreerimise Büroo** (*Finnish Patent and Registration Office*)	**Äriregister**	**Elektroonilised aastaaruanded**
	2019	Omavalitsuste aruandlus	Valitsuse ülevaatus	Omavalitsuste aruandlussüsteem
	2020	Soome Finantsinspektsioon	Kapitali turg	ESEF
Suurbritannia	2011	Heategevuskomisjon (*Charity Commission*)	Muu	Elektrooniline heategevuse aruandlus
	2011	**Ettevõtete Maja (*Companies House*)**	**Äriregister**	**XBRL ettevõtete aruandlus**
	2011	Tulud ja toll (*HM Revenue & Customs*)	Maksuamet	Vastavalt tulu ja ettevõtte maksude regulatsioonile 3 ja10 (Electronic Communications) Regulations 2003 (S.I. 2003/282)
	2014	Inglise keskpank (*Bank Of England*)	Finantsregulaator	Pangandussektori regulatiivne aruandlus
	2016	Inglise keskpank	Finantsregulaator	Solvency II – kindlustusturu aruandlus
	2016	Inglise Finantsinspektsioon (*Financial Conduct Authority*)	Finantsregulaator	CRD IV – investeerimisturu aruandlus
	2019	Inglise keskpank	Finantsregulaator	Stresstestimine

Allikas: Autorite koostatud XBRL Project Directory põhjal, https://www.xbrl.org/the-standard/why/xbrl-project-directory/

LISA 3-3. SANKTSIOONIDE RAKENDAMINE RIIGITI

Riik	Minimaalne trahv eraomanduses ettevõtetele	Maksimaalne trahv eraomanduses ettevõtetele	Trahvi rakendamise algus aruande esitamise tähtajast	Kustutamine registrist
Eesti	200 EUR	3 200 EUR	Ei ole sätestatud	6 kuud – hoiatus + 6 kuud ja siis likvideerimine
Soome	85 EUR	3 300 EUR	4 kuud	Hilinemine vähemalt 2,5 aastat
Saksamaa	2 500 EUR	50 000 EUR	6 nädalat, lisandub menetluskulu 103,50 EUR	Kustutamine registrist
Belgia	120 EUR	1 200 EUR	1 kuu: VKEd – 120 EUR; ülejäänud - 400 EUR 2-5 kuud: VKEd - 180 EUR, ülejäänud 600 EUR. 5 kuud ja enam. VKEd- 360 EUR, ülejäänud – 1 200 EUR.	Üks majandusaasta
Suurbritannia	150 GBP (135 EUR)	1 500 GBP (1 350 EUR)	1 kuu - 150 GBP (135 EUR) 1-3 kuud - 375 GBP (340 EUR) 3-6 kuud - 750 GBP (675 EUR) 6 kuud ja rohkem – 1 500 GBP (1 350 EUR) Trahv kahekordistub, juhul kui hilinemine toimub kaks aastat järjest.	Kustutamine registrist

Allikas: Autorite koostatud valitud riikide seaduste põhjal
Märkus: VKE viitab väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele vastava riigi seadustes toodud definitsioonide alusel.

LISA 5-1. ÄRIÜHINGUTE ANKEETKÜSITLUSE KÜSIMUSED

Põhiosa küsimused

Järgnevatele küsimustele vastates mõelge palun oma äriühingu peale, mis 2017. aastal ei esitanud majandusaasta aruannet õigeaegselt või jättis aruande esitamata, ning vastake küsimustele sellest äriühingust (kui küsimuses on viidatud "Teie poolt valitud äriühing") ja ajaperioodist lähtuvalt (kui küsimuses pole täpsustatud teist ajaperioodi).

* Kuivõrd keeruline oli Teie hinnangul Teie poolt valitud äriühingul esitada majandusaasta aruanne Äriregistrile 6 kuu jooksul peale majandusaasta lõppu?

- ◯ Ei olnud üldse keeruline
- ◯ Pigem ei olnud keeruline
- ◯ Pigem oli keeruline
- ◯ Väga keeruline
- ◯ Ei oska öelda

Soovi korral kommenteerige:

* Millised aruande valmimisega seotud tegurid põhjustasid Teie hinnangul Teie poolt valitud äriühingu majandusaasta aruandemitteesitamist Äriregistrile või Äriregistrile esitamise tähtaja ületamist:

	Ei põhjustanud üldse	Pigem ei põhjustanud	Pigem põhjustasid	Põhjustasid oluliselt
Aruande koostamine ei olnud prioriteet	◯	◯	◯	◯
Koostamine oli ajamahukas	◯	◯	◯	◯
Koostamine oli kallis	◯	◯	◯	◯
Koostamine oli keeruline	◯	◯	◯	◯
Puudus regulaarne raamatupidamine majandusaasta sees	◯	◯	◯	◯
Puudus raamatupidamisteadmistega töötaja või püsiv väline raamatupidamisteenuse pakkuja	◯	◯	◯	◯
Probleemid aruande heakskiitmisel juhatuse/ nõukogu poolt	◯	◯	◯	◯
Muu	◯	◯	◯	◯

Kui valisite "Muu", palun täpsustage:

Soovi korral kommenteerige:

* Millised aruande esitamisega seotud tegurid põhjustasidTeie hinnangul Teie poolt valitud äriühingul majandusaasta aruandemitteesitamist Äriregistrile või Äriregistrile esitamise tähtaja ületamist:

	Ei põhjustanud üldse	Pigem ei põhjustanud	Pigem põhjustasid	Põhjustasid oluliselt
Aruande auditeerimise või audiitori ülevaatuse läbiviimine	○	○	○	○
Probleemid äriühingu aastaaruande kinnitamisel (nt osanikud, üldkoosolek)	○	○	○	○
Esitamine Ettevõtjaportaalis on ajamahukas	○	○	○	○
Esitamine Ettevõtjaportaalis on keeruline	○	○	○	○
Esitamise tähtaeg on liiga kaugel majandusaasta lõpust	○	○	○	○
Vähesed meeldetuletused tähtaja saabumise/möödumise kohta	○	○	○	○
Muu	○	○	○	○

Kui valisite "Muu", palun täpsustage:

Soovi korral kommenteerige:

* Millised aruande avalikustamisega seotud tegurid põhjustasid Teie hinnangul Teie poolt valitud äriühingul majandusaasta aruandemitteesitamist Äriregistrile või Äriregistrile esitamise tähtaja ületamist:

	Ei põhjustanud üldse	Pigem ei põhjustanud	Pigem põhjustasid	Põhjustasid oluliselt
Ärisaladuse võimalik lekkimine konkurentidele	○	○	○	○
Äriühingu finantsseisundi ja -tulemuse avalikuks saamine	○	○	○	○
Omanike privaatsuse kadu, sest äriühingu finantsseis peegeldab omanike rikkust	○	○	○	○
Maksuameti huviorbiiti sattumine	○	○	○	○
Soovimatu meediakajastuse osaliseks saamine (nt pingeread)	○	○	○	○
Muu	○	○	○	○

Kui valisite "Muu", palun täpsustage:

Soovi korral kommenteerige:

* Kuivõrd keeruline oleks Teie hinnangul Teie poolt valitud äriühingul esitada majandusaasta aruanne Äriregistrile 4 kuu jooksul peale majandusaasta lõppu?

- ○ Ei oleks üldse keeruline
- ○ Pigem ei oleks keeruline
- ○ Pigem oleks keeruline
- ○ Oleks väga keeruline
- ○ Ei oska öelda

Soovi korral kommenteerige:

Järgnevatele küsimustele vastates ei ole vaja enam mõelda valitud äriühingu peale, vaid esitage palun oma üldine hinnang.

* Kui mõjusateks peate järgnevaid tagajärgi, et ettevõtjad hakkaksid esitama majandusaasta aruandeid tähtaegselt:

	Ei pea üldse mõjusaks	Pigem ei pea mõjusaks	Pigem pean mõjusaks	Pean väga mõjusaks	Ei oska öelda
Mitteesitamine/hilinemine hakkab takistama põhitegevust	○	○	○	○	○
Mitteesitamine/hilinemine hakkab takistama toetuste saamist (nt EAS, PRIA, jt)	○	○	○	○	○
Mitteesitamine/hilinemine hakkab takistama laenude ja muu finantseerimise saamist	○	○	○	○	○
Mitteesitamise/hilinemise eest trahvitakse sagedamini	○	○	○	○	○
Mitteesitamise/hilinemise eest trahvitakse suuremate summadega	○	○	○	○	○
Puuduks võimalus kustutada äriühing ilma likvideerimisprotsessita	○	○	○	○	○
Hilinemisel tekib automaatne audiitori ülevaatuskohustus	○	○	○	○	○
Muu	○	○	○	○	○

Kui valisite "Muu", palun täpsustage:

Soovi korral kommenteerige:

* Kui tõhusalt aitaksid järgnevad ettevõtte sisesed meetmed parandada majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist Äriregistrile?

	Ei aitaks üldse	Pigem ei aitaks	Pigem aitaks	Aitaks väga	Ei oska öelda
Regulaarse raamatupidamise sisseseadmine	○	○	○	○	○
Raamatupidaja või raamatupidamisteenuse osutaja palkamine	○	○	○	○	○
Topeltraamatupidamisest loobumine	○	○	○	○	○
Raamatupidamise protsesside ja aastaaruande esitamise suurem automatiseerimine	○	○	○	○	○
Aruande koostaja teadmiste täiendamine finantsvaldkonnas	○	○	○	○	○
Muu	○	○	○	○	○

Kui valisite "Muu", palun täpsustage:

Soovi korral kommenteerige:

* Kui tõhusalt aitaksid järgnevad ettevõtte välised meetmed parandada majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist Äriregistrile?

	Ei aitaks üldse	Pigem ei aitaks	Pigem aitaks	Aitaks väga	Ei oska öelda
Rohkem selgitustööd aruannete esitamise nõuetest ja olulisusest	○	○	○	○	○
Enne aruande esitamise tähtaega saadetud meeldetuletused	○	○	○	○	○
Ettevõtjaportaali muutmine kasutajasõbralikumaks	○	○	○	○	○
Majandusaasta aruande detailsuse vähendamine	○	○	○	○	○
Majandusaasta aruannete kättesaadavuse piiramine	○	○	○	○	○
Tähtaegse esitamise eest tasuta valdkondliku statistikaülevaate saamine	○	○	○	○	○
Muu	○	○	○	○	○

Kui valisite "Muu", palun täpsustage:

Soovi korral kommenteerige:

* Kui tõhusalt aitaksid järgnevad hilinejatele/mitteesitajatele rakendatavad meetmed parandada majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist Äriregistrile?

	Ei aitaks üldse	Pigem ei aitaks	Pigem aitaks	Aitaks väga	Ei oska öelda
Pärast aruande esitamise tähtaega saadetavad meeldetuletused	○	○	○	○	○
Riskantse äriühingu hoiatusmärgis Äriregistris	○	○	○	○	○
Riigipoolsete toetuste, sisendkäibemaksu tagasisaamise või muude teenuste kättesaamatuks muutmine	○	○	○	○	○
Riigihangetel osalemise piiramine või keelamine	○	○	○	○	○
Juhatuse liikmete senisest sagedasem trahvimine	○	○	○	○	○
Äriühingu senisest sagedasem trahvimine	○	○	○	○	○
Juriidilise isiku registrist kustutamisega hoiatamine 3 kuu möödudes esitamise tähtajast (praegu 6 kuud)	○	○	○	○	○
Juriidilise isiku registrist kustutamise protsessi kiirendamine	○	○	○	○	○
Muu	○	○	○	○	○

Kui valisite "Muu", palun täpsustage

Soovi korral kommenteerige:

* Suurbritannias rakendatakse automaatseid trahve alates majandusaasta aruande esitamisega hilinemise esimesest päevast. Kuivõrd mõjutaks Teie hinnangul majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist Eestis trahvide automaatne rakendamine esimesest hilinetud päevast alates?

- ◯ Ei mõjutaks üldse
- ◯ Pigem ei mõjutaks
- ◯ Pigem mõjutaks
- ◯ Mõjutaks väga
- ◯ Ei oska öelda

Soovi korral kommenteerige:

* Millest peaks sõltuma trahvi suurus majandusaasta aruande hilisema esitamise eest? /Valige kõik sobivad variandid/

- ☐ Juriidilise isiku õiguslikust vormist (AS, OÜ, MTÜ vms)
- ☐ Juriidilise isiku suurusest
- ☐ Juhatuse liikme sissetulekust
- ☐ Hilinemise/mitteesitamise korduvusest
- ☐ Hilinemise perioodi pikkusest
- ☐ Trahvimise sagedusest (esmakordne või korduv trahv)
- ☐ Muu:

Soovi korral kommenteerige:

Teie poolt valitud äriühingu taustainfo

Tulenevalt küsitluse anonüümsusest ei ole võimalik vastajaid tuvastada ning seetõttu palume üldinfot Teie eelnevalt valitud äriühingu kohta.

Ankeedi täitja (positsioon valitud äriühingus)

- ◯ Raamatupidaja
- ◯ Sekretär
- ◯ Tegevjuht
- ◯ Omanik-tegevjuht
- ◯ Juhatuse liige
- ◯ Muu

Valitud äriühingu õiguslik vorm

- ◯ Aktsiaselts (AS)
- ◯ Osaühing (OÜ)
- ◯ Täisühing (TÜ)
- ◯ Usaldusühing (UÜ)
- ◯ Tulundusühistu

Valitud äriühingu asutamisaasta

Valitud äriühingul on:

- ◯ Üks omanik
- ◯ Mitu omanikku

Valitud äriühingu tegevusala

- ◯ A - Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük
- ◯ C - Töötlev tööstus
- ◯ F – Ehitus
- ◯ G - Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont
- ◯ J - Info ja side
- ◯ L - Kinnisvaraalane tegevus
- ◯ Muu

Kas valitud äriühing on praegu jätkuvalt tegutsev (st ei ole likvideerimisel/ äriregistrist kustutatud)?

- ◯ Jah
- ◯ Ei

Kas valitud äriühingus toimub regulaarne põhitegevus (nt on olemas töötajad ja/või toimub müük vms)?

- ◯ Jah
- ◯ Ei

Valitud äriühingu suurus viimase majandusaasta seisuga

Varade maht (tuhandetes eurodes majandusaasta lõpu seisuga):	
Müügitulu (tuhandetes eurodes majandusaasta jooksul):	
Töötajate arv:	

Kes koostab tavaliselt valitud äriühingu majandusaasta aruande?

- ◯ Äriühingu palgal olev raamatupidaja
- ◯ Äriühingu väline raamatupidamisteenuse pakkuja
- ◯ Sekretär
- ◯ Tegevjuht
- ◯ Omanik-tegevjuht
- ◯ Juhatuse liige
- ◯ Muu

Kes tegeleb tavaliselt valitud äriühingu raamatupidamisega majandusaasta sees?

- ◯ Äriühingu palgal olev raamatupidaja
- ◯ Äriühingu väline raamatupidamisteenuse pakkuja
- ◯ Sekretär
- ◯ Tegevjuht
- ◯ Omanik-tegevjuht
- ◯ Muu

Kas valitud äriühingu majandusaasta aruannet on tavaliselt vaja auditeerida või teostada sellele audiitori ülevaatus?

- ◯ Jah
- ◯ Ei
- ◯ Ei oska öelda

* Kuna soovime uurimuse raames saada sisendit olukorra parandamiseks, siis kas Te oleksite nõus jagama täiendavaid selgitusi võimalikest majandusaasta aruande mitteesitamise/esitamisega hilinemise põhjustest telefoni teel (isikuandmeid ei seostata vastustega, analüüs on anonüümne ja tulemusi kasutatakse üldistatult)? /üks valik/

- ◯ Jah
- ◯ Ei

* Kontakttelefon

Allikas: Autorite koostatud

LISA 5-2. MTÜ/SA ANKEETKÜSITLUSE KÜSIMUSED

Põhiosa küsimused

Järgnevatele küsimustele vastates mõelge palun oma MTÜ/SA peale, mis 2017. aastal ei esitanud majandusaasta aruannet õigeaegselt või jättis aruande esitamata, ning vastake küsimustele sellest MTÜ-st/SA-st (kui küsimuses on viidatud "Teie poolt valitud MTÜ/SA") ja ajaperioodist lähtuvalt (kui küsimuses pole täpsustatud teist ajaperioodi).

* Kuivõrd keeruline oli Teie hinnangul Teie poolt valitud MTÜ-l/SA-l esitada majandusaasta aruanne Äriregistrile 6 kuu jooksul peale majandusaasta lõppu?

- ◯ Ei olnud üldse keeruline
- ◯ Pigem ei olnud keeruline
- ◯ Pigem oli keeruline
- ◯ Väga keeruline
- ◯ Ei oska öelda

Soovi korral kommenteerige:

* Millised aruande valmimisega seotud tegurid põhjustasid Teie hinnangul Teie poolt valitud MTÜ-l/SA-l majandusaasta aruandemitteesitamist Äriregistrile või Äriregistrile esitamise tähtaja ületamist:

	Ei põhjustanud üldse	Pigem ei põhjustanud	Pigem põhjustasid	Põhjustasid oluliselt
Aruande koostamine ei olnud prioriteet	◯	◯	◯	◯
Koostamine oli ajamahukas	◯	◯	◯	◯
Koostamine oli kallis	◯	◯	◯	◯
Koostamine oli keeruline	◯	◯	◯	◯
Puudus regulaarne raamatupidamine majandusaasta sees	◯	◯	◯	◯
Puudus raamatupidamisteadmistega töötaja või püsiv väline raamatupidamisteenuse pakkuja	◯	◯	◯	◯
Probleemid aruande heakskiitmisel juhatuse/ nõukogu poolt	◯	◯	◯	◯
Muu	◯	◯	◯	◯

Kui valisite "Muu", palun täpsustage:

Soovi korral kommenteerige:

* Millised aruande esitamisega seotud tegurid põhjustasidTeie hinnangul Teie poolt valitud MTÜ-l/SA-l majandusaasta aruandemitteesitamist Äriregistrile või Äriregistrile esitamise tähtaja ületamist:

	Ei põhjustanud üldse	Pigem ei põhjustanud	Pigem põhjustasid	Põhjustasid oluliselt
Aruande auditeerimise, audiitori ülevaatuse või revisjoni läbiviimine	○	○	○	○
Probleemid MTÜ/SA aastaaruande kinnitamisel (nt üldkoosolek/nõukogu)	○	○	○	○
Esitamine Ettevõtjaportaalis on ajamahukas	○	○	○	○
Esitamine Ettevõtjaportaalis on keeruline	○	○	○	○
Esitamise tähtaeg on liiga kaugel majandusaasta lõpust	○	○	○	○
Vähesed meeldetuletused tähtaja saabumise/möödumise kohta	○	○	○	○
Muu	○	○	○	○

Kui valisite "Muu", palun täpsustage:

Soovi korral kommenteerige:

* Millised aruande avalikustamisega seotud tegurid põhjustasid Teie hinnangul Teie poolt valitud MTÜ-l/SA-l majandusaasta aruandemitteesitamist Äriregistrile või Äriregistrile esitamise tähtaja ületamist:

	Ei põhjustanud üldse	Pigem ei põhjustanud	Pigem põhjustasid	Põhjustasid oluliselt
MTÜ/SA finantsseisundi ja -tulemuse avalikuks saamine	○	○	○	○
Maksuameti huviorbiiti sattumine	○	○	○	○
Soovimatu meediakajastuse osaliseks saamine (nt pingeread)	○	○	○	○
Muu	○	○	○	○

Kui valisite "Muu", palun täpsustage:

Soovi korral kommenteerige:

* Kuivõrd keeruline oleks Teie hinnangul Teie poolt valitud MTÜ-l/SA-l esitada majandusaasta aruanne Äriregistrile 4 kuu jooksul peale majandusaasta lõppu?

- ○ Ei oleks üldse keeruline
- ○ Pigem ei oleks keeruline
- ○ Pigem oleks keeruline
- ○ Oleks väga keeruline
- ○ Ei oska öelda

Soovi korral kommenteerige:

Järgnevatele küsimustele vastates ei ole vaja enam mõelda valitud MTÜ/SA peale, vaid esitage palun oma üldine hinnang.

* Kui mõjusateks peate järgnevaid tagajärgi, et MTÜ-d/SA-d hakkaksid esitama majandusaasta aruandeid tähtaegselt:

	Ei pea üldse mõjusaks	Pigem ei pea mõjusaks	Pigem pean mõjusaks	Pean väga mõjusaks	Ei oska öelda
Mitteesitamine/hilinemine hakkab takistama põhitegevust	○	○	○	○	○
Mitteesitamine/hilinemine hakkab takistama toetuste saamist (nt EAS, PRIA, jt)	○	○	○	○	○
Mitteesitamine/hilinemine hakkab takistama laenude ja muu finantseerimise saamist	○	○	○	○	○
Mitteesitamise/hilinemise eest trahvitakse sagedamini	○	○	○	○	○
Mitteesitamise/hilinemise eest trahvitakse suuremate summadega	○	○	○	○	○
Puuduks võimalus kustutada MTÜ/SA ilma likvideerimisprotsessita	○	○	○	○	○
Hilinemisel tekib automaatne audiitori ülevaatuskohustus	○	○	○	○	○
Muu	○	○	○	○	○

Kui valisite "Muu", palun täpsustage:

Soovi korral kommenteerige:

* Kui tõhusalt aitaksid järgnevad MTÜ/SA sisesed meetmed parandada majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist Äriregistrile?

	Ei aitaks üldse	Pigem ei aitaks	Pigem aitaks	Aitaks väga	Ei oska öelda
Regulaarse raamatupidamise sisseseadmine	○	○	○	○	○
Raamatupidaja või raamatupidamisteenuse osutaja palkamine	○	○	○	○	○
Topeltraamatupidamisest loobumine	○	○	○	○	○
Raamatupidamise protsesside ja aastaaruande esitamise suurem automatiseerimine	○	○	○	○	○
Aruande koostaja teadmiste täiendamine finantsvaldkonnas	○	○	○	○	○
Muu	○	○	○	○	○

Kui valisite "Muu", palun täpsustage:

Soovi korral kommenteerige:

* Kui tõhusalt aitaksid järgnevad MTÜ/SA välised meetmed parandada majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist Äriregistrile?

	Ei aitaks üldse	Pigem ei aitaks	Pigem aitaks	Aitaks väga	Ei oska öelda
Rohkem selgitustööd aruannete esitamise nõuetest ja olulisusest	○	○	○	○	○
Enne aruande esitamise tähtaega saadetud meeldetuletused	○	○	○	○	○
Ettevõtjaportaali muutmine kasutajasõbralikumaks	○	○	○	○	○
Majandusaasta aruande detailsuse vähendamine	○	○	○	○	○
Majandusaasta aruannete kättesaadavuse piiramine	○	○	○	○	○
Tähtaegse esitamise eest tasuta valdkondliku statistikaülevaate saamine	○	○	○	○	○
Muu	○	○	○	○	○

Kui valisite "Muu", palun täpsustage:

Soovi korral kommenteerige:

* Kui tõhusalt aitaksid järgnevad hilinejatele/mitteesitajatele rakendatavad meetmed parandada majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist Äriregistrile?

	Ei aitaks üldse	Pigem ei aitaks	Pigem aitaks	Aitaks väga	Ei oska öelda
Pärast aruande esitamise tähtaega saadetavad meeldetuletused	○	○	○	○	○
Riskantse MTÜ/SA hoiatusmärgis Äriregistris	○	○	○	○	○
Riigipoolsete toetuste, sisendkäibemaksu tagasisaamise või muude teenuste kättesaamatuks muutmine	○	○	○	○	○
Riigihangetel osalemise piiramine või keelamine	○	○	○	○	○
Juhatuse liikmete senisest sagedasem trahvimine	○	○	○	○	○
MTÜ/SA senisest sagedasem trahvimine	○	○	○	○	○
Juriidilise isiku registrist kustutamisega hoiatamine 3 kuu möödudes esitamise tähtajast (praegu 6 kuud)	○	○	○	○	○
Juriidilise isiku registrist kustutamise protsessi kiirendamine	○	○	○	○	○
Muu	○	○	○	○	○

Kui valisite "Muu", palun täpsustage:

Soovi korral kommenteerige:

* Suurbritannias rakendatakse automaatseid trahve alates majandusaasta aruande esitamisega hilinemise esimesest päevast. Kuivõrd mõjutaks Teie hinnangul majandusaasta aruannete tähtaegset esitamist Eestis trahvide automaatne rakendamine esimesest hilinetud päevast alates?

- ◯ Ei mõjutaks üldse
- ◯ Pigem ei mõjutaks
- ◯ Pigem mõjutaks
- ◯ Mõjutaks väga
- ◯ Ei oska öelda

Soovi korral kommenteerige:

* Millest peaks sõltuma trahvi suurus majandusaasta aruande hilisema esitamise eest? /Valige kõik sobivad variandid/

- ☐ Juriidilise isiku õiguslikust vormist (AS, OÜ, MTÜ vms)
- ☐ Juriidilise isiku suurusest
- ☐ Juhatuse liikme sissetulekust
- ☐ Hilinemise/mitteesitamise korduvusest
- ☐ Hilinemise perioodi pikkusest
- ☐ Trahvimise sagedusest (esmakordne või korduv trahv)
- ☐ Muu

Soovi korral kommenteerige:

Teie poolt valitud MTÜ/SA taustainfo

Tulenevalt küsitluse anonüümsusest ei ole võimalik vastajaid tuvastada ning seetõttu palume üldinfot Teie eelnevalt valitud MTÜ/SA kohta.

Ankeedi täitja (positsioon valitud MTÜ-s/SA-s)

- ◯ Raamatupidaja
- ◯ Sekretär
- ◯ Tegevjuht
- ◯ Juhatuse liige
- ◯ Muu

Valitud MTÜ/SA õiguslik vorm

- ◯ Mittetulundusühing
- ◯ Sihtasutus

Valitud MTÜ/SA asutamisaasta

Kas valitud MTÜ/SA on praegu jätkuvalt tegutsev (st ei ole likvideerimisel/Äriregistrist kustutatud)?

- ◯ Jah
- ◯ Ei

Kas valitud MTÜ-s/SA-s toimub regulaarne põhitegevus (st toimub põhikirjaline tegevus)?

- ◯ Jah
- ◯ Ei

Valitud MTÜ/SA suurus viimase majandusaasta lõpu seisuga

Tulud (liikmemaksudelt, annetustelt, toetustelt jms) kokku (tuhandetes eurodes)

Kes koostab tavaliselt valitud MTÜ/SA majandusaasta aruande?

- ◯ MTÜ/SA palgal olev raamatupidaja
- ◯ MTÜ/SA väline raamatupidamisteenuse pakkuja
- ◯ Sekretär
- ◯ Tegevjuht
- ◯ Juhatuse liige
- ◯ Muu

Kes tegeleb tavaliselt valitud MTÜ/SA raamatupidamisega majandusaasta sees?

- ◯ MTÜ/SA palgal olev raamatupidaja
- ◯ MTÜ/SA väline raamatupidamisteenuse pakkuja
- ◯ Sekretär
- ◯ Tegevjuht
- ◯ Juhatuse liige
- ◯ Muu

Kas valitud MTÜ/SA majandusaasta aruanne läbib tavaliselt audiitorkontrolli, audiitori ülevaatuse või revisjoni?

- ◯ Jah
- ◯ Ei
- ◯ Ei oska öelda

* Kuna soovime uurimuse raames saada sisendit olukorra parandamiseks, siis kas Te oleksite nõus jagama täiendavaid selgitusi võimalikest majandusaasta aruande mitteesitamise/esitamisega hilinemise põhjustest telefoni teel (analüüs on anonüümne ja tulemusi kasutatakse üldistatult)?

- ◯ Jah
- ◯ Ei

Kontakttelefon

Allikas: Autorite koostatud

LISA 5-3. KÜSITLUSELE VASTANUTE KARAKTERISTIKUD

	Äriühingud		MTÜ/SA	
	Sagedus	**Osakaal**	**Sagedus**	**Osakaal**
Ankeedi täitja positsioon juriidilises isikus				
Raamatupidaja	61	15,0%	12	6,0%
Sekretär	3	0,7%		0,0%
Tegevjuht	4	1,0%	11	5,5%
Omanik-tegevjuht	195	48,0%		0,0%
Juhatuse liige	141	34,7%	172	86,4%
Muu	2	0,5%	4	2,0%
Kokku	406	100,0%	199	100,0%
Puuduv	208		81	
Kõik kokku	614		280	
Juriidilise isiku õiguslik vorm				
Aktsiaselts	8	1,9%		
Osaühing	389	94,2%		
Täisühing	4	1,0%		
Usaldusühing	6	1,5%		
Tulundusühistu	6	1,5%		
MTÜ			188	97,9%
SA			4	2,1%
Kokku	413	100,0%	192	100,0%
Puuduv	201		88	
Kõik kokku	614		280	
Juriidilise isiku tegevusala				
Põllumajandus, metsandus, kalapüük	28	6,8%		
Töötlev tööstus	21	5,1%		
Ehitus	41	10,0%		
Hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste remont	72	17,6%		
Info ja side	36	8,8%		
Muu	212	51,7%		
Kokku	410	100,0%		
Puuduv	204			
Kõik kokku	614			

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

LISA 5-4. ÄRIÜHINGUTE ERINEVUSED HILINEJATE JA MITTEEESITAJATE VAHEL

Väide	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Olulisuse tõenäosus
Aruande koostamine ei olnud prioriteet	17 606,0	99 821,0	-1,956	0,050
Koostamine oli ajamahukas	16 186,5	99 622,5	-3,321	0,001
Koostamine oli kallis	13 461,5	95 676,5	-5,495	0,000
Koostamine oli keeruline	14 645,0	96 051,0	-4,403	0,000
Puudus regulaarne raamatupidamine majandusaasta sees	18 704,0	102 140,0	-1,361	0,174
Puudus raamatupidamisteadmistega töötaja või püsiv väline raamatupidamisteenuse pakkuja	16 968,0	100 813,0	-2,786	0,005
Probleemid aruande heakskiitmisel juhatuse/nõukogu poolt	18 959,0	24 009,0	-1,606	0,108
Aruande auditeerimise või audiitori ülevaatuse läbiviimine	15 994,5	91 849,5	-2,118	0,034
Probleemid äriühingu aastaaruande kinnitamisel (nt osanikud, üldkoosolek)	17 067,5	92 922,5	-0,546	0,585
Esitamine Ettevõtjaportaalis on ajamahukas	14 840,0	90 306,0	-2,422	0,015
Esitamine Ettevõtjaportaalis on keeruline	14 057,0	89 523,0	-3,094	0,002
Esitamise tähtaeg on liiga kaugel majandusaasta lõpust	16 076,5	91 542,5	-1,358	0,174
Vähesed meeldetuletused tähtaja saabumise/möödumise kohta	17 093,5	21 188,5	-0,293	0,769
Ärisaladuse võimalik lekkimine konkurentidele	15 574,0	88 345,0	-1,695	0,090
Äriühingu finantsseisundi ja -tulemuse avalikuks saamine	15 950,0	89 103,0	-1,203	0,229
Omanike privaatsuse kadu, sest äriühingu finantsseis peegeldab omanike rikkust	15 701,5	88 854,5	-1,498	0,134
Maksuameti huviorbiiti sattumine	16 599,0	89 370,0	-0,495	0,620
Soovimatu meediakajastuse osaliseks saamine (nt pingeread)	16 467,5	89 620,5	-0,671	0,502

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal
Märkus: Grupeeriv tunnus hilineja või mitteesitaja.

Astakud

Väide	Hilineja või mitteesitaja	Vaatluste arv	Keskmine astak	Astakute summa
Aruande koostamine ei olnud prioriteet	hilineja	405	246,47	99 821,0
	mitteesitaja	99	277,16	27 439,0
	kokku	504		
Koostamine oli ajamahukas	hilineja	408	244,17	99 622,5
	mitteesitaja	100	296,64	29 663,5
	kokku	508		
Koostamine oli kallis	hilineja	405	236,24	95 676,5
	mitteesitaja	99	319,03	31 583,5
	kokku	504		
Koostamine oli keeruline	hilineja	403	238,34	96 051,0
	mitteesitaja	100	307,05	30 705,0
	kokku	503		
Puudus regulaarne raamatupidamine majandusaasta sees	hilineja	408	250,34	102 140,0
	mitteesitaja	100	271,46	27 146,0
	kokku	508		

Väide	Hilineja või mitteesitaja	Vaatluste arv	Keskmine astak	Astakute summa
Puudus raamatupidamisteadmistega töötaja või püsiv väline raamatupidamisteenuse pakkuja	hilineja	409	246,49	100 813,0
	mitteesitaja	100	289,82	28 982,0
	kokku	509		
Probleemid aruande heakskiitmisel juhatuse/ nõukogu poolt	hilineja	408	258,03	105 277,0
	mitteesitaja	100	240,09	24 009,0
	kokku	508		
Aruande auditeerimise või audiitori ülevaatuse läbiviimine	hilineja	389	236,12	91 849,5
	mitteesitaja	90	256,78	23 110,5
	kokku	479		
Probleemid äriühingu aastaaruande kinnitamisel (nt osanikud, üldkoosolek)	hilineja	389	238,88	92 922,5
	mitteesitaja	90	244,86	22 037,5
	kokku	479		
Esitamine Ettevõtjaportaalis on ajamahukas	hilineja	388	232,75	90 306,0
	mitteesitaja	90	268,61	24 175,0
	kokku	478		
Esitamine Ettevõtjaportaalis on keeruline	hilineja	388	230,73	89 523,0
	mitteesitaja	90	277,31	24 958,0
	kokku	478		
Esitamise tähtaeg on liiga kaugel majandusaasta lõpust	hilineja	388	235,93	91 542,5
	mitteesitaja	90	254,87	22 938,5
	kokku	478		
Vähesed meeldetuletused tähtaja saabumise/möödumise kohta	hilineja	387	239,83	92 814,5
	mitteesitaja	90	235,43	21 188,5
	kokku	477		
Ärisaladuse võimalik lekkimine konkurentidele	hilineja	381	231,88	88 345,0
	mitteesitaja	89	251,01	22 340,0
	kokku	470		
Äriühingu finantsseisundi ja -tulemuse avalikuks saamine	hilineja	382	233,25	89 103,0
	mitteesitaja	89	247,79	22 053,0
	kokku	471		
Omanike privaatsuse kadu, sest äriühingu finantsseis peegeldab omanike rikkust	hilineja	382	232,60	88 854,5
	mitteesitaja	89	250,58	22 301,5
	kokku	471		
Maksuameti huviorbiiti sattumine	hilineja	381	234,57	89 370,0
	mitteesitaja	89	239,49	21 315,0
	kokku	470		
Soovimatu meediakajastuse osaliseks saamine (nt pingeread)	hilineja	382	234,61	89 620,5
	mitteesitaja	89	241,97	21 535,5
	kokku	471		

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

LISA 5-5. ÄRIÜHINGUTE ERINEVUSED EESTI JA VENE KEELES ANKEEDI TÄITJATE VAHEL

Väide	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Olulisuse tõenäosus
Aruande koostamine ei olnud prioriteet	7 080,0	7 710,0	-1,412	0,158
Koostamine oli ajamahukas	7 775,0	119 876,0	-0,622	0,534
Koostamine oli kallis	6 752,0	116 967,0	-1,898	0,058
Koostamine oli keeruline	6 648,0	116 394,0	-1,935	0,053
Puudus regulaarne raamatupidamine majandusaasta sees	6 597,5	7 227,5	-2,116	0,034
Puudus raamatupidamisteadmistega töötaja või püsiv väline raamatupidamisteenuse pakkuja	7 495,0	120 070,0	-1,005	0,315
Probleemid aruande heakskiitmisel juhatuse/ nõukogu poolt	7 580,0	119 681,0	-1,221	0,222
Aruande auditeerimise või audiitori ülevaatuse läbiviimine	6 260,5	106 388,5	-1,956	0,051
Probleemid äriühingu aastaaruande kinnitamisel (nt osanikud, üldkoosolek)	6 418,5	106 546,5	-1,432	0,152
Esitamine Ettevõtjaportaalis on ajamahukas	6 663,5	7 191,5	-0,683	0,495
Esitamine Ettevõtjaportaalis on keeruline	6 498,0	7 026,0	-0,907	0,364
Esitamise tähtaeg on liiga kaugel majandusaasta lõpust	5 356,5	5 884,5	-2,732	0,006
Vähesed meeldetuletused tähtaja saabumise/möödumise kohta	6 967,0	7 495,0	-0,218	0,827
Ärisaladuse võimalik lekkimine konkurentidele	6 736,5	7 232,5	-0,132	0,895
Äriühingu finantsseisundi ja -tulemuse avalikuks saamine	6 690,0	7 186,0	-0,235	0,814
Omanike privaatsuse kadu, sest äriühingu finantsseis peegeldab omanike rikkust	6 304,0	6 800,0	-0,940	0,347
Maksuameti huviorbiiti sattumine	6 604,0	7 100,0	-0,441	0,659
Soovimatu meediakajastuse osaliseks saamine (nt pingeread)	6 591,0	7 087,0	-0,457	0,648

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal
Märkus: Grupeeriv tunnus ankeedi keel.

Astakud

Väide	Ankeedi keel	Vaatluste arv	Keskmine astak	Astakute summa
Aruande koostamine ei olnud prioriteet	eesti	469	254,90	119 550,0
	vene	35	220,29	7 710,0
	kokku	504		
Koostamine oli ajamahukas	eesti	473	253,44	119 876,0
	vene	35	268,86	9 410,0
	kokku	508		
Koostamine oli kallis	eesti	469	249,40	116 967,0
	vene	35	294,09	10 293,0
	kokku	504		
Koostamine oli keeruline	eesti	468	248,71	116 394,0
	vene	35	296,06	10 362,0
	kokku	503		
Puudus regulaarne raamatupidamine majandusaasta sees	eesti	473	258,05	122 058,5
	vene	35	206,50	7 227,5
	kokku	508		
	eesti	474	253,31	120 070,0

Väide	Ankeedi keel	Vaatluste arv	Keskmine astak	Astakute summa
Puudus raamatupidamisteadmistega töötaja või püsiv väline raamatupidamisteenuse pakkuja	vene	35	277,86	9 725,0
	kokku	509		
Probleemid aruande heakskiitmisel juhatuse/ nõukogu poolt	eesti	473	253,03	119 681,0
	vene	35	274,43	9 605,0
	kokku	508		
Aruande auditeerimise või audiitori ülevaatuse läbiviimine	eesti	447	238,01	106 388,5
	vene	32	267,86	8 571,5
	kokku	479		
Probleemid äriühingu aastaaruande kinnitamisel (nt osanikud, üldkoosolek)	eesti	447	238,36	106 546,5
	vene	32	262,92	8 413,5
	kokku	479		
Esitamine Ettevõtjaportaalis on ajamahukas	eesti	446	240,56	107 289,5
	vene	32	224,73	7 191,5
	kokku	478		
Esitamine Ettevõtjaportaalis on keeruline	eesti	446	240,93	107 455,0
	vene	32	219,56	7 026,0
	kokku	478		
Esitamise tähtaeg on liiga kaugel majandusaasta lõpust	eesti	446	243,49	108 596,5
	vene	32	183,89	5 884,5
	kokku	478		
Vähesed meeldetuletused tähtaja saabumise/möödumise kohta	eesti	445	239,34	106 508,0
	vene	32	234,22	7 495,0
	kokku	477		
Ärisaladuse võimalik lekkimine konkurentidele	eesti	439	235,65	103 452,5
	vene	31	233,31	7 232,5
	kokku	470		
Äriühingu finantsseisundi ja -tulemuse avalikuks saamine	eesti	440	236,30	103 970,0
	vene	31	231,81	7 186,0
	kokku	471		
Omanike privaatsuse kadu, sest äriühingu finantsseis peegeldab omanike rikkust	eesti	440	237,17	104 356,0
	vene	31	219,35	6 800,0
	kokku	471		
Maksuameti huviorbiiti sattumine	eesti	439	235,96	103 585,0
	vene	31	229,03	7 100,0
	kokku	470		
Soovimatu meediakajastuse osaliseks saamine (nt pingeread)	eesti	440	236,52	104 069,0
	vene	31	228,61	7 087,0
	kokku	471		

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

LISA 5-6. ÄRIÜHINGUTE MAJANDUSAASTA ARUANNETE TÄHTAJAKS MITTEESITAMISE PÕHJUSTE SEOSED ASUTAMISAASTA, OMANIKE ARVU, VARADE MAHU, MÜÜGITULU JA TÖÖTAJATE ARVUGA

Väide	Valitud äriühingu asutamisaasta	Valitud äriühingul 1 - üks omanik, 2 - mitu omanikku	Varade maht (tuhandetes eurodes)	Müügitulu (tuhandetes eurodes)	Töötajate arv
Aruande koostamine ei olnud prioriteet	0,072	-0,056	-0,008	0,018	-0,117*
Koostamine oli ajamahukas	0,114	-0,029	0,088	0,150**	0,007
Koostamine oli kallis	0,222**	-0,025	-0,104	-0,042	-0,055
Koostamine oli keeruline	0,139*	-0,043	-0,016	0,011	-0,054
Puudus regulaarne raamatupidamine majandusaasta sees	0,097	-0,062	-0,069	0,004	-0,172**
Puudus raamatupidamisteadmistega töötaja või püsiv väline raamatupidamisteenuse pakkuja	0,222**	-0,035	-0,046	-0,029	-0,195**
Probleemid aruande heakskiitmisel juhatuse/ nõukogu poolt	-0,262**	0,175**	0,023	0,012	0,176**
Aruande auditeerimise või audiitori ülevaatuse läbiviimine	-0,237**	0,040	0,061	-0,027	0,142**
Probleemid äriühingu aastaaruande kinnitamisel (nt osanikud, üldkoosolek)	-0,184**	0,213**	0,055	0,018	0,184**
Esitamine Ettevõtjaportaalis on ajamahukas	0,095	-0,024	0,037	0,000	-0,020
Esitamine Ettevõtjaportaalis on keeruline	0,144*	-0,045	-0,068	-0,090	-0,103
Esitamise tähtaeg on liiga kaugel majandusaasta lõpust	-0,001	-0,024	-0,054	-0,037	-0,024
Vähesed meeldetuletused tähtaja saabumise/möödumise kohta	0,141*	-0,062	-0,037	0,004	-0,048
Ärisaladuse võimalik lekkimine konkurentidele	-0,179**	0,046	0,188**	0,140*	0,137*
Äriühingu finantsseisundi ja -tulemuse avalikuks saamine	-0,138*	0,047	0,135*	0,156**	0,130*
Omanike privaatsuse kadu, sest äriühingu finantsseis peegeldab omanike rikkust	-0,091	0,057	0,191**	0,184**	0,108*
Maksuameti huviorbiiti sattumine	-0,153*	0,002	0,061	0,094	0,078
Soovimatu meediakajastuse osaliseks saamine (nt pingeread)	-0,193**	0,090	0,131*	0,171**	0,090

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal
Märkus: Spearmani rho korrelatsioon; **statistiliselt oluline nivool 0,01, *statistiliselt oluline nivool 0,05.

LISA 5-7. MTÜ/SA ERINEVUSED HILINEJATE JA MITTEEESITAJATE VAHEL

Väide	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Olulisuse tõenäosus
Aruande koostamine ei olnud prioriteet	4 004,5	24 710,5	-0,642	0,521
Koostamine oli ajamahukas	3 718,5	24 424,5	-1,351	0,177
Koostamine oli kallis	3 394,0	23 695,0	-2,188	0,029
Koostamine oli keeruline	3 311,5	23 411,5	-2,243	0,025
Puudus regulaarne raamatupidamine majandusaasta sees	4 036,5	24 742,5	-0,567	0,570
Puudus raamatupidamisteadmistega töötaja või püsiv väline raamatupidamisteenuse pakkuja	3 577,5	24 283,5	-1,713	0,087
Probleemid aruande heakskiitmisel juhatuse/ nõukogu poolt	4 031,0	4 934,0	-0,612	0,540
Aruande auditeerimise, audiitori ülevaatuse või revisjoni läbiviimine	3 483,0	22 789,0	-1,087	0,277
Probleemid MTÜ/SA aastaaruande kinnitamisel (nt üldkoosolek/nõukogu)	3 325,5	4 066,5	-1,337	0,181
Esitamine Ettevõtjaportaalis on ajamahukas	3 212,5	22 518,5	-1,431	0,152
Esitamine Ettevõtjaportaalis on keeruline	3 416,0	22 919,0	-0,903	0,367
Esitamise tähtaeg on liiga kaugel majandusaasta lõpust	3 455,0	4 196,0	-0,857	0,391
Vähesed meeldetuletused tähtaja saabumise/möödumise kohta	3 716,5	4 457,5	-0,073	0,942
MTÜ/SA finantsseisundi ja -tulemuse avalikuks saamine	3 463,0	22 378,0	-0,928	0,354
Maksuameti huviorbiiti sattumine	3 578,0	22 493,0	-0,490	0,624
Soovimatu meediakajastuse osaliseks saamine (nt pingeread)	3 547,0	22 462,0	-0,640	0,522

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal
Märkus: Grupeeriv tunnus hilineja või mitteesitaja.

Astakud

Väide	Hilineja või mitteesitaja	Vaatluste arv	Keskmine astak	Astakute summa
Aruande koostamine ei olnud prioriteet	hilineja	203	121,73	24 710,5
	mitteesitaja	42	129,15	5 424,5
	kokku	245		
Koostamine oli ajamahukas	hilineja	203	120,32	24 424,5
	mitteesitaja	42	135,96	5 710,5
	kokku	245		
Koostamine oli kallis	hilineja	201	117,89	23 695,0
	mitteesitaja	42	141,69	5 951,0
	kokku	243		
Koostamine oli keeruline	hilineja	200	117,06	23 411,5
	mitteesitaja	42	142,65	5 991,5
	kokku	242		
Puudus regulaarne raamatupidamine majandusaasta sees	hilineja	203	121,88	24 742,5
	mitteesitaja	42	128,39	5 392,5
	kokku	245		
Puudus raamatupidamisteadmistega töötaja või püsiv väline raamatupidamisteenuse pakkuja	hilineja	203	119,62	24 283,5
	mitteesitaja	42	139,32	5 851,5
	kokku	245		
Probleemid aruande heakskiitmisel juhatuse/ nõukogu poolt	hilineja	202	123,54	24 956,0
	mitteesitaja	42	117,48	4 934,0
	kokku	244		

Väide	Hilineja või mitteesitaja	Vaatluste arv	Keskmine astak	Astakute summa
Aruande auditeerimise, audiitori ülevaatuse või revisjoni läbiviimine	hilineja	196	116,27	22 789,0
	mitteesitaja	38	123,84	4 706,0
	kokku	234		
Probleemid MTÜ/SA aastaaruande kinnitamisel (nt üldkoosolek/nõukogu)	hilineja	197	120,12	23 663,5
	mitteesitaja	38	107,01	4 066,5
	kokku	235		
Esitamine Ettevõtjaportaalis on ajamahukas	hilineja	196	114,89	22 518,5
	mitteesitaja	38	130,96	4 976,5
	kokku	234		
Esitamine Ettevõtjaportaalis on keeruline	hilineja	197	116,34	22 919,0
	mitteesitaja	38	126,61	4 811,0
	kokku	235		
Esitamise tähtaeg on liiga kaugel majandusaasta lõpust	hilineja	197	119,46	23 534,0
	mitteesitaja	38	110,42	4 196,0
	kokku	235		
Vähesed meeldetuletused tähtaja saabumise/möödumise kohta	hilineja	197	118,13	23 272,5
	mitteesitaja	38	117,30	4 457,5
	kokku	235		
MTÜ/SA finantsseisundi ja -tulemuse avalikuks saamine	hilineja	194	115,35	22 378,0
	mitteesitaja	38	122,37	4 650,0
	kokku	232		
Maksuameti huviorbiiti sattumine	hilineja	194	115,94	22 493,0
	mitteesitaja	38	119,34	4 535,0
	kokku	232		
Soovimatu meediakajastuse osaliseks saamine (nt pingeread)	hilineja	194	115,78	22 462,0
	mitteesitaja	38	120,16	4 566,0
	kokku	232		

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

LISA 5-8. MTÜ/SA ERINEVUSED EESTI JA VENE KEELES ANKEEDI TÄITJATE VAHEL

Väide	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Olulisuse tõenäosus
Aruande koostamine ei olnud prioriteet	1 219,5	28 714,5	-0,305	0,760
Koostamine oli ajamahukas	969,5	28 464,5	-1,434	0,152
Koostamine oli kallis	846,0	27 874,0	-2,069	0,038
Koostamine oli keeruline	805,0	27 601,0	-2,137	0,033
Puudus regulaarne raamatupidamine majandusaasta sees	1095,5	28590,5	-0,873	0,383
Puudus raamatupidamisteadmistega töötaja või püsiv väline raamatupidamisteenuse pakkuja	1 261,5	1 327,5	-0,116	0,908
Probleemid aruande heakskiitmisel juhatuse/ nõukogu poolt	1 052,0	1 118,0	-1,212	0,226
Aruande auditeerimise, audiitori ülevaatuse või revisjoni läbiviimine	970,0	1 025,0	-1,234	0,217
Probleemid MTÜ/SA aastaaruande kinnitamisel (nt üldkoosolek/nõukogu)	959,0	1 014,0	-0,970	0,332
Esitamine Ettevõtjaportaalis on ajamahukas	819,5	26019,5	-1,533	0,125
Esitamine Ettevõtjaportaalis on keeruline	869,0	26 294,0	-1,289	0,197
Esitamise tähtaeg on liiga kaugel majandusaasta lõpust	1 102,5	1 157,5	-0,122	0,903
Vähesed meeldetuletused tähtaja saabumise/möödumise kohta	1 039,0	1 094,0	-0,432	0,666
MTÜ/SA finantsseisundi ja -tulemuse avalikuks saamine	1 038,5	1 093,5	-0,542	0,588
Maksuameti huviorbiiti sattumine	1088	1143	-0,182	0,856
Soovimatu meediakajastuse osaliseks saamine (nt pingeread)	1 091,0	1 146,0	-0,159	0,873

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal
Märkus: Grupeeriv tunnus ankeedi keel.

Astakud

Väide	Ankeedi keel	Vaatluste arv	Keskmine astak	Astakute summa
Aruande koostamine ei olnud prioriteet	eesti	234	122,71	28 714,5
	vene	11	129,14	1 420,5
	kokku	245		
Koostamine oli ajamahukas	eesti	234	121,64	28 464,5
	vene	11	151,86	1 670,5
	kokku	245		
Koostamine oli kallis	eesti	232	120,15	27 874,0
	vene	11	161,09	1 772,0
	kokku	243		
Koostamine oli keeruline	eesti	231	119,48	27 601,0
	vene	11	163,82	1 802,0
	kokku	242		
Puudus regulaarne raamatupidamine majandusaasta sees	eesti	234	122,18	28 590,5
	vene	11	140,41	1 544,5
	kokku	245		
Puudus raamatupidamisteadmistega töötaja või püsiv väline raamatupidamisteenuse pakkuja	eesti	234	123,11	28 807,5
	vene	11	120,68	1 327,5
	kokku	245		
Probleemid aruande heakskiitmisel juhatuse/ nõukogu poolt	eesti	233	123,48	28 772,0
	vene	11	101,64	1 118,0
	kokku	244		

Väide	Ankeedi keel	Vaatluste arv	Keskmine astak	Astakute summa
Aruande auditeerimise, audiitori ülevaatuse või revisjoni läbiviimine	eesti	224	118,17	26 470,0
	vene	10	102,50	1 025,0
	kokku	234		
Probleemid MTÜ/SA aastaaruande kinnitamisel (nt üldkoosolek/nõukogu)	eesti	225	118,74	26 716,0
	vene	10	101,40	1 014,0
	kokku	235		
Esitamine Ettevõtjaportaalis on ajamahukas	eesti	224	116,16	26 019,5
	vene	10	147,55	1 475,5
	kokku	234		
Esitamine Ettevõtjaportaalis on keeruline	eesti	225	116,86	26 294,0
	vene	10	143,60	1 436,0
	kokku	235		
Esitamise tähtaeg on liiga kaugel majandusaasta lõpust	eesti	225	118,10	26 572,5
	vene	10	115,75	1 157,5
	kokku	235		
Vähesed meeldetuletused tähtaja saabumise/möödumise kohta	eesti	225	118,38	26 636,0
	vene	10	109,40	1 094,0
	kokku	235		
MTÜ/SA finantsseisundi ja -tulemuse avalikuks saamine	eesti	222	116,82	25 934,5
	vene	10	109,35	1 093,5
	kokku	232		
Maksuameti huviorbiiti sattumine	eesti	222	116,60	25 885,0
	vene	10	114,30	1 143,0
	kokku	232		
Soovimatu meediakajastuse osaliseks saamine (nt pingeread)	eesti	222	116,59	25 882,0
	vene	10	114,60	1 146,0
	kokku	232		

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal

LISA 5-9. MTÜ/SA MAJANDUSAASTA ARUANNETE TÄHTAJAKS MITTEESITAMISE PÕHJUSTE SEOSED ASUTAMISAASTA JA TULUDEGA

Väide	Valitud MTÜ/SA asutamisaasta	Tulud (liikmemaksudelt, annetustelt, toetustelt jms) kokku (tuhandetes eurodes)
Aruande koostamine ei olnud prioriteet	0,153	-0,185*
Koostamine oli ajamahukas	0,089	-0,011
Koostamine oli kallis	-0,033	0,013
Koostamine oli keeruline	0,180	-0,025
Puudus regulaarne raamatupidamine majandusaasta sees	0,117	-0,214**
Puudus raamatupidamisteadmistega töötaja või püsiv väline raamatupidamisteenuse pakkuja	0,190*	-0,093
Probleemid aruande heakskiitmisel juhatuse/ nõukogu poolt	-0,235*	0,011
Aruande auditeerimise, audiitori ülevaatuse või revisjoni läbiviimine	0,067	0,006
Probleemid MTÜ/SA aastaaruande kinnitamisel (nt üldkoosolek/nõukogu)	-0,219*	0,022
Esitamine Ettevõtjaportaalis on ajamahukas	0,146	-0,142
Esitamine Ettevõtjaportaalis on keeruline	0,130	-0,079
Esitamise tähtaeg on liiga kaugel majandusaasta lõpust	0,058	-0,082
Vähesed meeldetuletused tähtaja saabumise/möödumise kohta	0,032	-0,156*
MTÜ/SA finantsseisundi ja -tulemuse avalikuks saamine	0,031	0,020
Maksuameti huviorbiiti sattumine	0,067	-0,026
Soovimatu meediakajastuse osaliseks saamine (nt pingeread)	0,122	0,051

Allikas: Autorite koostatud küsimustiku vastuste põhjal
Märkus: Spearmani rho korrelatsioon; **statistiliselt oluline nivool 0,01, *statistiliselt oluline nivool 0,05.